Mərhəmətli, şəfqətli Tanrının adı ilə

YEDDİ GÖZƏL

NİZAMİ GƏNCƏVİ

http://www.kitablar.com
http://www.kitablar.org/

BAŞLANĞIC

Mərhəmətli, şəfqətli Tanrının adı ilə

Sənin özündəndir varlığın, ey pir!
Məgər səndən əvvəl varlıq bilinir?

Hər bir başlanğıcın başlanğıcısan,
Hər sonun da sonu, ey ulu Yəzdan!

Sən ey maviliyi ərşə qaldıran,
Ulduzlar yandıran, min-min bürc quran!

Varlığı ixtira, icad edərək,
Səxa mədənləri yaradan, ey Tək!

Sənsən bu aləmi sahmana salan,
Bütün kainata can vermisən, can!

Varsan. Misilsizsən. Kim sənə oxşar?
Sənə şəkk edərmi ağlı olanlar?

Görən gözlər üçün sən açıq-aydın,
Hüsnün, surətindir yaratdıqların.

Həyata bağlıdır hər bir mövcudat,
Sənsən hər canlıya verən qol-qanad.

Ey sonsuz aləmi yoxdan var edən,
Acları doyuran, dən nisar edən!

Ey bütün adların ilkin ad-sanı,
Başlanğıcın başı, bəs sonun hanı?

Saylar sırasında ən birincisən,
Yekun vurarkən də sən birincisən.

Hər bir düzəlişi sənsən düzəldən,
Yanına qayıdar puç olub gedən.

Xəyal səni arar, qayıdar naçar.
Qonmamış qapına nə toz, nə də xar.

Hamı doğulsa da, doğulmadın sən,
Sən Tanrı... qalanlar yel kimi əsən.

Bircə işarənlə min yol açırsan,
Dolaşıq rizlərə şölə saçırsan.

O kimdir əmrindən kənarda qalan,
Qıfılı üstündən qıfıl vurulan?

Sübhə bəxş elədin bir Dan ulduzu,
Gündüzə qızıl quş, quşa da ruzu.

Bax ağlı-qaralı bir cüt saraya,
Onları sən verdin günəşə, aya.

Açdığın yoldadır gündüzlə gecə,
Qulağı həlqəli qulun ikicə...

Hökmünlə görürlər yaxşı, pis işi,
Sənsiz mümkünmüdür çərxin gərdişi?

Çıraqdan parlaqdır hər beyin məğzi,
Sənsən zəka verib nurladan bizi.

Əqlimiz nə qədər çevik olsa da,
Qarşında mat qalar, dinməz məbada.

Ağıl necə getsin senin yolunu?
Səni dərk etməyə çağırma onu.

Can ki, bir cövhərdir bədənimizdə,
Cövhər var olsa da kim görüb bizdə?

Sənin nə yerin var, nə də cövhərsən,
Səni necə tapaq? Mat qalmışam mən.

Bizə sən göstərdin yolu... Bəs sənə?

Hər yerdə olsan da, sən yoxsan yenə.

Yeddi qat səmanın zərrəsiyik biz.
Yeddi göyündən də xaricik şəksiz.

Nə xeyri, əqlimiz yol tapdı sənə,
Cürəti varmı ki, baxa üzünə?

Bu aydın gündüzdən gecəyə qədər
Möhtacdı feyzinə bütün xilqətlər.

Sənsən hər əhvala özgə hal verən,
Varmı səndən savay hal dəyişdirən?

Sənsiz ola bilməz nə yaxşı, nə pis,
Zatı bəxş eləyən özünsən şəksiz.

Sənsən daş içindən çıxaran, bəli,
Hər ləlin odunu, od kimi ləli.

Aləm və aləmi dolaşan göylər
Qapında həmişə itələşərlər.

Hər kəs bir naxışdır pərdəndə sənin,
Hər şeysən. Heç nəyi yoxdur kimsənin.

Yaxşı, yaman işə qabilmi ülkər?
Aciz deyilmidir ülkər, ya qəmər?

Ulduzlar insana verirmi murad?
Göylərə qalxardı onda Keyqubad.

Tapılmamış bircə münəccim hələ,
Sənin xəzinəni gətirsin ələ.

Səxavət saçdığın kimdir? Bir nadan -
Seçməz Beş ulduzu "Yeddi qardaş"dan.

Öyrəndim hər fənni, hər sirri bir-bir,
Bilirəm, nücumda hər qırpım nədir?

Səni tapan gündən dəyişdi əhval.
Bütün kitabları qapadım dərhal.

Bütün surətləri tanrıda gördüm,
Özünsən hər şeyi Yaradan... gördüm.

Harada bir can varsa, sənsən dirəyi,
Sənin təndirindən çıxır çörəyi.

Yol vermə, qapında sallansın başım,
Məndən üzün dönsə, kimə əl açım?

Ey hər bir xilqətə ruzu verən haqq,
Mənə də çörəyi özün ver ancaq.

Gənclik çağlarımda sənin qapından
Özgə bir qapıya getdimmi bir an?

Mən pay istəmirdim, sən özün verdin,
Çörəyi evimə özün göndərdin.

Sənin dərgahında qocalmışam mən,
Bu qorxulu çağda yapış əlimdən.

Nə deyim, dediyim hər bir söz xəta,
Sən mənə yar olsan, gülər dünya da.

Cahanın çəngindən mən sərkəştəni
Tək sən qurtararsan. Al, qurtar məni!

Mən kimə yalvarım? Sənsən əl tutan,
Qəbul et, səndədir hər qəbul, imkan,

Min örtük gizləyib bəlkə min sirri,
Səndən gizli deyil ancaq heç biri.

Sənə çoxdan aşkar bir muradım var,
Ona qol-qanad ver, ey pərvərdigar!

Əhdimi yerinə yetirməsən də,
Qərəzsiz yanacaq nəfəsim təndə.

Səndən diləyirəm hər mətləbimi,
Tək sənə açıram dolu qəlbimi.

Sirrimi el bilsə, alçalaram mən,
Ancaq sənə desəm, ucalaram mən.

Ey qul Nizamini saxlayan yəzdan,
Məni yad qapıya qovma qapından!

Başımı özün tək ucalt, ey Səma,
Qənaət tacı qoy mənim başıma.

Dünya sərgisində mən də var olum,
Lüt bir dərviş ikən tacidar olum.

PEYĞƏMBƏRƏ TAPINMA

Pərgar çevrəsinin orta nöqtəsi,
Xilqət işlərinin xətmi, son bəhsi.

Çərxin yeddi bağdan şirin nübarı,
Ağlın tacında qaş, söz tacidarı.

O Xacədən savay kimdir, düşün gəl:
Tanrının elçisi Əhmədi - Mürsəl.

Bütün yalvacların şahı, gültacı,
Dini - qılıncıdır, tacı - meracı.

Ümmi sayılsa da aləm onundur,
Ərşə kölgə saldı, gürşə işıq, nur.

Təxtində dörd balış... dinin pak odu,
Beş yol namaz qılıb, beş təbil vurdu!

Özgələr tüfeyli, məqsəd yalnız O,

Tək Məhəmməd dini şanlı, uğurlu.

Adəm palçığının gövhəri, zatı,
Ən safı o idi, qalanlar xıltı.

Son dərə hərlənən göyə də, gerçək,
Xətm xütbəsini o bildirəcək.

Düzlük üstündədir əmri, yasağı,
Yasağı, əmri də qoruyur haqqı.

Saysız xəzinələr sahibi olan
Fəxr edib, qaçmayıb yoxsulluğundan.

Onun kölgəsi də nur idi bəlkə,
Günəş olan yerdə axı nə kölgə?

Tanrının naibi, ərzin pənahı,
Mat qoydu şahmatda hər padişahı.

Başından basırdı kim olsa harın,
Əlindən tuturdu yıxılanların.

Yaxşılar - gözünün qarısı, ağı,
Yaxıb-yandırardı zatı qırığı.

Qəhr qılıncıyla qan tökərdi, qan,
Və məlhəm qoyardı o biri yandan.

Daş ürəkliləri qandallayardı,
Sınıq könüllərə şəfqət yayardı.

Bir vaxt ona qarşı at oynadanlar,
Ədavət kəməri bağlayan canlar.

Neçə ildən sonra, indi, buyur bax:
Onun təbilini çalırlar ancaq.

Ərzi onun üçün, onu ərz üçün
Seçib yaratsa da yaradan bir gün.

"Ma zağə" möhürlü gözləri, ay - hay
Başqa bağ gördümü Tanrıdan savay?

Yeddi min il sonra anadan oldu,
Yeddi yüz min illik cahan onundu.

Ay, ülkər əynində səma paltarı,
Qulağı həlqəli qulluqçuları.

Əsl ilə fərdə ki, dörd dostu vardır,
Onun din evinə möhkəm divardır.

Onun görüş nuru gəlir xilqətdən,
Onun xilqətinə afərin, əhsən!

Yerdən göyə qədər hər cismə candır,
Hər dəm yardım edən, mədəd qılandır!

Bütün bəndələrə odur verən can,
Biz hamımız təxtik, o sa - Süleyman.

Ərzə ətir saçır onun nəfəsi,
Tər-təzə xurmadır bizə töhfəsi.

Quru tikanlıqdan dərir xurmanı,
Xurması tikan tək sancır düşmanı.

Qayçı barmaqları qızıl, ya gümüş -
Ayın almasını ikiyə bölmüş.

Göyün gözündə Ay itdirsəyimi?
Necə kəsdi, atdı bir cərrah kimi.

Gözünə nur gəldi səyyarələrin,
Seçən seçilənə dedi: - Afərin!

Çərxin gərdişi tək hey dönə-dönə
Salam Seçilənə, alqış Seçənə!

PEYĞƏMBƏRİN MERACI

Sığmadı cahana başındakı tac,
Təxtini göylərə qaldırdı merac.

Alçaqdan ucaya ruhu yüksəldi,
Yedəyində Büraq, Cəbrayıl gəldi.

Dedi: - Qalx belinə, uç, şığı asan -
Yerlərdən göylərə ucalmalısan.

Xilas keşikçisi bu gecə sənsən,
O xüsusi qəsrə keşik çəkənsən.

Sənindir ildırım sürətli Büraq,
Keşik sənindir... belinə cəld qalx!

Qaravul bəxtini gətirdim sənə,
Büraq tək köhləni yetirdim sənə.

Aysan, kəcavəni birbaş çərxə sür,
Şahsan, ulduzlara kəmənd at, yüyür.

Qopar altı yönü yeddi kökündən,
O doqquz fələyi çarmıxa çək sən.

Semak ulduzundan çap səməndini,
Mələklər başına sal kəməndini.

Hazırda gecəyə ətir saçanlar,
Yaşıl geyimlilər yolda sənə yar.

Bu pərgarın Misir nazəninləri
Səni Yusif bilir nə vaxtdan bəri.

Çap, tamaşa qılsın hüsnünə onlar,
Əlini turuncla bir doğrayanlar.

Ayağın altında bir eyvandı göy,

Kölgənin zülfüylə tazələnsin qoy.

Atın qanad açsın göylərdə gərək,
Mələklər qəsrini eyvanına çək.

Üzün bağlar kimi tazə-tər olsun,
Gecə səyyahları səndən nur alsın.

Gecə sənin gecən, vaxt dua vaxtı,
Nə istəsən dilə, açılıb baxtın.

Ərşin təxtindəcə qur çadırını,
Aç mələk yurdunun xalılarını.

Fərşin sinəsindən atlan da məğrur,
Ərşin gözlərini nur ilə doldur!

Artıq tacidarsan, götür, al tacı,
Hamıdan başa keç, özünsən başçı.

Sən uca başını bir az da ucalt,
Hər iki aləmi bir-birinə qat.

Təmizlə yolunu... Yolun gen, əngin,
Yönəl dərgahına o Əbədinin!

Qədəm haqqı alsın göydən ayağın,
Hər iki aləmdə qalxsın bayrağın!

Aldı Cəbrayıldan bu xoş xəbəri,
Həzrət Məhəmmədin güldü gözləri.

İtirdi huşunu, yandı nəfəsi,
Taxdı qulağına qulluq həlqəsi.

Tanrı kəlamını gətirən elçi,
Tanrı fərmanını dinləyən elçi.

Hər iki əmanət xəznəçisi, bax,
İblis adamlardan, iblisdən uzaq...

Cəbrayıl əmindi, Məhəmməd əmin,
Ağılla silahlı əzəmət əmin.

Biri sahibinə çatdırır sözü,
Biri qulaq asır, alışır üzü.

Qaranlıq gecədə çıraq Məhəmməd,
Murad günəşilə nurlanan qüdrət.

Boyun qaçırmadı enən kəmənddən,
Beləcə taxasan zər həlqəni sən.

Ərəb atı - şimşək Bürağa mindi,
Əlində qamçısı dindi, nə dindi.

Ucalarda süzən kəklik sayağı,
Qartal qanadına döndü ayağı.

Tovuz şəhpərli at qalxdı səmaya,
Kavus kəcavəsi yönəldi aya.

Elə uçurdu ki, şığımağından
Qanad sındırırdı dörd tərlan, inan.

Hər şey ayağında ələk-vələkdi,
Gecə təpik yedi, Ay yügən çəkdi.

Xəyal bu sürətə çata bilərmi?
Şimşək bu cür qılınc çala bilərmi?

Təfəkkür cürətdə, ruh hərəkətdə,
Yetə bilərmi heç məgər bu həddə?

Bu yürüş önündə axsaqdı onlar,
Addım vüsətindən bərk sıxılanlar.

Nəfəsi az qala qütbü əridə,
Güney də, Quzey də qaldı geridə.

Semak ulduzunu yolda seyrə gəl,
Gah Ramih göründü, gah da ki, Əzəl.

Məhəmməd Bürağın ayaq rəqsilə
Səma kitabını yazdı həvəslə.

Göylər aləmindən uzaqlaşınca,
Cahan qapısına üz tutdu ancaq.

Mələk şəhpərindən güc alan bədən,
Keçirdi fələyin mənzillərindən.

Aya bəxş elədi zinət, təravət,
Həmayil xəttinə yeni fəzilət!

Ütaridi zərlə hey naxışladı,
Qalay kürəsindən rəng bağışladı.

Zöhrənin başına Ay işığından
Bir pərdə saldı o civə tək axan.

Çapdığı yolların zər kimi tozu
Günəşin başına qızıl tac qoydu.

Yaşıl gecənin xəlifəsinə
Geydirib... al donu verdi Mərrixə.

Xəstə Müştərinin sönmürmü qəmi?
Çəkdi baş-gözünə səndəl məlhəmi.

Keyvanmı qapanan gül ayaqlara?
Çəkdi bayrağına ənbərdən qara.

Zəncirli arslandı köhləni sanki
Özü gecə əsən ağ yellər təki.

Onun Bürağı da, yol yoldaşı da
Yürüşdən yorulub qaldı arxada.

Elə bir mənzilə yetmişdilər ki,

- Getməmək! - Cəbrayıl bilirdi əmri.

Keçdi Mikayılın kəcavəsindən,
İsrafil surunun ulduz dəsindən.

O ulduz evi də qaldı geridə,
Rəfrəf, Sidr ağacı köhnə yerində.

Qaldı yoldaşları... tək gəldi özü,
"Mənlik"də xəbərsiz dəryaya üzü.

Ölçdü damla-damla ruh ümmanını,
Yazdı qətrə-qətrə hər bir mənanı.

Ərşin ayağına yetişən zaman
Dua kəməndindən yapdı nərdivan.

Nurani ərşdən qalxdı hündürə,
Çatdımı heybətli ilahi sirrə?

Heyrətdən az qala dəhşətə gəldi,
Lakin onu tutan mərhəm bir əldi.

O "İki kamanın arasındakı
Ara" yaxından da yaxındı" sanki.

Min nur pərdəsini yırtan o gözlər
Gördü: o pərdəsiz bir nura bənzər.

Yeri özündən də bir addım yüksək,
Ona nəsib oldu Tanrını görmək!

Məbudun qarşıda göründüyü dəm.
Bütün gördükləri getdi gözündən.

Gözü necə tutsun ülvi məqamı?
Sağdan, soldan gəlir Onun salamı.

Aşağı, yuxarı, sağ, sol, arxa, ön,
Vahid yönə döndü. Hanı altı yön?

Burda altı yönün nə cürəti var?
Həm cəhət, həm cahan ondan qaçarlar.

Yönsüzün yön ilə nə işi olar?
Qarşıda bir yönsüz, pərdəsiz pərgar.

Cəhətin üzünə salmasa niqab,
Yırtar varlığını əzab, iztirab.

Cəhətlər əriyib yox olan zaman,
Cəhətsiz şöləni gördü yaxından.

Yalvacdan nə qalmış? Tək quru nəfəs,
Öndə bircə Tanrı, yoxdu başqa kəs.

Ona yön nə gərək? Yön verir özü,
Yönlərə sığarmı cahan güzgüsü?

Tanrıdan nə aldı? Şərbət və xələt,
Xalqı xilas üçün fərman, zəmanət.

Saqisi - mərifət, camı - səadət,
Nuş etdi, qalmadı damla da şərbət.

Çevrə zirvəsindən endi aşağı,
Yüz min salam verdi soluyla sağı.

Bütün töhfələri verdi dostlara,
Aldı, vəqfə çatdı çox üzüqara.

Yetər, ey Nizami, dünyapərəstlik,
Alçalma, ucal ki, bitsin bu məstlik.

Bəxti, axirəti, anla, ey qoca,
Məhəmməd dinində taparsan ancaq.

Aqil ol, imanın çələngini hör,
Nicatı şəriət işığında gör.

KİTABIN YAZILMASI SƏBƏBİ

Süleyman qəsrindən gizli işarə
Tül pərdə adından yetdi bizlərə.

Uçdum, qanad açdım ora quş kimi,
Eyvan yuvasına vurulmuş kimi.

Nə söylər qasidin incə eyhamı:
Aypara görünər bayram axşamı.

Yeni Ay o qədər zərif olar ki,
Qaranlıq örtükdə çəkməz diqqəti.

Sənin də təbində Ay şöləsi var,
Ovsunun özünü ovlar, ovsunlar.

Tonqala bir neçə istiot at ki,
Şaq-şaq şaqqıldasın odu, atəşi.

Sən daş ürəkləri oxşa da, yumşalt,
Qupquru şamını tut oda, yumşalt!

Yetər, ayaq döydü topal eşşəyin,
Kəcavən dar yoldan çıxsın, ata min.

Sənin mişg saçan bir qələmin var,
Qələm çal, oyansın ətirli rüzgar.

Əmr elə, çəmənlər olsun göy ipək,
Ənbərin üstündə rəqs etsin külək.

Zəhmət çək, alışsın şair sinəsi,
Nə yazdınsa odur şah xəzinəsi.

Sənin zəhmət adlı bir xəzinən var,
Zəhmətə qatlaşan xəzinə tapar.

Zar-zar ağlamasa üzüm tənəyi

Üzünü güldürməz bahar küləyi.

Sümüksüz bir ilik de, olarmı heç?
Şan balı arısız yaranarmı heç?

Buludsan, yağış ol, bir ildırım tap,
Qızmış bir təndirsən, cəld ol, çörək yap!

Çək, bağla pərdəni... qız eşqə möhtac...
Gərdəkdə gəlinin duvağını aç!

Qasid bu tələblə qarşımda durdu,
Kədərin yerində şadlıq oturdu.

Yaxşı kitabları vərəqləyərək
Bir mövzu gəzdim ki, açılsın ürək.

Açdım tarixini şəhriyarların,
Dastana salınıb adı onların.

Qüdrətli, mötəbər, zəki bir nəfər,
Dürüst nəzmə çəkib bunu əvvəllər.

Qarşımda o lələn qırıntıları,
Vaxtilə cəlb etmiş çox sənətkarı.

Mən də xəzinəçi bir zərgər təki,
Yığdım xırda-xuruş töküntüləri.

Zər qədrini bilən hər zərgər adam,
Yəqin ki, dürrümü seçər saxsıdan.

Deyilməmiş sözün üstə əlləşdim,
Yarımçıq deşilən gövhəri deşdim.

Düzgün, dürüst olan nə var, saxladım,
Kitabla yanaşı kitab bağladım.

Dedim, qoy söz üstə yansın ürəyim,
Qəribə naxışla onu bəzəyim.

Gizli kitabları açdım, aradım,
Cahan ucqarları göstərdi yardım.

Ərəbcə, dəricə deyilənləri,
Buxari, Təbəri əsərlərini.

Tapdım... çox evlərin xəzinəsində
Parakəndə yatan nüsxələri də.

Əlimə nə keçdi, yığdım bir yerə,
Təki zarə dönsün söz zərrə-zərrə.

Qələm su içirdi gülüstanıma,
Sonra başlıq seçdim öz dastanıma.

Dedim, söz qoşum ki, dönsün gəlinə
Ariflər, alimlər gülməsin mənə.

Atəşpərəstlərin Zənd kitabı tək,
Qəsrimə yeddi qız qoy vursun bəzək.

Qoy görsün göylərin yeddi gəlini
Mənim gəlinlərim necə şux, yeni!

Seçsin sığalları, sallanışları,
Barı özlərinə yaraşan yarı.

Rəmldə yeddi xət olarsa uyar,
Səadət nöqtəsi yəqin tapılar.

Nəqqaş on naxış da vurarsa əgər,
Xətlərdən birini əsas götürər.

Xətdən bircə naxış çıxsa kənara,
Yəqin kölgə düşər o naxışlara.

Xətti kim əymişsə, ondadır taqsır,
Düzlüksə itməyib, aramızdadır.

Hər xətti düz çəkən bir rəssamam mən,
Addımım ayrılmaz başlıca xətdən.

Xətt təkdir, odur ki, qorx xətərindən,
Bu sapa nə qədər dürr düzmüşəm mən.

Gərək min bir suda qüsl edəsən ki,
Axırda tapasan büllur çeşməni.

Bəzən can yaradır bircə damla su,
Bəzən batıb gedir suyun çoxusu.

Yağışdan dürr alan bir sədəfəm mən,
Məndən kim əsirgər bir içim su, dən?

Bal kimi sözlərdən yaratdım şərbət,
Nə üçün görməyim şəfqət, səxavət?

Neçin səxavətdən dəm vururam, dəm?
İş ki, taledədir, mən ki, bir heçəm.

Firdövsi səxalı, Mahmudsa simic,
Qövs, Əqrəb bürcü uyuşdumu heç?

Sultan Əbudüləf şair Əsədi,
Səxavət saçıban necə istədi!

Nələr danışıram, aman, ay aman!
Dürrüm Ədənnəndir, suyum buluddan.

Buluddan-səxavət görərsə əgər,
Sədəf də buluda vəfa göstərər.

Bulud nə yağdırsa, sədəf inan ki,
Bir dürrə döndərər hər qətrəsini.

Cəbrayıl ilhamım cin qələmimlə,
Yazır ki, novruzdur, lonu təzələ.

Cinlərə dərs deyən bir qələmin var,

Biç köhnə dastana bir tazə paltar.

Bu dürrü divlərdən bərk gizlət, sakın!
Süleymandan savay görən olmasın.

Canım, cövhərim bil bu sətirləri,
Mən özüm kiməm ki? Sümüklə dəri.

Mən balsız, arısız sadəcə bir mum,
Üzüyün qaşından çox uzaq oldum.

Bu şah əsərimi gərək şah qoçaq
Hansı möhür ilə naxışlayacaq!

Möhür qırmızı da, qara da çıxsa,
Şahın katibidir bu şair-rəssam.

Zərgərlər bilir ki, qızıldı şerim,
Dedim, onda beş yox, onda on verim.

Ətrimə müştəri tapılmasa da,
Müşgül ipəkdədir, mayam-misrada.

Kəmdir bizdən öncə yaradılanlar,
Heç kim mənim qədər verməyib nübar.

Yaxşı söz deyənlər murada yetdi,
Axırda yorulub yuxuya getdi.

Mən də o dəstənin muzdurlarından,
Aldım dahilərdən məsləhət, ürfan.

Bəlkə də suçluyam söz söyləməkdə,
Fəqət sanballıyam məna deməkdə.

Badamsız qabığı çox görüb aləm.
Mən sizə qabıqsız badam vermişəm.

Sözlərim olsa da nadir, tazə-tər,
Ulu dahilərdən dönərəm məgər?

Dar yolda var yığmaq hasilsiz, hədər,
Küləyi ələklə qovmağa bənzər.

Mən söz sərrafıyam. Hanı nəzmimdə
Bir söz ki, çəkməyim söz tərəzimdə?!

Şerimlə açsam da min bir xəzinə,
Qayğıya, diqqətə möhtacam yenə.

Mənə vədə sübhü vəd edir pənah,
Tövbə, ulu Tanrı, əstəğfürullah!

Nizami, nəfəsin İsadır sənin,
Məryəm ağacındır ilhamın, nəzmin.

Xurmalar verirsən bu bağdan, əhsən!
Bəxtiyar olasan, dövran sürürsən!

ƏLƏDDİN KÖRPƏ - ARSLAN ŞAHA
XEYİR-DUA

Xəyal bəsləməkdə, ey könlüm, təksən,
Yenəmi xəyalla əylənəcəksən?

Yetər, vaz keçirəm xoş arzulardan,
Bir az uzaq gəzək boş arzulardan.

Bahar fəslindən gözəl dörd fəsil,
Bizim məqsədimiz özgə şey deyil.

Birinci fəslimiz - Tanrıya səcdə,
Onun hümmətilə gəlirik vəcdə.

İkinci fəslimiz Peyğəmbər - o pir!
O köhnə sikkəni tazələmişdir.

Üçüncü fəslimiz şaha duadır,
Bu dua ağzımdan daim ucalır.

Şaha son fəsildə öyüd verək ki,
Dünyaya səs salsın zəfəri, fəthi.

Bir şah ki, bac alır yeddi iqlimdən,
Alqışı, əhsəni mənim qəlbimdən.

Sözüylə, işilə dayaqdır yurda,
Şahlıq qalasını ucaldıb burda!

Taxta əyləşdirən, tac verən də o,
Taxta da, taca da zər səpən Xosrov!

Alqış yerin, dövrün mühafizinə,
Ölkənin sutunu Əlaəddinə!

Ölkələr fatehi Körpə - Arslan şah,
Alp - Arslandan uca, taxtına pənah!

Mehdi və günəşdir o şanlı qüdrət,
Zamanın xətmidir qurduğu dövlət.

O, fələk Rəxşini sürən Rüstəmdir,
Möhtəşəmlik verən bir möhtəşəmdir.

Onun həm cüssəsi, həm də adı şir,
Göylə həmsəviyyə, buludla əlbir!

O gün ki, qıfıla açar düzəldi,
Aləm bir cövhərdən əmələ gəldi.

Başqa bir aləmdir bu ər oğlu ər,
Ovcunda parlayır minlərcə cövhər.

Kitabı önündə vərəqdir səma,
Səxası yanında damladır dərya.

Hökmü altındadır su da, quru da.
Alqış deyəni var suda, quruda.

Taxtı da ucadır, başı da uca,
Ağıl heyran qalır ona baxınca.

Mələyə bərabər, fələyə qardaş,
Böyüklük, ucalıq ona bir yoldaş.

Düşmənlər əyninə zireh də geysə,
İldırım qılıncı doğrayar, kəsər.

Odur ilk dayağı Ağsunqarların,
Kəmalə yetməyin, əhdin, ilqarın.

Necə vüqarlıdır imzası, qolu,
Günəşə nur verir üzünün nuru.

Şahlıq ona təslim qulaqburmasız,
Al rəngi qəlbimin odudu yalnız.

Zəfər ayağına baş qoyub yatmış,
Fitnə qılıncının suyunda batmış.

Qılıncı efirdən atəş qaldırar,
Ayaq tozlarında bahar ətri var.

Onun meydanında quyruq qısır şir,
Çökür düşmən atı, məhv olub gedir.

Səhər qədəhinə süzəndə yaqut,
Buz bağlamış sudan od yaradır, od!

Döyüş zərbəsilə çıxarsa önə,
Gündüzü döndərər məhşər gününə.

Səxa mədənini elə ki, açar,
Xəzinələr saçar, suçlar bağışlar.

Ondan çox-çox uzaq simiclik, yalan,
Məddi bir qılıncdır, cəzri də qalxan.

Nəyi qaldırarsa, qılınc tiyəsi,

Ucunda endirər taziyanəsi.

Müştəriyə oxşar hündür atı var,
Dırnağı Keyvanın qəbrini qazar.

Söylə, görmüsənmi, ov vaxtı qızan,
Əjdaha bağrını yaran bir arslan?

Cəngdə qılıncını sıyırmış günəş,
Əgər görməmisən... şahı fikirləş!

Əjdaha təsvirli bayrağı - qovğa,
Bölər əjdahanı, sərər torpağa.

Bir cüt oxu atsa dar kamanından,
Ən geniş məzara kömülər arslan.

Yay dartıb oxunu tuşlasa hara,
Cigər tikər, nazik qılı da yarar.

Qılıncı ayını oyundan qoyar,
Ayı tək oynadar arslanı naçar.

Əjdər pəncəlidir o meysiz xumar,
Basdığı şir ondan mərhəmət umar.

Gözərkən arabir Səhənd dağını,
Qurdun oxla qırar əl-ayağını.

Şah elə ki, qurdu doğradı, kəsdi,
Şirin əl-ayağı qorxudan əsdi.

Elə ki, oxuna canavar gələr,
Qulan dırnağına səhra dar gələr.

Ovlağı dalğalı qan dənizidir,
Geydiyi canavar, şir dərisidir.

Qaçar... iti oxu şığıyan zaman,
Bağıra-bağıra yaralı qaban.

Kaman girişinə sıxsa gücünü,
Qəbrinə döndərər maral gönünü.

Döyüşə girəndə... daşın bağrını
Yarar, əqiq kimi qızardar onu.

Zəhərli qılıncı elə çalar ki,
Tüstü, his bürüyər ənginlikləri.

Döyüşdə qılıncı alsa da canı,
Can bağışlayandır məclisdə camı.

Dünya qaranlıqdır nuru önündə,
Gözlər işıqlanır onu görəndə.

Xülqünün nafəsi nəqqaş kimidir,
Ətəyi ləl saçar, cibi mişg, ətir.

Ləli-boyunbağı, mişgi də ənbər,
Gövhəri, ətrilə doludur ellər.

Belə tacidarın dağdır libası,
Yanında bir çalma yer-göy arası.

Kamanı önündə bu doqquz fələk,
Ufacıq görünür kiçik bir ox tək.

Göyü dəlib keçir tacidar başı,
Dörd ünsür - təxtinin dörd naz balışı.

Düşməni bənzəyir köksüz ağaca,
Çarmıxa çəkilmiş qapısındaca.

Dost, düşmən o Günə baxan aypara,
Ayın bu üzü ağ, o üzü qara.

Qızıl nallı günəş dalar dünyaya,
Mədənə ləl verər, çölə daş-qaya.

Onun dirhəmidir mədəndəki dürr,
Hərəm evindəki o şəfəq, o nur.

Onun səxasından düşən qətrələr,
Dağa yaqut verdi, dənizə gövhər.

Hər iki aləmə keşikçi odur,
Tanrının, Xalqın da zabit oğludur.

Tanrıdan aldığı bəhəri yenə,
Bəxş edir Tanrının bəndələrinə.

Onun qələbəsi möcüzə, ovsun,
Cahanda ruzusu səadət olsun!

Üzünə hər zaman qoy gülsün iqbal,
Qızıl təxti, tacı görməsin zaval.

Ulduzlar altında nəsli üzü ağ,
Qoy şahlıq sapına düzülsün ancaq.

Sübh işıqlı bir cüt oğlu var onun,
Özü günəş kimi zərşəfəq olsun!

İki uca taxtlı şahzadə cavan -
Biri cahan tutan, biri yurd salan.

Biri Firudin tək zəka, nur saçan,
Biri Keyxosrov tək üzəngi açan!

Birinin naxışı təxtə, taca bənd -
Adı Nüsrətəddin Məlik Məhəmməd!

Əhməd Fələkəddin, o mərd oğlu mərd,
Rasidlər deyir ki, fələkdən bülənd!

Fikir ver bu iki bəxtəvər ada,
Eyni bürc altında yaşar dünyada.

Biri Məhəmməddir, o biri Əhməd,

Adları, sanları qüdrət, ləyaqət!

Ayrılıb kənara çıxsalar bir az,
İnan, bunu ondan ayırmaq olmaz.

Birinin açarı - qələbə. Zəfər,
O biri fələyi fəth edən hünər.

Nüsrətdir birinə tərbiyə verən,
Birinə fələkdir qüdrət göndərən!

Birinə yar olmuş üç ayaqlı bəxt,
Birinə dörd cəhət, dörd ayaqlı təxt.

Sığmır maviliyə şahın qüruru,
Bu iki nur olsun gözünün nuru.

Şahlıq dairəsi iki qütb ilə,
Şimalda, Cənubda çatsın mətləbə!

Dövlət - şikarıdır, bəxtidir onun,
Gecəsi gündüzdən işıqlı olsun!

İsmət pərdəsinin ardında yarı -
Məhəmməd sübhünün nuru, əsrarı!

Qadını varlıqda analar tacı,
Özü çərx atası, səxavət bürcü!

Xızr tək yaşasın min ömür boyu,
Qadını aləmin dirilik suyu!

Süleyman mülkünün qorunmasında
Kaş Bilqeys təxti görməsin xəta!

Bu işıq çeşməsi, bu gur çılçıraq
Cüt güldən, gülşəndən düşməsin iraq.

O ki, Yer üzünə yaranıb pənah,
Bu dünya durduqca qoy şah olsun, Şah!

ŞAHA TƏZİM XİTABI

Sən ey səadətdən kəmər bağlayan,
Öz tacı, təxtilə ərzi saxlayan!

Gecə keşikçidir qara hindli tək,
Bağlayıb belinə Aydan gümüş zəng.

Həmayil bağlayıb məgər sübh əbəs?
Üzəngin ardınca alar xoş nəfəs.

Gecə nökərindir, başında çətri,
Sənin astanandan almırmı ətri?

Zəncisifət olar Rum üzlü gündüz,
Onu zabitlikdən azad etsəniz.

Göyün göylər boyda göy sürfəsində,
İkicə çörəyə göz tikib bəndə.

Amma süfrənə sən bir çörək qoysan,
Çatar yetmiş şəxsə, yeddi ulduza.

Zəfər xatəmiylə, möhrüylə allah
Sənlə xətm edib şahlığı, ey şah!

Bu göy ki, günəşi qızıl çıraqdır,
Sənin belin üçün kiçik qurşaqdır.

Ay qızıl təxt qurub, seyrinə dal bir:
Sənin təxtin ilə həmsəviyyədir.

Fitrəti pak olan yağış suyu da
Bulanıq görünür sənin yanında.

Görsə qılıncını ləl saxsılaşır,
Mehrinlə od sönür, daş yumşaqlaşır.

Cahanda hökm edən hər bir hökmdar,
Əlində səxavət buludu saxlar.

Qar, yağış gətirir özgə buludlar,
Sənինsə buludun gülüstan, bahar.

Şahlar qan içməklə süfrə açırlar,
Can alandan sonra səxa saçırlar.

Amma sayə salsan sən bir adama,
Onu tez oxşarsan, gec çağırsan da.

Qədrini kim bilər hünərvərlərin?
Kimlər ki, oxumuş hünər əsəri.

Nə çoxdur hay-küyü hünər bilənlər,
Ondan hünər əhli xeyirmi görər?

Sən məmləkət üçün şansan, şərəfsən,
Alqış kitabları sənə der: - Əhsən!

Səxavət mülkündə sənin dövlətin
Çəkir keşiyini hər bir xilqətin.

Səndən gördüyünü din adlı bağça,
Görməyib fərvərdin buludundan da.

Ağbəxt Kəyanların tarixdə aşkar
"Oniki igidi", "Yeddi xanı" var.

Sən yeddi qat göydə oniki bürcə,
Bugün hökm edirsən, alqış bu gecə.

Bu aləm bədəndir, İran da ürək,
Xəcalət çəkməyək bu sözdən gərək.

Candan mühüm olan ürəkdir yəqin,
İran - ürəyidir Yer kürəsinin!

Bu yerin ki, tutmuş neçə bahadır,
Dünyada yerlərin ən yaxşısıdır.

Bizim məmləkətin sənsən ürəyi,
Sənin vilayətin - yurdun özəyi.

İskəndər şöhrətli ey bizim Xızır,
Elmin, ədalətin el çırağıdır.

İskəndər dəmirdən güzgü düzəltdi,
Abi-həyat deyə Xızır yol getdi.

Güzgü cövhəridir sənin tunc minən,
Dirilik suyudur ayna xəzinən.

Sən ki, baş tacısan bu məmləkətin,
Tanrı hər bəladan saxlayır yəqin.

Başına fırlanan səadətlə sən,
Yeddi vilayətin gələcəyisən.

Beşinci iqlimi etmisən abad,
Qalan altı iqlim sənə görə şad!

Mehrini çox görüb sədlər, sərhədlər,
Sərhədçi olmağı səndən dilərlər.

Dünyada dörd şaha cəlal yaraşmış,
Sənsən beşincisi, sənə min alqış!

İskəndər yanında Ərəstu vardı,
Elmin işığını ondan alardı.

Nuşirəvan bəzmi tutdu göyləri,
Çün Bozorgmehr idi müdrik vəziri.

Pərvizin çalğıçı Bərbədi vardı,
Azdı yüz... bəlkə min hava çalardı.

Yad et Məlik şahı, müdrik xaqanı,

Nizamülmülk idi dini, imanı.

Sən bütün şahlardan ucasan aşkar,
Çün Nizami kimi söz ustadın var.

Bir gör hansı qata qalxıb Nizami,
Sənsən hər işinə verən nizamı.

Çox şahlar dəm vurur səxavətindən,
Səxası yaranır gop sənətindən.

Şor torpağa səpir toxumu onlar,
Sürməni kor gözə çəkən məlunlar.

Bilirmi şor yerə toxum səpənlər,
Peşmanlıqdan savay götürməz səmər.

Yeri seçmək gərək, ağac bitirsin,
Behişt bağı kibi meyvə gətirsin.

Boş yerə tökərsən badəni saqi,
Məgər badə yapan olarmı baqi?

Hanı sənin qədər səxavət saçan,
Elm qəsri tikən, qapılar açan?!

Götür-qoy eylədim bir xeyli zaman,
Gördüm sərrafları sənsən qoruyan.

Saxta kimyagərlər acgödən, harın,
Uymadın felinə hoqqabazların.

Bəxtinin ulduzu göstərdi səni,
Adına bağladım bu salnaməni.

Soruş, kimdir xoşbəxt? O kimsələr ki,
Səpdiyi toxumlar yaşadır eli.

Yeyilir çörəyi ağız dadıyla,
Tarix vərəqlənir onun adıyla.

Əsər yazmışam ki, bilir duyan kəs:
Fələklər üstündən xət çəkə bilməz!

Yeddi min il keçdi... bişirdim qəşəng,
Yeddi ədviyyəli elə bir xörək,

Yesən, varlığını gətirər cuşa,
Ye, sənin ruzundur, nuş et, yüz yaşa!

Ona can vermişəm mən öz canımdan,
Ətimdən, qanımdan, həyəcanımdan.

Ey fələkdən uca, mələk misallı,
Fələk əzəmətli, mələk cəlallı!

Fələyə, mələyə nə cür çatım mən?
Mən insan yarandım adicə gildən.

İstədim qənd, şəkər qələmimlə mən,
Salım qara yerdə bir yaşıl gülşən.

Nabatsız olmasın yolum, sabahım,
Noğul səpələyim bəzminə şahın.

Məhrəmin deyiləm, saçım şəkər, qənd,
Nə qəm... duam ilə keşikçinəm mən.

Şahım bir günəşdir... qan yaş dolusu,
Gözlərim-günəşi əks eləyən su!

Günəş su üzünə enə bilsə də,
Su çata bilərmi günəşə göydə?

Günəşə yanaşmaq mahal olsa da,
Xəyalım oynayır daim yanında.

Bircə bu təptəzə dürrümdən savay,
Şahın xəznəsində hər şey var, hər şey.

Al dürrü, Rəxşinin at ayağına,
Rütbəm ərşə çatsın at ayağında.

Saqim bulud ikən... bu əkin şumu,
İçərmi özgənin quyu suyunu?

Ağzımı bağlayıb çox düşündüm, çox:
Əlindən su içim... başqa bir su yox!

Dürrə qiymət qoysam, önər dəyəri,
Verirəm, dəyəri-şahıq nəzəri.

Zöhrəmin dinləsən təranəsini,
El yeni Ay kimi göstərər məni.

Görsən ki, xırdadır naxış, bər-bəzək,
Nə qəm, çox gülümü aparıb külək.

Haqqın, ədalətin, dinin, yolun var,
Ömrün də uzansın, ulu tacidar!

Dinin, ədalətin aləmə aşkar,
Sənə ömür versin qoy pərvədigar.

Dövlət sərhədlərin polad təməlli,
Ondan uzaq olsun zavalın əli.

SÖZƏ SİTAYİŞ, TÖVSİYƏ VƏ ÖYÜD

Sözdür ən qədim şey, sözdür ən təzə,
Sözü yüz yerə yoz, sərraf ol sözə.

Varlığın anası binə tutandan,
Sözdən gözəl övlad doğarmış, inan.

Sanma ölüb getmiş sözün memarı,
Yox... söz dənizində gəz sənətkarı.

Hansını istəsən gəl, adını çək,
Sudan baş qaldırar qızıl balıq tək.

Ruh kimi pakizə söz - ülvi, nadir,
Hatif xəznəsinin keşikçisidir.

Hekayətlər bilir, eşidilməmiş,
Kitablar oxuyur, nitqə gəlməmiş.

Bu Tanrı vergisi cahanda ancaq,
Qalan söz qəsridir. Söz yaşayacaq!

Sözdür gələcəyə yadigarımız,
Özgə hər nə varsa boş yeldi yalnız.

Ağıldan başlamış ağılsızacan,
Bitkidən dürrəcən hanı qalan can?

Yalnız mənliyini dərk eləyənlər,
Əbədi varlığa qovuşa bilər.

Naxışı oxuyan - əbədi, ölməz,
Naxış tanımayan çox qala bilməz.

Dərk eləyə bilsən özünü... vallah,
Qalarsan cahanda, getsən də hərgah.

Özündən, sözündən qafil olanlar
Bir qapıdan girər, birindən çıxar.

Qapın tüstüsüzdür, pəncərən par-par,
Günəş görünmürsə nə faydası var?

Özünü dərk elə, gör nə bilirsən,
Bilsən öz məğzini, yaşarı ərsən.

Sən adi hesabı bilirsən əlbət,
İki dəfə iki - dörd qütb, dörd cəhət.

Hər kəs öz ağlından razı, xoşniyyət,

Heç kəs öz gilindən yapmaz imarət.

Özünü görməyən qəflət sərsəmi,
Özgənin eybini görə bilərmi?

Bahənə gəzər ki, çəkilsin qına,
Varmı turş söyləyən öz ayranına.

Yetişmiş kimsənə, aqil olan kəs,
Cəzri - əsəmə, inan baş əyməz.

Elm, idrak əhlidir uzaqgörənlər,
Cahilin zəhməti daim boş, hədər.

Ağıllı sarbanlar, karvan çəkənlər,
Oğruya can verməz, keşiklə gedər.

Ətir, mişg aparan hər çinli tacir,
Mişg üçün kitrədən hasar düzəldir.

Uçmaqda quşların hamsından üstün,
Şanabub qartalı ötür də bir gün.

Bəladan uzaqmı adlı-sanlılar?
Yalnız boşboğazlar xətirsiz qalar.

Zirək quş can atar hey ora-bura,
Hər iki ayağı ilişər tora.

Harda ki, torpaq tək qarınqulu var,
Yediyi yer kimi bir loxma olar.

Anbardan nə qədər yem aparsa da,
Əskilməz anbardan bircə arpa da.

Tay-tay, arpa-arpa çalsan da, inan,
Axırda torpağa qaytaracaqsan.

Şamın alovu tək tac uman insan,
Gülmədən... şam kimi ağlamalısan.

O şadlıq məcunu yaqut ilə dürr,
Çoxu ağlamaqdır, azı gülüşdür.

Hər sevən könlümün seviləni var,
Bir yar, bir vəfadar ona havadar!

Dostluqda ağıldır dayaq hər kəsə,
Sənin hər şeyin var, ağlın var isə.

Başsızlıq çoxunu şikəst eləyib,
Surətcə adamdır, təbiətcə div.

Adam ləqəbini daşıyan mələk,
Xeyli fərasətli, zirəkdən zirək!

Əzəldən yazılıb olacaq hər şey,
Cəhdin faydasızdır, çalışsan da hey.

İş gör, iş gör hətta cəhənnəmdə sən -
Yaxşıdır cənnətdə tənbəlliyindən.

İşi xatirinə səninlə pəsdir,
O kəslər dünyada pisdən də pisdir.

Nakəslə, alçaqla yaxınlıq edən,
Pis fikir yayanlar uzaqmı şərdən?

Yaxşılıq edənlər nəcib, xoşqılıq,
Yaxşılıq gətirər hər bir yaxşılıq.

Çalış, ayağına batsa da tikan,
Düşmən tənəsinə tuş olmayasan.

Cahillər ardınca gülməsinlər ki,
Bədbəxtlik basmışdır yazıq yetimi.

Əlindən bir kimsə tutmasa belə,
Ayıq tərpən, yaxan keçməsin ələ.

Kim yadında saxlar yaxşılığını,
Dərdinə güləndən üstündür, tanı!

Aclar qarşısında sən yemə çörək,
Yesən, onları da öz süfrənə çək.

Lütlərin yanında çəkmə qızıl, zər,
Xəzinən üstündə ilana dönər.

Novruz küləkləri əssə də burax,
Yellər qabağında yandırma çıraq.

Adam yemək üçün yaranıbmı?
Ya Ağıllı iş üçün gəlib dünyaya?!

Uzunqulaq kimi otu, ələfi
Tıxandan üstündür itin şərəfi.

Çalış öz xalqının dayağı ol sən,
Dünyaya nur saçan oğula əhsən!

Ətrinlə aləmi tutmaq istəsən,
Gül kimi xoşsifət olmalısan sən.

Loğman nə söyləmiş, bilmirsən məgər:
Xoş düşünüb yatan xoş yuxu görər.

Anadan bədqılıq doğulan insan
Bədqılıq qalacaq lap versə də can.

Xoşqılıq kimsələr ölərkən belə,
Vermir xislətini tufana, yelə.

Bir tikə çörəkçün qəddar olma, dur,
Sənin tək çoxunu torpaq udubdur.

Torpağa nə qədər bəzək vursan da,
Torpaq olacaqsan, inan, axırda.

- Nə üçün yaranmış, - sorsa bir insan -

Bilik saf adamdan, adam torpaqdan?

De - Gülab güldədir, gül də tikanda,
Pədzəh möhrədə, möhrə ilanda.

Kələkbazlıq etmə, şərdən həzər et,
Əjdaha ağzında çadır qurma... get!

Ülfət yapmaq olmaz əjdaha ilə,
Səni yemək üçün keçirər ələ.

Bir dərviş cildinə girsə də köpək,
Xülqü dəyişərmi? Yenə hürəcək.

Dostlar bir-birilə çəkişən zaman
Müttəfiq olurlar düşmənlə əlan.

Fərq qoya bilməyən qaraya, ağa,
Milçəkdir... ağı da basır palçığa.

Yaxşısı budur ki, dörd buxovu qır,
Şərdən nə qədər tez qaçsan yaxşıdır.

Yusiflər canavar, zahidlər xumar,
Həzər bu rüzgardan, ey yazıq dindar!

Nicat gör hardadır: yalnız pislikdə,
Pisə yaxşı deyib, şəri öyməkdə!

Tanrı göstərməsin: bəndəsi kar, lal,
Vursun ayağına bir belə qandal.

Cəhənnəm eyləyib qullar cənnəti,
Töksün od üstünə təlq ilə nefti.

Xayır! Qalx, fitnəni tapdalayaq, qalx!
Qulluq borcumuzu ödəyək, ey xalq!

Yetməzmi qul oldun qızıla, pula?
Dörd düyün üstündə yeddi qıfıla?!

Bircə qızıl üçün amansız payız,
Gör necə soldurdu laləni vaxtsız.

Bircə dirhəmi də olmayan yovşan,
Yaşayır özüyçün, qopsa da tufan.

Gəzmə ağ bulud tək başda xəzinən,
Günəş tək ayaqla xəzinəni sən.

Torpaq ki, yağışa, qara qısıla,
Öpsə ayağını, dönər qızıla.

Payla qızılları aləmə dərhal,
Günəş rəngli lələn başına daş sal.

Qızıldan nur alan gözlər zavaldır,
Gözə işıq verən yalnız ağıldır.

Birləşə bilməyən cüt hərfdir "zər",
Tək qalan xudbini lovğalıq əzər.

Qoynunu qızılla doldursan, inan,
Qızıl tək dağınıq, tək qalacaqsan.

Sarılıq azarı taparsa kimsə
Yeridi göy libas, ya qara geysə.

Qızıl tərəzisi qızıl olsa da,
Daş-qalaq edilər min bir qapıda.

Bir aləm hay-küylə halal, ya haram,
Bir neçə dank yığıb alsan da ilham.

Gəlir bir avara, qızılı çalır,
Qızıl yığan ölür, dağıdan qalır.

Qızılı xərcləmək sevinc, səadət,
Yığılıb qalması qorxu, məşəqqət.

Qızılı dörd əllə qamarlayanlar,
Ya qorxu, əziyyət, ya ölüm tapar.

Bircə daşdan ötrü, əlhəzər, haşa,
Necə qılınc çəkir yoldaş yoldaşa.

Yaxşısı budur ki, qızıldan əl çək,
Yoxsa qorxu səni məhv eləyəcək.

Təşnə yol getməkdən zövq alarmı heç,
Ya quyu dibində çox qalarmı heç?

O şeyi ki, qoyub köç edəcəksən,
Onu nə vaxtacan gizlədəcəksən?

Cahan divlər yurdu... gözünü tez çək,
Evin dağılmasın div kahası tək.

Şahlar eyvanında yaşasa belə,
Divxana sayılır div yurdu hələ.

Yerdə qızıl yükü gizlətməklə sən,
Çoxmu hamballığa güc verəcəksən?

Baxma üç hambalın qarşından ötdü,
Evini dağıdan hambalın dörddü.

Xak ilə bad sənə zidd çıxır
"Xak"ın əlifsizdir, "bad"ın əlifsiz.

Xurma ağacına tac olan tikan.
Qurusa fərqlənməz çöpdən, odundan.

Motal qarınlıya xoş gəlir, inan,
Xingəlin yarpağı gül yarpağından.

Çək tamah dişini, ey acgöz insan,
Ki, dürr danəsi tək əziz olasan.

Yüz dişli darağın hər dişini qır,

Əli hər yetənin saqqalındadır.

Zordu can dərmanı ələ gətirmək,
Min zəhər badəsi içəsən gərək.

Bu qəssab dükanı uddurmasa qan.
Sənə qıyarmı heç bircə loxma nan?

Armud saplağına dönür yüz boyun,
Ta ki, tox yaşasın bir öküzboyun.

Düşünən yüz min baş qılınclanır ki,
Bir yorğun kəlpeysər kam alsın təki.

Sağ əli xəzinə qamarlayıbdır,
Sol əli yenə də qızıl axtarır.

Kimin diləyinə qol qoyub fələk?
Xoşdur istəməkdən heç istəməmək.

Nə qədər gec çatsa əhdinə insan,
Müjdədir ömrünün uzunluğundan.

Murada gec çatan daha xoşbəxtdir,
İşlər bitən zaman ömür də bitir.

Gec yaranır deyə çox yaşayır lələ,
Tez yanıb, tez sönən lalə - bir xəzəl.

Özünü nə qədər yandıracaqsan,
Bir məclis şamını andıracaqsan?!

Şəhvət tələsindən sakın, ey gedən,
Xilas et başını bu mavi küpdən.

O yeddi şaxəni baltalamalı,
Qır, at ayağından dörd mıxlı nalı.

Qamışla örtülmüş quyu - bir kələk,
Dayanma üstündə daş, ya qamış tək.

Gülən ildırım ol, yaşa da, öl də,
Cism gəldi-gedər, can qalsın əldə.

Tanrını tanıyan müridsən əgər,
Yol göstər, qoy sənə mürşüd desinlər.

Mələksiz, imansız mürid olma sən,
Əl üzmə Tanrıya təvəkkülündən.

Min düyün açmışam mən aram-aram,
Kəndxuda olsam da kənddən kənaram.

Bir qonağım gəlsə, axı kimim var,
Açа qarşısında süfrə - qələmkar?!

Ariflər duyar ki, indi nə dedim,
İncə işarədən nədir məqsədim.

Yoxsulluq şəstimi əyəmməz, inan,
Kimdəndir gileyim? Giley saymazdan.

Saymır Türklüyümü həbəş ölkəsi,
Ləzzətli dovğamı neçin yeməsin?

Atəş kürəsiyəm, oddur ürəyim,
Bəs neçin süfrəmdə çiydi xörəyim?

Bir zaman qoram da bəyənilərdi,
Gözə çəkərdilər tutiya kibi.

Bugün dəymiş üzüm, bal kimiyəm mən,
Bəs arı neştəri yeyirəm nədən?

Üzüm suyunu ki, tökürlər yerə,
Üzüm heç çatarmı qiymətə, qədrə?

Ha yana qovdular, getdim o rizlə,
Yatmış su dedilər, yatmışam hələ.

Deyirlər, yatan su sakit olur çox
Qızıl bulağıdır, su bulağı yox.

Gümüş yatağı say yatmış bulağı,
Buna şahid onun buz bağlamağı.

Gümüş çatarmı heç qızıl dinara?
Qızıl Günəş hara, gümüş Ay hara?

Gümüş, "Sim" sözünü oxu tərsinə,
Gör nəyə çevrilir, bir mis ərsinə.

Sözüm qızıldan da bahalıdır çox,
Gümüş qiymətinə alanım da yox.

Qızılı don geyir dəmir satanlar,
Dəmiri gümüş tək yeridir onlar.

Yazıq o zərgər ki, küncə qısılır,
Adi gümüşə də getmir qızılı.

Ən ağır cinayət, düşün, gör nədir?
Ağ günü hünər yox, tale bəxş edir.

Daş qaşlar sərrafı bir arifin də
Yarımca arpası yoxdur evində.

Pambığı kətandan seçə bilməyən,
Asimanı rismandan seçə bilməyən.

İpək, zər içində... hər qəsri-anbar,
Qızıl sandıq-sandıq, xəz xalvar-xalvar.

Min fəsad törədir gövhər, gümüş, zər,
Sakit oturmaqdan neçin qorxur ər?

Nə qədər qoruyaq bu xarabanı?
Basaq afitabı aftabayamı?

Çoxlarının səsi məzardan gələr,

Bizim də səsimiz bir gün dincələr.

Belə dastanları mən başı batmış
Kimilər... çox deyib... üstündə yatmış.

Əcəl, gözlərini tutmamış, gərək
Bir işin üstündə odlansın ürək.

Səfərə çıxarmı yolçu yeməksiz?
Bəladan tezliklə qaçmalıyıq biz.

Mən gedirəm, neynim, getmir eşşəyim,
Məgər gedirəmmi? Böyükdü şəkkim.

Getməyimdən xəbər tutaram haçaq?
Bu evim o evdən düşəndə uzaq.

Xəbərsiz nə qədər yaşamaq olar?
Göz yumub nə qədər yaşınmaq olar?

Gördüyün hər nə var, biryolluq unut,
Sirlərə məhrəm ol, sükut et, sükut.

Sənin bildiklərin qələtdir ancaq,
Qələt oxumusan onları bir vaxt.

Düş fildən, yollarda yarğan açıb sel,
Filin çərx əlində oyuncaqdı, bil.

Sənə məzar qazır fələyin fili,
Sən incə bir gülsən xəzanda, bəli.

Sal yada, dünyada nə cür gəlmisən?
O cür gedəcəksən bu dünyadan sən.

İki fil çarpışır... Ey mağmun insan,
Dünyadan nəyini aparacaqsan?

Dağa, dənizə də borcun boynunda,
Çərxə neyləyərsən sən bu oyunda?

Hamıya borcunu qaytar, ey xumar!
Sən nəsən? Lüt canın, lüt qatırın var.

Hanı yükün? Bircə arpanmı qalmış?
Özün soyun... fələk soyundurmamış.

Fələk düşürməmiş təxtdən özün düş,
Hara istəyirsən ora get, sürüş.

Çox çəkməz... yüz təmiz gül birdən-birə
Həsəd tozu altda sərilər yerə.

Həsəd tikanından qaçan güləm mən,
Silahı atmışam yerə əlimdən.

Təlq atım, əynimin dərviş paltarı
Həsəd atəşini söndürsün barı.

Bu dəhşət yurdundan əlhəzər, haşa!
Ömrü bundan minvalla vuralım başa.

Bu köhnə saraydan köçdünmü, car çək:
Hər nə bilirsən et, ey zalım fələk!

Yetər, ey Nizami, bağlandın yerə,
Dur və gur səsini ucalt göylərə!

Canını yeganə Həzrətə tapşır,
Ölməz səadətin yalnız ondadır.

Əzəl məktəbində qulaqburması
Alanlar... necə gör öyrəndi yazı?

Xəznəçi etdilər elmi-əməli,
Müşgül iş açanlar girişdi həllə.

Öz yataq yerinə hər kəs can atdı,
Yuxusu gəldimi, ordaca yatdı.

OĞLUM MƏHƏMMƏDƏ ÖYÜDÜM

Hər nə deyirəmsə, yad elə, oğul,
Mən yuxu əsiri... Sənsə ayıq ol!

Əbədi bir bağın gülü var səndə, -
Məhəmməd adının möhrü üstündə!

Adın Məhəmməddir, xoşbəxtsən demək,
Mahmud təbili tək səs ucalt, car çək!

Tələs, sikkəni vur şərəfli ada,
Qalx, ucal, çərxdən də yüksək bir qata.

Barı məzarımda çərxdən bac alım,
Səni uca görüm, mən də ucalım.

Özünə elə bir söhbətdaş seç ki,
Yaxşılıq gətirsin, şad etsin səni.

Mişg saçan adam ülfət naxışıdır,
Hərzə boşboğazdan min qat yaxşıdır.

İnan, pis adamın bircə eybi də
Bəlkə yüz kişiyə gətirər ləkə.

Gəlib tora düşən xam ov, xam şikar,
Neçə dostunu da o tora salar.

Biri qızıl udsa Məkkə yolunda,
Yüz günahsız qarnı cırılar orda.

Yatma bu yollarda qocalar təki,
Həzər o kəsdən ki, döyür acizi.

Kişisən, fələyi fırfırabaz san,
Ona qadın kimi aldanmayasan!

Əylənmə rəqsilə bu yorğa atın,
Yola bax, yol getmək nə qədər çətin.

Ağ bir tərlan kimi uçmaq istəsən,
Hər şeyi günəş tək gərək görəsən.

Fələyin həm yayı, həm də oxu var -
Şikar yollarıdır bizim bu yollar.

Baxma ki, əynində dəmirin xasdır,
Yolun dəmir çəkən maqnitli daşdır.

Qatırı o qədər yüklə ki, yolda,
Ayaqdan düşməsin yoxuşda, yalda.

Daraltsa yolunu ikiüzlü çərx,
Darıxma, köksündə dağ olsun ürək!

Hər düyün, hər müşgül sirli bir açar,
Tap! Çətinlik içrə asanlıq da var.

Can sıxan yuxular yozulan zaman,
Bəzən şadlıq tapır pərişan insan.

Dərd oxu deşəndə yazıq ciyəri,
Gərək dada yetsin səbrin süpəri.

Tapşır bir əhdini ulu Tanrıya,
Başqa diləklərin qalsın sonraya.

Tanrıya əhdini, bil, sındırmasan,
Nicat tapacaqsan hər dərddən, inan.

Çıxarma sapından əsil gövhəri,
Həzər bədəsildən, pisdi cöhəri.

Bədəsil heç kəsə göstərməz vəfa,
Xatakar felində eləməz xəta.

Əsillər əsildir, bədəsil də bəd,

Xəsisdən kim görüb səxa, səxavət?

Bədəsil əqrəbi, bilir aqillər:
Sağ qoymaq eyibdir, öldürmək hünər.

Get sənət ardınca, iş gör, hünər saç.
Qapılar bağlama, daim qapı aç!

Öyrənmək dalınca yol gedən bəşər,
Sudan dürr çıxarır, daşdan da gövhər.

Öyrənmək dalınca getməyən insan,
Elmdən məhrumdu başdan, binadan.

Tənbəllər zehinli, zəka olsa da,
Saxsısatan kimi tanındı sonda.

Zehinsiz güvənib elmə, təlimə,
Qazı olmadımı yeddi iqlimə?

Təlim görmüş itin ağzında şikar,
Halaldır, iyrənmə, bişir ye aşkar.

Təlim sayəsində nəcibləşir it,
Sən mələk qatına yüksəl, ey igid!

Dirilik suyunu içmək istəsən,
Özünü Xızr tək dərk et, tanı sən.

Bu dirilik suyu başdan-binadan,
Can ilə ağıldır, ağıl ilə can.

Can bir çılçıraqdır, ağıl da yağı,
Ağıl - can... Canımız onu yatağı.

Tanrı bəxşişidir ağıl ilə can,
Can ilə ağıldır daim sağ qalan.

Ağıl, can hasili Vahiddi yalnız,
Səndə ikisi də var, şəksiz-şübhəsiz.

Vahidə çatmasan İkilə ... kəmsən,
Heç kimə demə ki, sən hələ kimsən!

Vahidi tapdınmı, İkini at sən,
Hər iki aləmin gözü üstəsən.

Boş bir təsəvvürdü, üçlükdən vaz keç,
İkiallahlığı saya salma heç.

Sən birlik sapından tut kişi kimi,
Üçlüyü bir elə, at ikiliyi.

Atmasan üçlüyü, tutmasan bunu,
Ucalda bilməzsən Vəhdət topunu.

Vahidi tapdınmı, gəzmə bəhanə,
O üç də, iki də nağıl, əfsanə!

Bu ülvi məqama çatmaq - iftixar,
Boş hava - həvəsdir qalan hər nə var.

Sağlamsan, cavansan, şükür, hələ sən,
Hər bir istəyinə çata bilərsən.

Sərv kimi qəddin sınandan sonra,
Keçərmi əlinə məgər mumiya?

Yol get, nə qədər ki, canında can var,
Ayağın güclüdür, ruhun da bahar.

Din yolunda ney tək bel bağla bənd-bənd,
Onda sərv kimi taparsan şöhrət.

Mənim söyüdümün yaşıllığı yox,
Bənövşəm ağarıb, laləm də soluq.

Kəmər bağlamağa, papaq qoymağa,
Taqətim, qüvvətim qalmayıb daha.

Bir vaxt iş görərdim mən də kişi tək,
İndi xalqa xidmət - yalnız xoş dilək.

Əlimi, qolumu bağlayıb rüzgar,
Zamanın şakəri belədir aşkar.

Hələ yıxılmamış sınıqdı qolum,
Yıxıldım üstəlik, yamandır halım.

Əhmədin sifəti azca kifirdi,
Üstəlik çiçək də çopurluq verdi.

Təbim kölgələrdən zaval görsə də,
Salır öz hünərim üstümə kölgə.

Göstər quzu kimi gedən bir kəsi,
Dalınca gəlməsin bir qurd kölgəsi?!

Varmı bir həmdəm ki, silinib pası,
Üzdə dost, arxamda düşmən olmasın?!

Dalımda duran "dost" bir ovuc xamlar,
Kimlə salamlaşım, qalmışam naçar.

Əlimdən çıxsa da gənclik, iqtidar,
Canımda hələ də arzular qaynar.

Bu çox yaşlı bədən qocaldı neyçün?
Tamahı, eşqi də artır günbəgün.

Görəsən hamının sikkəsi belə?
Ya təkcə biz verdik saqqalı ələ?

Ey xəstə canıma əlac eyləyən,
Qoyma hər yetənə möhtac olum mən.

Yetər bu qaranlıq! İşıq, ziya ver,
Məni sındırmısan, bir mumiya ver.

Mənim üçün çətin, sənինçün asan

Tapılan məlhəm ver, qalmayım nalan.

Boynum ipdən azad ... Hər xəsis gəda,
Qoyma əzsin məni yükü altında.

Öz sədəf evimdə dürr kimiyəm mən,
Rüzum var, ummuram heç nə kimsədən.

Başım ucalığı daim mənə yar,
Baş əyməyə vaxtım, həvəsimmi var?!

Cəsarət rütbəsi qazanıb arslan,
Çün boyun qaçırmış xaltalanmaqdan.

Yaxşıdır süfrəndə duz dadmaq, əhsən,
Xəsis süfrəsində halva yeməkdən.

Qızıl xəncərini çəkir dan yeri,
Oyan, ey Nizami, al o xəncəri.

Rəncindən incimə, mədən tap, dür saç,
Xalq üçün yepyeni bir xəzinə aç!

BƏHRAM DASTANININ BAŞLANĞICI

Sirlər sandığını sənətkar açar,
Qaldırıb qapağı incilər saçar.

Çərxin tərəzisi bu mavi göylər,
Bir gözündə daş var, o birində zər.

İki rəngi olan bu çərx, bu rüzgar,
Başa daş da salar, gövhər də saçar.

Şahlar bəxtinin də bu qisməti var:
Övladı mirvari, yaxud daş olar.

Gövhərin içindən daş çıxar bəzən,
Bəzən qırmızı ləl daşın içindən.

Elə Yəzdigürdlə Bəhram da bu cür...
Biri daş, o biri daşdan çıxan dürr.

Biri xalqı sevən, o biri qıran,
Cüt olur çox zaman xurmayla tikan.

Biri qol sındıran, biri sağaldan,
Biri dərd, o biri mumiya, dərman.

Birinci sübh idi, Bəhram işığı
Apardı gecədən zil qaranlığı.

Göylər kürəsinə iksir qatanlar,
Günəşdən, Aydan da soraq tutanlar

Göyşünas alətə saldılar nəzər,
Onda beş əyarlı gümüş gəzdilər.

Lakin nə tapdılar? Xalis qızıl zər,
Dənizdən dürr çıxdı, daşdan da gövhər.

Gördülər: varlığı əzəmət dolu
Bir şahdır, Tutacaq zəfərlər yolu!

Onun taleyi - hut, Müştəri hutda,
Zöhrə Bəhramla bir, ləl də yaqutla.

Ay Öküz bürcündə, Tir də Cövzada,
Mərrix Şir bürcündən azca ucada.

Zühəl Dol bürcünün çiynində yatmış,
Düşməni səmadan qovub çıxartmış.

Zənəb yanaşmada Zühəl bürcünə,
Günəş quzu kimi həməl bürcünə.

Hər bəxtəvər ülkər Müştəri sayaq,
Şahın ağ bəxtindən verirdi soraq.

O gecə dan yeri işıqla doldu,
Bəhram səadətlə əkiz doğuldu.

Atası Yəzdigürd - xambeyin, naşı -
Bildi: gətirməyib bəxti, naxışı.

Heçdi bəslədiyi bütün diləklər,
Zülmün toxumundan göyərməz şəkər.

Son iyirmi ildə neçə övladı
Olsa da, gördülər lap az yaşadı.

Göylərə göz qoyan ulduzşünaslar,
Gözəl cocuq üçün verdilər qərar:

Yollayaq Əcəmdən, Ərəbistana,
Orda bəxti gülsə, düşər dastana.

Hərinin bir yurddur verən bəxtini,
Bəlkə orda tapar səadətini.

Hərçənd el içində belə məsəl var:
Ölkə öz şahıyla səadət tapar.

Atası ayrıldı öz balasından,
Təki ağbəxt olsun oğlu bir zaman.

Süheyl üzlü Bəhram tərk etdi yurdu,
Yəmən ölkəsində təxtini qurdu.

Yəzdigürd Nemanı çağırtdırarkən,
Ləl, lalə ilə bəzəndi çəmən.

Neman gül saçaraq qoy vəcdə gəlsin,
Bir Neman laləsi bitirə bilsin.

Xosrovluq libası tiksin əyninə,
Şah ədəbi versin qaynar beyninə.

Neman qucdu onu, apardı onu,

Kəcavə eylədi öz ağuşunu.

Dənizdən şöhrətli çeşməni Neman,
İki gözü bildi, zövq aldı ondan.

Dörd il gəldi, keçdi... Bəhram mərd, cəsur,
Bir arslana döndü, boy atdı məğrur.

Şah Neman oğlunu bir gün səslədi:
- Ay oğul, ürəyim səksəkəlidi.

Burda yer istidir, hava da quraq,
Zərifdir, incədir şahzadə ancaq.

Onu bəsləməyə bir yer gərək ki,
Başının papağı deşsin göyləri.

Onu şimal yeli bağrına bassın,
Nurlu zirvələrdə qol-qonad açsın.

Zövq alsın ən lətif havadan, sudan.
Ən gözəl iqlimdə can bəsləsin, can.

Ona toxunmasın iqlim xətəri,
Saf, pakizə qalsın fitri gövhəri.

SİMNARIN SİMASI VƏ XAVƏRNƏQ QƏSRİNİN TİKİLMƏSİ

Mənzər atasıyla getdi bərabər,
Bir sahə gəzdilər - geniş, münəvvər.

Tapdılar yüksəkdə elə bir məkan,
Bürküdən, buxardan yox bir nam-nişan.

Yoxdu o diyarda münasib qala,
Olan uğramışdı çoxdan zavala.

Ustalar sənəti əzizlədilər,

Gəlib iş yerini təmizlədilər.

Memarlar duruxdu, susdu bir qədər,
Münasib gəlmədi göstəricilər.

Axırda Nemana yetişdi xəbər:
Sənə lazım olan dilli-dilavər

Sənətkar yaşayır Rum ölkəsində,
Daşı mum eləyir od sinəsində.

Çevik, iti əlli, o incə memar
Sam oğlu Simnardı, möhtəşəm Simnar!

Sənəti, qüdrəti aləmdə məşhur,
Görənlər ellikcə ona vurğundur.

Çox qəsrlər tikmiş Misirdə, Şamda,
Hər biri kamildir quruluşunda.

Önündə rumlular hindliyə bənzər,
Tişəsindən silər tozu sinlilər.

Bənna adlansa da, can verir daşa,
O, dərs deyə bilir min bir nəqqaşa.

Ucalığı ölçən dağı andırır,
Fikri ulduzları işıqlandırır.

Nəzəri üstürlab ənkəbutunun
Tozundan tor qürur fələklər üçün.

Rumlu Bulinas tək hünər saçandır,
Rəsədlər bağlayan, tilsim açandır.

Ona bəlli göyün min sirr axını,
Günəş şərri, Ayın gecə basqını.

Gözəl qəsr umursan... Dəvət qıl onu,

Yalnız Simnar tikər belə bir donu.

O, gildən elə bir tağ ucaldar ki,
Oğurlar göylərin min ülkərini!

Neman ki, dinlədi bu ülvi rəyi,
Simnar sevgisilə yandı ürəyi.

Pul, qızıl gücünə iş gördü əlan,
Onu gətirdilər rumlular Rumdan.

Neman addımını fərəhlə atdı,
Simnara rəğbəti yeddi qat artdı.

Açdı, məqsədini bildirdi ona,
Memar nə umdusa, saldı sahmana.

Yığıldı bir yerə alətlər, daşlar
Memar yardımçısı incə nəqqaşlar.

Simnar dəmir biçən qadir əlilə
O nadir sarayı yapdı beş ilə.

Qızıl barmaqları gildən və daşdan
Bir qəsr tikdi ki, sanki gümüşdən.

Qəsr ki, bürcləri ucalmış Aya,
Bir qibləgah olmuş ağa, qaraya.

İmarət zər, zinət, Simnar naxışlı,
Daşı alov rəngli, günəş baxışlı.

Qəsr bardaş quran bir fələkdi tək,
Önündə rəqs edir düz doqquz fələk.

Təngluşa xəyalı qəsrin şimalı,
Cənub divarında qürubun alı.

Nəqşi susuz üçün suya bərabər,
Yorğunlar görsələr, dincələrdilər.

Günəş parlayanda daşında par-par,
Hurilər cənnətdə göz yumardılar.

İçi behişt kimi rahatlıq dolu,
Xarici göy kimi bər-bəzək yolu.

Damı sirişümlə, südlə sığallı,
Ayna tək göstərir yaşılı, alı...

Üç dəfə dəyişir donunu hər gün,
Üç rəng bəs edərmi şux gəlin üçün?

Rənglər bəhsə girir: mavi rəng alır,
Mavi örpəyini çiyninə salır.

Günəş köynəyini çıxaran zaman,
Qəsr də günəş tək saralır əlan.

Buludlar günəşə kölgə salanda,
Ağ buluda dönüb qəsr bir anda.

Bir tül niqabı var havayla həmrəng:
Gahdan rumlu kimi, gahdan zənci tək.

Simnar öz işini bitirən zaman
Gördülər üstündür saray arzudan.

Saray bəxş eləyir göylərə şölə,
Günəş rövnəq tapır Xavərnəq ilə.

Simnara o qədər ləl saçdı Neman,
Üçdən birinə də yox idi güman.

Dəvələr yükləndi xalis qızılla,
Gövhərlə, mişg ilə, alla, yaşılla.

Şah saysız-hesabsız bəxşiş verdi ki,
Bəlkə kara gəldi bir də o kişi.

Oddan əsirgəsən odunu əgər,
Kababın çiy olar, zəhmətin hədər.

O əl ki, dirhəmlə səxavət saçır,
Kərəm dərgahının qapıçısıdır.

Görüb nəvazişi, o bənna kişi
Dedi: - Mən əzəldən bilsəydim işi,

Bundan yeddi dəfə gözəl görərdim,
Daşın əvəzinə qızıl hörərdim.

Bu qədər ənamı görsəydim öncə,
Canımı verərdim daşa, kərpicə.

Çinli naxışından alardım yardan,
Şah mənə xəzinə bağışlayardı.

Qəsr tikərdim ki, fələkdən uca,
Rövnəqi artardı dünya durduqca.

- Muzdun çox verilsə, - sordu elbaşı -
Tikə bilərsənmi bundan da yaxşı?

- Öylə tikərəm ki, - söylədi Simnar -
Bu onun yanında heç bir şey olar.

Bu, üç rənglidirsə, o yüzrəng olar.
Daşla yox, yaqutla həmahəng olar.

Bunun şölə verir bircə günbəzi,
O, yeddi günbəzlə mat qoyar sizi.

Bu cavan Nemanı tulladı oda,
Yandırdı insanlıq xırmanını da.

Şah elə oddur ki, gur şöləsindən
Arxayındır yalnız gendən seyr edən.

Şahın atəşidir gövhərlər saçan,

Qarşında gül olur, qoynunda tikan.

Üzüm tənəyinə bənzər şah bir az,
Uzaqda dayansan, sənə sarmaşmaz.

Elə ki, sarmaşdı sənə hökmdar,
Kökünü, gövdəni dibdən qoparar.

Neman düşündü ki, sağ qoysam onu,
Tikəcək bundan da gözəl bir donu.

Mənim ad-sanımı zay edər onda,
Yazdığı kitabı qaralayar da.

Neman əmr elədi iş görənlərə:
- Qəsrin zirvəsindən tullayın yerə!

Yazıq sənətkarı o qan içən şah,
Ucaltdığı dağdan necə atdı, ah!

Beş ilin ərzində bir qəsr ucaltdı,
Bircə qırpımdaca çərx onu atdı.

Bir ocaq qaladı, oduna düşdü.
Dama gec çıxsa da, tezcə sürüşdü.

Yəqin xəbərsizdi bu cür sonundan,
Yoxsa qurardımı köhkəşan - eyvan?

Yazıq bilsəydi ki, qazır gorunu,
Üç qulacdan artıq etməzdi onu.

Təxtini elə qur, ey naçar insan,
Ordan yıxılanda zay olmayasan.

O yüksək binadan Nemanın adı
Ay kimi, gün kimi qalxıb ucaldı.

Xavərnəq hakimi saydı xalq onu,
Bir cadugər bildi bu torpaq onu.

XAVƏRNƏQİN VƏSFİ VƏ NEMANIN YOXA ÇIXMASI

Bəhramın şövkəti verdikcə rövnəq,
Bir behişt bağına döndü Xavərnəq.

Yerin qibləsiydi göy üçün qoynu,
Aləm Çin baharı sanırdı onu.

Qəsrin şöhrətindən tutaraq xəbər,
Görməyə gəldilər onu yüz minlər.

Hər kim görürdüsə, gətirib iman,
Gözüylə öpürdü astanasından.

Üçgünbəz məbədin hər qapısından
Girənlər eldimi, yoxsa bir ümman?

Belə bir səcdəni görmüşdü məgər
Yemənin Süheyli, Günəş, Ay, ülkər?

Ədən dürrü kimi şəfəq yayırdı,
Yəmən Süheyli hey parlayırdı.

İrəm gülşəni tək əziz Xavərnəq
Yəmənin dünyasına saçdı gur şəfəq.

Bəzədi aləmi Quzu bürcü tək,
Bəhrama ev oldu - əziz, mübarək.

Damının üstünə çıxanda Bəhram,
Zöhrə cam qaldırdı şərəfinə, cam!

Göylər qəsr gördü göy beşiyində,
Günəş - qucağında, Ay - eşiyində.

Qəsrin qucağında Günəş yanırdı,
Ay yolu üstündə çıraqlanırdı.

Payız küləyindən bir xeyli uzaq
Yellər yaz nəfəsi gətirir ancaq.

Qəsrin dörd tərəfi bir geniş sahə,
Burda behişt açıb hansı ilahə?

Əyil, iç... dupduru qanovlar boyu
Axır Fərat suyu, dirilik suyu.

Sidrəyə ucalan Sedirin yanı
Yağla, südlə zəngin bir kənd meydanı.

Ön səhra, arxasa çəmənzar idi,
Müşgdən ətirli mehi var idi.

Kəyanlar qəsrində Bəhramla qoşa,
Neman gözəlliyə qılır tamaşa.

Behiştdə nə görür? Lalə qızılı,
Əngin əkinləri tutan yaşılı.

Çöl - Şüştər büsatı... Dağ kəklikləri,
Qırqovul qaqqıldar nə vaxtdan bəri.

- Məgər bundan gözəl yer ola bilər?
Şadlanmaq gərəkdir, ey şadlıqsevər!

Nemana bildirən bu incə hissi,
Əlinin altında məşvərətçisi.

Mətin hüquqşunas, Məsihapərəst,
Dedi: - Get, Tanrını dərk et sən dürüst!

Tanrını tanımaq hər şeydən üstün,
Bomboş bər-bəzəkdən, bu rəngdən üstün!

Bu sözlər qəlbinə qığılcım saldı,
Nemanın sərt qəlbi azca yumşaldı.

Yeddi hasarını çəkəndən bəri
Çərx eşidib məgər bu cür sözləri?

Neman yerə endi o yüksəklikdən,
Səhraya şir kimi üz qoydu birdən.

Atdı xəzinəni, şahlığını da,
Çünki uyğun gəlməz din ilə dünya.

Süleyman mülkündən əl çəkdi Neman,
İtdi, pəri kimi gizləndi xalqdan.

Kimsə öz qəsrində görmədi onu,
Öz zəmanəsinə Keyxosrov oldu.

Münzir ora-bura çox qaçdısa da,
Almadı hatifdən bir əks-səda.

Necə lazım idi, ona yas tutdu,
Matəm sovuşsa da, sanma unutdu.

Kədər mənzilindən əyləşdi bikef,
Qaraldı ahının tüstüsündən ev.

Təxtindən, bəxtindən keçə bilmədi,
- Yenə təxtə, taca güvənim! - dedi.

Zülmə xitam verdi, saçdı ədalət,
Bir az qaydasına düşdü məmləkət.

Ölkəyə yaxşıca başçılıq etdi,
Şah əsirgəmədi ondan xələti.

Bəhramı canı tək əziz tutdu o,
Sevdi atası tək, atadan da çox!

Onun Neman adlı bir oğlu vardı,
Bəhramın yaşıdı, Bəhram qanadı.

Onlar süd əmmişdi eyni dayədən,

Dərs öyrənmişdilər eyni lövhədən.

Qapı açardılar, nur saçardılar,
Məclisdə ağızdan dürr saçardılar.

Bu ondan, o bundan ayrılmazdı heç,
Nur günəşdən ayrı duyarmı sevinc?

Bir neçə ildi ki, cavan şahzadə
Kəmalə yetirdi uca qəsrdə.

Ağlı tez tapırdı elmin yolunu,
Yalnız öyrənməkdi cəzb edən onu.

Ona muğ öyrətdi ədəb və qayda,
Ərəbcə, farscanı, yunancanı da.

Münzir, məhəbbətli, məharətli şah
Göylər hesabından necə də agah!

Yeddi ulduz ilə on iki bürcü
Sandıq tək açmağa çatırdı gücü.

Həndəsi xətləri Məcisti kimi
Necə düz çəkirdi mahir qələmi.

Çərxi qətrə-qətrə onun qətrünü
Heç bilsən necə də dürüst ölçmüşdü.

O, elmin ən dərin güşələrindən
Həssas qəlbi ilə xəbər gətirən!

Gördü ki, şahzadə fərasətlidir,
Elmə sirr açmağa məharətlidir,

Qoydu qarşısına lövhəni, mili,
Göyün sirlərini öyrətdi, bəli.

Açdı birər-birər bilməcələri,
Yerə, göyə bağlı kələfçələri.

Nələri, nələri öyrətdi ona,
Calaq cümlələri öyrətdi ona.

Bilikdən o qədər bəhrələndi ki,
Bir günəşə döndü Bəhramın beyni.

Zic, ulduz cədvəli, üstürlab bəzən
Niqabı salırdı qeybin üzündən.

Qoyub qarşısına mili, lövhəni,
Açırdı göyləri tutan pərdəni.

Deyib-eşitməkdə mahirdi Bəhram,
Silah işlətməkdə qadirdi Bəhram.

At üstə, cıdırda necə mahirdi,
Çövkanı günəşi tuta bilirdi.

Boy atdı. Sındıran gördülər onu
Şirin caynağını, qurdun boynunu.

Nizəatan görüb o süvarini
Dan yeri tullardı öz süpərini.

Oxuyla tikərdi daşı kəsəyə,
Elə bil tikilmiş tirmə ipəyə.

O, nişan alanda, inan, hər dəfə
Yüz oxu dəyərdi eyni hədəfə.

Daşın təpəsinə qılınc vuranda,
Qaynar su olurdu o daş bir anda.

Nizəsi önünə darı da çıxsa,
Nizəsi ucunda olurdu halqa.

Silib xəzinənin qıfıl pasını,
Boynundan açırdı şir xaltasını.

Ox atmaq elmində ötüb çoxunu,
Qıldan keçirirdi sərrast oxunu.

Uzaqda nə görsə: kölgəni, nuru,
Atardı, vurardı o el cəsuru.

Bəzən görmədiyi bir nişanı da
Oxlaya bilərdi bəxti duranda.

Sürünü qoruyan şir ürəklilər,
Onun şirliyilə öyünərdilər.

Gah bəbir üstünə at sürürdü o,
Gah da qızmış şirə əl verirdi o.

Bəhramdı Yəməndə hər sözün duzu,
Başqa bir adı da Yəmən ulduzu.

BƏHRAMIN OVA ÇIXMASI VƏ GURLARI DAĞLAMASI

Bəhram cəmalının Süheyl işığı
Yəmən dərisindən aldı xamlığı.

Süheyl ulduzundan dəri nə qapdı,
Münzir də şadlığı eləcə tapdı.

Bəhramın hünəri ləl etdi daşı,
Münzir də şadlığı eləcə tapdı.

Bəhramın hünəri ləl etdi daşı,
Münzir ata oldu, Neman qardaşı.

Atalıq, qardaşlıq hələ bir yana,
Münzir başbiləndi, Neman qul ona.

Bu, - elm öyrənməkdə onun rəqibi,
O, - bəzm ocağında bir atəş kimi.

Bu, ona elmdə mətanət verir,
O, at oynatmaqda fəxarət verir.

Bəhram əzəməti, Bəhram hünəri
O qədər artdı ki, tutdu göyləri.

Nəydi işi, gücü? Şərab və şikar.
Özgə işdə onun nə ölümü var?

Ovlaqda gur üçün sinov gedirdi,
Heç ölü də gordan qaça bilərmi?

Görsə atdığı ox kamandan uçur,
Gözündə özünə kor tapardı gur.

Yürüşdə asudə, yerişdə sərrast,
Yel ayaqlı atı necə də rahat.

Sındırır sındırmaq istəyənləri,
Ayaq yox, qanadla uçur irəli.

Tapır da, qapır da o, yürüş günü,
Günəşin topunu, Ayın qürsünü.

Bir azca qohumdu fələk çərxinə,
Ötüb küləyi də, çıxardı önə.

Yüz ilan qıvrımı bir quyruğu var,
Min gura gor qazmış şimşək dırnaqlar.

Bu at ov zamanı yaydan çıxan ox,
Başqa bir miniklə gəncin işi yox.

O gur dırnaqlını yəhərləyərkən,
O gur yerişliyə deyərdi: - Əhsən!

Geridə qoyardı atlar xasını,
Dırnağı deşərdi gur sağrısını.

Olsaydı canında yorğunluq dərdi,

O yel yerişlini yəhərləyərdi.

Elə ki, üz tutdu şikarstana,
Ov yeri dönərdi nigarstana.

Nə qədər ceyranı, guru yıxardı,
Daşdan, qayadan çox çəkisi vardı.

Dağda, dərədəki dərin çuxurlar,
Şikar cəsədilə olmuşdu hamar.

Dağlardan atlanır at belində şah,
Yürüş tozlarından fələk də agah.

Kəmənd atan zaman bu ov cəsuru,
Dipdiri tutardı yüzlərcə guru.

Gurların çoxunu incə fənd ilə,
Ya əllə tutardı, ya kəmənd ilə.

Yüz gur da tutsaydı qıymazdı ona -
Dörd yaşı hələlik tam olmayana.

Dörd yaşa dolmamış gurlar ki, vardı,
Qanını, ətini haram sayardı.

Yazardı adını gurun buduna,
Səhra sərdarlığı verərdi ona.

O dağlanmış guru tutsa ovçular,
Mində bir olsa da ov saymazdılar.

Şahın damğasını, dağını görən
Əyilib öpərdi o dağ yerindən.

Bəndə düşən guru azad edərdi,
Azadlıq tapanın daha nə dərdi?

Sultan damğasını daşıyırıq biz,
Sürək, büdrəməsin can köhlənimiz.

O damğalı gurlar Bəhram çağında
Qurtula bilirdi zülmün dağından.

İndi zülm əlilə damğalanmamış
Bircə qarışqa da bəlkə qalmamış.

BƏHRAMIN BİR OXLA ŞİRİ VƏ GURU ÖLDÜRMƏSİ

Başında Yəmənin mərd igidləri,
Ovlaqdan ovlağa gedir irəli.

Bəhram - Gur çağırır bu ellər onu,
Fələyin, Marsın da udub topunu.

Nəfəs dərə-dərə keçir ovlaqdan,
Qarşıda Münzirdi, arxada Neman.

Onlar hər ikisi Bəhrama heyran,
Bəhram əzəmətli ovçu, pəhləvan.

Uzaqdan nagəhan bir tozmu qalxdı,
Elə bil Yer göyü çiyninə taxdı.

Şəhriyar köhləni məhmizləyərək,
Həmən toza tərəf yönəldi yel tək.

Nə gördü? Qüvvətli, pəncəli bir şir,
Gurun peysərini az qala deşir.

Götürdü kamanı, pusquya durdu,
Oxdandan ox alıb yayını qurdu.

Ox ucu biz kimi... Çəkdi kirişi,
Qoy gurun üstündən rədd olsun bu şir.

Ox uçdu yayından ildırım kimi,
Deşdi şirlə gurun çiyinlərini.

Zirehi qırmağa qüdrəti çatan
Ox batdı torpağa haçasınacan.

Şirlə gur yıxılıb həlak oldular,
Oxun lələyində gördülər qan var.

Elə ki, yayından buraxdı oxu,
Şah qalxıb kamanı əlində tutdu.

Belə bir şikarı gördü ərəblər,
Əcəm şahlığını çox bəyəndilər.

Gəlib şəhriyarın əlini öpən,
Min əhsən deyirdi ovçuya, əhsən!

- Arslandan güclüsən, ulu şəhriyar!
Onu Bəhram-Gur şah adlandırdılar.

Qayıdıb şəhərə çatdılarsa da,
Qaldı xeyli müddət qulaqda səda.

Münzir əmr elədi xadimlərinə:
- Rəssamlar daşdara can versin yenə.

Zərlə Xavərnəqi naxışlasınlar:
Altda gur, üstündə şir, qanlı şikar.

Şahın atdığı ox guru, şiri də,
Öldürüb iki can çarpışan yerdə.

Rəssam bu surəti elə çəkdi ki,
Hər kim görürdüsə canlı bilirdi.

Deyirdi: - Yar olsun yaradan sənə,
Ey şah, səcdə qılır bu cahan sənə!

BƏHRAMIN ƏJDAHANI ÖLDÜRMƏSİ VƏ XƏZİNƏ TAPMASI

Bəhram kef çağında, behişt bağında
Gəmi tək üzürdü mey qucağında.

Bir neçə əyağı çəkdi başına,
Yenə səhra ilə oldu aşina.

Gur üçün gor qazmaq əzəli fəndi,
Öncə oxu atdı, sonra kəməndi.

Onca zor işlədib gur ovladı ki,
Doldu yaralıyla səhra çökəyi.

Axırda bir madyan gəldi, nə gəldi.
Səhraya vəlvələ, zəlzələ gəldi.

Onun alnı açıq, üzü tər-təzə,
Bir ruh xəyalı tək göründü gözə.

Ombası - sığallı, qızıl bir şüşə.
Qarnı süd qarışıq şəkərə guşə.

Dərisi boynundan dırnağınacan
Xal-xal... hər cizgisi rayihə saçan.

Boynunda bir zolaq zünnar yerinə,
Alnı zər ipəkmi, nar gülü rəngdə?

Sağrısı, əndamı, boyu-buxunu
Udmuşdu hamının cəmal topunu.

Göy çəmənə qohum bir tonqaldımı,
Dərviş geyimində gülcəmaldımı?

Baldırı qəhrəman oxuna bənzər,
Qulağı - sıyrılmış alması xəncər.

Boynu uzaq idi qulaqlarından,
Çiyinləri hamar, sinəsi meydan.

Belinin zolağı qara ədimdən,
Yəhər qaşlarını bağlayan örkən.

Dərisində tismə - bir qara qaytan,
Qaralan gümüş tək gözəldi, inan.

Böyrü piylə dolu, peysəri qanla,
Əqiq də, dürr də onunçün bəla.

Elə bil geyinmiş tünd qırmızı xəz,
Boynunda al zolaq - al qana əvəz.

Hər bir qan damarı bir kəmərdimi,
Zənci hoqqabazı, cadugərdimi?

Sağrısı, quyruğu həmahəng, dəmsaz,
Dırnağı boynuyla oynar oyunbaz.

Bəhramı görüncə qanadlandı gur,
Bəhram da ardınca at çapdı məğrur.

İldırım sürətli o gur qaçağan,
Gur tutan gənc isə yürüşdə arslan.

Qaçdılar səhərdən günortayacan,
Cavan şir bəs guru yaxalar haçan?

Cilov gəmirən at əl çəkmir gurdan,
Gur necə qurtulsun məzardan, gordan?

Öndə gur, arxada gurların xanı,
Öz goru ardınca getməyən hanı?

Çatdılar ucqarda bir mağaraya,
Bir qədəm dəyməmiş hələ oraya.

Ovçu ov üstündə yorğundur daha,
Kahada nə gördü? Yatmış əjdaha.

Sanki qıvrılmışdı qırdan tökmə dağ,
Niyyəti ovlamaq, yırtıb dağıtmaq.

Qara tüstü rəngli bir atəşdimi?
Tüstüdən qurtulan bir dudkeşdimi?

Cəhənnəm maliki, ölüm elçisi,
Meyvəsiz, yarpaqsız ağac gövdəsi!

Mağara ağzı tək genişdi ağzı.
Onu məhv eləmək ən yaxın arzu!

Tox idi, yemişdi gur balasını,
Ov üçün açmışdı yenə ağzını.

Şah görüb əjdəri, əjdərə döndü,
Şər, bəla dağıdır dayanan öndə!

Gor dərdi söndürdü gur həvəsini,
Sıxdı ayaqları Yer kürəsini,

Heyrətlə düşündü: - Nə hikmətdi bu?
Məni gətirməkdə nədir arzusu?

Məndən nicat umur bəlkə yazıq gur,
Onu əjdahanın zülmü qovubdur.

Məni səsləyib ki, bilim kamını,
Alım əjdahadan intiqamını.

Gur yox, əjdahadır... bundan mənə nə?
Məni xəcil edər bu cür bəhanə.

Gur insaf umur ki, haqqını alsın.
Candan qorxummu var? Nə olur, olsun!

Haçadil oxların arasından o,
Seçdi qaçıvari, ildırım bir ox.

Ağacı ağ tuzdan kamana qoydu,

Qara, tox əjdaha nişanı duydu.

Qanlı gözlərini gen-gen açanda,
Haça ox kamandan çıxdı bir anda.

Hər iki gözünə batdı haça ox,
Dünyanı görməyə daha macal yox.

Oxun iki ucu andırır bizi,
Qara əjdahanın töküldü gözü.

Daraldı meydanı tox əjdahanın,
Kəsdi nəfəsini şah əjdahanın.

Soxdu boğazına iti xəncəri,
Yırtdı bədənini şir biləkləri.

Cırıb səkkiz qarış böyrünü yardı,
Çəkdi ciyərini dibdən qopardı.

Dəhşətlə bağırdı əjdaha necə?
Köksüz ağac kimi sərələnincə.

Qorxdumu şah onun dağ cüssəsindən?
Bulud heç qorxarmı dağ zirvəsindən?

Kəsdi əhrimənin başını... əhsən!
Yaxşıdır düşməni ölmüş görəsən.

Yardı əjdahanı xəncərin ağzı,
Qarnından nə çıxdı? Bir gur balası.

Şah bildi ki, qeyzi güc gəlib gura,
Onu qisas üçün çağırıb bura.

Tanrıya şükr etdi, dua qıldı çox,
Əjdəri öldürüb, əjdər onu yox.

Qalxdı ayağa ki, atını tapsın,
Gur ovlamaq üçün ovlağa çapsın.

Ancaq o dişi gur vermədi aman,
Gəlib qarşısında elədi cövlan.

Guru tutsun deyə o ər oğlu ər,
Darısqal kahaya girdi birtəhər.

Güclə, çətinliklə can atdı önə,
Qəfildən nə gördü? Zor bir xəzinə.

Xosrovlardan qalmış küplər nə qədər,
Eldən pəri kimi gizlənmişdilər.

Küplərə göz qoydu o Gur-gur xanı,
Düşünüb tərk etdi dar gorxananı.

Yolunda gəbərmiş əjdəri kəsdi,
Xəzinə açarı əlində əsdi.

Darısqal kahadan çıxdı birtəhər,
Hanı yol? Hanı bəs yolgöstərənlər?

Qoşun başçıları yollar yorğunu,
Bir saatdan sonra tapdılar onu.

Dərədən keçdilər, dağdan endilər,
Şahın dövrəsində cərgələndilər.

Şah buyuruq verdi: - Beş-on pəhləvan,
Çəkili, cüssəli cəsur, şirboğan.

Gedib xəzinəni aşkarlasınlar,
Dəvələr yüklənib zər qalasınlar.

Üç yüz cavan dəvə yola düzəldi,
Ovsarı çəkənlər kahaya gəldi.

Əjdahanı gurun əsiri etmiş,
Əsir olanların dadına yetmiş.

Şah öz zəhmətinin önündə, əlbət,
Həm xəzinə tapar, həm də səadət.

Xavərnəq qəsrinə qayıdan kimi,
Qızıllar payladı qızıl hakimi.

Padşaha göndərdi on dəvə yükü,
Ərməğan şad qılar qəlbi böyüyü.

Münzirlə oğluna on dəvə yükü
Çatdı xəzinədən pay - ülüş, bölgü.

Qorxmadan sərf etdi o qədər varı,
Həm katibi gördü, həm hesabdarı.

Neçə xəzinənin ağzını açdı,
Tamam laqeydliklə ləl, inci saçdı.

- Çağırın nəqqaşı! - buyurdu Münzir, -
Bu qəsrə can versin bir yeni təsvir.

Mahir qələmini götürdü rəssam,
Rəsmində canlandı əjdaha, Bəhram.

Nəqqaşın fırçası, boyası, zəri,
Qəsrə hakim etdi o dilavəri.

BƏHRAMIN XAVƏRNƏQDƏ YEDDİ GÖZƏLİN ŞƏKLİNİ GÖRMƏSİ

Səhradan qayıtdı şah öz yerinə,
Gözəl Xavərnəqin çıxdı seyrinə.

Bir salon gördü ki, qapısı bağlı,
Bağlılar həmişə sirli, maraqlı.

Nə açarçı gəlmiş oraya bir dəm,
Nə də şahın özü basmışdı qədəm.

- Hardadır açarçı? Açar bəs hanı?
Neçin qıfıllıdır bu sirr məkanı?

Açarçı tez gəlib açarı verdi,
Şah açdı qıfılı, baxdı, nə gördü?

Bir zal ki, zəngindi xəzinə qədər,
Görənin gözləri cəvahir ölçər.

Zal - Xəta mülkünün nigarxanəsi,
Şəkillər sərgisi, rəsmlər dəsi.

İncə, seçmə işlər varsa nə qədər,
Hamsı divarları bəzər, güldürər.

Bu zalda əksi var yeddi gözəlin,
Hər biri rəmzidir böyük bir elin.

Budur, hind racının balası Furək,
Şəkli Aydan parlaq, ulduzdan qəşəng.

Budur, xaqan qızı - Təbriz löbəti,
Yəğmanaz adında bir Çin afəti.

Zərif dağ kəkliyi, aran dilbəri -
Xarəzmin elçisi, gözəl Nazpəri.

Nəsrin-nuş, - Türk qızı, Səqlabşah qızı -
Cəzb edir Çin səbki, Rumi libası.

Günbatan şahının qızı Azəryun,
Gün kimi işıqlı, Ay kimi dolğun.

Budur, qeysər qızı...Varmı ona tay?
Özü humayundur, adı da Humay.

Keykavus nəslindən Kəsranın qızı
Dursiti tavusmu, ya gül butası?

Həmayil bağlayıb yeddi həlqədən,

Rəssam ruh almışdı nurdan, kölgədən.

Gözün gövhərini işıqlandıran
Yeddi qız, yeddi nur, yeddi asiman!

Yeddi gözəl ara dayanıb Bəhram,
Bəhram - badam içi, gözəllər - badam.

Təzə xətli gəncdir, kəmərində dürr,
Ay üzdə qaliyə xətlər görünür.

Gümüşü tacından kəmərinədək
Sərvində neçə dürr, neçə bər-bəzək.

Bütlər gözlərini dikmişdi ona,
Hər biri hazırdı can verə cana.

Sənəmlər igidə səcdə qılırlar,
İgidin gözündə saf bir gülüş var.

Rəssam şəkil çəkib, vurub min naxış,
"Bəhram-Gur" adını altına yazmış.

Bu yeddi ulduzun hökmü belədir:
Taxta əyləşəndə bizim cahangir

Yeddi şah qızını, yeddi iqlimi
Bağrına basacaq yetim dürr kimi.

Tale tumu əkən bizikmi? Bir bax:
Ulduzlar deyəni yazırıq ancaq.

Ulduzlar göstərir, necədir təqdir,
Tanrıdan düzəltmək, bizdən deməkdir.

Bu əfsanə əksi seyr edib tamam,
Fələyin sehrinə mat qaldı Bəhram.

O Ay üzlülərin ovsunu, virdi,
Bəhrəmın qəlbinə girdi, nə girdi!

Qızmış ayğır ola, dotələb madyan,
Yeddi gəlin ola, şir kimi oğlan!

Necə qaynamasın şəhvət, məhəbbət?
Ürək - kama çatmaq istəyən qüvvət?

Bəhramın yolunu şəkilmi kəsdi,
Sevincdən, şadlıqdan varlığı əsdi.

Qətiyyən gətirdi bu rəsm ömrünə,
Yönəldi məqsədə, o böyük günə.

Ümiddir cahanda ən yaxşı iksir,
Səbr də, təmkin də ümiddən gəlir.

Şah çıxdı, salonu qıfıllayaraq,
Verdi açarı da açarçıya, bax.

Dedi: - Yadda saxla, bu yerdə kimsə
Açıb bu qıfılı içəri girsə,

Qanını tökəcəm elə burdaca,
Kəsəcəm başını, eşit, ey qoca!

Bu əmri eşidən kimi, qız, qarı,
Bir daha baxmadı o zala sarı.

Xumar çağlarında ancaq arabir
Görürsən, şah özü bu zala gəlir.

Əlində açarı girir behiştə
Baxır göz dolusu yeddi afətə.

Yamandır, su ola, susuz qalasan,
Yuxuda da onu arzulayasan.

Bayırda başını qatır şikarla,
Qəsrdə dərdləşir yeddi nigarla.

ATASININ VƏFATINDAN BƏHRAMIN XƏBƏR TUTMASI

Bir gün Yezdigürdə xəbər verdilər:
Meydanda Bəhramgur olmuş şirü-nər.

İldırım pəncəsi arslanı ovlar,
Oğlun - təzə qaplan, köhnə canavar!

Önündə şir dönür qoca köpəyə,
Əjdahanı toz tək sovurur göyə.

Divləri bağlayır onun kəməndi,
Dağları əridir məğrur səməndi.

Qılıncı döndərir qayanı quma,
Toppuzu, dəmiri xəmirə, muma.

Gənclik atəşindən qorxdu atası,
Yaşasa, çıxacaq, bildi, xatası.

Oğlunu od tutan bir meşə sandı,
Atəşdən çəkinən şir kimi yandı.

Saxladı oğlunu gözdən uzaqda,
İşıqsız bir gözdür oğulsuz ata.

Bəhram gecə-gündüz şikarda, çöldə,
Gah əlində badə, gah at belində!

Tələsir, canıdır bir meyl, bir şikar,
Süheyl ulduzu tək Yəməndə parlar.

Onu Yəmən şahı sevir, sevəcək
Eşidir hökmünü göyün hökmü tək.

Heyrandı zehninə, fərasətinə,
Onu hakim qoydu vilayətinə.

Qılınc bağışladı, üstəlik gövhər,
Canını istəsə, məgər əsirgər?

Bəhramın zərrəcə dərdi, qəmi yox,
Zəri, xəzinəsi, cəvahiri çox!

Qürbətdə o qədər qayğı var ona,
Ata vilayəti düşmür yadına.

Hərləndi fələyin hündür təkəri,
Bir gün də yetişdi oyun xəbəri.

Yəzdigürd təxtindən, tacından doydu,
Yoxuşdan enişə yazıq üz qoydu.

Atadan, babadan qalan tacü-təxt,
Kəsir vəfasını bir gün əl-əlbət.

Elə ki, padşahın boş qaldı tacı,
Xalq, ordu birləşib gəzdi əlacı.

Bir də olmasınlar əjdahaya qul,
Taxtına çıxmasın ondan bir oğul.

Hərçənd ki Bəhrama taleyi yardı,
Biliyi, qılıncı, qol gücü vardı.

Ancaq atasının cinayətləri,
Qoymurdu görsünlər həmin hünəri.

- Heç saya salmayaq onu! - dedilər,
Boş qalmış tacdan da tutmasın xəbər.

Ərəbcə dərs almış səhraya bir şəxs,
Əcəm dünyasına baş ola bilməz!

Verər xəzinəni ərəbə birdən,
Farslar zülm çəkər onun əlindən.

Heç kim istəmədi otursun taxta,

Təkcə Tanrı verdi tacı xoşbəxtə.

Xalq və ordu seçdi müdrik bir qoca,
- Yalnız O, layiqdir, - dedilər, - taca.

Tacidar, şəhriyar soyu yoxsa da,
O, fər gövhərindən yoksun olsa da,

Yeddigöz kəməri ona verdilər,
Başına tac qoyub, duz çevirdilər.

Bəhram - Gur bildi ki, bitib tamaşa,
Göylər ilk dövrünü çatdırıb başa.

Bir dövran açılır təzədən yəqin,
İşi tərsinədir keçmişdəkinin.

Əlindən çıxıbdır ata sərvəti,
Heç kim istəmir ki, tuta dövləti.

Özgənin ayağı dirənib taxta,
Bu fitnə nə qədər yaramaz, saxta!

Öncə matəm tutdu öz əzizinə,
Firuzə don geydi əqiq cisminə.

Sonra qərar verdi: şir kimi cumsun,
Düşmənin ağzını qılıncla yumsun.

Açsın vuruşların darvazasını,
Təslim olmayanın tutsun yasını.

Sonra düşündü ki, vəhşilikdi bu,
Gərək nə göstərir idrakın yolu.

İranlı çox görür tir tacı bizə,
Sərhəd çəksələr də istəyimizə.

Gərək mən onlara bəsləməyim kin,
Bu işin açarı yumşaqlıq, təmkin.

Bu it ürəklilər öz şikarımdır,
Sürümdə otlayan qoyunlarımdır.

Baxma, pambıqları, yunları da var,
Mənim döşəyimdə yatırlar onlar.

Vəfasız, daşürək olsunlar, nə qəm,
Xəcalət çəkərlər sabah, əminəm.

Xəcalət gətirər mərdə xəyanət,
Xəcalət dalınca gələr qüssə, dərd.

Görsən bundan savay nə kimi zillət,
Zülmün vuran əli, qoludur, əlbət.

Onlar əl çəkdilər ağıldan tamam,
Onları ağılla ram edərəm, ram.

Ovun arxasınca tələssə kişi,
Yayınar hədəfdən, uduzar işi.

BƏHRAMIN İRANA QOŞUN ÇƏKMƏSİ

Söz qoşan cadugər, söz dedin, yetər,
Deyilmiş sözlərdən axı nə səmər?

Gülbahar nəfəsli qönçədir ağzın,
Bəs hanı öz sözün, hanı öz arzun?

Əhdi dürüst olan Tanrıma dedim:
Yeni söz deməkdir mənim də əhdim.

Sözü çeynəyənlər çoxdan lül-xumar,
Biz badə sunuruq, onlar yatıblar.

Mənim tamahım yox özgə sözündə,
Oğrular tez düşür elin gözündən.

Yamaqla, quraqla heç bir işim yox,
Bahar nəfəsliyəm, könlüm, gözüm tox.

Köhnəni deməklə mənim nə işim,
Mən gərək pakizə düləri deşim.

Lakin xəzinəyə yollarımız bir,
Ox iki olsa da, hədəf eynidir.

Bəzi mətləbləri etsəm də təkrar,
Əlimdə kilim də zərxara olar.

Sözün kimyasına bələd iki ər,
Köhnə mətləbləri təzələyiblər.

O, misi döndərib bir gümüş nala,
Bu isə gümüşü xalis qızıla.

Misi məgər azmı gümüşləndirən?
Gümüşdən zər yapan bir zərgərəm mən.

Sapa mirvari yox, ürək, can verən,
Mərcanı beləcə düzdü yenidən:

Elə ki, Bəhram-Gur agah oldu ki,
Bir yad oğurlayıb onun təxtini.

Göydən zər tacını tələb edərək,
Qəzəb qurşağını bərk bağladı, bərk!

Neman Münzir oğlu yetdi dadına
Ki, şah yiyələnsin cahan taxtına!

Verdilər nə qədər xəzinələri,
Deşik, qeyri deşik dürrü, gövhəri.

Bəhram qoşun yığdı həddindən artıq,
Coşdu, təzələndi canda qeyz, ancaq.

Yəməndən Ədənə yüz min süvari

Hazırdı dağıda bütün sədləri.

Hamsı div bağlayan, qələlər açan,
Daş, dəmir çeynəyən, od-alov saçan.

Zireh geyimli şir - döyüş bayrağı.
Qılıncı - ölkənin dayağı, dağı.

Şah başçılıq etdi zor bir orduya,
Nəm balığa çatdı, toz-torpaq aya.

Bürünc küp naləsi, karanay səsi,
Zəhri, bağrı yaran təbil zərbəsi.

Qalxır, havalanır göylərə qədər,
Dəyir nağaraya möhkəm zərbələr.

Şeypur sədasından, gurultulardan
Yer altı, göy qatı - min qaynar qazan.

Kin - cəhənnəm odu. Ordu, min-min ox.
Bəlkə qarışqadan, çəyirtgədən çox.

Yəməndən getdilər tac olan yerə,
Şahın paytaxtına, ən zor şəhərə.

Qoca ki, qəsb etmiş cahan taxtını,
Gördü gənc əjdaha güdür baxtını.

Göy yerə meyl edib buyurur özü:
Yəməndən parlasın Süheyl ulduzu.

Açıb pəncəsini erkək bir arslan,
Düşməni gur bilib gor qazan əlan.

Tutub taxtı, tacı almaq istəyir,
Toz yatıran qüvvət olmaq istəyir.

Yığıldı saraya adlı-sanlılar,
Möbidlər, bir çıxır, yol arayanlar

Məşvərət eyləyib rəy söylədilər,
Üsyan qaldırmağa dal çevirdilər.

Axırda gəldilər vahid qərara:
Bir məktub yazsınlar gənc şəhriyara.

Ağıllı söz yazıb nəqşə çəkdilər,
Qabıqdan çıxmamış tumu əkdilər.

Sözü incələyən katib işlədi,
Yazdı olmuşları müfəssəl, ciddi.

Yazılmış məktubu büküb getdilər,
Təqdim qılmaq üçün səfər etdilər.

Atdan düşən kimi salam verdilər,
Gənc şahı alqışla əzizlədilər.

Haciblər işinin üstünə qondu,
Qəbul istəyənlər qəbul olundu.

Bəhram əmr elədi, nitqində təmkin:
- Elçilər uzaqdan yaxına gəlsin!

Gəldi qorxa-qorxa elçilər önə,
Tapındılar şahın böyüklüyünə.

Ən ağıllı qasid: - Günaydın! - dedi,
Məktubu öpərək təqdim eylədi.

Katib qırdı möhrü, üz tutdu şaha,
Oxudu məktubu ulu dərgaha.

İRAN PADŞAHININ BƏHRAMA MƏKTUBU

"Bismillah! Bu kəlmə nicat verəndir,
Bütün azğınlara yol göstərəndir.

Yerləri göyləri xəlq edən Tanrı,
Yoxluğa varlığı bəxş edən Tanrı!

Adamlardan tutmuş heyvanlaradək,
Fələkdən dağlara, ormanlaradək,

Vurub milyon-milyon varlığa naxış,
Öz nəqqaş evindən səxavət saçmış.

Heç bir bağlılığa təmənnası yox,
Aləmin ikinci bir xudası yox.

Bütün tilsimləri qırmış da mehri,
Adına vurulmuş sitayiş möhrü.

Zəminlə zamanın odur sahibi,
Zəmin də, zaman da hökmünə tabe!"

Bildirib Tanrıya alqışlarını,
Məktub salamlayır şəhriyarını.

"Ey ulu şahzadə, ey qüdrətli şah!
Başı çərxə dəyən ey ulu dərgah!

Məğrur şah oğlu şah, bir yetir diqqət:
Mərdə qiymət verən ədalətli mərd.

Kəsranın adını daşıyan mənəm,
Ədavət salsınlar qoy xamlar... Nə qəm!

Mən həm hünərməndəm, həm dünyagörmüş,
Bu aləmin gözü məni xoş görmüş.

Bəxtim dəm vurmada hünərlərimdən,
Onsuz çatardımmı təxtə, taca mən?

Başı ucayam ki, təxtim, tacım var,
Heç zaman alçalmaz başı ucalar.

İnsanlar, pərilər sərkərdəsiyəm,

Dünya başçısıyam... Bəs nədir bu qəm?

Şad ola bilmirəm şah olsam belə,
Çün zəhər qatılmış yediyim bala.

Qüdrətim ümmandır, bacarığım dağ,
Ulduzum həmişə işıqlı, parlaq.

Bununla yetinsəm, görməzdim xətər,
Xətərdən uzaqmı uca rütbələr?!

Lakin neyləyim ki, bu iranlılar
Məni utandırdı, dilə tutdular.

Məcbur etdilər ki, əyləşim taxta,
Başım uca olsun bu çətin vaxtda.

Fənadan qoruyum bu məmləkəti,
Keşik çəkmək imiş şahlıq sənəti.

Nağıllarda gəzən bir məsəldi bu:
Xalqa dost olana düşməndi arzu.

Belə bir aləmdən sən bixəbərsən,
Başqa bir aləmə başçı, rəhbərsən.

Gurlara şah olmaq üstündür, inan,
Bu qovğalı çağın şahı olmaqdan.

Bir rud türküsüylə içilən badə
Dünyadan üstündür, məncə, dünyada.

Meydən, ondan savay bir işinmi var?
Ağrımaz başını ağrıtma zinhar.

Xoş gün tək sənindir, əslinə baxsan,
Heç kəsin dərdinə baş qoşmayırsan.

Meylə, ovla keçir gündüzün, gecən,
Lətif yemək, yuxu zövqün, əyləncən.

Xalqın gecə-gündüz dərdini çəkən
Mən kimi şadlıqdan uzaq deyilsən.

Həm dost qadasını almaqdır peşəm,
Həm də düşmənlərdən qorxu çəkmişəm.

Tac üstə sənlə pəncələşməyim
Mənimçün bir cüzi dərd olar yəqin.

Sən bəxtəvərsən ki, damağın çağdır,
Boylə fitnələrdən başın uzaqdır.

Ey kaş, sənin peşən mənə yar ola,
Azca nəfəs dərəm, xoş rüzgar ola.

Mən də eyş-işrətdə olsam, nə dərdim?
Şərabla, çalğıyla can bəsləyərdim.

Demirəm, şahlıqdan yoxdur xəbərin,
Dövlətdən, dindən də agahsan yəqin.

Yurdun, doğrudan da, sənsən varisi,
Halalca haqqındır şahlıq vergisi.

Atan bir azca xam, naşı oldu çün,
Tacın kölgəsindən sən uzaq düşdün.

O qədər zülm etmiş o, rəiyyətə,
Daha gedən də yox heç şikayətə.

Zalim rəvac verdi min cinayətə,
Xalq onun zülmündən gəldi dəhşətə.

Atan azğınlıqda, quzğunluqda tək,
Cövr etdi, nə qədər qanlar tökərək.

Onun toxumunu, inan ki, heç kəs,
Heç kəs bu torpaqda əkmək istəməz.

Sənin şahlığına kimdə var istək?
Yaxşısı budur ki, şahlıqdan əl çək!

Coşsan, od-alovla qarşılaşarsan,
Bu soyuq dəmiri çox döymə, dayan!

İstəsən, gizlicə xəzinələrdən
Qızıl göndərərəm mən sənə hərdən.

Sənin bütün xərcin mənim boynuma!
Söylə, nə istəsən, sabaha qoyma.

Naibin olaram şahlıqda sənin,
Gözüm üstündədir hər bir istəyin.

İtaət qılaram sənə qul kimi,
Qalmaz ürəyinin bircə mətləbi.

Xalq məndən doyarsa, sən yenə sənsən -
Təxti qılıncsız da tuta bilərsən!

BƏHRAMIN İRANLILARA CAVABI

Bəhram ki, məktubu oxudu, gördü,
Həssas vücudundan alov püskürdü.

Toxtatdı özünü zorla birtəhər,
Bildi ki, coşmaq yox, tədbirdi hünər.

Qeyzi qaynasa da tələsmədi şah,
Bir cavab yazdı ki, ağıldan agah:

"Katiblər, yazını yaxşı dinlədim,
Deyilən sözləri hətta bəyəndim.

Usta olmasa da katibin əli,
Məktubu yazdıran ustadı, bəli.

Yüksək düşüncəylə nə deyilibsə,

Xoşladım... layiqsə idraka, hissə.

Mən ki, baş əymirəm yeddi iqlimə,
Nə torpaq, nə qızıl gəlməz eynimə.

Lakin atam irsi bu şahlıq ki, var,
Gəlib özgə tutsa, mənə ar olar.

Allahlıq fikrinə düşsə də atam,
Mən allah quluyam, mən - başqa adam.

Allahı sevənlə təxti sevənin
Damarla dərinin fərqi var yəqin.

Suçum olmasa da, üzrxahəm mən,
Uzağam atamın təqsirlərindən.

O, başqa, mən başqa... atamdır, nə qəm,
Atam daş idisə, mən bir gövhərəm.

Nurlu dan yerini doğan gecədir,
Saf ləli yetirən bir daş külçədir.

Atamın haqqında pis danışma sən,
Allah sizi alıb onun əlindən.

Sizə pis olsa da, yaxşıca yatıb,
Ölənin ardınca danışmaq - ayıb.

Əql rəhbər olsa, nə qulaq asan,
Nə də pis danışan tapılar, inan.

Kimin fitrətində varsa bir zədə,
Pis olur dediyi, dinlədiyi də.

Vaz keçin dədəmin cinayətindən,
Mən ki, xəbərsizəm bu xislətindən.

Bədnəzər yoluma çıxmasa qəsdən,
Atamın yerinə üzr istərəm mən.

Bir zaman yatsam da qafillər kimi,
İndi tərk edirəm qafilliyimi.

Hansı xoşbəxtə ki, yar olar baxtı,
Oynar, bitəndə qafillik vaxtı.

Nə lazım, yuxusuz, yorğun qalasan?
Dincəlib vaxtında oyanmalısan.

Yuxum bərk olsa da sayıqdır huşum,
Daim çiynimdədir bəxtimin quşu.

Mənə oyaq bəxtim yar olmuş müdam,
Bugün də oyandım ağır yuxudan.

Yaxşı yol tutmuşam üzü sabaha,
Qəlbim hər qəflətdən azaddır daha.

Qəddarlıq, azğınlıq edərəmmi heç?
Bişmişəm, çiy işə gedərəmmi heç?

Aqil adamların əzizdi xətri,
Can-başla dinlərəm hər məsləhəti.

Hər xəta qılana düşmən olmaram,
Canına, mülkünə tamah salmaram.

Keçmiş günahları vurmaram üzə,
Baxaram, zəmanə nə deyir bizə.

Sizlə sizə layiq edərəm rəftar,
Sizdən umduğum da münasib olar.

Eşmərəm heç kəsin xəzinəsini,
Xəzinəm bilərəm yad kisəsini.

Pisi, pisniyyəti edərəm kənar,
Başıma yığışar gözəl adamlar.

Yalnız yaxşılara sayə salaram,
Məgər pisniyyətdən heç dərs alaram?

İşim hər fitnədən qoy uzaq olsun,
Tanrının yanında üzüm ağ olsun.

Sürünü gözləyən bir çoban kimi
Sevib qoruyaram rəiyyətimi.

Zorla bir kimsədən çörək almaram,
Çörəyi üstünə çörək qoyaram.

Məni hansı iblis yolumdan qoyar,
Günahım arzumu girov saxlayar.

Nəyi xoşlamırsa böyük yaradan,
Ona qol qoymaram başdan - binadan."

Şah ki, cavabını beləcə qurdu,
Pirani bir məbəd ayağa durdu.

- Sən bizim adamsan, - dedi, - ey xaqan,
Həm hikmət əhlisən, həm hikmət saçan.

Dediyin sözlərin hər biri gövhər,
Ürəyinə yazar onu aqillər.

Yaraşır hamıya başçılıq sənə,
Baş çoban olasan gərək sürünə.

Tacidarlıq sənin cövhərindədir,
Tacın adı bizdə, özü səndədir.

Küştasib "Zənd"ini oxuyan da sən,
Bu Kəyan təxtini qoruyan da sən!

Kimdir səndən savay bu təxtə ad-san?
Bəhməndən, Daradan qalan toxumsan.

Sənsən Siyamşikin tazə meyvəsi,

Ərdəşir Babəkin bizə töhfəsi.

Kəyumərs təxtindən gedəndən bəri,
Yalnız sənə çatır şahlıq gövhəri.

Yalnız sənindir mülk, can atmasan da,
Varmı səndən savay bir şah cahanda!

Cavanlı, qocalı bütün möbidlər,
Yalnız səni sayır özünə rəhbər.

Lakin and içmişik, əhd etmişik biz,
Bizi əsir edib and içməyimiz.

Bilir təxt üstündə əyləşən kişi,
Biz ona and içib söz vermişik ki,

Ondan başqasına tacı verməyək,
Onun dərgahından üz çevirməyək.

İndi əhdimizi nə cür sındıraq?
Bir sübut varmı ki, tilsimi qıraq?

Necə davranaq ki, düşməyək gözdən,
Xəcalət çəkməyək ayinimizdən?

Bəhram şah mobidi yaxşı dinlədi,
Verdiyi cavab da çox sərrast idi.

- Rəva bilməm gedib üzr istəyəsiz,
Vəfalı olurlar aqillər şəksiz.

Mənim rəqibim ki, sayır özün şah,
Sizinçin böyükdür, mənimçin uşaq.

Elə alaram ki, tacı başından,
Bircə tükü belə inciməz, inan!

Mənim şahlığımın günəşdir tacı,
Üzrə, müdaraya nə ehtiyacı?

Mən Cəmşid arxalı elə bir şaham,
Ağ, qara, dünü gün mənimdir tamam.

Təxtü-tac alətdir, şahlıq isə yox,
Olsa, olmasa da alət, biz şahıq.

Kimin ki, tac ilə gətirib bəxti,
Göy onun tacıdır, yer isə təxti.

Heyhat, qalıbmı gör bircə iz, nişan,
Firudin təxtindən, Cəmşid tacından?!

Kimin ki, qüdrəti, ləyaqəti var,
Verməsələr belə tacını alar.

Təxtü-tac yoluna mən ki, bələdəm.
Təxtə qılıncımla qoyaram qədəm.

Yerimdə əyləşən sanma zirəkdir,
Gahada tor quran bir hörümçəkdir.

Mağaraya çatmış əjdaha nədən
İcazə istəsin bir hörümçəkdən?!

De, Cəbrail hara, qarışqa hara?
Filmi ağız açsın mığmığalara?

Məgər kəsilməzmi gurun gur səsi,
Qopanda ağ yallı bir şir nərəsi?!

Quzu bürcündə ki, parladı par-par,
Günəşin yanında çıraqmı durar?

Mən yadlar evində baş girləyirkən,
Oğrular evimi dağıtsın nədən?

Baldır, ya şəkərdir düşmənin yemi,
Mən öz cigərimi yeyim, eləmi?

Cigərini yeyib baş girləməkdən
Yaxşıdır qılıncla doğransın bədən.

Bütün əcəm mülkü xəzinəm ikən,
Ailəm ərəbdən pay umsun nədən?

Mənə süfrə açır arabir Münzir,
Ya da Neman mənə can qurban edir.

Mənə çörək verən xaqanlar belə,
Çörəyimi yeyən nadanlar elə!

Mən ölkələr tutan ac arslanam ki,
Tutsunmu yerimi bir qoca tülkü?

Keyxosrovam, məndən kim alar tacı?
Keyzadə verərmi ölkə xəracı?

Kəyandır yaraşan Kəyan təxtinə,
Key təxti düşərmi özgə bəxtinə?

Böyüklər yanında zəlil bir eşşək,
Uşaqlar yanında qudurur bişək.

Biz şahıq, özgələr dilənçi, yolçu,
Onlar - bomboş, köpük. Bizsə dopdolu.

Ordular sahibi şah bir dağdı, dağ!
Tək atlı tozanaq qaldırar ancaq.

Meyi muğ əlindən alıbsa fələk,
Muğun öz oğluna bəxş etsin gərək.

Gözəl bilirsiniz nə deyirəm mən,
Düzlük axtarıram hər işdə hökmən.

Dikbaş sultanlığa, anda, amana
Ziddəm, yol vermərəm pisə, yamana.

Sizin rəyinizə uyaram yalnız,

Mənim rəyim isə - sizin rizanız!

Bir dəlil gərəkdir, söyləyirsiniz,
Açılsın onunla bağlı əhdimiz.

Dəlil budur: iki şir arasından
Qoy götürsün tacı qüdrəti çatan.

Elə sabah səhər qoy gəlsin şirban,
Alovlu ağzından tüstü, ol çıxan

İki şir gətirsin, nərildəyən şir,
Acqarın, acıqlı, pəncəli, vəhşi!

Çıxarsın meydana şirləri şirban,
Ordu səf-səf olsun, səflər yanbayan.

Qoy tacı başından endirsin qoca,
Qoysunlar iki şir arasındaca.

Kim götürə bilsə tacı o anda,
Xalq öz şahı bilsin onu cahanda."

Bu sözlər necə də isti, səmimi,
Açdı könülləri, apardı qəmi.

Bəhram möhürünü basdı naməyə,
Göstəriş də verdi: "Yol budur!" deyə.

Möbidi tapşırdı xidmətçilərə,
Hörmət eləsinlər qoy elçilərə.

Öpdü şahsevənlər şahın möhrünü,
Yadda saxladılar müdrik sözünü.

Evlərinə tərəf yola düşdülər,
Gözləri önündə şah üzü - gövhər.

Aşiqi oldular mehrin, qılığın.
Bəhram üzündəki fərrin, işığın.

Dedilər: - Şah Bəhram bizə pənahdır,
Onun zatı da şah, özü də şahdır.

Ədalətli şaha aqil ağ olmaz,
Günəşi palçıqla suvamaq olmaz.

Cəsur bir atlıdır o qızmış arslan,
Yıxır əjdahanı bir oxla, inan!

Açsa pəncəsini o acıqlı şir,
Heç kəs qarşısında davam gətirmir.

Qatır dırnağına qatıb sərvəri
Zorla təxti, tacı alacaq geri.

Yaxşısı budur ki, qarşı durmayaq,
Sönmüşü bir daha odlandırmayaq.

İstəsə lap bugün alar tacı o,
Şirin şir bəhsinə bənd olmayın çox.

Görürsən, şərtini elə kəsir ki,
Seçilsin meydanda qurd ilə tülkü.

Qəsrə üz tutanlar buruldu tini,
Şaha söylədilər şahın şərtini.

Naməni oxuyub təhlil etdilər,
Sözü nə artırıb, nə əksiltdilər.

Taxt düşkünü qoca qaldı əlacsız,
Taxtın dibindəcə əyləşdi tacsız.

Dedi: - "Təxtü-tacdan zaram, bizaram.
Tac üçün arslana can tapşırmaram.

Yaxşısı budur ki, təxtdən düşüm,
İki şir ağzında ölməyim nahaq.

Hansı aqil adam, hansı mərd adam
Umar ruzusunu şirin ağzından?!

Cam, qılınc sahibi, şahlığa dəlil -
Bəhramdan savayı heç bir kəs deyil.

Təxtin varisinə verin təxti siz,
Gənc varis qocadan yaxşıdır şəksiz.

Tacdan əl çəkirəm, sanmayın məstəm,
Mən şah olmasam da, bir şahpərəstəm."

Ona cavab verdi adlı-sanlılar:
"- Ey başımız tacı, ulu şahsüvar!

Hökmdar seçmişik səni bir zaman,
Çünki hamımızdan müdrik olmusan.

Sən təxtə çıxmısan fərmanımızla,
Bəlkə düşərsən də elə bu hızla.

Bəhram şir üstündə bağlayıb şərti,
Görək bu şərt üçün varmı cürəti?

Arslandan tac almaq oyuncaqmıdır?
Görək bu qaranlıq nə cür vaz atır?!

Yetirək şərtini sabah yerinə,
Bağlayaq şirləri, tac qoyaq önə.

Qorxsa, sənindir fil sümüklü təxt,
Ölsə, sənindir tacın, a xoşbəxt!

İşdi üstün gəlib qazansa tacı,
Onundur ölkənin bacı-xəracı.

Taca, alqışa da layiqdir onda,
Kaş məğmun olmayaq işin sonunda

BƏHRAMIN İKİ ŞİR ARASINDAN TAC GÖTÜRMƏSİ

Qızıl taclı səhər təxt qurdu nədən -
Qızıla tutulmuş fil sümüyündən.

Qolu da, qəlbi də güclü olanlar,
Rəy verən, söz deyən, iş buyuranlar

Atlandı Ərəbdən Əcəmə qədər,
Döyüş meydanına gəldilər yeksər.

Şirban yedəyində, boynunda zəncir,
Gətirildi iki adamyeyən şir.

Şiri şir üstünə yönəltdi onlar,
Bəhram mərdliyinə məzar qazanlar.

Baxın parıl-parıl parlayan taca,
Bərq vurur iki şir arasındaca.

Tutulan Aymıdır, qalmış naəlac, -
İki əjdahanın ağzındakı tac.

Ayı xilas edir teştinmi səsi,
Ya qolun, qılıncın döyüş zərbəsi!

Baxın əjdaha tək azğın cüt şirə,
Döyür quyruğunu hiddətlə yerə.

- Bu tacı, qızılı, - deyir nəzərlər, -
Şirdən, əjdahadan kim ala bilər?

Onlar xəbərsizdir ər pəhlavandan,
O dəmir cigərli arslanboğandan!

Bircə ox mənzili məsafəsi də
Gələn yox şirlərin həndəvərinə.

- Şir ürəkli Bəhram, - dedilər, - öncə

O şirlərə sarı yollansın təkcə.

Şirlərdən tac alsa, bəxt onun olsun,
Qızıl cam, şirmayı təxt onun olsun.

Tac ala bilməsə, təxtdən əl üzsün,
Tacsız yaşamağın cövrünə dözsün.

Bəhram şah pozmadı şərti, qərarı,
Getdi çöl tərəfdən şirlərə sarı.

Bu düzdə, dərədə hanı bir cığır,
Orda şir boğmasın bizim bahadır?

22 yaşlı gənc vurhavurda,
Yüz-yüz şir başını kəsmişdi burda.

Tanıyın yüz şiri boğan Bəhramı,
İki şir önündə zəlil olarmı?

Sancdı kəmərinə ətəklərini;
Yel kimi şığıdı, qızınca beyni.

Dəli nərə çəkib götürdü əlan
Tacını o iki şir arasından.

Şirlər gördü onun qüdrət dağını,
Aslan basmağını, aslanlığını.

Pəhləvanlar kimi hücum etdilər,
Pəncələri - qılınc, dişləri - xəncər.

Cahan fatehi aparmaq üçün,
Tacidar başını qoparmaq üçün.

Qızdılar. Bəhram da döndü arslana,
Tikdi başlarını ayaqlarına.

Qırdı dişlərini, pəncələrini,
Qurtardı başını, tac gövhərini.

Tacı başa qoyub əyləşdi taxtda,
Necə xoşbəxt oldu qovğalı vaxtda.

Hansı bəxtəvərə yar olsa Tanrı,
Önündə sarsılar düşmən vüqarı.

Tac almaqla iki şir arasından
Qovdu tülküləri taxtdan qəhrəman.

BƏHRAMIN TAXTA ƏYLƏŞMƏSİ

Necə uğurludur onun şahlığı,
Təxtinə yaraşan xeyirxahlığı.

Onun taleyini öyrənmək üçün
Baxmışdı göylərə müdrik münəccim.

Tale təxti qurdu arslan bürcündə,
Sabitlik, möHkəmlik, vardı gücündə!

Bəhram övcə qalxan günəş kimiydi,
Ütarid ona bir yoldaş kimiydi.

Zöhrəxan Öküzə, Müştəri Qövsə
Keçincə dönmüşdü yurdu firdövsə.

Ay onuncu bürcdə, Bəhram altıda,
Camı, qılıncı da əli altında.

Keyvanın əlləri Tərəzidəydi,
Çəkdiyi də Yerdən min xəzinəydi.

Bu xoş, mübarək fal nur saçdı baxta,
Gözəl xislətli şah əyləşdi taxta.

O qədər ləl, gövhər, dürr saçıldı ki,
Saray dəniz oldu, taxt da bir gəmi.

Hədsiz gövhər saçdı xəzinəçilər.
Hər bol xəzinədə min-min incilər.

Əvvəllər bu taxta sayəsində kəs,
Ölkədən, qoşundan beyət alan kəs

Görüncə Bəhramın əzəmətini,
Təxtinin, tacının dağ siqlətini.

Dedi: - Xəlqimizin sənsən pənahı,
Cahan şəhriyarı, iqlimlər şahı!

Ona "Cahan şahı" dedi möbidlər,
"Şahlar şahı" dedi xosrovlar yeksər.

Rütbəsinə uyğun biçimdə hamı,
Hamı alqışladı ulu Bəhramı.

Yüksəldi göylərə təzə şah dağı,
Deşdi buludları baş ucalığı.

Tazə-tər ləlindən dürlər saçıban
Ədalət nitqini söylədi xaqan.

BƏHRAMIN ƏDALƏT NİTQİ

Dedi: - Tacı mənə bəxş etdi Tanrı,
Mübarək Tanrının xoş yadigarı!

Tanrıya şükr olsun, alqışlar olsun!
Tanrını tanıyan bəxtiyar olsun!

Tanrı nemətinə dal çevirmərəm,
Şükür cəlalına, şükür, ey kərəm!

Şirlərin ağzından tac almağı da
Mənə qılıncım yox, bəxş etdi xüda.

Bu məğrur taxtı ki, tutmuşam möhkəm,

Tanrı bəyənəsi işlər görərəm.

Gərək, allah qoysa, işlər görəm ki,
Heç kəs inciməsin, küsməsin heç kim.

Məndən inciyəcək yalnız günahkar,
Oğrular, canilər, çalıb çapanlar.

Ey mənim qəsrimin xas adamları,
Tutduğum yol kimi düz olun barı.

Hər cür əyrilikdən üz döndərdin tez,
Yalnız düzlük ilə nicat tapın siz.

Düz söz eşitməkdən bezsə sağ qulaq,
İnanın, sol qulaq çox ağrıyacaq.

Harda bir adil var, ucaldaq onu,
Harda bir zalim var, ovaq burnunu.

Heç kəsdən qorxum yox, Tanrıdan savay,
Onu tanıyanın nurundan savay.

Aləmdə heç kəsə yox etimadım,
Tək ulu Tanrıdır inamım, andım.

Heç kəsə baş əyməm gizli, ya aşkar,
Tək ulu Tanrıya itaətim var.

Nə qədər ki, durur mavi səmalar,
Yerdə yatanları könlüm salamlar.

Var isə nə qədər ağ, qara məxluq,
Ədl, insaf görəcək bizlərdən çox-çox.

Əməlim - ədalət, haqqa afərin,
Haqqa sevinməyən sevinc görməsin!?

Şah ki, xütbəsini bəyan eylədi,
Eşidən əyildi, şükran eylədi.

Bir saat, bir hovur əyləşib təxtə,
Sonra şah çəkildi, getdi xəlvətə.

Ədl insaf idi razi - niyazı,
Tanrı ondan xoşnud, xəlq ondan razı.

Möhtəşəmlər ilə o möhtəşəm dağ
Yığıncaq keçirdi, zor bir yığıncaq.

BƏHRAM-GURUN ŞAHLIĞI

Elə ki, Bəhram-Gur saçdı ləyaqət,
Taca da, taxta da verdi əzəmət.

Belini kip qucdu yeddigöz qurşaq,
Yeddi ayaqlı taxt altında bir dağ!

Tərlan döşü kimi Çin papağı var,
Əynində Rum dəbli Tərazi paltar.

Hüsnü, yaxşılığı alqışa möhtac -
Rumdan bac alırdı, Çindən də xərac.

Cəmşidi andırdı dördguşə taxtı,
Bir gündə beş dəfə günəşə qalxdı.

İnsafı gətirdi göylərdən yerə,
Haqqı, ədaləti yerdən göylərə!

Açıq, aydın gördü baxırsa hər kim:
Adilə adildi, zalimə zalim.

Bağlı qıfıllara bir açar oldu,
Gəlişi ellərə gülbahar oldu.

Yeni zümzümələr, nəğmələr, nələr...
Nəfəslər, cigərlər genişləndilər.

Əkiz bala verdi qısır inəklər,
Kəhrizlər dopdolu, sular iməklər.

Bağlar bara çatdı, yer bərəkətə,
Dirhəmin sikkəsi mindi qiymətə.

Açıldı müşgüllər, duruldu qanlar,
Rədd oldu ölkədən baş aparanlar.

Ətraf ölkələrdə şahzadə ərlər
Onun qüdrətilə şərəfləndilər.

Ölkəsi yatırla hamilə, boylu,
Sərvət gətirdilər, dərgahı doldu.

Qala sahibləri verdilər zəri,
Açarı üstündə xəzinələri.

Dəftər təzələdi neçə kargüzar,
Canını şah üçün girov qoyanlar.

Öz yurdu üstünə şah qanad gərdi,
Hər kəsə münasib bir rütbə verdi.

Azı çox eylədi, yoxsulu varlı,
Mülkünə qaytardı mülk satanları.

Qoyunu qurtardı qurdun dişindən,
Şahin göyərçinə kəsildi həmdəm.

Bayıldı fitnəkar, ayıldı sərxoş,
Əli uzunların əli qaldı boş.

Cahan dostlarına əl uzatdı şah,
Düşmən taclarını qırdı, atdı şah.

Mərdə qanad verən adil şahlığı
Bir könül qırmaqdan min dəfə yaxşı!

On düşmən öldürsə, bircəsinə də

Verməzdi işgəncə, inan heç vədə.

Haqlı cəzasını alanda düşmən,
Öldürmək yaxşıdır əzab verməkdən.

İnsanı özünə cəzb edən o tac
Heç kəsi qoymurdu çörəyə möhtac.

Nə verir insana bu torpaq, bu su -
Yalnız dərd mənzili, qəm-kədər tozu.

Xalqının nazını çəkməkdi dərdi,
Yalnız naz çəkəndə fərəhlənərdi.

Tanıyıb vəfasız dünya mülkünü,
Qurdu yalnız sevgi, sevda mülkünü.

Həftənin bir günü şahlığa xidmət,
Qalan altı günü - eşq ilə işrət!

Eşqdən bir an da düşməzdi uzaq,
Eşqin qapısını döyürdü ancaq.

Eşqə can verməyən hansı məxluqdur?
Eşqi olmayanın canı da yoxdur.

Eşqin sikkəsinə döndü sinəsi,
Yalnız aşiqlərdi dostu, munisi.

Göylərə yüksəldi eşqinin səsi,
Hökmünün altında bu Yer kürəsi!

Xoşbəxtlik yolunu rəvan gedirdi,
Ədalət göstərib şadlıq edirdi.

Axırdı mülkünə xəzinə dağ-dağ,
Sürgün edilmişdi qılıncla şallaq.

Aləmi qılıncla qaldırıb göyə,
Endirirdi yerə taziyanəylə.

Bağlara bəxş edib yaşıllıq, nübar,
Günəş tək saçırdı gülzar, gülbahar.

İllərin bəHrəsi vüqar, iftixar,
Qürur gətirirdi aşıb-daşan var.

Heyhat, unutdular mehri, şəfqəti,
Tanrıya şükr adlı eşsiz sərvəti.

İnsan şükr etməyi yadırğayanda,
Kəsir nemətini Tanrı bir anda.

Varlığı darlığa çevirsə insan,
Muzdunu çıxarar dəmirdən, daşdan.

QURAQLIQ İLİNİN TƏSVİRİ VƏ BƏHRAMIN ŞƏFQƏTİ

Toxum cücərmədi, dən də yox artıq,
Bu geniş aləmi daraltdı qıtlıq.

Qəhətlik yolları kəsdi, nə kəsdi,
Pencər, ot yeməyə insan tələsdi.

Qıtlıqdan daraldı, qaraldı cahan,
Çörəyin qiyməti qızıldan baha!

Bəhram baxıb gördü böyükdü pərtlik,
Bürüyüb aləmi qıtlıq, qəhətlik.

Acıxıb qurd kimi quduzlaşanlar,
Gah adam yeyirlər, gah da leş, murdar.

Qızıldan bahadır dən, gördü xaqan,
Açdı qıfılları anbarlarından.

Şah məktub göndərdi kəndə, şəhərə -
Ərzaq ehtiyatı olan hər yerə.

Qoy gəlsin kişilər, verilsin qərar:
Açılsın büsbütün bağlı anbarlar.

Yoxsula pulsuz da vurilsin buğda,
Nə qəm, varlı alsın bir azca baha.

Yerdə qalan dəni səpsinlər quşa,
Bir sıxma arpaya möhtac olmuşa.

Təki onun dövrü yazılsın başda,
Acından ölməsin bir qaranquş da.

Payladı, nə qədər ehtiyatı var,
Boşalır, bir yandan dolurdu anbar.

Onun dəvələri yad ölkələrdən
Ardı kəsilmədən daşıyırdı dən.

Şah xəzinə saçır, qeydə qalırdı,
Hər bir çarəsizə çarə qılırdı.

Bomboş görsələr də dörd il torpağı,
Şahın xəzinəsi yaşatdı xalqı,

Əməli çatdırdı şahı şöhrətə,
Tacü-təxt adlanan hakimiyyətə!

Hamı qəhətlikdən can qurtardı, can,
Yalnız bircə nəfər öldü acından.

Bəhram bu itkidən bağrıqan oldu,
Bulandı su kimi, pərişan oldu.

Təqsirinə görə üzr istədi şah:
- Qarşısında suçluyam, ey adil Allah!

Sənsən canlılara ruzu bəxş edən,
Ruzu paylamaqda hamını ötən!

Sən çoxu azaldan, azı çoxaldan,
Əzəli qüvvəsən, ye ulu Yəzdan!

Nə qədər çalışsam, görür ki, aləm:
Çöldə bir ceyranı doydura bilməm.

Zəfər xəzinəsi açan bircə Sən
Hamıya, hər kəsə ruzu verirsən.

Bir canlı ölübsə, ey qibləgahım,
Bilirsən, bu işdə yoxdur günahım.

Xəbərim olmayıb yaşayışından,
Xəbəri gec çatıb... nə fayda bundan?

ŞaH belə yalvarıb sızlayan zaman,
Qeybdən, hatifdən səs gəldi əlan:

Nəcib olduğunu gördü də Allah,
Sənin şahlığına vermədi bəla.

Dörd ildə heç kəsi möhtac qoymadın,
Bircə ölümə də razı olmadın.

Tanrı buna görə fərman verdi ki,
Dörd il tərk eləsin ölüm ölkəni.

Elə doğrudan da, şah olan yerdə
Ölmədi dörd ildə bircə nəfər də.

Xoşbəxt o şahdır ki, nazı, neməti
Ölümdən qurtarır bir məmləkəti.

Doğulan yaşadı asudə, raHat,
Gəlir çıxarsızdı, el-oba abad.

Əhali çoxaldı, artdı nə qədər,
Qəsrlər yeridi çöllərə qədər.

Reydən İsfəhana addımladı var,

Qamış tək sarmaşdı evlər, binalar.

Gor gedə bilərdi, istəsə haçan,
Dam üstüylə Reydən İsfəhanacan.

Sözümə şəkk etsən, kimdədi təqsir?
Təqsir məndə deyil, söyləyəndədir.

Boldu məmləkətdə nemət üyüdən,
Ancaq nemət çoxdu nemətyeyəndən.

Xurma ağacının qol-budağı tər,
Yarpağından çoxdu verdiyi bəhər.

Ərzaq da azalır, xalq azalanda,
Çoxsa, aşıb-daşır gün-güzəran da.

Adamlar çöllərdə, dağlarda dəs-dəs,
Eyş-nuş içində alırdı nəfəs.

Cərgənin uzunu gör neçə fərsəng,
Kimi rübab çalır, kim bərbət, çəng.

Hər arxın üstündə bir meyl hövuzu,
Hər küçədə məclis, kabablıq quzu.

Nə çoxdu mey alan, qılıncı satan,
Zərxara geyinən, zirehi atan.

Yarağı biryolluq atdılar əlan,
Ox, qılınc hamının çıxdı yadından.

Kimin kef çəkməyə vardı imkanı,
Seçirdi eyş-işrət, bolluq məkanı.

Şah imkan verirdi imkansıza da,
O, bəxtindən razı, xalqı da ondan.

Kimsə kasıblasa, nə idi dərdi?
Şah ona cibindən dirhəm verərdi.

Əmrilə hər kəsə münasib bir iş,
Çərək verilirdi, süfrəsi geniş.

Şah yaxşılıq üçün vaxt arayırdı,
Hər kəsə eyş üçün bir gün ayırdı.

İkiyə bölünsün, - dedi, - dünü gün:
Gecə işrət üçün, gündüz iş üçün.

Ölkədən yeddi il xərac almadı,
Yetmiş illik qəmin kökü qalmadı.

Dürlü şəhərlərdən altı min rəqqas,
Çalğıçı, nağılçı, növ-növ oyunbaz

Çağırdı tacidar, böldü hissəyə,
Hər hissə üz tutdu bir qəsəbəyə.

Təki el-obanı şənləndirsinlər,
Elə özləri də bir gün görsünlər.

Zaman dolanırdı Öküz bürcündə,
Öküzün, dövrün də sahibi - Zöhrə.

Zöhrə bir ölkədə kəndxudadırsa,
Orda yer olarmı kədərə, yasa?

BƏHRAMIN ÖZ KƏNİZİLƏ MACƏRASI

Şah bir gün həvəslə çıxdı şikara -
Alçaq düzənlərə, yüksək dağlara.

Atı gur dırnaqlı... çapdıqca çapdı,
Xeyli gur ovladı... gur yeri tapdı.

Müştəri mənzili Qövsdür, - deyə,
Qövsünü yönəltdi düz Müştəriyə.

Çevrə bağladılar çöldə atlılar,
Şah gördü çevrədə bir sürü gur var.

Ovçu barəsində bir arslan, bir ley,
Altında göhləni oynayırdı hey.

Kamandan atdığı dürr, ya büllurdu,
Kirişi boşaldıb ox doldururdu.

O dəmir oxlar ki, yayından çıxır,
Gah atəş yağdırır, gah şikar yıxır.

Od tapsan, şişlik çək, qarnını doyur,
Gur budu, gül şərab nuş olsun, buyur!

Gurların qanını tökən peykanı,
Şah üçün çöllərin od gülüstanı.

Şir kimi gur yıxan şah bir atəşdi,
Heybəti pis gözü kor eləmişdi.

Oxunun zərbində od pərdə-pərdə
Vurduğu gurları bişirirdi də.

Qıçını, budunu qılınclayaraq,
Qaçıb gedən guru buraxmırdı sağ.

Yanında Ay üzlü kənizi vardı,
Həm zirək, həm çevik, həm işvəkardı.

Adı Fitnə idi, özü min Fitnə,
Şah ona məftundu, o, şaha təşnə.

Beşişt baharı tək üzü tazə-tər,
Çəmən yelləri tək xuraman gəzər.

Qız kərə yağına qarışmış baldı,
Paludədən dadlı, bir qeylü-qaldı.

Həm nəğməkar idi, həm də qızıl gül,

Rud üstə rəqs etsə, ayağı yüngül.

Göyə qaldıranda rud naləsini,
Göydən endirərdi quşlar dəsini.

Şikarda, badəylə rud məclisində,
Şah ondan zövq alar, dinlərdi bir də.

Şah ox işlədərdi, o da rübab, çəng,
Bu, şikar ovlardı, o gözəl ahəng.

Səhrada bir dəstə gur qalxdı birdən,
Şah qalxıb şığıdı, altında köhlən.

Qızğın bir ahənglə gurlara çatdı,
Döndü ac arslana, kamanı dartdı.

Yarım həlqəsinə ox qoydu yayın,
Çəkdi kamanını sərbəst, arxayın.

Gurun sağrısına batdı uçan ox,
Şikar yeri öpdü, dirəndi az-çox.

Neçə gur ovladı ov cahangiri,
Tutdu neçəsini sappasağ, diri.

Saxladı özünü çoxbilmiş kəniz,
Şaha söyləmədi tərifli bir söz.

Şah böyük səbr içrə dayandı məğrur,
Nəhayət, uzaqda görsəndi bir gur.

Dedi: - Tatar kimi ey gözləri dar,
Vecinə deyilmi bu qədər şikar?

Bizim ov şəstimiz, ovlanan gurlar,
Sənin dar gözünə məgər heç sığar?

Odur, bir gur gəlir, de görüm əlan:
Başındanmı vurum, ya dırnağından?

O şəkər dodaqlı, nazlı işvəkar,
Qadındı, qadınsa boşboğaz olar.

Dedi: - Üzü ağ ol, tərpən də çevik:
Bu gurun başını dırnağına tik!

Şah indi nə desin kələk afətə?
Bir çarə axtardı bu müşgül şərtə.

Öncə sapanda bir daş qoyub atdı,
Daş - şimşək sürətli, külək qanadlı.

Girdi qulağına daş yazıq gurun,
Beynində gurladı səs gurum-gurum.

Yazıq xilas olsun bu daşdan nə cür?
Saldı, dırnağını qulağına gur.

Ox atəşi guru bələdi qana,
Tikdi dırnağını sağ qulağına.

Yandırdı bir daşı gurun göz yaşı,
Dırnağı üstünə əyildi başı.

Şah maraqla sordu çinli kənizdən:
- Əlimin hünərin necə görürsən?

Qız dedi: - Şah buna vərdiş eyləmiş,
Məgər hünərmidir çox görülən iş?

Kişi bir iş üçün təlim alıbsa,
İşi görə bilər, çətin də olsa.

Dırnağı qulağa oxun tikməsi
Hünər yox, bəlkə də idman töhfəsi!

Cavab şah qəlbinə qar ələdi, qar,
Sanki yaş ağaca balta vurdular.

Qəlbi kinlə doldu o Aya qarşı,
Od kimi parladı qəzəb baxışı.

Şahlar, bir qaydadır, hirslənən zaman,
İstər ki, meydanda qan tökülsün, qan!

Hansı ceyran üçün yəhərlənmir at?
Hansı it dərisi qalır salamat?

Saxlasam, davaya, cəngə hərisdir,
Öldürsəm, hesabı ondan da pisdir.

Qadın nə döyüşə, nə cəngə qabil,
Qadını öldürmək mərd işi deyil

Şahın sanballı bir sərhəngi vardı,
Şir kimi, qurd kimi zəhm saçardı.

Şah onu yanına çağırıb dedi:
" - Get, bu tərs kənizin işini bitir!

O, bizim saraya fitnə gəlmişdir,
Fitnəni öldürmək ağıllı işdir."

Aradan götürdü mələk suylunu,
Sərhəng öz evinə gətirdi onu.

İstədi işini bitirsin onun,
Vursun da boynunu o şam boylunun.

Gözü yaşlı dilbər: - Dayan! - söylədi,
Tanrıya xoş gəlməz əməlin! - dedi.

Özünün düşmənin deyilsənsə, dur,
Qanımı boynuna götürmə, otur!

Xaqanın ən yaxın munisi mənəm,
Bütün kənizlərdən seçməsi mənəm.

İstər şikar olsun, istər sarayı -

Munisi, yarı yox məndən savayı.

Bir az küstahlığım, şuxluğum vardı,
Şeytan vurdu məni, yoldan çıxardı.

Şah qızıb söylədi həmən cümləni,
"Öldür!" söyləsə də, öldürmə məni.

Bir azca səbr elə, gözlə beş-on gün,
Yalandan söylə ki, məni öldürdün!

Görsən ki, şad etdi bu xəbər onu,
Qanım sənə halal, gəl, vur boynumu!

Görsən ki, pərt oldu, peşmandır, demək,
Məni öldürməkdən vaz keç də, əl çək!

Sən cəzadan qurtul, mən də ölümdən,
Azad sərv kimi qoy yaşayım mən.

Sənin nəzərində əskik olsam da,
Görərsən, çataram bir gün imdada,

Qız açdı boynundan boyunbağını,
Qarşıda yeddi ləl - atəş yığını.

Hərəsi bir yurdun xəracı bəlkə,
Ommanın gəliri ondan xeyli kəm.

Sərhəng bu rəftara gətirdi iman,
O dilbər sənəmin keçdi qanından.

- Amandır, bu işin üstünü açma,
Heç kəsin yanında şahdan danışma!

De ki, mən bu evin xidmətçisiyəm,
Düzələr dalısı, çəkmə çox da qəm.

Mehriban tutarsa zəmanə səni,
Mən özüm qılaram hər bir çarəni.

Beləcə əhd edib and içdi onlar,
Zülümdən, ölümdən xilas olanlar.

Bir həftədən sonra şah hüzuruna
Sərhəng gələn zaman şah dedi ona:

- Necədir ayüzlü?
- Əjdaha uddu,
Öldürdüm, göz yaşım yasını tutdu.

Şəhriyar ah çəkdi, yaşardı gözü,
Sərhəngsə toxtadı, nurlandı üzü.

Onun abad - güşad bir kəndi vardı,
Elin nəzərindən bir az kənardı.

Qalxmışdı göylərə uca bir qəsri,
Səmalar ümmanı onun əsiri.

Altımış pilləli eyvanı vardı,
Özü, kənizi də orda yaşardı.

Əzizə verərlər əziz məkanı,
Bir közəl bəzəyir evi, eyvanı.

Bir inək doğmuşdu iki gün öncə,
Balası, buzovu necə də göyçək.

Buzovu hər səhər alıб çiyninə,
Eyvana qalxardı o pəriçöhrə.

Bu yük bərkidərdi ayaqlarını,
Pillələr sınardı şux nigarını.

Günəş yazda çəkər Buzov bürcünü,
Bəs buzovu çəkən Ay görünübmü?

Hər səhər o ceyran, o gümüşbədən
Buzovu saraya qaldırır yerdən.

Günlər dolanırdı bu qərar ilə,
İşindən əl çəkməz bir nigar ilə.

O yerə çatdı ki, bu iş axırda,
Bir öküzə döndü buzov naxırda.

Qaldırıb, endirib hər səhər-axşam,
Buzovu bəslərdi o büt güləndam.

Heç inciməzdi də bu yükdən afət,
Çünki vərdişinə etmişdi adət.

Boynunda öküzün öküz qüvvəti,
Artdı, əskilmədi o qız qüvvəti.

ŞAHA QONAQLIQ HAQQINDA KƏNİZİN SƏHƏNG İLƏ SÖHBƏTİ

O qıyğac baxışlı, qəlbi sınıq qız,
Bir gün oturmuşdu sərhənglə yalqız.

Gövhəri bərq vuran qulaqlarından,
Dörd gövhər çıxardı o mələkə can.

Dedi: - Sən bu nəqdi apar sat dərhal,
Sonra... nə gərəksə get, bazardan al:

Şamdan, noğul, buxur, şərab və gülab,
Quzu, əmlik əti... hər neməti tap.

Hurilər bağı tək mey məclisi qur,
Kababla, gülabla, buxurla doldur!

Şah bizim yerlərə ova çıxarkən,
Zəfər tək əl çəkmə üzəngisindən.

Çıxart ürəyini, ayağına at,
Yapış cilovundan, qoy toxdasın at.

Şahın ipək kimi təbiəti var,
Naz çəkən, azadə bir xilqəti var.

Minnət çəkdiyini yaxından görsə,
Təşrif gətirəcək hökmdar bizə.

Ulduza taxt olan bu yerdə şəksiz,
Ona bal yedirər, süd verərik biz.

İnan ki, baş tutsa bu iş, bu sövda,
Ucalar başımız şahın yanında.

Sərhəng gövhərləri qaytardı geri:
"Mənə Tanrım verib min-min gövhəri!"

Getdi... götürdü də öz yatırından
Qonaqlıq bahası neçə dürr, mərcan.

Budur, şaha layiq ali yeməklər:
Xəşəm, əmlik əti, bildirçin, nələr...

Bəzmi qoy bəzəsin gülabla şərab,
Reyhan şərbətilə neçə növ kabab.

Tədarük işini görüb də sərhəng,
Gözlədi: şah ova haçan gələcək?

SƏRHƏNGİN BƏHRAM-GURU QONAQ APARMASI

Enib şah taxtından hara yönəldi?
O, bir gün səhraya, şikara gəldi.

Lakin ov etməmiş çöllər övladı,
Ov onun özünü necə ovladı!

Sərhəngin cəlallı mənzərəgahı
Yanından keçərkən zövq aldı şahı.

Mat qaldı: - Nə gözəl ovlaqdır! - deyə,
Səbzə səbzəyə bənd, kölgə kölgəyə.

Sordu: - Mən oyağam, yoxsa yuxuda?
Kimindir bu yerlər? Kimdi kəndxuda?

Yan-yana yol gedən müqərrəb sərhəng,
Yer öpdü, bu sözü şahdan eşitcək.

Xeyir-dua qıldı: - Bəndələrinə
Mehriban şəhriyar! Borcluyam sənə.

Özün bağışladın mənə bu kəndi,
Səxavət nəhrindən düşən qətrədi.

Seçsə şah bu yeri qərargah üçün,
Xar olan qulunu ucaldar bugün.

Şah özünə məxsus adiliyilə,
Ağ günü bəxş edən adilliyilə

Başını qaldırsa dar qapımızdan,
Bizim də başımız ucalar əlan.

Aya baş ucaldan o imarəti
Bizə bəxş eləyib şah inayəti.

Ətrafı bağ-bağat, sulu, məhsullu,
Cənnət-şagirdidir, xüld onun qulu.

Şah bir badə içsə bu evdə əgər,
Enər, ayağını ulduzlar öpər.

Tozun mişg səpər bu qəsrə dərhal,
Öküzmü süd verər, milçəyim də bal.

Şah gördü ondakı səmimiyyəti,
Bildi ki, sərhəngin ülvidir əhdi.

Dedi: - Tədarük gör, məclisi bəzə,
Mən ovdan qayıdım baş çəkək sizə.

Sərhəng sildi pası can aynasından,
Getdi ki, yaratsın səliqə, sahman.

Xəlilər bəzədi mənzərəgahı,
Bir behiştə döndü çəməni, arxı.

Elə ki, şahənşah ovdan qayıtdı,
Tərlan bayrağını Aya ucaltdı,

Gözəl xəliləri, zərif fərşləri,
Çini ipəkləri, Rumi məxməri.

Növ-növ zərxaranı basıб bağrına,
Sərhəng atdı şahın ayaqlarına.

Xuraman yerişli xətl kəhəri
Ayaqlayıb keçdi dürrü, gövhəri.

Şah altmış pilləli eyvana qalxdı,
Tağı göy tağı tək ən uca tağdı.

Sanki göyə qalxan bir qızılquşdu,
Hüsnü Xavərnəqdən tərh olunmuşdu.

Düzdü ev sahibi süfrəyə nələr,
Gülab, buxur, şərab, növ-növ yeməklər,

Dadlı nemətlərdən nuş elədi şah,
Başladı mey bəzmi, başqa bir dəsgah.

Meydən nuş elədi iki-üç qədəh,
Şahın gül alnına tər qondu, ya şeh?!

Ey uca saraylı sərhəngim, sağ ol,
Sənin yurdun gözəl, sərvətin də bol!

Lakin anlat görüm, günəşə baxan,

Göylər də, başına kəməndlə qalxan

Altmış pilləkənli bu dağ qəsrinə
Sən necə qalxırsan altmış sinnində?

Ev sahibi dedi: - Sağ olsun sərvər,
Badən kövsər olsun, saqin hurilər.

Kişiyəm, mənimçün zor deyil bu iş,
Hələ ki, yoxuşda can töyşüməmiş.

Heyrətli budur ki, Ay üzlü bir qız,
Bu köşkə öküzü qaldırır yalqız.

Şahın xəzi kimi, sincabı kimi,
Zərifdi, incədi o şah həbibi.

Dağ boyda öküzü alıb çiyninə,
Ələf vermək çağı qaldırır göyə.

Öküz də nə öküz, zorbalıqda fil!
Özünü çəkməyə heç qabil deyil.

Bəlkə pəhləvan da heç kara gəlməz,
Onu öz yerindən qaldıra bilməz.

Ancaq asanlıqla qaldırır o qız
Altmış pillə bürcə öküzü yalqız.

Maraqlı mətləbdən olunca agah,
Barmağı ucunu dişləyərək şah

Düşündü: "Bəlkə də bir sehrdir bu,
Ağıl fəhm etməyir doğruluğunu.

Deyəsən bu işdə cadu var az-çox,
Gözümlə görməsəm, inanmaram, yox!`

Şah ev sahibinə dərhal buyurdu:
- Sübut et sözünün doğruluğunu.

Sərhəng evdən çıxıb qol-qanad açdı,
Öküz qaldırana şirdən danışdı.

Bilirdi işini o gümüşbədən,
Çəkmişdi nəqşəni lap əvvəlcədən.

Əynində zinəti, çini zivəri,
Necə də xumardı şux nərgizləri.

Müşgünü saçmışdı Ay təqviminə,
Cadu öyrətmişdi qəmzələrinə.

Sürməli gözləri adam aldadan,
Üzünün pərdəsi nazdan, həyadan.

Sərvinə vermişdi ərğəvan rəngi,
Laləsi ucaboy xeyzuran təki.

Daş-qaş içindəydi qolu-qanadı,
Ayına Ülkərdən çələng bağladı.

Bir yetim dürr ilə yaqut dürcünü
Aşiq alması tək tən yarı böldü.

Ənbər saçlarını tökdü çiyninə,
Çatdı zər həlqələr qulaq dibinə.

Zənci zülfü ilə hind rəngli xalı
Vuruşur, şahiddir üzünün alı.

Yüz fil sümüyündən taxt quran şah da
Taxtından əl çəkər ona baxanda.

Əqiq dodağında qara xal... guya
Zənci öz möhrünü vurmuş xurmaya.

Saçında parlayan dürlər görürük, -
Ayın ətrafında ulduzdan örtük.

Çəkib qulaqları gövhəri dara,
Sevənlər izləsin qarabaqara.

Kafur rəngli niqab Ay üzüylə tən, -
Sanki qızıl gülü örtüb yasəmən.

Elə ki, özünə ondördgünlük Ay
Yeddi bəzək verib aldı yeddi pay.

Öküz baxdı; gördü Ayın bədrini,
Ay Öküz bürcündə tapar qədrini.

Götürdü öküzü o canı yanmış,
Öküzün nə boyda gövhəri varmış.

Qalxıb pillə-pillə yanaşdı dama,
Çatdı təxt önündə duran Bəhrama.

Öküz qız çiynində, ayaq üstündə!
Yerindən sıçradı arslan görəndə.

- Bu necə əsrardır? - Heyran qaldı şah,
Heyhat, qazancından olmadı agah.

Qoydu Ay öküzü boynundan yerə,
Şirə qaş-göz ilə etdi işarə.

- Mən sənin qarşına öz qüvvətimlə
Peşkəş gətirmişəm, düşün, fikr elə:

Taparsanmı bircə kişi oğlunu,
Eyvandan aşağı endirsin bunu?

Şah dedi: - Bu hünər sənինki deyil,
Aldığın təlimin bəhrəsidir, bil!

Uzun illər boyu yavaş-yavaş sən
Buna idman kimi adət etmisən.

Bu fənd uğurunu indi haqq-nahaq,

Sən öz ayağına yazarsan ancaq.

Şaha təzim etdi o gümüşbədən,
Xeyir-dua verdi candan, ürəkdən.

- Qəribə deyilmi, - soruşdu şən-şən, -
Öküzü təlimlə qaldırıram mən.

Amma sən xurda bir guru vuranda,
Təlim adı çəkmir heç kəs heç yanda.

Bilikdən, elmdən bəhrəli Bəhram
Dəhrin yeganəsi, o müdrikkəlam:

- Ey cənnət hurisi, - dedi, - ey hünər!
Səndən uzaq olsun bədgöz, bədnəzər.

Tatar bütlərinin qibtəsi nigar,
İpək təbiətin, gözəl üzün var.

Sənin bu hünərin, ey hüsnü çıraq,
Təlimlə, vərdişlə düzəlib ancaq.

İndi filə dönmüş bu öküzlə sən
Südəmər vaxtından qalxıb-enmisən.

Söyüşü tanıtdı türk gözəlini,
Şah bir hindli kimi atdı əlini.

Qızın niqabını üzündən açdı,
Aya göz yaşından mirvari saçdı.

Üzr istədi, basdı bağrına birdən,
Gül də gülab səpdi nərgizlərindən.

Atdı bir kənara hər dərdi, qəmi,
Tutdu pəri üzlü o şux həmdəmi.

Bu ev zindan olub, bilirəm, sənə,
Dolanım başına, hər qadan mənə!

Azğınlıq etmişəm, iş keçib işdən,
Sən öz yerindəsən, oda düşən mən.

Qapılar qapandı, çəkildi pərdə,
Bəhram Fitnəsini oturtdu öndə.

Açdı qönçəsini Ay üzlü nigar:
- Fitnə yatızdıran ulu şəhriyar!

Sən məni hicrilə öldürənimsən,
Eşqilə dirildib güldürənimsən.

Dərdindən ölürəm, yoxdu məndə can,
Dərd uca dağı da yıxarmış, inan.

Həyatım qurbandı sənin yolunda,
Az qala getmişdim eşqin yolunda.

Gurun dırnağını qulağına şah
Oxla tikən zaman, nə çəkdim, Allah!

Nəinki bu yerlər, hələ göylər də
Əlini öpdülər, inan, o dəmdə.

Mən tərif etmədim hünərinizi,
Qovdum bədnəzəri, qovdum iblisi.

Bəzən puça çıxır xoşa gələnlər,
Onu bir baxışla kəsir bədnəzər.

Fəqət göy əjdəri göndərdi töhmət,
Məhəbbət yerinə gördüm ədavət.

Bu sözlər Bəhramı tutdu, nə tutdu.
Ah çəkdi, canını dişinə tutdu!

Dedi: - Düz deyirsən, ey əziz insan,
Yer də, göy də bilir - sən vəfalısan.

Bu qədər məhəbbət göstərib də sən,
Hələ axırda bir üzr istəyirsən?

Sənin gövhərinə min-min afərin,
Nə qədər pak imiş zatın, cövhərin.

Belə bir gövhəri daş parçalardı,
Bizim sərhəng onu qorumasaydı.

Çağırdı sərhəngi, şad etdi onu,
Öpdü gözlərindən, qucdu boynunu.

Böyüklərə layiq hədiyyə verdi,
Bircə dürr yerinə xəzinə verdi.

Ona bağışladı Rey diyarını,
Neçə nəfis-nəfis yadigarını.

Şəhərə tələsdi, məclis yapmağa,
Şəkər səpələyib şadlıq tapmağa.

Möbidlər çağırdı, kəsildi kəbin,
Öz halalı oldu ay üzlü gəlin.

Ona min naz satdı işrət dəmində,
Zaman da, rüzgar da öz aləmində.

ÇİN XAQANININ QOŞUN ÇƏKMƏSİ VƏ BƏHRAMIN QƏLƏBƏSİ

Elə ki, Bəhramın tacı parladı,
Balıqdan Ayadək ucaldı adı.

Adlı-sanlıları tapdı şöhrəti,
Böyük ürəklərin artdı qüvvəti.

Öpdü künc-bucaqda sarıqulaqlar,
Qara suya batdı boş balqabaqlar.

Orda Nersi adlı bir qoca vardı,
Aqil, uzaqgörən bir vəfadardı.

Bəhramın qardaşı, həm də adaşı
Qocanın fəhm ilə doluydu başı.

Gizli yox, aşkardı bu dolu mədən,
Nəsli Dara şahın ulu nəslindən.

Şah uzaq olmazdı bir an da ondan,
Öz müşavirindən, öz yoldaşından.

Qocanın üç oğlu, üç nəri vardı,
Üç nərin üç aləm hünəri vardı.

Gözündə qoymayıb kamı, muradı,
Böyüyə vermişdi Zəravənd adı.

Möbidlər möbidi seç tikib şah onu,
Yüz qat artırmışdı ər nüfuzunu.

Tədbiri, zəkası bəlkə dəniz, çay,
Ona abidlikdə tapılmazdı tay.

Ortancıl dövlətin müdrik müşrifi,
Yollardan bac almaq - şanı, şərəfi.

Görüb qələminin ox düzlüyünü,
Şah ona vermişdi Əcəm mülkünü.

Üçüncü - Bəhramın yaxın naibi,
Qoşun başçısıydı, ümmandı qəlbi.

Ölkəni onlara tapşırmışdı şah,
Onlar öz işindən, ölkədən agah.

Vəfalı məmurlar öz xidmətində,
Şah da öz kefində, əlində badə.

Bir yandan boşalan, bir yandan dolan

Dəyirman kimidir bizim hökmran.

Aldı bu xəbəri kərki kimilər,
Onu yonmaq üçün itiləndilər.

Dedilər: "- Bir baxın sərxoş Bəhrama,
Dini zərə satır, qılıncı cama.

İşrətə, ülfətə olub aludə,
Onu bada verir içdiyi badə".

Hərə bir tərəfdən tamahlanır ki,
Keçirsin əlinə şahlığı, mülkü.

Çindən yola düşdü o xanlar xanı,
Şahlığı tutmaqdı əhdi, gümanı.

Qızmış əjdaha tək yürüdü xaqan,
Ardında üç yüz min möhkəm oxatan.

Mavəraünnəhri tuta bildilər,
Şahın naibləri üzgün, dərbədər.

Yad Ceyhun çayını keçdi bil anda,
Qiyamət qopardı düz Xorasanda.

Türkün basqınından olunca agah,
Etibar etmədi ordusuna şah.

Çoxu nərmə-nazik, ağciyər, yassar,
Döyüş qaydasını yadırğamışlar.

Qoşun başçıları pərakəndə, boş,
Şaha sədaqətdə bir çoxu naxoş.

Gizli məktub yazıb hər biri Çinə,
Elçi yollamışdı yad səngərinə.

Malına, mülkünə çarə gəzənlər
Şaha qarşı qara kinlə səfərbər.

"- Ey Xaqan, biz səni sevən qullarıq,
Ayaq tozlarınıq, sənə qurbanıq.

Sənsən aləm şahı, sənə həsrətik,
Bəhramdan şah olmaz, gəl, təxtini tik!

İstəsən, başına qılınc endirək.
Tutub qolbənd edək, sənə göndərək".

Bu gizli məktubu oxudu casus,
Şaha xəbər verdi: - Əfsus, min əfsus!

Şah üzdü əlini iranlılardan,
Yurdu naiblərə tapşırdı əlan.

Qaçıb gizləndi ki, güc yığaq az-maz,
Kütəlmiş silahla döyüşmək olmaz!

Xəbər yayıldı ki, şah taxtan enib,
Ordudan, ölkədən qaçıb gizlənib.

Xaqan ordusuna hərif deyildi,
Odur ki, önündən qaçdı, çəkildi.

Bu xeyir məktubu Xaqana çatdı:
"Şah taxtından düşdü, tacını atdı.

O tac, kəmər düşdü sənin baxtına,
Tələs, gəl yiyələn yeni taxtına!"

Xaqan bu xəbəri eşidən kimi
Bildi ki, Bəhramın sovuşub dəmi.

Qılınc oynatmaqdan əl çəkdi o da,
Mey içib, könlünü tapşırdı ruda.

Düşmən dərdi çəkmir, şərab içirdi,
Özünə gərəksiz bir don biçirdi.

Bir vaxt düşmənində bəyənmədiyi
İşi özü gördü, dost tutdu meyi.

Bəhram gecə-gündüz şikarla məşğul,
İşcil qasidləri iş üstündə qul.

Xəbər verdilər ki, Çin sərkərdəsi
Kef çəkir, içməkdir işi-peşəsi.

Şahdan arxayındır, dəm və xatircəm,
Bu xəbər şah üçün bütöv bir aləm!

Nəyi qalmış? Vur-tut üç yüz atlısı!
Nə qəm, üç yüz atlı - ordular xası!

Döyüşdə hər biri qoşundan baha,
Suda nəhəng idi, yerdə əjdaha.

Düz üç yüz danəli nar kimiydilər,
Bir səfdə hamısı yekdil, səfərbər.

Şah düşmən önündə hoqqabaz oldu,
Möhrəni gizlətdi, möhrəbaz oldu.

Od uman düşmənə tüstü verdi o,
Qoy yatsın, gözündə dovşan yuxusu.

Oxunu hədəfə sərrast tuşladı,
Çünki tanıyardı qanlı cəlladı.

Qəfildən başladı gecə basqına,
Toz qalxdı göylərin yeddi qatına.

Toz sutunu qara, gecə qapqara,
Döndü düşmən üçün qara şahmara.

Çıraqsız gecədə baş-ayaq qara,
Qarğa qanadı tək səhra, dağ qara.

Yüz min sərxoş zənci sanki səfərbər,

Əllərində qılınc, yürüşürdülər.

Adamlar yürüşən zəncidənxoflu,
Tapa bilmirdilər çığırı, yolu.

Qara ipək geymiş göyün qəlbi nur,
Qır ilə suvanmış qızıl küpüdür.

Xam ənbərlə dolu xəlvət bir gecə,
Döyüşə girişdi Bəhram gör necə!

At çapdı, əlində qılınc, nizə, ox,
Çinli cəsurlara heç bir aman yox!

Necə atırdısa, dərhal vuruldu,
Ox, oxa keçəndən xilas olurdu.

Daşı, sal qayanı deşən oxundan
Göz yumur əbədi yatırdı düşman.

Yaralının çoxu görmürdü oxu,
Ox var, bəs yaralı? Bəlkə bir yuxu.

Çoxları deyirdi heyrətlə, halsız:
- Yaralı oxsuzdur, ox yaralısız!

Gör neçə fərsəngi süzüb keçir ox,
Şahın meydanına yaxın düşən yox!

Dolanır dörd yanı boz bulud sayaq,
Dağı düz eləyir, düzü də bir dağ.

Qırdı, məhv elədi gör nə qədər can,
Torpaq xəmir kimi yumşaldı qandan.

Kimə dəyirdisə şimşək peykanı,
O saat ağzından çıxardı canı.

Şəfəq qılıncını sıyıran zaman
Gördü qan teştidir bütün asiman.

Qılınc olan yerdə qan düşməzdi, de?
Qılıncdır dolduran qanla bu teşti!

Bu dərya qanların sahibi hanı?
Qan seli aparır kəlləni, canı.

Qılınclar ki, bunca qan töküb yerə,
Ödünü qysurdu səmada Zöhrə.

Girov qoyulmuşdu nizə qılınca,
Neçə əjdahanı tiksin uc-uca.

Sıçrayan şahmara dönmüşdü oxlar,
Bilsən, nə dəhşətdi sıçrayan şahmar.

Bəhram şah meydanın tən ortasında,
Tükü də bölürdü atdığı cida.

Atlının başına qılınc vuranda,
Xiyar tək bölürdü onu bir anda.

Bircə zərbəsilə üçü ölürdü,
Düşməni belindən iki bölürdü.

Qılıncı - ildırım, oxu - zəhrmar,
Qaçmasın, neyləsin yazıq yağılar?

Türklər bu nagəhan türk həmləsindən,
Yol kəsən zərbədən nicat ararkən,

Ayaq itiləşdi, qılınc kütəldi,
Qaynar şah qılıncı daşı da dəldi.

Duruş gətirmədi türk ordusu, yox!
Qaçanlar da qaça bilmədi az-çox.

Gördü qalib gəlir, şah səfi yardı,
Hey qılınc işlədir, hey ox atırdı.

Sanki o, qasırğa, yağı buluddu,
Darmadağın oldu böyük bir ordu.

Zəfərə çağırdı qoşunu: - Vur! Vur!
Ruzigar da budur da budur.

Yaraq yad bağrını, haydı, cəld gedək,
Onu yerli-dibli tarimar edək!

Gör çiyin-çiyinə çərilər neynir:
Əllərində şəmşir, altlarında şir!

Qumdan, torpaqdan çox qəvi bir ordu
Hətta öz zərbindən həlak olurdu.

Dağıldı sağ cinah, qopdu sol cinah,
Səfin ortasına hücum çəkdi şah.

Zəfərlə bərkidi qolu, qanadı,
Mərkəz başçısının sındı inadı.

Qara arslanların qeyzi böyükdü,
Süst qılınclıların beynini tökdü.

Zöhhak ilanı tək ox od saçırdı,
Atlılar yıxılır, atlar qaçırdı.

İti xəncərlər ki, doğradı atdı,
Türkün tozu gedib Ceyhuna çatdı.

O qədər xəzinə, dürr aldı ki, şah,
Saya da bilməyib sayar çəkdi ah.

Döyüşən zəfərlə qayıtdı Bəhram,
Xalqa salam etdi, həm də ehtiram.

Novruz bayramını təzələyərək,
Əyləşdi taxtında.
- Taxtın mübarək!

Yenə qarşısında yer süpürən çox,
- Alqış zəfərinə!
- Var ol! - deyən çox.

Çəng çalıb "Pəhləvi" oxudu onlar,
Pars mədəniyyətli pəhləvixanlar.

Ərəb şairləri rübaba uyar,
Dürdən də saf olan şer oxudular.

Sənət qədri bilən şah da bir ustad,
Bəxş etdi onlara növ-növ mükafat.

Min dəvə göndərdi atəşgədəyə,
- Qənimət yatırdan vəqfdir, - deyə.

Atəşgah başında möbidlər inlər,
Börkünə dürr səpdi, ətəyinə zər.

Gör necə xəzinə qızıl payladı,
Bircə nəfər belə yoxsul qalmadı.

BƏHRAMIN ORDU BAŞÇILARINI QINAMASI

Nurlu, ağ bəxtindən alınca ilham,
Mübarək taxtında əyləşdi Bəhram.

Harda bir şah vardı, şəhriyar vardı,
Taxt alan, tac verən, tacidar vardı.

Onun qarşısına səf-səf endilər,
Ay və ulduz kimi cərgələndilər.

Şah dindi, hər sözü qılıncdan betər:
" - Ey igid əmirlər, ey sərkərdələr!

Sülh və döyüş üçün yaranıb qoşun,
Olmasa, nə fərqi adamla daşın?

Hansınız seçildi döyüş zamanı?
Hansınız açdınız mərdlik meydanı?

Mən ki, sizi seçdim öz dövranımda,
Hansınızı gördüm ən çətin anda

Ürəkli, kürəkli, biləkli, cəsur?
Düşmən qarşısında mətin və məğrur!

Hansınız fatehin bağrını yardı?
Qılıncı ucunda bir baş apardı?

Hansınız bağladı düşmən yolunu,
Açdı zəncirlənmiş elin qolunu?!

- İrəc nəslindənəm! - fəxr edir biri,
- Areş hünərliyəm! - deyir digəri.

Biri Rüstəm adı, Giv adı çəkir,
Kimsə arslan, kimsə şir ləqəblidir.

Kimsəni görmədim dör-dör döyüşsün,
Qılıncı düşmənin boyunu ölçsün.

Xıltsız olmasa da bilsin hər adam:
Çörəyin əlindən almayacağam!

Qəribə budur ki, çoxu çəkir ah,
Deyinir: "- Əfsus ki, yatıb bizim şah.

Mey içir, kimsəni yadına salmaz,
Ondan meyxor olar, bizə şah olmaz!

Eşidin: ayığam, mey içsəm də mən,
Heç vaxt ayrılmayıb qəlbim bəşərdən.

Bir hovuz mey verə hurilər mənə,
Qandan uzaq deyil qılıncım yenə.

Bir əlimdə qılınc, birində badə,
Buludam, şimşəyəm, qəhqəhəyəm də!

Vaxt olur, mey içib məclis bəzərəm,
Lakin qılıncımla ellər gəzərəm.

Mənim dovşan yuxum bir azca xəlvət,
Yadı yatarkən də görürəm fəqət.

Duy məndə gülüşü, bil sərxoşluğu:
Məndə şir gülüşü, fil sərxoşluğu!

Can yeyir, qan tökür şir gülən zaman,
Sərxoş, xumar fildən kimdi qaçmayan?

Yalnız əbləh tutur məstlik azarı,
Bir az da ayıldır mey, ayıqları.

Alçaq, zatı qırıq deyilsə bir kəs,
Yüz badə içsə də yenə keflənməz.

Mən şərab içəndə sanma xumaram,
Düşmənin tacını ayaqlayaram.

Mən içsəm, olaram xalqa aşina,
Xıltını tökərəm düşmən başına.

Atsam bir dostumu mey hovuzuna,
Harun xəzinəsi saçaram ona.

Düşmən ciyərindən şişlik çəkərəm,
Qıraram belini, bağrım sökərəm.

Məni istəyənlər nə üçün sanar:
Çərxin ulduzları bekardır, bekar?!

Məst olub yatsam da fikrim yol gedir,
Mənim oyaq bəxtim öz işindədir.

Məst olub yatanda sanma ki, susdum,
Xaqan yuxusunu gör necə pozdum.

Yanlış addımla da neçə səf yardım,
Hindlinin varını necə apardım.

O hürən gör necə aciz köpəkdir,
Daim keşik çəkir, dinc yata bilmir.

Əjdaha yatıbsa mağarasında,
Qəbul etməz, gələn arslan olsa da.

Hikmətlər söylədi şah şirin-şirin,
Gözü, könlü güldü azadələrin.

Onun qarşısında baş qoyub yerə,
Acizanə cavab verdilər şirə:

"Kəmərbəstələrə şahın sözləri
Ömrün bəzəyidir, əqlin kəsəri.

Düşdük tilsiminə bugün hamımız,
Sözü sırğa bildi qulaqlarımız.

Tacı şah başına qoyan fələkdir,
Bizimsə cəhdimiz yeldir, küləkdir.

Sərvərlik eləmiş sərvər nə qədər
Sənlə baş-başa çox gəlmiş hədər.

Bəli, heç birinin tacı olmayıb,
Hamı başdan olub, başçı olmayıb.

Biz şahdan görmüşük min dərdə çara,
Görübmü yad eldə bir ağ, ya qara?

Yıxdın əjdahanı, bağladın divi,
Kəsdin kərgədanı, dikəltdin fili.

Gur ovu bilirsən arslanı da sən,

Neçə yırtıcının ilk qənimisən.

Kimdir şikar vaxtı gurun boynuna
Minib... peysərini çəkə qoynuna.

Pələngin xalını nişan alırsan,
Nəhəngin ağzından diş çıxarırsan.

Hindu qılınc ilə çinli qırırsan,
Hindlinin qaşına çin salan da sən.

Vaxt olur, Fəğfurdan xərac alırsan,
Qeysərdən intiqam, ya bac alırsan.

Çox olub, qaplanı, şiri yıxsa da,
Çıxarıb şir beyni yeyib bir gəda.

Əsil şir odur ki, üç yüz kişilə
Üç yüz min düşməni basıb döşüylə.

Məhəbbət, ədavət əzəldən bəri
Açıb şahlardakı xasiyyətləri.

Haqqı adil şahlar dayaq sanıbdır,
Orduya, zamana arxalanıbdır.

Arxasında vur-tut üç yüz hünərvər,
Sənin etdiyini kim edə bilər?

Şahlar bircə-bircə sadalansalar,
Tək Bəhram min şaha bərabər olar.

Cahanda hər şahın bir nişanı var,
Sən bütöv cahansan, vahid hökmdar!

Qılıncın dəyən baş yaşayar məgər?
Lay qapılar kimi iki bölünər.

Oxun sal qayaya tuş olsa əgər,
Narın quma dönər, daş zərrələnər.

Sənin zəhər oxun - yaraya dərman,
Əjdaha cilovun tutar min ilan.

Kimi rədd eləsə Bəhramın qəlbi,
Əridər zəmanə onu şam kimi.

Bir baş, qılıncına tuş olsa əgər,
O başdan, əlbəttə, qan iyi gələr.

Sənin məstliyin də ayıqlıqdı, bil,
Yuxun yuxu deyil, oyaqlıqdı, bil!

Meyə meyl eləsən, xalqa bu da xoş:
İçən sən olursan, düşmənin sorxoş.

Saysız insan içrə ən müdrik sənsən,
Yaxşıya, yamana qadir özünsən.

Heç bir işbilənə möhtac deyilsən,
Çünki misilsizsən işbilməkdə sən.

Yer çərxin altında nə qədər ki, var,
Ucalsın fələyə hökmün, hökmdar!

Dərgahın ədalət mərkəzi olsun,
Tacın bəxtiyarlıq şöləsi olsun!

Taxtının dayağı saxlasın göyü,
Yeri də yaşatsın şah böyüklüyü.

Kim dedi bu sözü? İşbilən bəndə.
Deşdi kəhrəbanı yaqut önündə.

Şah Neman ucaldıb əqlin səsini,
Alqışla bəzədi şah məclisini.

- Şah taxtı Balıqda qurulsa belə,
Aya ucalacaq saçdığı şölə.

Bəhramın şah tacı günəş kimidir,
Kim deyə bilər ki, düz, ya əyridir?!

Tacı Tanrı qoyub başına sənin,
Daim təzə qalsın bu şah çələngin.

Sənin sarayının nökəriyik biz,
Tacın sayəsində "Mənəm!" deyiriz.

Qurumuz sənindir, yaşımız sənin,
Varımız yoxumuz, başımız sənin!

Əmr elə Ərəbdən Əcəm qədər,
Başdan da keçərik, buyursan əgər.

Xeyli var, xidmətim zor olmasa da,
Kəmər bağlamışam şah qapısında.

Sənin dərgahında ucalıb başım,
Sayəndə tapılıb çörəyim, aşım.

Məni üzrlü tut, izn ver bugün
Gedim öz evimə, idarə üçün.

Dincəlim, yorğunam haçandan bəri,
Şah əmr edən kimi dönərəm geri.

İzn yoxsa, yenə xidmətdə varam,
Şaha pərəstişdən baş qaçırmaram.

Şah qalxıb əmr etdi xəzinədara:
- Onunçün ən baha gövhər, dürr ara.

Get, sultana layiq töhfələr gətir:
Məğribi, Əmmani, Misri... birbəbir.

Yükçü, xəzinəçi dərhal getdilər,
Yükü yük üstündən nisar etdilər.

Qızılı xalvarla, mişgi keyl ilə,

Qulamlar, kənizlər ayrıldı hələ.

Qiymətli libaslar, ali geyimlər
Verildi, üstündə mirvari, gövhər.

Parsın bəslədiyi ərəb atları,
Görüb yüz zirvəni, min-min axarı.

Qılınc - Hindistandan, zireh - Davudi,
Səxa kimisinə yer verdi Cudi.

Neçə dürr sərrafı, neçə ləlşünas
Bu dürrü, bu ləli sayıb qurtarmaz.

Şüştər gəlirindən üstün geyimlər,
Tacı da verdi şah, cıqqası gövhər.

Bəxşişdən Nemanın üzü parladı,
Yəmən də, Ədən də onun sovqatı.

Belə bir nemətlə şah dərgahından,
Aydan Zöhrə kimi ayrıldı Neman.

BƏHRAMIN YEDDİ İQLİMDƏN ŞAH QIZLARINI İSTƏMƏSİ

Bəhram yorulmuşdu vurçatlasından,
Şənliyə, işrətə qurşandı əlan.

Hamının işini salıb təhrinə,
Sonra da başladı öz tədbirinə.

- Bir az da kef çəkim, - dedi, - asudə,
Düşmən, ayağında, badə - əlində.

Usta bir rəssamı saldı yadına -
Öndə bəhs açmışdıq onun adına.

Yeddi qız şəklilə bəzənmiş otaq,

O Xavərnəq qəsri, Bəhram, bəxti ağ.

Yeddi-çıraq yanır yan-yörəsində,
Bir Ərjəng hüsnü var hər qız əksində.

Mələkə sifətli qızları andı,
Bəhramın varlığı eşq ilə yandı.

Qazanı qaynardan onda düşdü ki,
O yeddi cövhəri ələ gətirdi.

Kəyan soyundandı əvvəlinci qız,
Atasız qalmışdı o pak, inci qız.

Min xəzinə verdi, adaxlandılar,
Öz gövhərindəndi bu gövhər nigar.

Sonra şah Xaqana elçi göndərdi,
Hərbə-zorba gəldi, umud da verdi.

Ondan qız, xəzinə və tac istədi,
Bir də yeddi illik xərac istədi.

Xaqan verdi qızı, bac-xəracı da,
Üstəlik at, dinar, hələ tacı da.

Şah Ruma yönəldi, Türk basqınıyla,
Bu yurda od vurdu hayla-harayla.

Qeysər qorxusundan nəfəs çəkmədi,
Qızını verirkən: "Əfv edin!" dedi.

Şah elçi yolladı Məğrib şahına,
Qız və qızıl çıxdı, onun baxtına.

Aldı, yiyələndi tacü-taxtına,
Hər şeyi gətirdi öz paytaxtına.

Bağdan bağa köçdü qamətli sərvi,
Özü Hindistana baş aldı, getdi.

Zəka və eşq idi yar olan ona,
Racın qızını da basdı bağrına.

Elçisi Xarəzmə xonça apardı,
Orda adaxlısı bir şux nigardı.

Səqləbə göndərdi əl boyda kağız,
Çıxdı uğuruna bulaq kimi qız.

O yeddi iqlimin başçılarından
Yeddi qızmı aldı, ya yeddi mərcan?

Zövq aldı, kam aldı gənclik də dəmindən,
İşrət dünyasından, kef aləmindən.

BƏHRAMIN QIŞ MƏCLİSİNİN VƏSFİ VƏ ONUN YEDDİ GÜNBƏZ TİKDİRMƏSİ

3əfər sübhündən də işıqlı bir gün,
Göylərin alnında nə toz, nə düyün.

Aləmi eşq ilə işıqlandıran
Nə bəxtəvər gündü! Çıxmasın yaddan.

Dilbər cəmalı tək gözəl yığıncaq,
Bura müdrikləri çağırdı ancaq.

Bağda-bağçada yox, evdəydi qonaq,
Qışın ilk gününə düşdü təmtaraq.

Bağlarda sönmüşdü qəndil, çilçıraq,
Bağban köç etmişdi, boş qalmışdı bağ.

Bülbülün səsini çalmışdı qarğa,
Oğru səsləriydi doluşan bağa.

Qarğanı həmişə hind əsilli bil,
Hindin oğurluğu qəribə deyil.

Bülbülsüz bağlara qarğa hökmran,
Güldən tikanlardı yadigar qalan.

Səhərin yelləri nəqqaşdı guya,
Zəncirli həlqələr atırdı suya.

Odu tabdan salan soyuqdakı güc
Qılıncı su etmiş, suyu da qılınc.

Çovğun, əlindəki oxla yer eşir,
Çeşməni bağlayır, gözləri deşir.

Pendirə çevrilir süd qaynayanda,
Qan bədəndə sönür, hərarət canda.

Göylər sincab xəzi, yerlər həvasil,
Dağlar dələ kürkü geymiş elə bil.

Pusquda dayanmış yırtıcılar şən,
Özünə kürk tapır mal dərisindən.

Bitkilər baş qoyub zər xəzəlliyə,
Boyatma qüvvəsi enib səcdəyə.

İki rəngli cahan, - kimyagər qoca
Od ləli gizlədib quru daşdaca.

Gül hikmət gilindən çəkərək suvaq,
Kuzədə əyləşib bir gülab sayaq.

Bulaqlar buz tutub dönüb şüşəyə,
Gümüş su çəkilib rahat guşəyə.

Belə bir fəsildə şah tabxanası
Olmuş dörd fəsilin doğma anası.

Dürlü rayihələr tutub hər yanı,
Yumşaldır, qızdırır qarlı havanı.

Bal kimi meyvələr, növ-növ şərablar,
Damağa dad verir, qəlbə iqtidar.

Səndəl, ud ocağı qutluqdur deyə,
Tüstülər hindli tək enmiş səcdəyə.

Qırmızı alovlar sevinc qaynağı -
Elə bil Zərdüştün kükürd ocağı.

Atəş - qaynamaqdan laxtalanan qan,
Qana batmış ipək, yaxud ərğəvan.

Od - innab rənginə boyanmış fındıq,
Döyülmüş şəngərfdir, civədir artıq.

Məğzi çıxarılmış almadı - şölə,
İçi doldurulmuş nar giləsilə.

Qır ilə boyanmış kəhrəbadı nur,
Müşk ilə yaşmaqlı günəş də odur.

Muzdura çevrilmiş mürgülü düşmən,
Zövq alır şərabla qüsl eləməkdən.

Od - məlik zülfündə bitən bir lalə,
Boğulan zülmətdən yüksələn şölə.

Əsli Rum elindən Türkdü bu məşcər,
"Göz nuru" söyləmiş ona hindlilər.

Ev - Yunis məşəli, Kəlim çırağı,
İsanın məclisi, İbrahim bağı.

Tək-tək kömürlər ki, atırlar oda,
Ləkəyə bənzəyir saf bir aynada.

Kömür qapqaradı, od - əqiqsifət.
Yaqut yatağıyla öyünür zülmət.

Yaqut kimi mavi, sarı, qırmızı

Atəş parıldadır göz aynamızı.

Təzə bir gəlindir qığılcımlı yar,
Boynunda kömürdən həmayili var.

Gəlin otağıdır hiclə və bəzmə,
Hiclə - ud, bəzmə də gülnar rəngində.

Bəzmə tutulmuşdur zərə, qumaşa,
Kəklik, turac əksi orda baş-başa.

Gör necə vurulub atəşə, oda,
Rəqqas alabaxta qanad çalmada,

Yüksəkdə tüstülər, altda alovlar...
Qızılın üstündə əjdahamı var?

Odun cəhənnəmi, cənnəti aşkar,
Qızışsa, cənnəti cəhənnəm olar.

Kilsə əhli üçün cəhənnəmdir od,
Cənnət yolçusuna bir cənnətdir o.

Oda türkü qoşur Zərdüştün zəndi,
Yanacaq xirqəsi... Muğ pərvanədi.

Buzu su etməklə damağın açar,
Bəs niyə adını atəş qoyublar?

Sərvin kölgəsi tək geniş süfrədə
Qırqovul qanı tək qırmızı badə.

Bu göyərçin rəngli səmadan enən
Göyərçin qanını axıdır nədən?

Büllur camlardakı badə, fikirləş:
Qurumuş sudurmu, yoxsa yaş atəş?

Gurların budundan kabab bişirən
Gur gözlü gözəllər mey içir hərdən.

Başında dostları, əlində badə,
O cahan sahibi şərab içmədə.

Mey, noğul, musiqi... nə istəsən var,
Neçə piyalədaş, neçə qəmküsar.

Gülşəkər təbəssüm, gül rəngində mey,
Canlı bir atəşlə bişmədə hər şey.

Damaqlar türküdən xumar olmada,
İstidən mum kimi can yumşalmada.

İncə mətləbləri açıb söyləyən
Zirənglər feyz alır eyş aləmindən.

Hər fazil göstərir fəzilətini,
Rütbəsinə uyar söz-söhbətini.

Sözə söz calandı, zəncirlənərək,
Sonda dilə gəldi böyük bir ürək:

"Sığmır səmalara saçdığımız nur,
Burda dəqiqələr ildən uzundur.

Cahan şahlarından hələ heç bir kəs
Bu boyda cəlalı görməyib, görməz!

Qüdrəti, şövkəti, zəkası, bəxti -
Bizə bəxş elədi hər səadəti.

Əmin-amanlıq var, can sağlığı var,
Düşmənin yeri dar... bizdə dünyalar.

Sağlıq, firavanlıq, əmin-amanlıq -
Budur üç səadət, qalan şey artıq.

Qarnın, gözün də tox, əynində geyim,
Nə ləl, nə dürr olsun... vecimə deyil.

Bizim ki, şahanə bir şahımız var,
Sən varsan, deməli, pənahımız var.

Ey kaş, bu çarəni tapmaq olaydı:
Bəd nəzər bizlərdən uzaq olaydı.

Kaş o göy qübbəsi, ulduzlar dəsi
Bizdən bu iqbalı əsirgəməsin!

Bizim ağ bəxtimiz boz olmayaydı,
Könüllər nəşəsi pozulmayaydı.

Şahımız şad ola daim, nuryyaya,
Eyşin xırmanını yel aparmaya.

Daim şamdan olsun şah bu ölkədə,
Razıyıq, uğrunda can qurban gedə!"

Natiq kəlamını çatdırdı sona,
Hamı şərik çıxdı, qoşuldu ona.

Nəfəsi qapıdan qovladı qışı,
Yatdı ürəklərə mehri, alqışı.

Məclisdə şanlı bir mərdazad vardı,
Nəsilcə möhtəşəm, başçı, salardı.

Adı Şidə, özü xurşidə bənzər.
Ağı, qaranı da bəzəyən bir ər.

Rəssamlıq işində hünər göstərən
Mətanət almışdı mühəndislikdən.

Təbiət, həndəsə, nücum elmi də
Mum bir top kimiydi onun əlində.

Bənnalıq işində bir zərgər idi,
Şəkillər çəkməkdə hünərvər idi.

Fırçası Maninin canını alır,

Kərkisi Fərhadı heyrətə salır.

Böyük Simnar idi ilk müəllimi,
Şərbət tək içmişdi təlimi, elmi.

Xavərnəq qəsrində, incə işlərdə
Çox kömək etmişdi ustadı mərdə.

Dili şərbət kimi, qəlbi od-alov,
Şahı ki, bəzmdə bu cür gördü o.

Yer öpdü, bildirdi pərəstişini,
Əyləşdi, söz ilə çəkdi nəqşini.

Dedi: "- Bəd nəzəri qovaram... Hərgah
Mənə lütf edibən yardım versə şah.

Çünki göyölçənəm, ulduzşünasam,
Ülkərin nəbzinə qulaq asaram.

Nəqqaşlıq sənəti, memarlıq elmi
Mənə vəhy gəlib bir vergi kimi.

Göylərlə bağlaram elə bir ülfət,
Dəyməz şahımıza xətər, xəsarət.

Bu şahlıq evində yaşadıqca o,
Olmaz ulduzlardan heç bir qorxusu.

Yoxluq tilsimini qırar varlığı,
Yerlərlə hökm edər göylər sayağı.

Yeddi günbəz tikən bununçün gərək,
Hər günbəz dayansın dağ qalası tək.

Hər günbəz - timsalı ilahi rəngin,
Bütdən, bütxanədən min dəfə zəngin,

Şahın könüldaşı yeddi nazənin,
Açar bayrağını yeddi ölkənin.

Axı hər ölkənin öz ulusu var,
Öz rüknü, özülü, öz ulduzu var.

Həftənin hər günü ulduzla aşkar,
Desin, eşitsin də böyük hökmdar.

Hər gün bir günbəzin seyrinə varsın,
Yapdığı məclisdən ləzzət aparsın.

Geysin o qəsr ilə həmahəng libas,
Evin dilbərilə mey içsin bir az.

Əgər dediyimi etsə hökmdar,
Özünü həmişə möhtəşəm saxlar.

Yaşarsa beləcə şah bu dünyada,
Ağzı dada çatar, özü murada".

"- Tutalım, yaratdım bu cah-calalı,
Tikdim qızıl qəsri, dəmir qapılı.

Bir gün yetəcəksə əcəlin əli,
Bunca əziyyəti neçin çəkməli?

Deyirsən, günbəzli evlər bəzəyim,
Axı mən neynirəm bəzək-düzəyi?

Havadır, həvəsdir bütün saraylar,
Hardadır sarayçı, ən ulu memar?

O yeddi gözələ "Yaşa!" deyəndə,
Yaşadan qüdrəti gəzim nerədə?

Yox, bir az deyəsən çaşdım, qudurdum,
Yaradan qüdrətin yerini sordum.

Onu mümkün deyil bu yerdə görmək,
Biz ona hər yerdə tapınaq gərək".

Deyib bu sözləri sussa da BəHram,
Dolmuşdu qəlbinə coşqun bir ilham.

Gözləri önündə Simnar lövhəsi,
Yeddi gözəl qızın yeddi ölkəsi!

Bağlı sandığında yeddi yetim dürr,
Hərəsi bir ömür, eşqin özüdür.

Şidənin sözləri bərk tutdu şahı,
Gizli mətləbləri bilən agahı.

Ancaq tələsmədi, tab gətirdi, tab,
Ona bir neçə gün vermədi cavab.

Söhbətin üstündən sovuşdu günlər,
Şidəni çağırdı Şeydabənd səhər.

Tapşırdı boynuna aldığı işi,
Özü sahmanladı hər bir gərdişi.

Açdı xəzinəni, verdi vəsait,
Qoy işə başlasın bu gündən igid.

Müdrik ulduzşünas, bəxt bilən usta
Düşündü uğurlu bir gün xüsusda.

Rəssamlıq işinə girişmək üçün,
Bəhramla görüşə seçdi dürüst gün.

Aradı, tapdı da uğurlu günü,
Günbəzli sarayın qoydu himini.

İki il ərzində o dahi usta
Qəsrlər tikdi ki, cənnətdən üstün.

Yeddi gövhər kimi yeddi günbəzi
Göyləri əks edib bəzədi ərzi.

Bəli, əməl etdi usta şərtinə,

Qəsrlər uyğundu təbiətinə.

Şah gəlib gördü ki, eşsizdi, təkdi:
Burda yeddi qəsr yeddi fələkdi.

Nemanın Simnara etdiyi zülmü,
Andı, yada saldı qanlı ölümü.

Möcüzə əhlinin öldürülməsi
Məgər şad eləyər ağıllı şəxsi?

Bəhram baş memarı şad etsin deyə,
Babək şəhərini verdi Şidəyə,

"- Neman xəta qılıb ülfəti qırdı,
Gözəl bir memarı cəzalandırdı.

Ədlim üzr istəyir o zülmə görə,
Onu xəsis, məni səxalı bilmə!

Aləmin işləri daim belədir,
Biri ziyan görür, başqası xeyir.

Biri susuz qalır, yanır ciyəri,
Elə həmən suda batır digəri.

Hamı bu gərdişə heyrandır, heyran,
Dözməkdən savayı varmı bir imkan?

YEDDİ GÜNBƏZƏ ÖYGÜ

Keyxosrov tacını Aya qaldıran,
Keyqubad papaqlı şah zaman-zaman

Elə bir Bisütun ucaltdı göyə,
Yanında... Fərradın etdiyi - heç nə.

O yeddi sütunlu Bisütun üstə
Qalxdı yeddi günbəz - yeddi güldəstə.

Gəzdi imarəti, nə gördü Bəhram:
Göydən də yüksəyə qalxıb bu ehram.

Hasarlar çiynində o yeddi günbəz,
Yeddi səyyarə tək əbədi, ölməz.

Öz bəxt ulduzunun rəngini Şidə
Vermiş o günbəzin yeddisinə də.

Qara mişg kimi qaralan günbəz
Keyvan ulduzuna həmdəm, həmnəfəs.

Müştəri mayalı günbəz bir ovsun,
Bəzəyi, rəngi də səndələ uyğun.

Pərgarı Mərrixlə çəkilmiş günbəz
Qırmızı gövhərdən almış bəzək, süs.

Qızılla örtülü günbəz sapsarı -
Günəş xəbərdarı, gün yadigarı.

Ağ üzlü Zöhrə tək qüllə ağappaq
Zöhrədən nur almış o ağ çilçıraq.

Seyr et o bürcü ki, gülür göy təki,
Ütaridən almış firuzə rəngi.

Ayın yol tapdığı bir günbəz də var,
Rəngi - şah taleyi, yamyaşıl bahar.

Yeddi ülkər gözlü yeddi günbəzin
Yerdən göyəcəndi, baxın, gövdəsi.

Şahın yağağında yeddi şah qızı,
Hökmündə yeddi yurd - yeddi arxası.

Qızlardan hər biri Bəhrama vurğun,
Bir günbəz seçmişdi zövqünə uyğun.

Evdə cüt balışdan tül pərdəyədək
Seçilmiş günbəzlə həmrəng, həmahəng.

Xəlvətdən, işrətdən alaraq ilham,
Bir qəsri seçərdi Bəhram hər axşam.

Həftədə hər günün öz rəngi vardı,
O günə, o qəsrə Bəhrama uyardı.

Sevdiyi məclisdə məclis quranda,
Gülgün qədəhinə mey dolduranda

Həmən qəsrə uyğun libas göyərdi,
Rəng-rəng şölələri gözü yeyərdi.

Can alan, can verən ev xanımı da
Cilvələr saçardı onun yanında.

Şaha yedirməkçün öz halvasını,
Ədası bəzərdi ədavasını.

Şəhvəti qızdırıb coşdurmaq üçün
Nağıllar deyərdi, gözləri süzgün.

Bəhram ucaltsa da dağ boyda saray,
Canını qurtara bilmədi, haray!

Qaç belə gülşəndən, ey Nizami, qaç!
Onun gülü - tikan, tikanı - qırmanc.

Beş günlük mənzildə Bəhram nə etdi,
Dağ boyda mülkünü atdı da, getdi.

BƏHRAMIN ŞƏNBƏ GÜNÜ QARA GÜNBƏZƏ GETMƏSİ VƏ BİRİNCİ İQLİMDƏN ŞAH QIZININ ƏFSANƏSİ

Elə ki, başladı eyşə, işrətə,
Verdi varlığını yeddi afətə.

Şəmmas məbədindən çıxaraq erkən
Qara çadır aldı Əbbasilərdən.

Getdi mişg rəngli evə, ocağa,
Hindu gözəlini salamlamağa

Qıza, ud yandırıb, dedi: - Ətir çək!
Oynadı, şənləndi düz axşamadək.

Ağ ipək üstünə gecə şah kimi
Açarkən, saçarkən qara mişgini,

Kəşmir baharından o eşq əsiri
Ətirli bir nəsim, bir gül istədi.

Gövhər mücrüsündən bir noğul versin,
Bir qadın nəfəsli əfsanə desin.

Desin bir nağıl ki, ağız sulansın,
Sərxoş mürgüləsin, gecə uzansın.

Hindistan yavrusu, Türk gözlü ceyran,
Mişg nəfəsindən saçdı da reyhan:

"- Şahın beş növbəsi, - dedi, - bir ovsun,
Ayın dörd balışı üstündə olsun!

Kainat durduqca canı sağ olsun,
Önündə nakəslər toz-torpaq olsun!

Sonu görünməsin səadətinin,
Bəxti ləngiməsin var-dövlətinin".

Qapandı səcdəyə o şux gülbədən,
Saçdı ud nəfəsi şəkər ləbindən.

HEKAYƏT

Həyalı gözləri yeri döyürdü,
Kimsə eşitməyən sözlər deyirdi:

- Bunu eşitmişəm çocuq ikən mən,
Çox incə düşünən əzizlərimdən.

Cənnət qəsrimizin xanımlarından
Bir zahidə varmış, lətif, mehriban.

Bürünüb qaraya, bizim saraya
Həmişə gələrmiş o ağca maya.

Ondan soruşurlar: "Hansı vəhmdən
Qara don geymisən, ey gümüşbədən?"

Yaxşı olar, sirri açıb deyəsən,
Bu qara dünyanı ağ eyləyəsən.

Qara geyinməyin rəmzdir, nədir?
Azca xeyirxah ol, açılsın bu sirr".

Qadın oğruluqdan qaça bilməmiş,
Qara don sirrini açıb söyləmiş:

"Bilirəm, deməsəm, əl çəkməzsiniz.
Deyim, hər sözümə inanın şəksiz.

Bir vaxt kəniz idim bir hökmdara,
Adil bir insandı o əyni qara.

Rəhmətlik şah idi, kamına çatmış:
Qoyunla qurd üçün ülfət yaratmış.

Ağ günü az görən, çox bəla çəkən
Qara geyinmişdi zülmün əlindən.

Çaxnaşan bəxtini görərək Allah
Ona ad vermişdi: "Qara geyən şah".

Əvvəllər bahalı geyimi varmış,

Rəngi göy, qırmızı, sarı olarmış.

Bağın çiçəyi tək qonaqsevərmiş,
Qönçədə gül kimi gülümsəyərmiş.

Bir qonaq qəsri də varmış mübarək,
Yerdən ucalıbmış Sürəyyayadək.

Yaxşı süfrə açıb büsat qurardı,
Lütf ilə bəslənmiş qulları vardı.

Bir atlı görsəydi, at cilovundan
Tutar... edərdilər atlını mehman.

Süfrə açardılar şahlığa layiq,
Qonaq sahibinə, qonağa layiq.

Şah ondan sorardı macərasını,
Həm yad ölkələri, həm doğmasını.

Şah qulaq asardı müsafirinə,
Onun zaman-zaman gördüklərinə.

Bu minvalla yanan bir çıraq idi,
Ömrü tükənsə də, üzü dönmədi.

Bir müddət qeyb oldu, çəkildi gözdən,
Başını Simurğ tək gizlədi bizdən.

Keçdi xeyli zaman... Ənqaya bənzər
Şahdan gətirmədi kimsə bir xəbər.

Bir gün hardansa bəxt yola düzəldi,
Şah özü taxtının üstünə gəldi.

Papağı, köynəyi, donu qaraydı.
Qara bir fəryaddı, qara haraydı.

Hələ üz verməmiş bəla, müsibət,
Dərdi qabaqlamış o incə xilqət.

Dirilik suyunu zülmətdə ara,
Heç kim soruşmadı: - Nədir bu qara!

Qılıq, mehribanlıq göstərib bir gün
Hazır dayanmışdım gecə şah üçün.

Yanımda uzatdı ayaqlarını,
Qınadı fələyin çıraqlarını:

"Necə də zülm etdi gör mənə göylər,
Açdı başımıza min qəza-qədər.

İrəm diyarından ayırdı məni,
Qara bir qələmə yazdı bəxtimi.

"O diyar hardadır? - sormadı heç kəs -
Nədir əynindəki bu qara libas?"

Şaha nə cür deyim cavab sözümü?
Düşdüm, ayağına sürtdüm üzümü.

Dedim: " - Ey qəmginlər əlindən tutan,
Aləmdə ən yaxşı, adil hökmran!

Kimsə tapılmayıb cahanda hələ,
Yona səmaları öz kərkisilə.

Səndən söz sormağa kimin həddi var,
Yalnız özündədir sual-cavablar".

Məni məhrəm bildi... o, dürrü deşdi,
Mişg nafəsinin yırtdı, əlləşdi.

Dedi: "Şahlığımdan deyəsən məstəm,
Bilirsən nə qədər qonaqpərəstəm.

Kimi görmüşəmsə, qonaq etmişəm,
Başından keçənə maraq etmişəm.

Bir qərib gəlmişdi bir axşam bura,
Donu, əmaməsi, başmağı qara.

Ona layiqincə qonaqlıq verdim,
Ucaltdım şənini, yaxşı dindirdim.

- Həyat naməsini oxumadığım,
Ey qara geyinmiş əziz qonağım,

Neçindir bu qara?
Söylədi: - Vaz keç.

Olumbu Simurğdan xəbər verən heç?
Söylədim: - Cavab ver, gəzmə bəhanə,
Qırdan, qeyruvandan xəbər ver mənə.

- Məni üzürlü tut! - söylədi yolçu, -
Deyilməkdən uzaq bir arzudur bu.

Bu qara əsrardan tutan yox xəbər,
Onu yalnız bilər qara geyənlər.

Yalvardım, yaxardım çox həyəcanlı.
Mən iraqlı oldum, o xorasanlı.

Ona yalvarışım əsər etmədi,
Açmadı pərdəni, maraq bitmədi.

Həddini keçəndə xahişim ancaq,
Mənim pərtliyimdən utandı qonaq.

Dedi: - Bir şəhər var Çində, münəvvər -
Cənnətin özütək gözəl bir şəhər.

"Mədhuşlar şəhəri" deyirlər ona,
Qara geyənlərə olub yasxana.

O yerin mərdləri Ay camallıdır,
El qara ipəkdə Ay kimi yatır.

Hər kim gəlib çatsa həmən vadiyə,
Qara geydirərlər dərhal əyninə.

O yerin belə bir əlaməti var,
Hələ oxunmamış dəsti-xətti var.

Qanımı qılıncla töksən də, nə qəm,
Daha bir kəlmə də deməyəcəyəm.

Mənim diləkçəmin qapısı bağlı,
O, yük vurub getdi, atlı, ulaqlı.

Başım o dastana çulğaşan zaman,
Yanımdan getmişdi dastan danışan.

Heç nağıl bitməmiş, nağılçı getmiş,
Qorxdum dəli olam, ah, nədir bu iş?

Çox götür-qoy etdim, açım əsrarı,
Yığdım bir tərəfə piyadaları.

Lakin o, fərzimi salmışdı bəndə,
Uca dağ qalası yatmır kəməndə.

Səbr ilə aldatdım əhdi, muradı,
Ki, qəlb aram tapsın, aram tapmadı.

Çox gəzdim əsrarı, üzüm gülmədi,
Heç kəs bircə xəbər verə bilmədi.

Qoydum bir qohumu öz yerimdə şah,
Tərk etdim ölkəni... dada yet, Allah!

Yolda çəkməməkçün əziyyət, filan,
Götürdüm pal-paltar, bir az zərnişan.

Şəhərin adını dürüst öyrəndim,
Birbaş həmən yerə yönəldim, gəldim.

İrəm bağı kimi gözəl bir şəhər,

Bayraq ucaltmışdı mişgdən ellər.

Hamının canında süd ağlığı var,
Hamının əynində qır kimi paltar.

Evlərdən birinə qoydum yükümü,
Dəs-dəs libasımı, tədarükümü.

Şəhərin halına daldım bir qədər,
Heyhat, o əsrardan bulmadım xəbər.

Baxdım çox qapıya... bir gün axır ki,
Xoş üzlü bi qəssab sıxdı əlimi.

Özgələr haqqında pis danışmayan
Lətif bir insandı, gözəl, mehriban.

Onunla ülfətə yol axtarırdım,
Sezdim mərdliyini, güldü muradım.

Dinlədim... tərpəndi, bir cüt qanadım,
Börkünü belimə kəmər bağladım.

Ona pullar verdim, - təzə sikkəli,
Verdim saya gəlməz xaranı, ləli.

Qədrini qaldırıb verdim kef-damaq,
Dəmiri qızılla suvadım ancaq.

Gah ipək verməklə, gah ipək sözlə
Onu şikarım tək gətirdim ələ.

Saçdığım qızıldan kefi duruldu,
Qurbanlıq kəl kimi o, mənim oldu.

Üstünə o qədər saçdım xəzinə,
Xəzinə yükündən düşdü zəhmətə.

Məni öz evinə apardı bir gün,
Qonaqlıq verdi ki, üstündən üstün.

Geniş süfrə açıb yemək gətirdi,
Çörəyi ətirli, sözü ətirli.

Bircə qonağının əhdindən başqa
Hər şey süfrəsində bol-bol, cabəca.

Hər növ yeməklərdən yeyəndən sonra
Danışdıq... açıldı neçə macəra.

Elə ki, bitirdik süfrə işini,
Mənə bəxş elədi yüz peşkəşini.

Qatdı mən veräni öz verdiyinə,
Qoydu qabağıma, əyləşdi yenə.

Soruşdu: - Bu qədər xəzinəni sən
Axı nədən ötrü mənə verirsən?

Gündəlik ruzuma mən ki, qaneyəm,
Nəyimə gərəkdir bu boyda aləm?

Bunca şah töhfəni harda saxlayım?
Əmr et, xidmətində kəmər bağlayım.

Min canım olsaydı, inan, mini də
Qiymətsiz gələrdi zər tərəzində.

Dedim: - Nə tərəzi, nə xidmət, ağa?
Yanıma bişmiş gəl, son qoy xamlığa.

Aqillər, ariflər tərəzisində
Xırda-xuruş töhfə axı nədir, nə?

Əlimin altında duran gənclərə
Xəlvəti göz vurub etdim işarə.

Çaparaq getdilər, gətirdilər var, -
Par-par parıldayan xalis qızıllar.

Ona bəxş elədim rəngi sapsarı,
Qızıldan bahalı saf qızılları.

Kişi xəcil oldu nəvazişimdən,
Yazıq baş açmadı mənim işimdən.

Dedi: "-Çıxmamışam borcundan hələ,
Qızıl çıxarırsan xurcundan hələ.

Borcumu verməmiş, təzə borc alım?
Xəcalət çəkirəm, nə çarə qılım?

Qoydum qabağıma sən verənləri,
Sanma hədiyyəni qaytardım geri.

Qaytardım geri, ki, düşünək bir az:
Xəzinə zəhmətsiz qəbul olunmaz.

İndi də deyirsən: - Təzə qızıl al,
Mən xəcil oluram, sən isə xoşhal.

Bir qulluğun varsa, de... şad et məni.
Yoxsa götür geri verdiklərini."

Onun mərdliyini hiss etdi ürək,
Gördüm sevir məni öz qardaşı tək.

Açdım, ona dedim həkayətimi,
Tanıdı şahlığı, məmləkətimi.

Bildi bu diyara neçin gəlmişəm,
Şahlıqdan əl çəkib köksümdəki qəm.

Axı nədən ötrü bu qara şəhər
Şadlıqdan, şənlikdən görmür bir əsər?

Yas yox ikən niçin yas tutur şəhər?
Neçin başdan-başa qara geyiblər?

Bu sözü eşidən qəssab döyükdü,

Bir quzuya dönüb qurddanmı ürkdü?

Duruxdu, ürəyi gedibmiş kimi,
Xəcalət qapadı kirpiklərini.

"- Sən savab olmayan bir söz soruşdun,
Nə qəm, dürüst olar cavabı onun.

Gecə kafur üstə ənbər saçanda,
Bəşər haq yolundan uzaqlaşanda

Açaram əsrarı... Vaxtdır, gəl, gedək,
Özün gör, agah ol... həsrətdən əl çək.

Qalx, gedək, bu sirri göstərim sənə,
Görsən o surəti, inan gözünə".

Qəssab evdən çıxdı, bələdçim oldu,
Dolaşıq yollarda döndü, buruldu.

O, getdi... yüyürdüm ardınca mən də,
Yolda bizdən savay yox başqa bəndə.

Ayrıldıq bəşərdən pərilər kimi,
Mənə nişan verdi viran bir dibi.

Bomboş xərabədə addımlayaraq,
Üzə niqab saldıq pərilər sayaq.

Orda iplə bağlı bir səbət vardı,
Gətirdi qarşıma... dəyirmi, dardı.

Səbətə bağlı ip qaraldır qanı,
İlən zəmbilində bir əjdahamı?

Dedi: "- Bu səbətdə gəl, bir an otur,
Yeri görmək üçün onun, bardaş qur!

Fəhm etsən, bilərsən hansı səbəbdən
Susmuş, qara geymiş bu el, bu vətən.

Səndən gizli qalan yaxşı-yamanı
Bunun tək göstərən bir ayna hanı?"

Gördüm təhlükəsiz yerdi... oturdum,
Səbətin içində yuvamı qurdum.

Bədənim səbətə qanadmı taxtı?
Səbət bir quş olub havaya qalxdı.

Çənbər tilsiminə bağlıyam deyə,
Məni hara çəkdi? Çənbərbaz göyə.

O, kəndirçəkəndi, mən də kəndirbaz,
Göylərdə çarəsiz edirdim pərvaz.

Şamı sıxan kimi sıxır məni ip,
İp xeyli möhkəmdi, boynumsa zəif.

Mən - bəxtindən ayrı bir əsir kimi,
İp sıxırdı məni, boğurdu məni.

Bəxtimin eşşəyi, boynunda kəndir
Məndən uzaqlaşıb gör neçə gedir.

Kəndir bədənimi tabdan salsa da,
Taleyim bənd idi yalnız o sapa.

Başı Aya çatan bir göy minarə,
Baxsan, papaq düşər başından yerə.

Səbət minarəyə gəlib çatanda
Kəndir bağazımdan çıxdı bir anda.

Məni atdı, getdi səbət irəli,
Nə qədər qışqırdım, olmadı xeyri.

Aşağı, yuxarı cahana baxdım,
Gördüm səmadayam, yaman darıxdım.

Əfsun oxuyurdu göy başım üstə,
Mən də səma boyda mavi qəfəsdə.

Dərdimdən canımı dişimə tutdum,
Ödüm parçalandı, özüm qurudum.

Göylərə qalxmağa qüvvətimmi var?
Yerlərə baxmağa cürətimmi var?

Qorxudan büdrədim, yumdum gözümü,
Acizlik bir anda bükdü dizimi.

Peşiman olmuşdum sərgüzəştimdən,
Burnum göynəyirdi ev həsrətindən.

Heyhat, peşmanlığım vermədi fayda,
Qorxub haray çəkdim: - Yar ol, ey xuda!

Uca minarəyə görün nə qonmuş:
Yelkən qanadları dağ boyda bir quş.

Möhtəşəm qanadlar yardı buludu,
Qorxudan ürəyim bir damcı oldu.

O nəhəng cüssənin vahiməsindən,
Minarə elə bil qopdu yerindən.

Zor çinar kimiydi qolu-qanadı,
Ayağı, deyirdin taxt ayağıdı.

Dimdiyi uzundu bir sütun kimi,
Marağa ağızlı Bisutun kimi.

Arabir qaşınır, tumarlanırdı,
Quş demə, qarşıda məşəl yanırdı.

Elə ki, qaldırıb qanad açırdı,
Nəfəsi dünyaya mişg saçırdı.

Qanadı altını qaşıyan zaman,

Səpirdi aləmə mirvari, mərcan.

Quş başım üstündə yatmışdı əmin,
Mənimsə elə bil batmışdı gəmim.

"Tutsam ayağından, - düşündüm bu vaxt, -
O, məni ovu tək ayaqlayacaq.

Yerim xətərlidir, səbr etsəm əgər,
Yıxılaram, ömrüm zay olub gedər.

Qəssab nakişiymiş, vəfasız oldu,
Mən atəş istədim, od da buz oldu.

Qərəzi nəydi ki, verdi işgəncə?
Hiyləsi önündə qırıldı pəncəm!

Verdiyim qızılmı azdırdı onu!
Məni dərdə salıb çaşdı yolunu.

Quşun ayağından yapışım bəlkə?!
Aparsa, sovuşa bəlkə təhlükə!"

Çatdı xoruz banı, açıldı səhər,
Qol-qanad açdılar quşlar, vəhşilər.

O quş da topladı iqtidarını,
Vurdu bir-birinə qanadlarını.

Yalvardım: - Ey tanrı, özün ol zamın,
Tutdum ayağından zorayaqlının.

Yığdı ayağını, qanad açdı quş,
Məni çəkdi göyə... mən yazıq bihuş.

Sübhün əvvəlindən günortayadək
O, mən müsafiri yandırdı gerçək.

Günəş bizi yaxıb yandıran zaman,
Döndü başımıza qızmış asiman.

Gördüm enmək üçün quş həvəsdədi,
Bəlkə bir kölgəlik tapmaq istədi.

Endi bir yerə ki, ara azaldı,
Yerə nizə boyda məsafə qaldı.

İpək kimi gömgöy yerdi o yerlər,
Bürümüş ətrafı gülabla ənbər.

Quşun ayağını əldən buraxdım,
Xeyir-dua verdim, ayağa qalxdım.

Hardayam? Ətrafım göy ot, tər çiçək,
Sevincək ürəyim qanadlı şimşək.

Düşdüm, bayğın qaldım bəlkə bir saat.
Yaman, pis fikirlər başımda qat-qat.

Elə ki, toxdadım, savuşdu ağrım,
Tanrıma şükr etdim, göydə qollarım.

Açdım gözlərimi, qalxdım ayağa,
Bir diqqət yetirdim dala, qabağa.

Bir gülşən gördüm ki, cənnət bucağı,
Şehinə dəyməmiş insan ayağı.

Bəlkə min çiçəyə, gülə batmışdı,
Yaşıllıq oyaqdı, sular yatmışdı.

Cürbəcür... nə qədər bitki, gül, çiçək,
Ətri yayılmışdı bir fərsəngədək.

Sünbül həlqə-həlqə dönmüş kəməndə,
Qərənfil kəkilin salmışdı bəndə.

Gülün dodağını dişlər yasəmən,
Ərğəvan dilini kəsibmi çəmən?

Torpağı ənbərdən, tozu kafurdan,
Daşları gövhərdən, qumu büllurdan,

Suları gülabdan olan bir məkan.
Çeşmələrdə əqiq, saf sulu mərcan.

Elə bir çeşmə ki, firuzə göylər
Rəngini, suyunu ondan diləyər.

Bulaq sularında üzən balıqlar
Gümüş dirhəm kimi civəni yarar.

Bağın kənarında zümrüd rəngli dağ,
Dağbeli ormanda sərv, xədəng, şax.

Dağın sal daşları qırmızı yaqut,
Qızarmış xədəngi ləl ilə tən tut.

Bir tərəfdə səndəl, bir tərəfdə ud,
Ud sənə od vursa, səndəl yağı sürt.

Hurilər buranı eləmiş məskən,
Xərac gətirmişlər bura cənnətdən.

"Arami-dil" deyir o bağa İrəm,
Minalı çərx isə "Minu" bir aləm.

Axtarıb nə gözəl bir yeri tapdım,
Sanki bir xəzinə gövhəri tapdım.

Göyə əl qaldırdım: "Əlhəmdülillah!"
Alqış cəlalına, ey böyük Allah!

Enişi, yoxuşu dolandım məğrur,
Bağların seyrindən könlüm-gözüm nur.

Dadlı meyvələrdən daddım bir qədər,
Necə nemətin var, ey pərvərdigar!

Uzandım, özümə yer düzəldərək,

Bir sərvin altında azad sərv tək.

Orda qərar tutdum ta axşamacan,
Min işim olsa da getmədim ordan.

Bir az meyvə yedim, bir azca yatdım,
Tanrıma şükr ilə ömrü uzatdım.

Axşamın bəzəyi başqa bəzəkdi,
Atdı qırmızını, sürməyi geydi.

Seyr et dağ başında parlayan günü,
Yardı qonçə kimi sübhün ödünü.

Tozu kim apardı? Bir əsim külək,
Bahar küləyindən mülayim külək.

Dolmuş bulud gəldi... yağış axarı
Dürrə qərq elədi yaşıllıqları.

Yollar süpürüldü, sular duruldu,
Rizlər bütlə doldu, bütxanə oldu.

Huri, mələk gördüm uzaqdan yüz min,
Kəsildi nəfəsi daşan səbrimin.

Aləm ətir saçan nurani nigar,
Rahi-reyhan kimi ruh oxşayanlar.

Hər nigar bir bahar, süslü bir çiçək,
Hamsının əlində ayna, bər-bəzək.

Laləyə bənzəyir ləl dodaqları,
Görsə utanmazmı Xuzistan barı.

Barmaqlar üzüklü, qollar qolbaqlı,
Boyunlar, qulalar gövhər çıraqlı.

Kiçik ovuclarda şamlar şahanə,
Nə tüstü, nə qayçı, nə də pərvanə.

Bu nə qəddü qamət, bu nə lətafət?
İncə qədəmlərdə min-min səadət!

Başında behiştin fərş ilə taxtı,
Huri hardan gəlir ilin bu vaxtı?

Fərşi döşədilər, taxtı qurdular,
Səbrimin yolunu kəsdi yüz nigar.

Sovuşdu bir müddət... heyrət, hayharay,
Yoxsa göy üzündən yerə endi Ay?

Bir günəş göründü uzaqdan, odur,
Göy görünməz olur, o, səpdikcə nur.

Onun dövrəsində huri, pəri tək
Səhər ulduzları gör neçə göyçək.

Sərvdir, kənizlər onun çəməni,
O bahar, bütlər də tər yasəməni.

Hər şəkər gözəlin əlində bir şam,
Şam, şəkər birləşsə, hüsn olur tamam.

Boylu sərvlərlə doldu bağça-bağ,
Əlində çilçıraq, yüz-yüz şəbçıraq.

Xoşbəxt gəlin kimi gəlib, yayxanıb
O taxtın üstündə əyləşdi xanım.

Sağı da, solu da lal bir sükunət.
O, əyləşən kimi qopdu qiyamət.

Günəş cəmalından açdı yaşmağı,
Zər kəsən ayağı atdı başmağı.

Öndə Rum qoşunu, arxada zənci,
Gəlir tən ortada şahanə inci.

Zəncilər, rumilər - iki rəngli dan,
Bir məclis quran, biri vuruşan.

Dargözlükdən uzaq badam gözlü can,
O, nurdan yaranmış, hamı torpaqdan.

Başını gül kimi sallayıb yerə,
Cahana od saldı o, birdən birə.

Sonra baş qaldırıb başladı cözə,
Nə dedi yanında duran kənizə:

"Yəqin torpaqpərəst naməhrəmlərdən
Bu yerdə kimsə var, get, hərlən, öyrən.

Qarşına kim çıxsa gətir yanıma".
Pərizad göz qoydu bağ sahmanına.

Uçdu sağa, sola pərilər kimi,
Məni görən zaman çırpındı qəlbi.

Sevincdən, heyrətdən nurlanan mələk
Əlimdən yapışdı əltutanlar tək.

Dedi: - Tüstü kimi gedək, tez elə,
Xanımlar xanımı buyurur belə.

Bu söz ürəyimdən tikan çıxartdı,
Dediyi məkana könül can atdı.

O, bir tavus kimi, mən qara qarğa,
Yanaşdıq gəlinin cilvəgahına.

Qarşımda bir günəş, gözəllər şahı,
Mən torpaq əhliyəm, öpdüm torpağı.

İstədim əyləşəm bir azo ayaqda,
Aşağı cərgədə, gözdən uzaqda.

Dedi "Qul rütbəsi sənə yaraşmaz.

O yer sənin deyil, yaxın gəl bir az.

Qonağımın yeri mənim üçün pir, -
Badam qabığı yox, badam içidir.

İllah bir qonaq ki, dostsevər, nadir,
Hünər ustasının yetirməsidir!

Taxta çıx, qarşımda əyləş apaşkar,
Ayınkı ülkərlə, Pərvinlə tutar."

Dedim: - Ey mələkə, tuş etmə qəmə,
Mənim kimi qula o cür söz demə.

Bilqeysin taxtında yox divə məkan,
O taxta yaraşır yalnız Süleyman.

Mən də bir divəm ki, düşmüşəm dağa,
Məgər layiqəmmi Süleymanlığa?

Dedi: "- Boşdur o söz, gəzmə bəhanə
Sus, nə əfsun oxu, nə də əfsanə.

Sənindir bu yerlər, sənsən hökmran,
Sən mənimlə durub-oturmalısan.

Gərək hər sirrimdən agah olasan,
Mehrimdən, eşqimdən ilham alasan."

Dedim: - Yarın olsan, kölgənəm ancaq,
Mənim tacım sənin taxtına torpaq.

Dedi: "- And verirəm səni canıma,
Dayanma kənarda, tez gəl yanıma!

Əziz qonağımsan, ey gözəl insan,
Qonağa can vermək mənə şərəf-şan!

Bəndəlikdən savay qalmadı çarəm,
Budur, bəndə kimi qalxıb gedirəm.

Nazla bir qaravaş əlimdən tutur,
Məni cah-cəlalla taxta oturdur.

Uca taxt üstündə düşmüşəm bəndə,
Gördüm o Ay məni salmış kəməndə.

Şəkər, bal dililə dindirir məni,
Mehri, ülfətilə güldürür məni.

Buyurdu, qarşımda süfrə salınsın,
Yemək gətirilsin, - yeməklər xası.

Cənnət xazinləri süfrə gətirdi,
Nemətlər hamısı ənbər ətirli.

Nimçə firuzədən, kasa yaqutdan,
Gözə işıq gəlir, qidalanır can.

Nəyi xəyalına gətirə bilsən,
Aşpazın əlilə hazır görürsən.

Xörəklər istidir, şərbətlər soyuq,
Yeyirik, içirik, şükür, doyuruq.

Budur, saqi getdi, mütrübdür gələn,
Şənlikdir, əl üzdük demək badədən.

Hər deşilməmiş dürr bir dürrü deşir,
Rəqs meydan açır, eşir, əlləşir.

Nəğməni oxuyur nəğmənin özü,
Ayaqlar qanadlı, əllər də süzür.

Şam qoyur başına dövrə vuranlar,
Ayaq üstündəcə şam tək duranlar.

Oynamaqdan sonra rahatlanaraq,
Onlar da badəyə əl atdılar, bax.

Saqi qədəhlərə gülgün mey sıxır,
Gedir utancaqlıq, aradan çıxır.

Məndə meyin dəmi, şəhvətin gücü,
Nə bir ismət bildim, nə ədəb, ölçü.

Şəkər dodaqlını basdım bağrıma,
O da məlhəm qoydu ürək ağrıma.

Gördüm gülüş qonub dodaqlarına,
Düşdüm zülfü kimi ayaqlarına.

Öpdüm ayağını, öpdüm əlini,
"Eləmə!" desə də, qucdum belini.

Mənim umud quşum gülşənə enmiş,
Söhbətin meydanı nə qədər geniş.

Mənim canım bircə, o isə min can,
Öpüşmü, yoxsa can alırdım ondan.

Dedim: - Ömrüm-günüm, adın-sanın var,
Bəs öz adın nədir, ey səyyar bahar?

Dedi: - Türk qızıyam, mən nazənin, naz...
Adım da Türknazdır, özüm də Türknaz.

Dedim: - Qəribədir, birsə iki can,
Elə adları da səsləşir, inan!

Sənin adın Türknaz, mənimki Türktaz.
Türk oğlu, türk qızı ayrı yaşamaz!

Gəl, çıxaq Türk kimi uçaq səhrada,
Ataq odun kimi hindlini oda.

Qəlbə qanad verək muğlar meyindən,
Badam ləpəsindən, reyhan iyindən.

Madam ki, acı mey, şirin noğul var,

Noğulu nuş edək, mey içək, ey yar!

Mənə qaş-göz etdi, ülfət bağladı,
Eşqim, ehtirasım coşdu, çağladı.

Qəmzəsi "Oynayaq!" deyirdi mana,
"Bəxtin hər işini salır sahmana".

Gülüşü deyirdi: - Vaxtı xoş keçir,
Öpüş al, həmdəmin naz çəkənindir.

Bir busə istədim, beşini verdi,
Busə xəzinəsi baldı, şəkərdi.

Xumaram, bağrımı ehtiras didir,
Yar əldə, ixtiyar əlimdən gedir.

Ayüzlüm tərpətdi Ay sırğasını,
Eşitdi qanımın bağırtısını.

"- Bu gecə öpüşlə qane ol! - dedi, -
Bundan çox qaşıma göyün rəngini.

Həddini aşan iş - bir oyun, ovsun,
Yaxşı o dostdur ki, vəfalı olsun.

Mənimsən, sənənəm, gəl nəvazişlə
Əl çək saçlarıma, öpüş al, dişlə!

Onda ki, nəfsinin cilovunu sən,
Yığmağı bacara bilməyəcəksən,

Bunlardan birini al, bağrına bas,
Belə kəniz olmaz, belə Ay olmaz.

Çək apar, gözlərin tutsa hansını,
Aşiq gecəsinin Ay parçasını.

Dərhal azad edim, get, kefinə bax,
Sənin hökmün ilə davransın ancaq.

Sənə xidmət üçün kəmər bağlasın,
Gecə yatağında daşsın, çağlasın.

Oxşa ürəyini, dilbərin olar,
Həm gəlinlik edər, həm qadan alar.

Coşsan, atəşini söndürər, inan,
Bizim arx üçün də su saxlayarsan.

Yenə başqa gecə istəsən həmdəm,
Arzunun şahısan, əsirgəmərəm.

Sənə bəxş edərəm hər gecə bir dürr,
İstəsən dürrü yox, gövhəri götür."

Dedi bu sözləri şux bir qılıqla,
İsti bir şəfqətlə, mehribanlıqla.

Kənizlərə gizli göz gəzdirərək,
Tapdı məhəbbətə yaraşan mələk.

Yanına cağırdı, tapşırdı mənə:
"- Apar, nə istəsən verəcək sənə!"

Bəxşişim, sevincim tutdu əlimdən,
O Ay camallıya heyran idim mən.

Hüsnü, dilbərliyi, boyu bir aləm,
Hazırdım, bir ömür nazını çəkəm.

O, gedir, ardınca mən də bir dəli,
Zülfünə qul idim, xalına hindli.

Çatdıq ağ günlərin mərmər qəsrinə,
Mənə yol verməmiş keçmədi önə.

Hamıya bağlı ev açıqdı bizə,
Zil kimi, bəm kimi uyuşduq saza.

İpəkdən, qumaşdan yumşaq bir yataq,
Dedi: - Qucaqlaşaq, burdaca yataq.

Şamlar yaqut saçır, ənbər yandırır,
Otağı biz azca işıqlandırır.

Qaragöz məlakəm qərq olmuş ağa,
Can cana söykənib, dodaq dodağa.

Bir xırman gül tapdım gülşəndə ancaq, -
İncə, yumşaq, isti, al qırmızı, ağ.

Gül üstə möhürlü bir sədəf gördüm,
Onun gövhərindən möhrü götürdüm.

Günəş çıxanacan o, mənim oldu,
Ağ döşək kafurla, mişg ilə doldu.

Səhər bəxtim kimi qalxdı ayağa,
Hamam dəsgahını bükdü bir ağa.

Qüsl üçün yönəldik xəzinə sarı,
Gövhərdən qırmızı, qızıldan sarı.

Gülabla yuyunduq, o, yardım etdi,
Tazə don içində gül kimi bitdim.

Çıxdım o qəsrdən bir azca xumar,
Hələ sönməmişdi seyrək ulduzlar.

Bir xəlvət guşəyə pənah gətirdim,
Şükr edib Tanrıya borcumu verdim.

Saray gəlinləri, gözəllər hanı?
Hamı çıxıb getmiş, boşdur eyvanı.

Bir soyuq çeşmənin başında qaldım,
Saralmış gül kimi çəmənə daldım.

Şərabın xumarı hələ başımda,

Ətri var, ətrafı güllü daşın da.

Oyaq bəxtim ilə verib baş-başa,
Yatdım axşamacan, söykənib daşa.

Açdı nəfəsini gecə ahusu,
Sədəf rəngində göy ətir dolusu.

Qurtuldum yuxunun kəcavəsindən,
Mən sular başında bir yaşıl çəmən.

Yenə bulud gəldi, yenə yel əsdi,
Dürr yağdı, üstündən ənbər tələsdi.

Bənövşə bitirən, yasaman əkən
Buluda, güləyə əhsən, min əhsən.

Çəmənlər ətrini saçdığı çağda,
Gülab qol-qol olub arxda, irmaqda.

Yenə gəlin-gəlin oynadı çöllər,
Sazladı işrəti nazlı gözəllər.

Yenə gətirdilər o qızıl taxtı,
Üstünün gövhərli örtüyü ağdı.

Taxtı sazlamaqdan ilham aldılar,
Qumaşın üstündən ipək saldılar.

Bir daha canlandı şahanə məclis,
Şəfəqi misilsiz, zinəti hədsiz.

Yenə şur, hay-haray, yenə vəlvələ,
Sağdan, soldan gələn axın şəlalə.

O yəğma gəlini yenə ortada
Aşiqlər səbrini tullayır oda.

Gör necə əyləşdi qızıl taxtında,
Taxt gülşənə döndü bahar vaxtında.

Yenə əmr elədi bulsunlar məni,
Qeybin lövhəsindən silsinlər məni.

Getdim, sağda-solda bir necə dilbər,
Yenə qaydasınca əyləşdirdilər.

Yenə taxt önünə süfrə sərdilər,
Süfrədə yeməklər, içkilər, nələr...

Damağa dad verən, qol-qanad verən
Əlvan nemətlərdən nuş edib əylən.

Yeyib-içməyin də öz hüsnü varmış,
Firavan süfrədə göz də doyarmış.

Şərab gətirdilər, kökləndi cəng də,
Rudlar, təranələr özgə ahəngdə.

- Nuş olsun! Mey dolu cam da, kasa da
Eşqin bazarını qızışdırmada.

Sərxoşluq nəşəsi vurdumu başa?
Badə və eşq ilə qol boyun yaşa!

Mənim türk gözəlim, o şux nazənin,
Yenə ovcundadır öz hindlisinin.

Necə əzizlərmiş adam adamı,
Bir cüt göz badamı, alır qadamı.

Bir işarə vurdu incə, mehriban,
Getdi qulluqçular yanınan əlan.

Şux nigar, xəlvət yer kim deyər heçdi?!
İsti ağ əlindən qanıma keçdi.

Açdığım zülfüdü, yoxsa kəməri?
Sıxdım ürəyimə incə dilbəri.

"- Dayan! Dərmə hələ... sənindir, bil,
Bu, əhdi sındırmaq gecəsi deyil.

Dolan şəkərimlə, qəndimlə hələ,
Dişlə, çək şəhdimi, öp və... səbr elə.

Qənaət gözləyən, səliqə güdən
Möhtəşəm olacaq, bil, günü gündən.

Yalnız istəyinə qul olan bir kəs
İnan, müflis olar, murada yetməz.

"- Allah xatirinə çarə qıl, - dedim, -
Tikan üstündəyəm, can əldən gedib.

Aç zəncir zülfünü, toxdasın sinəm,
Mən ki, o zəncirin divanəsiyəm.

Sal məni zəncirə, dəliyəm, dəli,
Zəncirli dəlini ram etsin əlin.

Sökülən dan yeri qaramı, ağmı?
Bu söhbət axıra çıxmayacaqmı?

Endir qılıncını! Vur, ölüm, nə qəm
Səndən canımı da əsirgəmərəm.

Bunca baş qaçırmaq nə üçün, nədən?
Bulud ağlamasa, gülərmi çəmən?

Sən dağ bulağısan, mən isə təşnə,
Ərinəm, su çilə can atəşinə.

Sənin əlindədir susuz boğazım,
Səndən imdad dilər təşnən, tamarzın.

Suyumu kəssən də, gül ömrün boyu,
Ayaq tozun olsun üzümün suyu.

Məni sel aparır, yapış əlimdən.

Susuzam, selində boğuluram mən.

Boğma bu damlanı ümman suyunda,
Mənə bir damla ver sən bu oyunda.

Nə olar, qoy südə bir xurma düşsün,
İpəyin üstündə iynə sürüşsün.

Özgə bir iş varsa, boynumu büküm,
Arzumun gözünə toz-torpaq töküm.

Deyim: "-Muradının əli qısalsın,
Qoy şəbdizin nalı ocaqda qalsın.

Nəfsini bircə gün saxlaya bilsən,
Daim yanar şamı əldə edərsən.

Satma bir qətrəyə axar çeşməni,
O qətrə zəqqumdur, çeşmə bal kimi.

Tək bircə arzunu qıfılla, bağla,
Şaldığı il boyu sonra qucaqla.

Öpüş al, zülfümü dola boynuna,
Nərd at kənizlərlə, gir min oyuna.

Sənin bülbül var, qarğanı tutma,
Azca quş südünə quşunu satma.

Kamın, ilhamın var, qoş səadətə,
Neçin əl atırsan boş xəyanətə?

Onsuz da sənінəm, azca ar elə,
Gecəki işini get, təkrar elə.

Gec-tez dönəsiyəm bu mərtəbədən,
Düz sənin ovcuna düşəsiyəm mən.

Hovüzda balığı ovlamaq asan,
Çalış, balığı yox, Ayı tutasan.

Çöldə süpərsizdir gül başdan-başa,
Çətirli qərənfil ancaq bambaşa."

Gördüm amansızdır o, bu oyunda,
Bir az yavaşıdım, əlim qoynumda.

Orucam. Gün gələr, yeyərəm, nə qəm,
Hələlik öpüşdür, - baldır azuqəm.

Dözürəm, badələr içirəm ancaq,
Dodaqdan qənd verir mənə güldodaq.

Lakin tərləmişi qızdırma tutdu,
Şəhdi uman könül səbri unutdu.

Mənim Türk gözəlim anladı məni,
Gördü od sinəmin tüstülərini.

Nazlı bir afəti çağırdı yenə,
Tapşırdı su töksün atəşlərimə.

Görüncə könlümə yatdı o dilbər,
Ürək, istədiyin mötədil istər.

Nə istər? Eləcə bir yarı olsun,
Can alan, can verən nigarı olsun.

Yenə adətimcə o gecə getdim,
Ürək kam istədi, kamiran etdim.

Sübhəcən bal yedik döşək üstündə,
Qollarım belində, köksüm köksündə.

Boyaqçı küpünü sındırdı gecə,
Günəş don ağartdı yuyub sərincə.

Göz aldanan rənglər uçub qaçdılar,
Zivər də, zinət də uzaqlaşdılar.

Mən yenə deyirdim tez gəlsin gecə,
Təraz, Çin qızıyla mey içim təkcə.

O Türk gözəlimi qucduqca qucum,
Sıxım ürəyimə, üstündə uçum.

Cam alım, kam alım gül yanaqlıdan,
Şəkər dodaqlıdan, ay qabaqlıdan.

Gecəm mənim üçün işıqdı, nurdu,
Taxtım Sürəyyadan hundür olurdu.

Çox gecəm dalbadal eyşdə keçdi,
Könlüm rud ahəngi, gül meyi içdi.

Yirmi doqquz gecə bazarım qızğın,
Nəşəm də bir azca azğındı, azğın.

Gecənin əvvəli nəzərimdə - nur,
Gecənin sonunda həmxanəm - o hur.

Günüm bağda keçir, gecəm cənnətdə,
Mişgli torpaqda, zərr imarətdə.

Şah dağa dönmüşəm, hay-harayım var,
Gündüz günəşim var, gecə Ayım var.

Müyəssər olmayan heç bir kamın yox,
Heyhat, ayıq bəxtim yatacaqmış çox.

Tanrım nemət verdi, şükrü unutdu,
Haqqı gözlərimi tutdu, nə tutdu!

Xoşbəxtlik hərfini dəftərdən sildim.
Çox umdum... özümə qənim kəsildim.

Ay doğdu... otuz gün gəlib də çatdı,
Tale ulduzları lapdan qaraltdı.

Ənbər rayihəli səma sarayı

Tutdu saçlarından, çəkdi o Ayı.

Yenə əvvəlki tək rüzgar tələsdi,
Yenə bulud gəldi, yenə yel əsdi.

Cahanda yenə də vəlvələ, nərə,
Zivər cingiltisi qalxdı göylərə.

Gəldi əvvəlki tək yüz kəniz nigar,
Əllərdə alma var, sinələrdə nar.

Yenə taxt qurdular, dövrə vurdular,
Açdı yaxasını ağboğaz qular.

O günəş nişanlı Ay gəldi yenə,
Zülfünü atmışdı mərmər köksünə.

Yenə arxasında, önündə şamlar,
Dala baxma, daim şam öndə olar.

Naz, qəmzə ilə öz məclisində,
Yenə başa keçdi zinət içində.

Mütriblər yenə də köklədi sazı,
Pərdə saxlayanlar tutdu avazı.

Coşdurdu saqini cəng zümzüməsi,
Ərğəvan rəngində mey piyaləsi.

O qənd dodaqlılar şahı buyurdu:
"- Bura tez gətirin bizim ac qurdu".

Nazla apardılar məni pərilər,
Gözəllər şahına təhvil verdilər.

Mehriban tərpəndi o, məni görcək,
Öz əli altında yer verdi qəşəng.

Ona qulluq edib əyləşdim şən-şən.
Sönmüş arzularım qızdı yenidən.

Əvvəlki qaydada süfrə açdılar,
Xörəklər yenə də ətir saçdılar.

Yedik də, içdik də. Keflər düzəldi,
Şənlik yapmaq üçün yenə mey gəldi.

Dərya səxavətli saqilər bizə
Sədəflər ağzından dürr səpdi təzə.

Mey axdı Ravəndi məqamı kimi,
Nəhavənd şəhdindən dadlı deyilmi?

Mən yenə sərxoşam, mən yenə valeh,
Mənə zəncir verib zülfünü taleh.

Açılıb divlərim kəndirdən yenə,
Mən yenə kəndirdə dəli-divanə.

Naz ilə toxudum hörümçək bağı,
Öyrəndim o gecə kəndirbazlığı.

Arpa-saman görmüş eşşəkəmmi mən?
Ay görmüş səri tək getdim özümdən.

Daş-qaş oğrusu tək titrədim, əsdim,
Əl atdım belinə, yaman tələsdim.

Sanki sürtünürdüm saya gümüşə,
Əriyib gedirdim o, bərkidikcə.

Ay üzlü göyçəyim halımı duydu,
Əlini əlimin üstünə qoydu.

Əlimdən öpdü ki, davakar sənəm,
Əlimi götürüm xəzinəsindən.

"- Bağlı xəzinəyə, - dedi, - əl atma!
Heç vaxt əliuzun murada çatmaz.

Möhrü açmaq olmaz mədən üstündən,
Bacarmazsan, möhkəm bağlanıb mədən.

Sərb elə, sənindir bağımda xurma,
Xurmanı dərməyə tələsmə, coşma.

Şərab iç, kabab da bişəcək bir vaxt,
Aya bax, gözlə ki, gün də çıxacaq".

Dedim: "- Ey günəşim, ey gülüstanım!
Gözümün işığı, nur atılqanım!

Ey bağdagül səhər, ey bağlı qönçə!
Çırağam, qarşında sönməyim necə?

Susuza bal kimi su göstərirsən,
Sonra "Tik dodağı!, içmə!" deyirsən.

Günəş cəmalında bərq vuranda nur,
Ağıl pəri görmüş divanə olur.

Elə ki, parlayır sırğan qulaqda,
Nalımı yenidən atırsan oda".

Ayın basqınına de, mən nə edim?
Günəşi zərrəmdə nə cür gizlədim?

Necə əl çəkim, sən ovcumdasan,
Varsan. Yoxdu qəmim. Çün qucumdasan.

Sən də torpaqdansan, mən də torpaqdan,
Sən pəri, mən də bir yer oğlu, adam.

Dişim dodağımı kəssin nə qədər?
Ağzımın suyunu udmağım hədər.

Çarə qıl, bağrımı söküb tökür qəm,
Bəlkə kama yetəm, bəlkə diriləm.

Canımı dişimə tutmuşam, yetər,

Daş olma, yanğımı bir öpüşlə dər.

Sənin mehrin ilə işləyir baxtım,
Sən yar ol baxtıma, mənim xoşbaxtım.

Deyirsən: "Qəm yemə, yarınam sənin,
İşinlə məşğulam, qarınam sənin."

Məgər bundan ağır bir iş olarmı?
Qurtar, işim düşüb, bağla yaramı.

Ey maral sağrılım, neçin mənə sən,
Bir dovşan yuxusu bəxş eləyirsən?

Canavar fələkdən qorxuram bir az,
Qorxuram, tülküyə dönsün yaramaz.

Qorxuram sıçraya şirbasan kimi,
Atıla üstümə bir qaplan kimi.

Arzum var, əhdim var, ey ömrüm-günüm,
Qol qoy, muradımı səndən götürüm.

Arzum qapısını bağlasan əgər,
Bağrımın başında arzular ölər.

Çək mənim nazımı. Nazı kim çəkər? -
Yalnız möhtəşəmlər, yalnız böyüklər.

Gördü səbrim gedib. Söylədi: "- Əl çək,
İstədiyin kimi edərəm gerçək.

Nazını canımla çəkərəm, nə qəm,
Sən həllüx əhlisən, mən də həbəşəm.

Sənin tək qonağın önündə nadir,
Gözəl süfrə açmaq nə böyük işdir?!

Ancaq bu kamına gec çatacaqsan,
Tez uman əhdinə geç çatar, inan.

Quru tikanlıqda olarsa cənnət,
Əlimdən elə bir iş gələr, əlbət.

Söyüddən ud ətri gələrsə əgər,
Məndən də bu əməl vücudə gələr.

Götür nə kamın var məndən mübarək,
Bircə xam xəyaldan, xam işdən əl çək.

Qucaqla, öp, oxşa, baş qoy sinəmə,
Bircə xəzinəmin dürrünə dəymə.

Ötsün günlərimiz kefdə, damaqda,
Belə gecələrin mini qabaqda.

Vurarsa başına badənin dəmi,
Bir saqi verərəm sənə Ay kimi.

Mənim ətəyimi buraxıb əldən,
Ondan götürərsən muradını sən".

Onun al dilinə mən qulaq asdım,
Ancaq eşitmədim, yolumu azdım.

Çalışdım utanım, sakitləşim də,
Dəmirim qızmışdı ancaq kürədə.

Bəxtim söylədi ki, çox da olma bənd,
Yoxdur Abadandan o yana bir kənd.

Çox götür-qoy etdim mən xam, yaramaz,
Xeyli çox istədim, əldən çıxdı az.

Sən ey qərarımı əlimdən alan,
Ey mənim işimi müşgülə salan!

Oğullar gedibdir bu yolda min-min,
Ki, nur xəzinəyə yol tapa bilsin.

Mən ki, yanaşmışam bu xəzinəyə,
Məşəqqət çəksəm də əl çəkim niyə?

Nəfəsim qalınca çağlayım, axım,
Zülfünün ucunu neçin buraxım?

Tez ol, bu taxtında şamımı yandır,
Ya da taxtın kimi çarmıxa çək, dur!

Ya bu nət üstündə dur, başla rəqsə,
Ya da tök qanımı başqa nət üstə.

Taqətim, diqqətim, göz işığımsan,
Necə səbr eləyim? Sənindir can.

Mən murad istəyən, sən ürək çalan,
Canımı alsan da müftə alırsan.

Müftə xəzinəni axı kim almaz,
Mən sənin qurbanın olmasam olmaz.

Sən bal dodaqlısan, sən gül üzlüsən,
Hanı arısız bal, tikansız gülşən?

Kim yeməz çiçəkdən çəkilən balı?
Səndən bal ummayan kor, gözü bağlı!

Şam ol, işıqlandır zülmət gecəmi,
Dərdindən yanıram bir çıraq kimi.

Yandırsan çıraqtək, diriyəm demək,
Sönsə, həsrətinlə sönəcək ürək.

Günəş yandırmaqdan əl çəksə əgər,
Bərəkət əskilər, ruzu kəsilər.

Muradmı umuram səndən, ay dəli?
Umduğum bəlkə də yuxu, təsəlli!

Mən bir uyğudayam, buna şəkmi var?

Yatmış da, ölmüş də elə bir olar.

Səni görməsəydi gözüm... nə dərdi?
Belə yuxuları harda görərdi?!

Qanımı tökməkmi əhdi xanımın?
Durma, coşur qanım, gəl, tök qanımı.

Gördüm qanım coşur, beynim şölədi,
O tər şüküfəyə hücum elədim.

Bağlı kəmərinə əl atdım yenə,
O, xumar... mən sərxoş, dəli-divanə.

Xəzinə üstünə açdım cütəlli,
İstədim əqiqlə suvayım ləli.

Könlündən deyildi bu dəli sevda,
Yalvar-yaxar etdi... ancaq nə fayda?

Dadlı bir tikəni dadmaq-muradım,
O, möhlət istədi, qulaq asmadım.

And içdi: "-Xəzinəm sənindir ancaq,
İnan ki, o sabah sənin olacaq.

Məgər mən deyəni salmadın saya,
Günü günə qoşdun, gecəni Aya.

Elə bu gecə də tab et birtəhər,
Sabah al kamını təpərin qədər.

Bir gecə səbr etmək çətin iş deyil,
Gecə bir gecədir, nə ay, nə də il".

Çox dedi, baxmadım, öz xəncərimi
Sıyırıb tuşladım ona kor kimi.

Yazıq yalvardıqca mən qızıxırdım,
Qovruldum, axır ki, kəməri qırdım.

İş ora çatdı ki, açdım da bəndi,
Əlimin altında gül qönçələndi.

Bircə an qalırdı dənizə varam,
Gördü lap səbrsiz, lap inadkaram.

Dedi: "-Bir anlığa yum gözlərini,
Açım xəzinəmi, şad edim səni.

Bitəcək indicə aclıq, ehtiyac,
Məni sıx, qucaqla, gözlərini aç!"

Al dili aldatdı, dağ çəkdi mənə,
Yumdum gözlərimi xəzinəsinə.

Ona möhlət verdim lap bircə qırpım,
Dedi: "Aç gözünü!", gözümü açdım.

Şikar umuduyla tarazlanırdım,
Bağrıma basmaqdı onu muradım.

Gözümü açdım ki, gəzim cənnətdə,
Gördüm səbətdəyəm, həmən səbətdə.

Nə kişi, nə qadın. Yanımda heç kəs,
Yalnız soyuq külək, yanar bir nəfəs.

Nə Türknaz, nə Türktaz... mən-quru kölgə,
Osa uzaqlarda nur idi bəlkə.

Dünən dostdu Zöhrə, Müştəri mana,
Həlqə Ay taxırdım qulaqlarına.

Dünən nuş edirdim qəndi, badamı,
Öpüb dişləyirdim bir gül əndamı.

Onda can verirdi xəzinəm mənə,
Bir ilan göndərir indi qəm mənə.

Tamam fərqli imiş xəzinə, ilan,
Bugünkü gerçəkdir, dünənki yalan.

Mən sutun dibində, lal sükunətdə,
Bir tərpəşmə gördüm lapdan səbətdə.

Sən demə dostummuş uca eyvandan,
Enib kəndirimi açıbmış əlan.

Mən kiməm? Bəxtimin küsgün uşağı,
Səbətim sutundan endi aşağı.

Bir vaxt məndən qaçan pirani dədə
Üzr istədib məni əzizlədi də.

"-Yüz il dərs desəydim bu fəndən sənə,
Yenə inanmazdın görmədiyinə.

Getdin, nə yaxşı ki, gördün əsrarı,
Kimə danışasan bu nağılları?

Qaynar bir qazana atmış məni qəm,
Odur ki, zülmdən qara geymişəm".

Dedim: "-Mənim kimi ey sitəm çəkən,
Sənin bu rəyini bəyənirəm mən

Mən də dərd çəkənəm. Mən də susaraq,
Qara geyməliyəm bugündən ancaq.

Get, mənə ipəkdən qara don gətir!"
Getdi... mən o gündən qara bir çətir.

Baxdım əynimdəki züdmət paltara,
Elə həmin gecə çıxdım yollara.

Bu mağmun boyanı çəkib üstümə,
Qayıtdım şəhərə, qərq oldum qəmə.

Mən qara geyimli insanam, şaham,

Qara bulud kimi ah çəkən aham.

Çırağban bəxtimdən əl çəkdim gecə,
Xam xəyal dalınca düşdüm gör necə!

Elə ki, sahibim açdı bu sirri,
Gördüm qəm gölüdür qara gözləri.

Kənizəm, keçdiyi yoldan keçmişəm,
Seçdiyi qaranı mən də seçmişəm.

Dirilik suyundan ötrü ha getdim,
İskəndərlə qoşa zülmətə yetdim.

Yalnız zülmətdədir Ayın cəlalı,
Şahın da çadırı qara olmalı!

Rəngin ən yaxşısı qaradır, qara,
Qara balıq beli, ağ sümük hara?

Gəncliyin şöhrəti qaraya bağlı,
Saçı qara ikən atəşdi bağrı.

Göz görür aləmi göz qarasıyla,
Qara don çirk-filan götürmür əsla.

Qaradır gecənin evi, eşiyi,
Yoxsa olardımı Ayın beşiyi.

Yeddi göy qatının yeddi rəngi var,
Lakin qara tən rəng tanımayırlar.

Hind qızı Bəhrama bu hekayəti
Elə ki, söylədi, axıra yetdi,

Şah yüz alqış dedi bir söhbətinə,
Şadlıqla sarıldı afətinə.

BƏHRAMIN YEKŞƏNBƏ GÜNÜ SARI GÜNBƏZDƏ

ƏYLƏŞMƏSİ VƏ İKİNCİ İQLİMDƏN ŞAH QIZININ ƏFSANƏSİ

Dağların, düzlərin köksünə bax bir:
Sübhün tərəzisi qızılmı çəkir?!

Cahanın çırağı yekşənbə günü
Qızıl yatağına verdi özünü.

Başında qızıl tac günəşsayağı,
Tutdu Cəmşid kimi qızıl əyağı.

Sarı üzüyünün kəhraba qaşı.
Sarı çiçəklərlə durdu yanaşı.

Qızıllar səpərək cığıra, rizə,
Sevinclə üz qoydu sarı günbəzə.

Meylə, nəğmə ilə durdu, oturdu.
Şadlıq binəsini qurdu, nə qurdu.

Gecə - naz otağı, ismət pərdəsi,
Xəlvətə çəkilmiş aşiqlər səsi.

Şəkər səpən şama üz tutdu Bəhram:
- Sən lələ qənd də qat, ey gözü badam!

Ən uca pərdədə köklə sazını,
Eşitsin bu günbəz xoş avazını.

Şahın fərmanından çıxmaq olarmı?
Üzrün, naz etməyin mənası varmı?

Çin nazlı Rum qızı şahın heyranı:
- Ey Rumun, Tərazın, Çinin sultanı!

Sənsən ölgünləri dirildən dahi,
Zəfərin mübarək, ey şahlar şahı!

Sənə qul olmaqdan baş qaçıranlar,

Başını ayaqlar altına salar".

Dua-səna qıldı o nur, o büllur,
Ətirli nəfəsi - bir manqal buxur.

HEKAYƏT

İran ölkəsində böyük bir şəhər,
Orda bir şəhriyar - eşsiz bir hünər.

Aləmə nur saçan günəş kimiydi,
Novruz baharı tək safdı xilqəti.

Hesaba gəlmirdi qəhrəmanlığı,
Sənəti, biliyi, mərd insanlığı.

Hünəri saysızdı, zəfəri saysız,
Şənliyə vermişdi könlünü yalnız.

Tale cədvəlində oxumuşdu ki,
Qadın xeylağıdır bircə düşməni.

Elə buna görə evlənmirdi o,
Təki uzaq olsun fəlakət və lo.

Nə qəm, hər bəladan uzağam deyə,
Dözdü tənhalığa, dözdü təkliyə.

Ah çəkdi, axtardı dərdinə çara,
Bəlkə mehr salsın mehribanlara?!

Aldı neçə nəfər cürbəcür kəniz,
Ancaq heç birini tutmadı əziz.

Gördü hər birinin növ-növ pasını,
Xanımlıq, xatınlıq iddiasını.

Harun xəzinəsi istərdi onlar,
Ayağı yorğandan uzun olanlar.

Sarayda bir qozbel qarı da vardı,
Əbləhlər tovlayan əbləh kaftardı.

Şahın istədiyi hər kəniz ilə,
Ya hiylə qurardı, ya da bir tələ.

- Ay Təraz dilbəri!
- Ay Rum xanımı! -
Deyib tovlayardı sözə baxanı.

Kəniz bu tərifdən qururlanardı,
Özünü kəniz yox, xanım sanardı.

Azmıdır lağlağı, boşboğaz, gəda,
Təkəbbür oyadır qulluqçularda?!

"Davudun xanımı!" deyir birinə,
"Mahmudun Ayazı" - ev nökərinə.

Şayiə gəzdirir, damağı çağdır,
Adam yox, ev yıxan bir mancanağdır.

Xeyli çalışsa da şah gecə-gündüz,
Tapmadı özünə layiq bir kəniz.

Kimə mehribanlıq donu tikirdi,
Namehriban görüb ahlar çəkirdi.

O qədər kənizlər aldı, satdı ki,
"Kənizsatan" dedi ona neçəsi.

Çoxu şəhriyarı görürdü gendən,
Yoxdu xəbərləri içərisindən.

Hədsiz axtarışdan lap yoruldu şah,
Bir allah bəndəsi vermədi Allah.

Yaşadı... adı şah, özü talesiz,
Çıxmadı rastına yaxşı bir kəniz.

Elə bir kəniz ki, ismətli, təmiz,
Üstündə nə ləkə, nə başqa bir his.

Nəhayət, qul satan ahıl bir kişi,
Ona açıb dedi belə bir işi:

Çin biharxanəsindən bir qoca xacə
Min huri sifətlə gəlmiş təzəcə.

Xəllüxlü, Xətaylı kənizləri var,
Hamısı bakirə, əl dəyməmiş nar.

Aləmə nur saçan candı o canlar,
Məhəbbət oyadıb qan coşduranlar.

Onların içində bir kəniz pəri,
Kəniz yox, bəlkə də bir dan ülkəri.

Qulağı deşilmiş bir can, bir ömür,
Özü pak-pakizə, deşilməmiş derr!

Cavabı acıdır, gülüşü şəkər,
Mərcan dodağından mirvari səpər.

Elə ki, dil açıb bir xoş söz deyər,
Aləm illər boyu qaymaq, bal yeyər.

Süfrəsi şəkərlə dolu olsa da,
Xalqa qan uddurur saçdığı sevda.

Üzü də, zülfü də, xalı da aləm,
Hələ beləsini mən görməmişəm.

O dilbər cəmallı gülüzlünü sən
Görsən, əminəm ki, bəyənəcəksən".

- Get gətir! - söylədi şah qulsatana,
Gətirdi, göstərdi malı sultana.

Baxdı hamısına şah birər-birər,
Hökmdar, satıcı sövdələşdilər.

Kənizlər Ay idi, ancaq o qız - şah,
Hüsnündə gülürdü açılan sabah.

Min qat qəşəng idi quldar deyəndən,
Kəniz yox, qarşıda bir dolu mədən.

Şahla satıcının tutdu söhbəti,
- De görüm, necədir xülqü, xilqəti?

Təki xasiyyəti könlümə yata,
İkiqat verərəm bahasını da.

Çinli xacə dedi: - Aləmdir bu qız,
Damağa dad verən şərbətdi - xılsız.

Bircə pis şakəri, eybi var yalnız:
Vüsal istəyəni sevmir insafsız.

Cəmalı, kamalı yerli-yerində,
Görürsən, günəşdir gözün önündə.

Di gəl ki, minnətlə alır müştəri,
Üçcə gün keçməmiş qaytarır geri.

Baxmır vüsalını arzulayana,
Arzu sahibini gətirir cana.

Girsə yatağına zorla kam alan,
Özünü öldürmək istəyir əlan.

Sən də bəyənmirsən heç kəsi, o da,
Yaxına buraxmır nə şah, nə gəda.

Bu yolla necə siz dil taparsınız?
Yaxşısı budur ki, axtar başqa qız.

Minnətlə alsan da yox sülhə güman,

Sən də peşman olub qaytaracaqsan.

Gözəl kənizlərim burda az deyil,
Hansını bəyənsən, öz halalın bil.

Bircə işarə qıl uzaqdan mana,
Havayı göndərim hərəmxanana.

Baxdı pərilərə şah dönə-dönə,
Qanı qaynamadı heç birisinə.

Bircə o Ay üzlü mələkdən savay,
Heç kəs oyatmadı qanında haray.

Məəttəl qalmışdı: nədir bu bəla?
Necə nərd oynasın bu əlixamla?

Nə gözü doyurdu, nə könlü ondan,
Nə də unudurdu eybini bir an.

Axırda eşq oldu hökmran yenə,
Elə bil gül atdı şahın gözünə.

O gümüş günbəzi tutdu gümüşə,
Gümüş baldırlını göndərdi işə.

Öldürdü ilanı, hökm etdi hicran,
Bu yolla qurtuldu kor əjdahadan.

"Şahın kəniziyəm!" söyləyən afət,
Bircə qəsr əhlinə edirdi xidmət.

Qızıl qönçə kimi yaşardı daim:
Ətrafı tikanlı, özü mülayim.

Şaha hər qapını cəld açan sənəm,
Şəhvət qapısını qapadı möhkəm.

Gözəldi saraya sədaqəti də,
Hələ evdarlığı, ünsiyyəti də.

Şah onu sərv tək tuturdu yüksək,
Yerə sərilirdi osa kölgə tək.

O qarı gəldi ki, ovsun oxusun,
Bəlkə xam qamışı əyə bu ovsun.

- Yox! - dedi, - qarıya, qışqıran kəniz,
Şah elə şahımdır, mən də kimsəsiz...

Qız qovdu qarını... Şah mütəfəkkir:
"O biri gəlinlər gör nələr çəkib!"

Şah qovdu qarını, ucaltdı onu,
"Necə ovsunladı gör ovsunçunu!"

Kəniz gör şah üçün nə qədər əziz!
Şah özü az qala ona bir kəniz!

O Türk gözəlinin kələyi çox-çox,
Ancaq şahın ona qəzəbi yox, yox!

Ələ fürsət düşdü bir gün nəhayət,
İki mehribanı cəzb etdi xəlvət.

İsti yorğan-döşək, xəz, ipək içrə,
Yanaşdı hökmdar yatmış dilbərə.

Qızın qalasını bürümüşdü su,
Şahın mancanağı atəş dolusu.

Adtındakı odda yanan hökmran
Gülab saçan gülə dedi astadan:

"- Ey canımın gözü, gözümün nuru!
Yetişmiş tək xurmam, könlüm qüruru!

Qamətin yanında sərv ota bənzər,
Ay sənin ardınca düşən bir nökər.

Deşir ürəyimi sanki bir qurşun,
Səndən istəyirəm bir söz soruşum.

Sorğuma cavabı düz versən əgər,
Sənin boyun kimi işim düzələr".

Qol saldı boynuna, onu öpdü şah,
Tazə gül üstünə şəkər səpdi şah:

- Altı ulduz ara olan Zöhrə tək
Bilqeys oturmuşdu Süleymanla tək.

Onların gözünün qarası, ağı
Övladın iflicdi əli, ayağı.

- Ey Tanrı elçisi! - söylədi Bilqeys, -
Axı sən də, mən də... sapsağlamıq biz.

Bəs niyə oğlumuz şikəstədir belə?
Nə üçün açmamış əl-ayaq hələ?

Çarə tapmalıyıq onun dərdinə,
Cəbrail Tanrıdan söz gətirəndə,

Aç bu əhvalatı, aşkar et ona,
Tanrı nicat versin yaratdığına.

Göylərdə saxlanan o lövhə ki, var,
Oxunsa, bu dərdə əlac tapılar.

Uşaq nə vaxtacan qalsın yarımcan?
Bizə çarə qılsın qoy çarətapan.

Bəlkə uşağımız bir nicat tapa,
Oynaya, at çapa, qol-qanad tapa!"

Bu söz məlhəm qoydu dərdə elə bil,
Gözlədi neçə gün... gəldi Cəbrail.

Süleyman üz tutdu söhbətdaşına,

Onu əhvalatla etdi aşina.

Getdi, qayıtdı da Cəbrail əlan,
Salamlar gətirdi çərxi qurandan.

Dedi: "- İki şərtdir bunun dərmanı,
Hər ikisi əziz, xoşbəxtlik kanı.

Arvadı önündə düz danışsın ər,
Arvad da düz olsun axıra qədər.

Yalnız düz danışmaq, yalnız düz olmaq, -
Tifilin nicatı bundadır ancaq".

Süleyman çağırdı öz Bilqeysini,
Şərh etdi Cəbrayil şərtnaməsini.

Şad oldu Bilqeys, düzəldi kefi,
Ki, şəfa tapacaq evin xələfi.

- Sən indi sual et, düşünüm mən də,
Sənə cavab verim Tanrım önündə!

Cahanın çırağı soruşdu ondan:
Hüsnü gözlər üçün ey məqsəd olan!

Elə vaxt olubmu bir həvəslə sən,
Məndən qeyrisinə meyl eləyəsən?

Bilqeys söylədi: "- Ey nur güzgüsü!
Səndən iraq olsun bədnəzər gözü.

Kamalın, cəmalın, cavanlığın var,
Bütün rütbələrə sənsən hökmdar.

Gözəl yaranmısan başdan-binadan,
Məclisin - cənnətdir, özün də - Rizvan.

Sənin hökmündədir sirri aləmin,
Cahan tilsimidir peyğəmbərliyin.

Lakin cəmalınla, kəmalınla sən,
Bu qədər sərvətin, iqbalınla sən.

Çox yüksək olsan da düşürəm bəndə,
Bir gözə gəlimli cavan görəndə."

Əli şikəst uşaq dilləndi bu dəm:
"- Ay ana, ovcumu açа bilirəm.

Gül kimi əllərdə gəzmərəm daha,
Baxın şüalanan barmaqlarıma!"

Pəri göz yetirdi pəri oğluna,
Gördü haqdan çatıb səadət ona.

Dedi: "- Ey pərilər, divlər rəhbəri!
Hünərin ağlısan, ağlın hünəri.

Bir incə nüktəni gəl indicə aç,
Uşağın ömrünə nur saç, işıq saç!

Yazıqdır, qalmasın ayaqsız, naçar,
Sənin ki, bu qədər malın, mülkün var,

De görüm olubmu ömründə bir an,
Özgənin varına tamah salasan?"

Peyğəmbər dedi ki, "ey ömrümə yar,
Heç kimdə olmayan sərvətimiz var.

Şahlıq xazinəsi, mal, dövlət mənim,
Balıqdan Ayacan hər sərvət mənim!

Ancaq bu sözümə şəkk etmə sən də,
Salam vermək üçün kimsə gələndə.

Gözucu əlinə baxıram onun,
Görüm nə gətirmiş mənə eloğlum".

Bu doğru sözləri eşidən uşaq
Lapdan qalxdı yerdən ayaq açaraq.

"- Ayağım açıldı, baba, ay baba!
Gülür gözlərimə aləm, el-oba".

Bəli, ən qüdrətli Loğman imiş, bax,
Tanrı dərgahında düzgün danışmaq.

Yaxşısı budur ki, düz olaq biz də,
Düz ataq, çıxmasın ov əlimizdən.

Ey mənim yeganəm, ey gözümə nur!
Söylə, neçin mənə qanın soyuqdur?

Özün bilirsən ki, gözüm var səndə,
Həsrətin, hicranın dağdı sinəmdə.

Bəs nədir bu rəftar, ey pəriçöhrəm,
Sevinc əvəzinə qəm verirsən, qəm.

Su üstündə duran nazəndə sərvin,
Düzlükdən savayı nəyi var, desin?

Dedi: "- Bizim nəsil sevir ülfəti,
Ancaq sınanmışdır bir xasiyyəti:

Qəlbini kişiyə verən qadınlar,
Uşaq doğan kimi dözməz, məhv olar.

Bizdə doğan olsa, sil dəftərindən,
Ürəyi ölümə nə cür verəsən?

Bir anlıq zövq üçün qurbanmı gedək?
Balla zəhər yemək axı nə demək?

Canım da əzizdir cananım qədər,
Neçin qurban gedim, məhv olum hədər?

Yalnız sənə açdım mən bu sirrimi,
Bəlkə bağışlarsan kəm-kəsirimi.

Örtüksüz xonçayam mən evi bərbad,
İstəyirsən saxla, istəyirsən at.

Mən ki, gizlətmədim sirrimi səndən,
Açdım əhvalımı, dürüst dedim mən.

Qoy şahlar şahı da desin halını,
Məndən gizlətməsin öz əhvalını.

Bu günəş cəmallı kənizlərindən,
Tezcə soyumağın nə üçün, nədən?

Ürək istəyənə vermirsən ürək,
Bircə ayını da görmür o mələk.

Əvvəl çıraq təki əziz, girami...
Kəsirsən başını sonra şam kimi.

Ucadıb başını əvvəl göylərə,
Sonra həqarətlə atırsan yerə.

"- Çünki heç kəs məni başa düşməyib,
Sevgisi mənimlə nəfəsləşməyib.

Hərə öz işinə möhtəris olub,
Əvvəl yaxşısı da, sonda pis olub.

Elə ki, böyründə çoxalıb yağı,
Unudub zəhməti, xidmətkarlığı.

Hər kəsə yaraşan öz addımı var,
Məgər şah xörəyi gədanı saxlar?

Dəmirdən də möhkəm bir qarın hanı,
Dözəsən, yesən də min dəyirmanı?!

Ərini həmişə şux görən nigar,

Ona, özünə də bir az kəc baxar.

İnanma qadına, saman kimidir, -
Yel onu hər səmtə apara bilir.

Tərəzi kimidir qızıl sevənlər,
Qadını arpaca qızıl da əyər.

Narda nar giləsi qəşəng görünür,
Yetişəndə ləldir, yetişməsə - dürr.

Çocuğa, üzümə oxşar güləndam:
Xam ikən yetgindi, yetişəndə xam.

Küdüyə bənzəyir hər bir aycəmal:
Kalı dəymiş olur, dəymişi də kal.

Qadına ismətdir ərindəki nur:
Gecə, Ay doğanda ayüzlü olur.

Mən səfa görmədim kənizlərimdən,
Hamsı daş-qaş qulu, qaş-göz bəzəyən.

Sədaqət görürəm tək bircə səndə,
Eşqin buna görə yanır sinəmdə.

Səndən kam almasam, umudum sönər,
Aləm cansıxıcı, miskin görünər".

Şah açdı ən zərif düşüncələri,
Əfsus ki, olmadı qıza əsəri.

Alagöz dönmədi bəhanəsindən,
Atılan oxlardan yayındı fövrən.

Şah dilxor, pəjmürdə, çiynində bir dağ,
Yoxuş yollar ilə qalxırdı ancaq.

Su görüb dözürdü susuzluğuna,
"Səbr elə" deyirdi zaman da ona.

Xoşqədəm sənəmin qovduğu qarı,
Oyandı yuxudan bir gecəyarı.

Bildi, səbrsiz şah səbrə qatlaşır,
Kama çatmaq üçün yol tapmır, çaşır.

Onu aciz edib nazənin zalım,
Güclü bədinini taqətdən salıb.

Düşündü: " Məqamdır, olum aşina,
Açım div oyunu pəri başına,

Günəşin taxtına çaxnaşma salım,
Ayın qalasını ovsunla alım.

Min ox atsalar da yerə enməsin,
Gərilmiş kamanım zədələnməsin."

Şahı cəzb elədi qarı ovsunu,
Hədəfə tuşladı o, cadusunu.

Cahan çıraqçısı şad olsun deyə,
Qarı bir əfsunu etdi hədiyyə.

"- İstəsən xam dayça, o şux nazənin
Yəhərin altında ram olsun sənin,

Başqa bir madyanı tumarla əmin,
Gözü önündəcə yəhərləyib min!

Beləcə davranır atabaxanlar -
Bir az xam atları cilovlayanlar".

Bu fəndi bəyəndi, şah bildi vaxtdır,
Kərpic qəlibindən düz çıxacaqdır.

Rəna, şirindodaq bir kəniz aldı,
Hoqqabaz gəlini altına saldı.

Tərbiyə vermişdi qulsatan ona,
Təpik atmaz idi tumarlayana.

Şaha dəmsaz idi kefi saz gəlin,
Yüz mayallaq aşan oyunbaz gəlin.

Şah çətin dözürdü, kəsib səsini,
Ona tuşlayırdı sərnizəsini.

Oxu bu göbəkdə od arayırdı,
Əli öz yarını tumarlayırdı.

Bu qızla yeyirdi öz cigərini,
O qızın deşirdi qız gövhərini.

Qız gördü vüsalda min can döyünür,
Dedi: qoy deşilsin deşilməmiş dürr.

Qondu Ay üzünə qısqanclıq tozu,
Yolundan dönmədi ancaq doğrusu.

- Bəndəlik borcuma sadiqəm! - dedi.
Bircə tük qədər də dəyişilmədi.

Düşündü: görəsən bu hiylə nədir?
Tüstü o qarının təndirindəndir.

Səbr etdi, sakitlik onun şakəri,
Heyhat, aşiqlikdə səbrin nə xeyri?

Nəhayət, bir gecə hümayun üzlü,
Şahı xəlvətlədi, ürəyi sözlü.

"- Ey mələk xilqətli ulu şəhriyar!
Dinə, ədalətə böyük bayraqdar!

Düz sözlü, düz rəyli bir hökmransan,
Mənə düzünü de, çıxma yolundan.

Kam aldığın günlər məncə - əyləncə,

Başı dan yeridir, ayağı gecə.

Sənin gündüzünə gəlməsin zaval,
Gecən bəxş eləsin daim bal vüsal.

Mənə sübh şərbəti bəxş edən insan,
Neçin gecə kimi sirkə saçırsan?

Tutalım, yemədən doymusan məndən,
Bəs şirin ağzına atırsan nədən?

Məndə iztirabdan heç qalarmı can,
Qarşımda əjdaha tumarlayırsan.

Nə üçün öldürsün məni bu şahmar,
Özün vur, sənin ki, öz qılıncın var.

Bu cür qara yola kim saldı səni?
Sənə kim öyrətdi belə fitnəni?

Məni xəbərdar et, yoxdu xəbərim,
Uçaram, qılıncdır mənim şəhpərim.

And olsun Tanrıya, əziz canına,
Səninkiyəm, açsan bu sirri mana.

Açaram qarşında qız xəzinəmi,
İstəyincə dağıt, poz xəzinəmi".

Ona məftunu şah - qibleyi-aləm,
Gördü ki, əhdinə möhkəmdi, möhkəm.

Nə varsa deməli, deyilməməli, -
Dedi, gizlətmədi ürəyi, dili:

"Sənə məhəbbətim od vurdu mənə,
Od vurdu, yandırdı sümüyümü də.

Səbr etdim, bir az da kükrədi dərdim.
Üzgün bədənimi natəvan gördüm.

Axır ki, o qarı tapdı dərmanı.
Neynim, qalmamışdı başqa gümanım.

Yetdi imdadıma əvəlik, güdü,
Yemədim, müzəvvər bəhanəm oldu.

Onunla yatdım ki, sən qızışasan,
Bəlkə vüsal üçün sən də coşasan.

Yalnız od üstündə su qaynar, daşar,
Yalnız od üstündə dəmir yumşalar.

İnan, bu əyləncə ziyandır mənə,
Yalnız sənin eşqin dərmandır mənə.

Yalnız sənin yerin - gözümün üstü,
Sən odsan, o qarı arada tüstü.

O tüstü dağıldı, özün gördün ki,
Sən mənimlə qaldın yanar şam təki.

Quzu bürcündəyəm mən günəş kimi,
Qarının şaxtası yada düşərmi?"

Şah belə qəlb açan dastanlar deyir,
O nazənin isə nazla dinləyir.

Xam dayça xilqətli o Türk gözəli
Axır ki, yumşaldı, ram oldu, bəli!

Qönçənin təxtinə əyləşdi bülbül,
Məst oldu, altında açılınca gül.

Tutu şəkər dolu süfrəni görcək,
Özü vəcdə gəldi şəkər səpərək.

Xurması süd dolu darısqal arxa,
Qızıl balığısa girdi irmağa.

Şirin, dadlı idi dirəşmə vaxtı,
Xurmaya əlavə şərbət buraxdı.

Naxışdan ipəyi götürdü hallı,
Açdı mücrüdəki qızıl qıfılı.

Qızıl yatağının dibinə çatdı,
Qızıl bəzək vurub onu saraltdı.

Şadlıq, şadyanalıq sarı rəngdədir,
Zəfəran halvası bu ahəngdədir.

Sarıdır deyibən pisləmə nahaq,
Zəfəran dadının iştahına bax.

Niqaba zər çəkir yanan sarı şam,
Musanın öküzü sarıydı tamam.

Şadlığın mayası qızıl sarıdır,
Sarı gil möcüzə nemət yaradır".

Dinləyib dastanı şah kama çatdı,
Qızı qucaqlayıb qol-boyun yatdı.

BƏHRAMIN DÜŞƏNBƏ GÜNÜ YAŞIL GÜNBƏZDƏ ƏYLƏŞMƏSİ VƏ ÜÇÜNCÜ İQLİMDƏN ŞAH QIZININ ƏFSANƏ SÖYLƏMƏSİ

Bəli, düşənbə də gəldi dünyaya,
Yaşıl çadırlı şah ucaldı Aya.

Mələklər bağı tək geydi yamyaşıl.
Yanar çıraq kimi odu al, yaşıl.

Yaşılı günbəzə saldı səmtini,
Orda yaşıl gördü səadətini.

Zümrüdü günbəzə ulduzlar bağı
Elə ki, tökdülər bahar yarpağı

Sərvə səda gəldi səma tağından:
- Danış, darlıq getsin bal dodağından!

Namaz qılan pəri kəsdi səsini,
Açdı Süleymana sirr pərdəsini;

Dedi: - "Ey varlığı canımız olan,
Bütün canlar sənin canına qurban!

Səadət qəsridir sarayın sənin,
Taxtın dayağıdır bu mavi çərxin.

Sənin başındadır tac ucalığı,
Sənin qapındadır bəxtin dayağı.

Zatın məmləkətə əbədi bir tac,
Sənin dərgahına dünyalar möhtac!"

Pəri dua qıldı, göylə danışdı,
Əqiq dodağından qənd - şəkər saçdı.

HEKAYƏT

Dedi: "- Rum elində bir kişi vardı,
Mumlu bal kimiydi gözəl, mərd adı.

İzzətli, qüdrətli, kamil bir kişi.
Boynuna biçilmiş yaxşılıq işi.

Camalı, kamalı işıq saçaraq
Təmiz əməlləri güdürdü ancaq.

Tanıyan deyirdi: - Pəhrizkar Bişr
Xalq üçün əlləşir, xalq onu sevir.

Gedirdi bir gün o, nazlı bir halla
Enişi, yoxuşu olmayan yolla.

Yolda bir eşq onu tutdu, nə tutdu.
Hər şeyi unutdu, bir fitnə tutdu.

Xam ipək geyimli gözəl bir vücud -
Buluddan baxan Ay ona vurdu od.

O, yoldan keçirdi əmin, arxayın.
Bulud niqabını götürdü ayın.

Ay qara buluddan sıyrılsın deyə
Külək yol göstərdi felə, fitnəyə.

Bişr onu görcək ayaq saxladı.
Ox dəydi, ox onu yerə mıxladı.

Qəmzələrdən xumar bir surət gördü,
Yüz tövbə sındıran lətafət gördü.

Bir xırman gül idi o sərv, o bəla.
Üzü yuyulmuşdu kəklik qanıyla.

Bu qəmzə yuxusu, sehrkar yəqin
Kəsmiş yuxusunu min-min aşiqin.

Ləbləri qaymaqmı, ya gül ləçəyi?
Qənddimi, baldımı bu yaz çiçəyi?!

Yatmış nərgizdimi gözlər dərində,
Fitnəmi gizlənib kirpiklərində?!

Qıvrım saçlar qara, üz - çıraqdımı,
Qartal caynağına keçən vağdımı?

Bir xalı vardı ki, zülfü tək ənbər.
Gözləri vardı ki, gözlər, nə gözlər!

Bu gözlər, nərgizlər, bu zülf önündə
Axı hansı bəndə düşməz kəməndə?!

Lapdan çimdiklənən çocuqmu vardı,

Bişrin varlığında fəryad qopardı?!

Bu səsi eşidən o Ay gülbədən
Çəkdi örtüyünü üzünə birdən,

Boynuna götürüb o boyda qanı,
Nə cür addımladı bu canlar canı?!

Ayıldı uyğudan, Bişr nə gördü:
Oğru çıxıb getmiş, virandı yurdu.

"Getsəm arxasınca, sonu pis olar.
Dözsəm, səbr eləsəm... heç səbrimmi var?

Yenə də son çarə - səbr eləməkdir.
Qalan şey abırsız olmaq deməkdir.

Məni çıxartsa da yolumdan şəhvət,
Kişiyəm, dözərəm, ölmərəm əlbət.

Şəhvəti tərk etmək dinə xidmətdir,
Pəhrizkarlıq üçün birinci şərtdir.

Yaxşısı budur ki, köç edim, bəli,
Beyt - ül - müqəddəsə üz çevirməli!

Xeyri, şəri bilən ulu Yaradan
Bu çətin işimi eləsin asan".

Tədarük görübən can atdı dinə -
Müqəddəs şəhərin ziyarətinə.

Pak eldə sığındı pərvərdigara:
- Özün yet imdada, özün qıl çara.

Yalvardı, yaxardı, min üzr istədi,
- Tamam əl çəkirəm arzumdan! - dedi.

Özünü Tanrıya təslim edərək,
Ağladı, sıtqadı mələr bir ürək.

- Tanrım! Qoru məni divdən, şeytandan.
Girməsin qəlbimə bir fitnə-filan.

Göyə əl qaldıran dinin əsgəri.
Döndü pak məbəddən qayıtdı geri.

Yolda bir alçağa ürcah oldu, ah!
Zahirdə xeyirxah, batində bədxah.

Hər incə mətləbə irad tutardı,
Bir işdə neçə yüz nöqsan tapardı.

Yaxşıdan, yamandan düşəndə söhbət,
Daim çalışırdı etsin Bişri pərt.

"- Elə yox, belədir... küfr saçmasın,
Gərək hər boşboğaz ağız açmasın!"

Gəvəzə girişdi haraya, həşrə,
Sanki bihuşdarı verirdi Bişrə.

- Sənin adın nədir?.. Bişrdir, aha,
Səni öz adınla çağırram daha.

- Mənim adım Bişr... bəs səninki nə?
Görək yaraşırmı adın özünə?!

Dedi: - Mən Məliha, imam, nur dağı,
Sən Bişr - bəşərin rüsvayçılığı.

Bu yerdə, bu göydə nə varsa tamam
Halaldan, haramdan tamam agaham.

Bilirəm, ağılda nə gizlənibsə,
Kimsə girə bilməz mənimlə bəhsə.

On iki alimdən artıq bilirəm,
Mən on iki fənnəm, on iki aləm.

Bu dağlar, dənizlər, ormanlar, çaylar,
Mavi çərx altında hər nə var aşkar

Əslini, nəslini dürüst bilirəm,
Mənim ovcumdadır bu külli-aləm.

Əlim çatmasa da fələyə, ərşə,
Bilirəm, haradan o tapıb nəşət.

Kimi hədələsə təhlükə, hiylə,
Onu dərk edirəm bircə nəzərlə.

Zavala uğrasa bir şahlıq hərgah,
Mən əlli il öncə oluram agah.

Taxıl qəhətliyi yaransa əgər,
Bunu bir il öncə verirəm xəbər.

Qovub qızdırmanı bir xəstə candan,
Küpə də qoyuram belinə əlan.

Nalı oda atsam, dönür yaquta,
Əlimdə dürr olur bir kəhrəba da.

İksirim sal daşı dürrə döndərir,
Torpağı qızıla, zərə döndərir.

Ağzımdan sehrli bir yel üfürsəm,
Qıvrılan kəndiri ilan görərsən.

Hər bir xəzinənin, bağlı mədənin,
Tilsimini açan mənəm, mən yəqin.

Göy və yer haqqında nə soruşsalar,
Ondan da deyərəm, bundan da aşkar.

Elmin dərgahında bilir hər alim:
Yoxdur məndə üstün müdrik, müəllim".

Beləcə gopladı o lovğa nadan,

Bişr təngə gəldi boşboğazlıqdan.

Qara bulud qalxdı bu zaman dağdan,
Məliha buluda baxdı uzaqdan.

Dilləndi: - O bulud qırdan da qara,
Busa ağappaqdır, bu sirri ara.

Bişr söylədi ki, bu qara, o ağ
Tanrının hökmüylə yaranır ancaq.

- Yox! - dedi Məliha, - keç bəhanədən,
Oxu hədəfinə tuşlamadın sən.

Bir od tüstüsüdür o yanıq bulud.
Ağlın yoxsa, barı sükut et, sükut.

Süd kimi ağappaq buludun fəqət
Yeyir varlığını nəmlik, rütubət".

Yüngül bir meh əsdi bu dəm qarşıdan,
Görün nə söylədi gəvəzə, nadan:

- Kəl kimi mənasız yaşamaq olmaz,
Nədir bu əsən yel, şərh elə bir az.

- Allahın işidir! - dedi gülnəfəs, -
Allah hökm etməsə heç nə düzəlməz.

Dedi: - Nə vaxtacan qarılar kimi
Söküb tökəcəksən eyni mətləbi?

Bu rüzgar havadır, hava, ay axmaq,
Onu dilləndirən buxardır ancaq.

Hələ o dağa bax... de görüm nədən
Bu dağ vüqarlıdır o birilərdən?!

- Allahın işidir hər bir tapmaca,
Bu dağ alçaq olur, o biri uca.

- Yox, yenə mətləbdən çıxdın kənara,
Elə əl atırsan pərvərdigara!

Bəzən bulud enir bəndə, bərəyə,
Sellər dağı yuyur, tökür dərəyə.

Ucalan dağ isə qıraqda qalır,
Sellərin hökmündən uzaqda qalır.

Bişr onun üstünə qışqırdı bərkdən,
Şəkk etmə Tanrıya, əl çək höcətdən!

Xəbərsiz deyiləm xilqət sirrindən,
Bütün elmlərdə üstünəm səndən.

Sirri özbaşına açmazlar ancaq,
Yolu öz fikrilə süpürən axmaq!

Biz ki, hər pərdəyə yol tapmayırız,
Pərdə də naxışa bələdik yalnız.

Səhv ardınca getmək mücahidlikmi?
Dərsi tərs oxuyan şəyird zirəkmi?

Qorxuram pərdəni qaldıran zaman,
Başına iş açsın qələt oxuyan.

Bu yüksək ağaca gəl dırmanma çox,
Heç kəsə yaraşmır əliuzunluq.

Bişr ona oxudu bu cür əfsunu,
O, yenə atmadı füzulluğunu.

Neçə gün yan-yana qoşa getdilər.
Gopdan əl çəkmədi o zərrə qədər.

Susuz, yanar çöldə iki növcavan.
Beyin-baş qaynayır yuxusuzluqdan.

Fəğanla, fəryadla yürüdü onlar,
Qaynar cəhənnəmi dalda qoyanlar.

Çatdılar möhtəşəm, zor bir ağaca,
Yamyaşıl, pakizə, nadir ağaca.

Gömgöy ipək idi ağacın altı,
Onu görən gözlər işıqlanırdı.

Altında saxsı bir küp basdırılmış,
Təmiz, saf suyuna alqış, min alqış!

Reyhan kimi təzə, saf su pakizə,
Küpü görən kimi bizim gəvəzə

Bişrə söylədi ki, ey nəcib yoldaş,
Sən mənə indicə söyləyəsən kaş.

Ağzı açıq qalan saxsı küp neçin,
Neçin gizlədilib təkində yerin?

Ətrafı dağ deyil, səhradı bomboş,
Bəs hardandı suyu bunca təmiz, xoş?

Bişr: - Çəkmə, - dedi, - çox bizi bəhsə,
Yəqin ehsan üçün düzəldib kimsə.

Yerə basdırıb ki, lapdan sınmasın,
Qaya, daş dəyəndə parçalanmasın.

- Yox! - dedi Məliha, - qələtdir sözün,
Qələt qarışdıran naşısan özün.

Özgə xatirinə özgə bir adam
Demək, su daşıyıb çiynində müdam?!

Harda? Cəhənnəmdən bir az da öndə,
Bircə damcı da yox həndəvərində.

Bura ov yeridir, ov... ey bixəbər!

Burda ox atanlar, kaman çəkənlər

Küpü ağzınacan suyla doldurub,
Əslində ov üçün tələ-tor qurub.

Ki, gəlsin duz yemiş maral, dağ qoçu,
Ya suya tələsən bir gur, bir ahu.

Suvata can atan yazıq heyvanlar
Ölümə getdiyin de, nə cür anlar?

Ovçu kəsir yolu, pusquda durur,
Çəkib kamanını yazığı vurur.

Su içdiyi yerdə oxlayır birdən,
Hələ kabab çəkir əmlik ətindən.

Mətləbi bax bu cür sən açа bilsən,
Hamı əhsən deyər ağlına, əhsən!

Bişr söylədi ki, ey sirlər açan,
Bir məslək sahibi olur hər insan.

Biz öz beynimizi daim eşirik,
Özgələr haqqında fikirləşirik.

Mən sənə dedim ki, fikirləşmə pis.
Kimdir pis düşünən? Dargöz, ya xəbis.

Onlar küp yanında süfrə açdılar.
Duz-çörək kəsdilər, su da içdilər.

Necə də sərindi o saf, zülal su.
Qəlbə qanad verdi hər bir damlası.

Məliha qışqırdı Bişrin üstünə:
- Çəkil! Yana çəkil, deyirəm sənə.

Bu ləzzətli suda çimməliyəm mən,
Biz az təmizlənim toz ilə tərdən.

Bədənim az qala duz bağlayıb, duz.
Çirkin içindəyəm, ölürəm, ey dost!

Üstümdən, başımdan bu çəngi silim,
Bir azca pak olum, yola düzəlim.

Başına daş salım küpün gərək mən,
Heyvanlar qurtulsun tordan, tələdən.

Bişr cavab verdi: - Açma gəl əngəl,
Bu dupduru suyu bulandırma gəl!

Könül xoşluğuyla nuş eləmisən,
Neçin öz çirkini ora tökəsən?

Çörək də müqəddəs, su da müqəddəs.
Nuş etdiyi suya heç kəs tüpürməz.

Qatmazlar meyə xılt, aynaya sirkə,
Nəsilbənəslinə vurarsan ləkə.

Başqa bir təşnə də düşəndə bəndə
Qoy içsin bu sudan yeri gələndə.

Yox, qulaq asmadı bədniyyət, sözə.
Murdar çövhərini çıxartdı üzə.

Soyundu, geyimi qoydu bir yana.
Tullandı, baş vurdu küpün suyuna.

Sən demə dərinmiş bu küpün suyu,
Zahirən küp imiş, əslində quyu.

Hərif çox əlləşdi, hey əl-qol atdı,
Axırda quyunun dibinə batdı.

Çoxbilən başını saldı cəncələ,
Bacara bilmədi öz əcəlilə.

Bişr bir kənarda, gözləri qan-yaş,
Suyun çirklənməsi ona dərd, təlaş:

Bişr bir kənarda, gözləri qan-yaş,
Suyun çirklənməsi ona dərd, təlaş:

"Bu xam haramzadə görün neylədi,
Bizə salamını haram eylədi!

Min heyif... bu qotur, murdar bədəxlaq
O cür zülal suyu bulandıracaq.

Neynərəm, saf suyu döndərsə lilə,
Qorxuram küpü də sındırsın hələ.

Ağıllı, pak adam yava iş görməz.
İyrənc əməlindən zövq alır nakəs.

Heç kəsin olmasın belə yoldaşı,
Kaş elə o suda bataydı başı.

Bişr çox gözlədi, nəfəs dərərək.
Neçin gəlib çıxmır bu azğın köpək?

Qalxdı, sinəsində bir ağrı, gup-gup,
Xəbəri yoxdu ki, hərif qərq olub.

Gördü o boğulub canı çıxmışı,
Küpün qırağına əyilib başı.

Heyrətlə düşündü: nə dəhşətdi bu?
Qırdı göy budaqdan bir yaş çubuğu.

Dişlə, dırnaq ilə təmizləyərək
Yondu, cilaladı sivri nizə tək.

Yanaşdı çubuğu küpə saldı ki,
Bilsin hovuzçanın dərinliyini.

Sən demə kərpiclə üstühörülmüş

Bu quyu az qala bir ümman imiş.

Ağzına küp ağzı qoymuş ki, usta,
Heyvanlar düşməsin, suya can atsa.

Köksündə yerlərin, göylərin gücü
Bişr üzgüçüydü, mahir üzgüçü.

Üstündə Tanrının kölgəsi vardı,
Fələk özü ona dost, havadardı.

Heyrətə gəlsə də saçmadı dəhşət.
Əlləşdi, çalışdı, qanında qeyrət.

Onu xilas edib su quyusundan
Torpaq quyusuna gətirdi əlan.

Örtdü ürəyini torpaqla, daşla.
Dayanıb düşündü acı tələşla.

"Hanı mədh etdiyin o ağlın hanı?
Min düyün açası bayrağın hanı?

Mən üstün gələrəm, deyirdin, divə,
Pəriyə, vəhşiyə, hər cür hərifə.

Deyirdin, ərşə də kəmənd atarsan,
Ən dərin sirrə də gedib çatarsan.

Guya bacarırdın oniki işi,
Ey arvad telinə dəyməyən kişi!

Bəs peyğəmbər idin, dayanıb öndə
Görürdün keçmişi, gələcəyi də.

Ərşi də, gürşü də görən münəccim,
Ayağın altını görmədin neçin?

Bu küpün haqqında nələr danışdıq,
Növ-növ, çeşid-çeşid fəsillər açdıq.

Xeyli danışsaq da biz artıq-əskik,
Əmələin məğzini deyə bilmədik.

O küpün suyuna tulladıq nəsə,
Axırda od qoyduq öz küpümüzə.

Sən demə düşmüşük mətləbdə cida,
Tamam başqa sevda bu karxanada...

Çərx ki, düyünləyib ipin ucunu,
Hələ heç kəs açа bilməmiş onu.

İkimiz nə qədər fikri əylədik,
Amma hər nə dedik biz yanlış dedik.

Mən çıxdım, sən isə batdın qəfildən.
Çünki mən şükredən, sən naşükürsən.

Dedin, heyvan üçün qurulub tələ.
Özün heyvan kimi düşdün cəncələ.

Mən yaxşı düşündüm, yaxşı da qaldım.
Yaman düşünənin sonu zavaldı".

Bişr belə deyib ayağa qalxdı.
- Hardadır geyimi?
Dörd yana baxdı.

Yığdı, yumaladı paltar dəsini,
İpəkdən tikilmiş əmmaməsini,

Misri libasını, kəmərini də
Taparkən boğçadan düşdü bir kisə.

İçində min qızıl - Misir sikkəli.
Sikkədə kemişin naxışı, əli.

Silkədi, dinlədi qızıl səsini.
Bağladı boğçanı, boğdu nəfsini.

Eşitdi o dəmdə vicdan səsini:
"Onun qızılını, əmmaməsini

Donunu salamat saxlamaq gərək.
Tapaq... arvadına, oğluna verək.

Soruşum, öyrənib hardadı yurdu,
Hansı ev yetirib bu qoca qurdu?

Əlim yetməsə də fəlakətinə,
Xəyanət qılmaram əmanətinə.

Onun etdiyini etsəm aləmdə,
Yediyi kötəyi yeyərəm mən də".

Boğçanı bağlayıb aldı əlinə,
Döndü qum çölündə bir dağ yelinə.

Yurduna yönəldi, yola düzəldi,
Səhradan şəhərə, evinə gəldi.

Nə qədər gözəldir doğma el-oba,
Çıxdı pişvazına qohum-əqraba.

Dincəldi neçə gün ev-eşiyində,
Çəmənin, çayırın gül döşəyində.

Çoxuna göstərdi o əmmaməni:
- Kim ola sahibi? Şad edin məni.

Mötəbər bir kişi dedi: - Oğul, sən
Bir az zəhmət çəkib yol getməlisən.

Onuncu küçədə beş sanlı bina
Ki, qılxıb göylərin yeddi qatına,

Onun öz qəsridir, döy qapısını.
Tikib sarayların ən yaxşısını.

Paltarı, qızılı əmmaməylə bir
Alıb həmən qəsrə yön götürdü Bişr.

Bir şəkər dodaqlı dilbər yanaşdı,
O, qapı döyəndə qapını açdı.

- Buyur xoş gəlmisən cənab xoşqədəm,
Mətləbin varsa, de, əncam çəkərəm.

Bişr söylədi ki, bir əmanət var,
Evin xanımına versəm xoş olar.

Bu evə girməyə icazə olsa,
Dərdimi deyərəm, müxtəsər, qısa.

Bu evin sahibi Məliha kişi
Gördü az müddətdə çox kəşməkeşi.

- Durmayın qapıda... buyurun, gəlin.
Ona yer göstərdi baldodaq gəlin.

Niqab gizlətmişdi günəş üzünü.
- Qonaq, buyur! - dedi - söylə sözünü.

Bişr əhvalatı danışdı tamam.
Dinlədi ay üzlü o gümüşəndam.

Eşitdi, öyrəndi o, bircə-bircə
Yolçular ilk dəfə görüşüb necə.

Lovğa Məlihanın vurub yıxmağı,
Özündən çıxmağı, yumruq sıxmağı

Yaxşını pis kimi təqdim şakəri,
Döşünə döyməsi, zəka hünəri

Mərdə namərd olub quyu qazması,
Dupduru sudakı hüsnü pozması,

Axırda boğulub həlak olmağı

Gör necə sarsıtmış gələn qonağı!

Hər nə eşidibsə, hər nə görübsə
Bişr nəql elədi o gülnəfəsə.

Axırda söylədi: "- Başın sağ olsun,
Barı indən belə bəxtin ağ olsun.

Suda pak olmuşdu o, dönə-dönə.
Tapşırdım torpağın xəzinəsinə.

Budur gətirmişəm pal-paltarı da.
Burdadır papağı, qızılları da".

Göz qoydu qonağın pak əməlinə,
Hər şey aydın oldu cavan gəlinə.

Ağıllı, işbilən bir qadındı o,
Təmiz vərəqləri göydə oxudu.

Söhbətdən bir azca nalan, pərişan,
Gözündən su tökdü, keçdi sulardan.

Dedi: " - Ey hüma tək müqəddəs olan,
Ey Tanrı bəndəsi, ey Ülvi İnsan!

Nəcib, üzügülər, halalzadəsən.
Sənin bu hüsnünə əhsən, min əhsən!

Heç vaxt görmədiyin, tanımadığın
Kimsəsiz qadına bu yaxşılığın

De, hansı kişinin əlindən gələr?
Bir şan balı çalmaq mərdlikdir məgər?

Yox, mərdlik odur ki, sınmasın vüqar,
Mərdi azdırmasın nə zər, nə dinar.

Məliha nə etdi, özünə etdi.
Özünə yaraşan bir yerə getdi.

Dedin ki, pisliyi xoşlayandı o.
Düz dedin, az dedin, bir ilandı o.

Onun işi-gücü mərdüməzarlıq.
Həm cəfa yetirmək, həm zülmkarlıq.

Qənim kəsilmişdi qıza, gəlinə.
Çoxdan layiq idi bu cür ölümə.

O kinli cühudun şər - vicdanıydı,
Məbəd əjdahası, sehr ilanıydı.

Çəkdiyi dağ durur hələ sinəmdə,
Yalnız şəri gördüm tərəzisində.

Mənə ömrü boyu yalan satırdı,
Ancaq yastığımda rahat yatırdı.

Başından yel əssə, qalxan olurdum.
Osa mənim üçün tufan olurdu.

Şükür, Tanrım özü bir əlac etdi,
O möhnət qovğası qapımdan getdi.

Pisini deməyin nə mənası var?
Ölənin dalınca pis danışmazlar.

Yaxşı ki, kəsildi evdən ayağı.
Bugün səndən gördüm mərhəmət, qayğı.

İşimə yarayan, yaxşı kişisən.
Sənə yox demərəm, məni istəsən.

Məndə ismət də var, mal da, cəmal da
Yaşayaq, kam alaq bu cah-cəlaldan.

Tanrı buyuran tək kəbin kəsdirək.
İşə bir əncəm çək, biz də gün görək.

Səni bir ər kimi bəyənirəm mən,
Üzümə nur düşdü comərdliyindən.

Mənə meyl eləsən, olaram yarın,
Sənin pərəstarın, sənin qəmxarın.

Mən dedim sözümü, ey kişi oğlu!
Dövlətim, sərvətim, cəmalım da bu!"

Gəlin Ay üzündən saldı örtüyü,
Tər əqiq üstündən qupquru möhrü.

Bişr heyran qaldı bu hüsn önündə,
Bir günəş gülürdü təbəssümündə.

Yadına saldı ki, neçə gün öncə
Görüncə çalmışdı onu bu qönçə.

Ah çəkdi, gəlinə bir də vuruldu,
Qulağı həlqəli bir qulu oldu.

Gəlin ətir səpdi, Bişr bayıldı.
Onun nəfəsilə yalnız, ayıldı.

Baş əydi, utandı bayılmağından,
Başının üstündə bir dəstə reyhan.

"- Pərinin eşqindən bihuş olsam da,
Sanma divanəyəm mən bu dünyada.

Bayılır adətən div görən adam,
Mənsə pəri görüb bihuş olmuşam.

Gördüyün bugünkü məhəbbət deyil.
Mənim məhəbbətim çoxdankıdır, bil!

Söylə, yadındamı çərşənbə günü
Üzündən almışdı yel örtüyünü.

O gün əldən getdim görəndə səni.

Məst oldum, içməmiş vəslin meyini.

Lap cızdağım çıxdı dərdindən sənin,
Ürəyim üzüldü, gülüm, gülşənim.

Bircə an yadımdan çıxmasan belə,
Canda saxlayıram sirrimi hələ.

Elə ki, dözümüm fəryad qopardı,
Tanrı dərgahına pənah apardım.

Tanrım fəziləti, mərhəmətilə
Mənə bəxş elədi bir qızıl şölə.

Heç vaxt bənd olmadım özgə malına,
Kəbinli gözəlin Ay cəmalına.

Bəxtim buna görə bəxş etdi mal da,
Haram yox, bir halal sahibcəmal da".

Elə ki, o mərdin məhəbbətindən
Qadın agah oldu, çıxdı çətindən.

Qonağa rəğbəti artdı birə beş.
O mələk üzlüdən görüb nəvaziş,

Göyə əl qaldırıb minnətdar oldu,
Kəbin kəsdiribən yara yar oldu.

Yatarkən... qoynunda o pəriçöhrə,
Duası tuşlandı yaman gözlərə.

Bir şahı cühuddan azad etdi o.
Bir Ayı xüsufdan uzaq etdi o.

Yudu ipək dondan sarı qiyarı,
Atdı şənbəlidi süsən baharı.

Gəlini cənnətlik, huri bilərək,
Bişr aldı ona bir yaşıl köynək.

Sarıdan yaxşıdır yaşıl geyimlər,
Yaşıllıq yaraşır sərvə sərasər.

Yaşıl rəng əyinə rövnəq gətirir,
Bu rəng mələklərin ilk bəzəyidir.

Can daim yaşılla yaşar həmahəng.
Gözə işıq verir, işıq... yaşıl rəng.

Bitkilər yaşıla can atır müdam.
Ləklər bu rəngdədir başdan-binadan.

Aycəmal bu şeri deyən çağında
Şah ona yer verdi öz qucağında.

BƏHRAMIN SEŞƏNBƏ GÜNÜ QIRMIZI GÜNBƏZDƏ ƏYLƏŞMƏSİ VƏ DÖRDÜNCÜ İQLİMDƏN ŞAH QIZININ HEKAYƏT SÖYLƏMƏSİ

Günlər Dey ayında gödəkdi, gödək,
Bir gün Tir ayının bir gecəsi tək.

O başqa günlərdən xeyli yaxşıdır,
Həftənin ortası, göbək naxşıdır.

Adı Bəhramidir, rəngi bəhrami.
Adaşdı onlarla Bəhramın nami.

Geyindi əyninə qırmızı paltar,
Qırmızı günbəzə getdi şəhriyar.

Seqlab ölkəsinin oddan qırmızı,
Sudan lətafətli slavyan qızı

Yürüdü, Bəhrama diqqət kəsildi,
Endi, çəkməsinin tozunu sildi.

Xidmət kəmərini çəkdi belinə,

Pərəstiş edən Ay xoş gələr günə.

Gecə yandırıb dan ulduzlarını,
Sökdü göy tağının nur paltarını.

- Ey alma yanaqlım, bal dodaqlım, gəl!
Bizə bir nağıl de, dünyadan gözəl.

Şaha yox demədi nazənin rəna,
Əqiqdən dürr tökdü şah ayağına.

"- Ey şah, ey cəlalı Ay - Gündən böyük,
Sənin dərgahına astanadır göy.

Sən deşilə bilən hər dürdən üstün,
Ən gözəl şerdən, fikirdən üstün!

Çatmaz tozuna da aləmdə bir kəs.
Kor olsun nuruna göz yuman nakəs.

Xeyir-dua verək... gəl, qoşaq yenə
Biz mədən ləlini ləl mədəninə.

HEKAYƏT

Dedi: - Rusiyada vardı əvvəllər
Şux nazənin kimi gözəl bir şəhər.

Orda saray tikən bir şəhriyarın
Bir qızı vardı ki, tüldən də narın.

Boyu sərv kimi Ay üzlü bir can,
Nazı ürək yıxan, cadu bağlayan!

Özü canlar alan bir şux aycəmal,
Ağzı qənddoğrayan, dodaqları bal.

Müştəri qəlbini aparan Zöhrə,
Ölür qarşısında şam da, şəkər də.

Dar ağzı o qədər üzüb ki, qəndi
Kəmər həlqəsindən keçə bilərdi.

Zülfü önündə mişg bağrıqanmıdır?
Reyhanı yanında gül -tikanmıdır.

Bağda sərv kimi hündürdü boyu,
Şam və çıraq idi surəti, soyu.

Bahar çiçəyindən tərdi bənizi.
Şəkildən gözəldi yollarda izi.

Nərgizi yatırar xumar gözləri,
Nəsrin pulla alıb ondan qəmzəni.

Gülab vurulmuşdu adamlarına,
Güllər sarılmışdı qulamlarına.

Həm şəkər gülüşü, həm hüsnü vardı,
Dağ yaran hünəri ona vüqardı.

Hər elmi, hər fənni mənimsəyərək,
Min şamdan yaradıb məşəl bir ürək.

Oxumuş nə qədər cadu əsəri,
Ovcunda cadunun neçə yüz sirri.

Zülfünü hüsnünə niqab edərək
Boyun qaçırmışdı ərdən o mələk.

O kəs ki, yeganə bir afət ola,
Ərə nə minnəti, dönüb cüt ola?!

Xoş xəbər yayıldı aləmə əlan:
Bir huri gəlmişdir behşit bağından.

O günəş balası Ayda böyüdü,
Zöhrə ona vermiş Ütarid südü.

Qızışan meyillər hara yönəldi
O evə hər yandan elçilər gəldi.

Biri zorla gəldi, o biri zərlə.
Qızsa gizlətmişdi zərini zorla.

Elçilər, kubarlar, adlı - sanlılar...
O nigar - inadkar, atası - naçar,

Ata - başı lovlu, bağrı alovlu.
Necə nərd oynasın yüz həriflə o?

Gördü istəyənlər əliuzundu,
O qız tərk elədi doğmaca yurdu.

Xatadan, bəladan qaçdı uzağa,
Göylər çevrəsi tək hündür bir dağa.

Əmr etdi, o dağda qala tikdilər,
Dağ üstə dağ kimi möhkəm, mötəbər.

- Ata, əfv et məni! - dedi o nigar -
Məni dağ qəsrimə yola salsınlar.

Bir az incisə də atası o gün,
Göstəriş verdi ki, tədarük görün!

Getsə o şan balı, məgər arılar
Bir də bu gülşəndə gülə sarılar?

Qalada saxlansa xəzinə, dövlət,
Keşikçi çəkərmi əzab, əziyyət?

O qala gəlini cilvələnərək,
Öz qala işinə əncam çəkdi tək.

Qala hazır oldu qəşəng, mübarək.
Oturdu qalada bir xəzinə tək.

Elə ki, düzəltdi xanimanını,

Təzə al qazandı: "Qala xanımı".

Qala - Ruindez tək bir dəmir qala.
Xəzinə oğrusu öldü az qala.

Necə yaşayırdı xatın qalada?
Bir kimsə görməmiş yuxusunda da!

Elçi yollarına sədlər çəkildi,
Murad istəyənin ağzı tikildi.

Bütün işlərində o hünərpeşə
İncə, müdrik idi hər vaxt, həmişə.

Hər Ayda, ulduzda bir sirr arardı,
Nə qədər xilqəti tutuşdurardı.

Ruhani sirləri alıban ələ,
Hər incə ünsürə yapmışdı həmlə.

Atəş neçin sönür, su nə cür qızır?
Yaş nə cür quruyur, nəm hardan sızır?

Nədir adamları insan eləyən,
Bizə ulduzları mehman eləyən?

Maarif, elm işinə yarayan nədir?
Hansı xəzinədir ərz üçün nadir?

Həll edir bu qədər sorğunu, işi
O surətcə qadın, məzmunca kişi.

Dörd hasar içində o dağ gəlini
Bəşərdən biryolluq üzdü əlini.

Təpər varlığında, qüvvət qolunda.
Neçə tilsim qurdu qala yolunda.

Hər tilsim gövdəsi dəmirdən, daşdan.
Caynağında qılınc, gözlərində qan.

Kim bu yoldan ötsə dərhal yanırdı,
Qılınc zərbəsilə parçalanırdı.

Bircə keşikçiydi tilsimdən çıxan.
Qalan hamı aciz, öləri, nalan.

Keşikçi, addımın sayaydı gərək.
Ölərdi, saymasa düzgün... yüzədək.

O qızın işinə məhrəm olsa da,
Çaşarsa, həyatı gedərdi bada.

Yarardı bağrını bir qılınc payı,
Buludda batardı ömrünün Ayı.

Dəmir darvazası o imarətin
Göyün qapısı tək gizlindi, gizlin.

Mühəndis bir ay da çalışsa, inan
Qapını görməyə tapmazdı imkan.

Nəçiydi qalada o pəripeykər?
Çini nəqşevinə nəqqaş və zərgər.

Naxış bir qələmdən yüz rəng alırdı.
Suya sədəf kimi düyün salırdı.

Qələm qarasında qız teli vardı,
Kölgənin nəqşini nura salardı.

O bürcdə şəhrbənd olduğu zaman
Bürc də işıq aldı o Ay cəmaldan.

Seyr et fırça tutan ağ biləklini,
Ağ ipək üstünə çəkdi şəklini.

Əksi möhtəşəm bir divardan asdı,
Üstündə ən gözəl xətt ilə yazdı:

"Kim məni istəsə, can atsa kama,
Yanaşsın qalama - qərargahıma.

Gendə dayanmasın, irəli dursun,
Bu nurun başına pərvanə olsun.

Qalaya yol tapar yalnız ər kişi,
Nakəsin, namərdin burda yox işi.

Kimə lazımdırsa bu qız, bu ovsun,
Gərək bir canı yox, min canı olsun.

Tutarkən üzünü qala səmtinə,
O qoy əməl etsin dördcə şərtimə:

Əvvələn, unutma, ey qoca quzğun
Ad-sanın, cəmalın, kamalın olsun!

İkinci şərt bu ki, biliyinlə sən
Gərək hər tilsimi açа biləsən.

Bütün tilsimləri qırandan sonra
Qapını tapmaqla gəlsin hüzura.

Damdan, bacadan yox, o ömrü uzun
Qapıdan giribən mənə ər olsun!

Dördüncü şərtim də bəllidir əsrə:
Yollansın şəhərə, düz bizim qəsrə.

Öz ata mülkümə qayıdınca mən
Sorğular soracam mərdanəlikdən.

Dürüst cavab versə, olar xoşqədəm,
Əhdə vəfa qılıb onu istərəm.

Yetirsə yerinə dürüst dörd işi,
Mənim ərim olar o əziz kişi.

Hər kim bu şərtlərə etməsə əməl,

Boynunda qalacaq qanı əlbəəl.

Hər kim bu şərtlərə əməl etsə düz,
Səadət iksiri onundu şəksiz.

Şərti qanmayana qənimdi təqdir,
O, böyük olsa da kiçiləcəkdir.

Elə ki, vərəqi yazdı, bitirdi,
Verdi keşikçiyə: - Cəld tərpən! - dedi.

Dağlardan ağırdı vərəqin yükü,
Təbəqin üstündən götür örtüyü.

Yollan düz şəhərə, yubanmaq olmaz,
Onu darvazanın baş tağından as.

Bu iş bəlli olsun qoy hər bir kəsə:
Mənim tək gözəli hər kim istəsə

Şərtləri qəlbinə bölüşsün, bölsün,
Qalaya tac olsun, ya da qoy ölsün!

Xidmətçi vərəqi götürdü, getdi,
Dolamalar keçib şəhərə yetdi.

Şəkli yapışdırdı el qapısına,
Doyunca baxsın qoy aşiqlər ona.

Ona tamah salmaq bəlkə də mümkün,
Onda öz qanını öz əli töksün.

Elə ki, bu işdən xəbər tutdular,
Neçə taxt sahibi, neçə tacidar

Neçə aşiq gəldi, neçə pəhləvan,
Yola rəvan olan neçə qəhrəman.

Çoxları cavanlıq hərarətindən,
Yandı, bacarmadı çıxsın çətindən.

Fərqi yox, yol açan kəsdi, nakəsdi, -
O sehirli qılınc başını kəsdi.

Heç kəs zəka ilə, ya tədbir ilə,
Keçirə bilmədi qalanı ələ.

Hər kim cadugərlik, fəndgirlik etdi,
Tilsimlə dağıldı cadusu, cəhdi.

Tapıldı bir neçə tilsimi açan,
Ancaq bacarmadı getsin sonacan.

Kəmlik ucbatından, tədbirsizlikdən,
Burda rüsvay oldu neçə yol gedən.

Baş qoydu, məhv oldu nə qədər cavan,
Umduğu canandan bir kam almadan.

Kəsik başlar vardı, yollarda yalnız,
Yollar, qanlı yollar qansız, amansız.

Hansı bir böyüyü tuturdusa qan,
Başı asılırdı baş darvazadan.

Kəllələr üstündən kəllə qalandı,
Elə qalandı ki, yollar bağlandı.

Aləmdə hansı bir şəhərə baxsan,
Qala divarıdır dörd yandan qucan.

Ancaq hurisifət, davakar pəri,
Başla bəzəmişdi yalnız, şəhəri.

Onun qapısına hələ çatmamış,
Nə qədər baş getdi, dildə yalvarış.

Bir şahzadə vardı zadəganlardan -
Qamətli, azadə, gözəl bir cavan.

Baxanda deyərdin bir lay divardı,
Şiri diri-diri tutub boğardı.

O, bir gün şəhərdən çıxdı şikara
Ki, versin könlünü çöldə bahara.

Şəhər qapısında bir namə gördü,
Min zəhər şüşəsi gördü, nə gördü.

İpəyin üstündə çəkilən şəkil,
Şəkil yox, cahandı, candı elə bil.

O surət, lətafət qaldı, zavaldı -
Səbrü qərarını əlindən aldı.

Afərinlər dedi o fırçaya ki,
Ucundan düşürüb bir belə şəkli.

Dünyalar bəzəyi o surət... öndə
Yüz-yüz baş asılıb həndəvərində.

"Nəhəngin boynundan asılmış dürrdən
Qaça bilərəmmi? Nə cür qaçım mən?

Bu ülvi eşqimdən əl çəksəm əgər,
Səbrim varlığımı şikəst eləyər.

Könül indən belə başqa həvəsdə,
Həvəs başdan getməz, başım getsə də.

İpəyə çəkilib şəkli nigarın,
Dişi ipəkdədir qıvrılanların.

Nə qədər kəsik baş verib baş-başa,
Hansı öz işini çatdırıb başa?

Mən də, tutalım ki, getmişəm bada,
Bir torpaq əhli də batdı, nə fayda?

Əlimi üzməsəm mən bu kəndirdən,

Keçəcək başım da kəndirə birdən.

Ölümmü uğrunda? Bunun nə xeyri,
Necə atıb gedib o cür dilbəri?

Bu şəkli ipəyə çəkib ki, pəri
Min saxsı içindən seçsin kövhəri.

Ey könül, ömrünü əbəs zay etmə,
Əfsun qarşısına əfsunsuz getmə!

Pərinin dilini bağlamayınca
Başımı qoymaram bu yolda bica.

Gedib tapmalıyam eli bir imkan,
Quzumu qurtarsın qurdun ağzından.

Sərtliyi, tərs yolu tutub gedənlər
İşin ahənginə xələl gətirər.

Xərcləyəndə xəsis olmamalısan,
Qarşına çıxmasın daha zor ziyan.

Sazını gərdişlə köklə həmahəng.
İşi aramla gör, yayı möhkəm çək.

Könlüm xatirimdən daha çox xarab,
Cigərim qəlbimdən daha çox kabab!

Şad olmaq mümkünmü belə ürəklə,
Yaddaş nəyi tapsın yad eləməklə?

Cavan çox mətləbi qəlbinə saldı,
Soyuq bir ah çəkdi, qüssəyə daldı.

Şəklə məlul baxdı, gözləri yaşlı,
Öndə... qanlı qılınc, teşt ilə başı.

Gizlətdi eşqini. Heç kimə heç nə!
Dəmir qandal vurdu azad fikrinə.

Yanıqlı bağrında dərd düyün-düyün.
Nə gecəsi gecə, nə gündüzü gün.

Arzular köksündə od qalayırdı,
Hər gün şəklə sarı addımlayırdı.

Fikrində şadlığın, dərdin harayı -
Fərhad məzarıyla Şirin sarayı.

Açsın, nə cür açsın paslı kilidi?
Kələfin ucunu tapa bilmədi.

Kələfin üstündə min-min kəsik baş,
Bəs kələfin ucu hardadı, qardaş?

Əlləşdi, çox qaçdı irəli, geri.
O, çözə bilmədi kor düyünləri.

Qoydu bir kənara səbri, qüruru.
Getdi çarə deyə ellərə doğru.

Hanı tədbir əhli, həmdəm kəsilsin,
Möhkəm, bərk düyünü yumşalda bilsin.

Axır ki, mələklər, divlər bağlayan
Müdrik bir kişidən verdilər nişan.

Bütün elmlərə vaqif bir ərdi,
Yabanı atları minə bilirdi.

Bağlı qapılara salardı açar.
Çox-çox rəqibləri ram olmuşdular.

Dünya görmüşlərdən alınca xəbər,
Hünər dünyasına can atdı hünər.

O günəş cəlallı simurğa doğru
Dağdan dağa uçan quş kimi uçdu.

Onu gülzar kimi tapdı... harada?
Xaraba görkəmli boş mağarada!

Belində kəməri gönmü, süsənmi?
Durdu xidmətində bir oğul kimi.

Xoşbəxtlik üzündən, eşq ucbatından,
Aldı bu Xızırdan ümman bir ürfan.

Elə ki, idrakı gur şölə saçdı,
Sirrini ustada ehmalca açdı.

Danışdı dağdakı pəriçöhrədən,
Yüz-yüz igidlərə dəymiş zərbədən.

Dedi: - Tilsim qurur, nələr törədir,
Ölkə qan qırmızı bir düşərgədir.

Filosof önündə hey birər-birər
Şərh etdi, açıldı qəmgin lövhələr.

Filosof bu dərlə sanki tanışdı,
Sirri bir-bir açdı, nələr danışdı.

Şahzadə öyrəndi bilməcələri,
Min bir təşəkkürlə qayıtdı geri.

Üç-dörd gün dincəldi, götür-qoy etdi,
Böyük məramının ardınca getdi.

Darısqal dağ yolu kələ-kötür, sərt,
Geydi dəmir çarıq, tapdı çox alət.

"Yerdəki çətini göy asan edir"
Deyib, ulduzlara göz qoydu bir-bir.

Bütün tilsimləri sındırmaq üçün
Seçdi ən münasib, ən uğurlu gün.

Kəramət əhlinin üstünə getdi,

Yardım istəyibən mətləbə yetdi.

Tökülən qanlara bir üsyan kimi,
Əyninə laləzar, qırmızı geydi.

Geyimi qan rəngli, gözü də qanlı,
Elə bil qəlbi də qanlı ümmandı.

Qoydu bir kənara öz muradını,
Bağrında bəslədi xalq fəryadını.

Dedi: - Öz dərdimi çəkmirəm bugün,
Qisas almalıyam yüz min baş üçün.

Başlardan çıxarım qanlı çənbəri,
Ya özüm baş qoyum, dönməyim geri.

O, qılınc götürüb ayağa durdu,
Qanlı çadırını səhrada qurdu.

Xəbərdar oldular obalar, ellər:
Gəlmiş öc almağa şir ürəkli ər.

Hamı hümmətini ona bağladı,
Qanda zəfər əzmi coşdu, çağladı.

Elin sel köməyi, öz günəş beyni,
Polad zireh kimi tutdu əynini.

Sonra üzrxahlıq yoluna daldı,
Şəhərin şahından icazə aldı.

Çıxdı külüng ilə hasar yoluna
Min külüng qüvvəti axdı qoluna.

Çatarkən tilsimin yaxınlığına,
Bir əfsun oxuyub od qoydu ona.

Tilsimin köksünə çökdü, nə çökdü,
Sehr peyvəndini doğradı, tökdü.

Bütün cındırları, kor düyünləri
Quyuya tulladı o xalq əsgəri.

Tilsimi qırması yar oldu ona,
Atdı qılıncları dağın başına.

Hasar qapısına yanaşdı dərhal,
Təbil, çubuq tapdı, qopdu çalhaçal.

Yaydı həndəvərə təbil səsini,
Göstərdi lağımın yan-yörəsini.

Səs-səda lağıma bir açar oldu,
Lağım qapıları aşikar oldu.

Bundan xəbər tutan o Ay üzlü qız,
İgidin üstünə göndərdi kağız:

"Ey tapıb lağımı yol açan sərvər,
Ey bəxti dadına çatan bəxtəvər!

Tilsimi yaxşıca qırdığın üçün
Tapdın xəzinənin yolunu düzgün.

Axar sular kimi yönəl şəhərə,
Bir də mümkün olsa, azca səbr elə.

Atamın qəsrinə dönüm, qayıdım,
Sənin hünərini bir də sınayım.

Səndən soracağım dörd sirr olacaq,
Versən cavabını ağdı bəxtin, ağ.

Bizi dost edəcək bəlkə də təqdir,
Əhdimiz, işimiz düzələcəkdir.

Gördü muradına çatır az qala,
Şahzadə qayıdıb düzəldi yola.

Şəhərin möhtəşəm darvazasından
Rəsmli ipəyi qopardı əlan.

Bükdü, nökərlərdən birinə verdi,
Afət öldüsə də, rəssam dirildi.

İplərdən sallanan qanlı başları
Endirdi aşağı qəmlər qəmxarı.

Qaytardı başları sahiblərinə,
Baş bədənə çatdı, bədən qəbrinə.

O, min-min alqışla evə qayıtdı,
Mütriblər çağırdı, şənlik yaratdı.

Ellər şabaş tökdü onun başından,
Evi qəsrə döndü xalq alqışından.

Gəlib and içirdi hamı səs-səsə:
"Şah bu izdivaca izn verməsə,

Onu devirəriz şəksiz-şübhəsiz.
Gənci özümüzə şah seçrik biz.

Çünki o, baş kəsdi, soyuqluq etdi,
Busa kişi kimi başlar dikəltdi.

Gözəl afət isə uzaqda bu dəm
Gülürdü ki, tapmış ən yaxşı həmdəm.

Ceyran gözlü gecə öz nafəsindən
Qaliyə saçanda aləmə şən-şən,

O dilbər ucaltdı şaqrat səsini,
Ay özü çəkirdi kəcavəsini.

Uca dağ başında şəhərə çapdı,
Qəsr onu görəndə şükufə tapdı.

Açıldı atası qızıl gül kimi,

Qız öz şadlığını heç gizlətdimi?

Yaxşıdan, yamandan nə varsa dedi,
Bütün bildiyini bəyan eylədi.

- Nə qədər atlılar yolda sürüşdü,
Qazdılar... quyuya özləri düşdü.

Adımı çox çəkdi şirlər, arslanlar,
"Mənəm! Mənəm!" deyib aciz qalanlar.

Qırdı min tilsimi yalnız bir cavan,
Yatdı ürəyimə, sevindim yaman.

Dönmədi, dirəndi yerə dağ kimi,
Necə parçaladı, qırdı tilsimi.

Kəməndi qalanı az qala uddu,
Qoyulmuş şərtləri göz üstə tutdu.

Dörd şərtin üçündən mərd çıxdı qoçaq,
Görək dördüncüsü necə olacaq?

- Nədir dördüncüsü?
De, bilək az-çox.
Gözəl bir şərt kəsər, əllisini yox!

- Çətin məsələdir dördüncü sual,
Ondan soruşacam nədir bəxt, iqbal?

Əgər bu müşgülə edərsə əlac,
Ona halal olsun bizim təxtü-tac.

Batıb yolda qalsa uzunqulağı,
Seçsin çadır üçün bizdən uzağı.

Sabah taxt üstündə əyləşəndə siz,
Onu qonaq kimi dəvət ediniz.

Mən pərdə dalına çəkilməliyəm.

Ona başı bağlı söz deməliyəm.

Mənə cavab versin qoy sorğu vaxtı,
Görək nə göstərir taleyi, baxtı.

- Beləcə yaxşıdır, - şah dedi əmin, -
Mənim əməlimdir sənin əməlin.

Bununla bitdi söz. Qanadlandılar,
Hərə öz yerində rahatlandılar.

Daşa yaqut tozu, qızıl saçaraq,
Səhər şölə verdi mina rəngli tağ.

Bu altı xanəli yeddi nərdin də
Sünbüllər saraldı hər tərəfində.

Şah Keylər dəbincə bir məclis qurdu,
Bəxti kəmər çəkib qulluqda durdu.

Yığışdı məclisə adlı-sanlılar,
Əməli salehlər, pak vicdanlılar.

Təntənə. Ən böyük qəbul sarayı,
Ərlər, sərkərdələr, mərdlər alayı.

Şah qonaq çağırmış gənc qəhrəmanı,
Başından tökürlər dürr - ulduz sanı.

Süfrələr açılmış, zərli süfrələr,
Xörəklər, meyvələr görün nə qədər.

Bu ki süfrə deyil, bir dilək bağı,
Aləm haçan görüb bu təmtərağı?

Gözlər nuş elədi növ-növ neməti,
Yeyənlər içdilər reyhan şərbəti.

Süfrəni yığanda kimsə söylədi:
- İndi başlanacaq söz ziyafəti.

Xudmani məclisdə şah buyurdu ki,
İndi xalis qızıl görsün məhəki.

Özü məkan tutdu bir az dərində,
Qonağı əyləşdi qonaq yerində.

Qızıyla üz-üzə yer tutmuşdu şah
Ki, olsun nərd vuran gənclərdən agah.

Təraz qızlarına dərs verən afət,
Pərdə arxasında oynadır ləbət.

Açdı qulağından cüt lölə sırğa,
Uzatdı xazinə: - Çatdır qonağa.

Versin cavabını, mənə tez yetir.
Qonağın ovcunda iki cəvahir.

Götür-qoy elədi, bildi vəznini,
Çıxartdı cibindən üç mirvarini,

O iki sırğanın üstünə qoydu.
Dilbərə yaraşan bir sərvətdi bu.

Aləmə nur saçan cavahirləri,
Qasid ovcundaca gətirdi geri.

Şahzadə dilində zümzümə, nəğmə,
Namə gətirənə vermişdi namə.

Daş ürəkli dilbər gördü beşdi dürr,
Qoydu tərəziyə, çəkdi birbəbir.

Öyrəndi vəznini, əyarını da,
Tərəzi daşıyla əzdi axırda.

Üstünə bir ovuc şəkər tökərək,
Dürr ilə şəkəri ovdu müştərək.

- Buyur! Çatdır! - dedi, - qonağa, qasid,
İncə mətləbləri tez duyan igid

Bir cam süd istədi qulluqçu qızdan,
Südü qarışırdı ağ tozla əlan.

- Apar, ver xanıma!
Apardı kənizə
Xanım da süd kimi ağ üzlü, təmiz.

Fincanda buğlanan südü nuş etdi,
Dibdə qalanından xəmir düzəltdi.

Yenə tərəzidə çəkdi, yoxladı,
Bircə tük qədər də əskik olmadı.

Aldı barmağından üzüyü dərhal,
Yolladı qasidlə, üstündə sual.

Şahzadə üzüyü aldı kənizdən,
Taxdı barmağına fərəhlə, şən-şən.

Ona bir işıqlı, yetim dürr verdi.
Gecə çırağı tək şölələnirdi.

Kəniz o tək dürrü verdi tək lələ -
Aləmdə misilsiz, eşsiz gözələ.

Qız ovcuna tutdu nur çırağını,
Qırdı boynundakı boyunbağını.

O dürrə tay olan bir dürrü seçdi,
Gecə çilçırağı, dan ülkəriydi.

Düzdü bir ağ sapa hər ikisini,
Nə artıq, nə əskik. İkisi də eyni.

Kəniz qoşa dürrü dəryaya verdi,
Elə bil Günəşə Sürəyya verdi.

Şahzadə ha baxdı, rəyə gəlmədi,
Dürrü bir-birindən seçə bilmədi.

Tükcə də yoxdu fərq aralarında,
Nə rəng süslərində, nə sularında.

Göy muncuq istədi öz qulamından,
Dürrə tuş gəlmədi aldığı mərcan.

Mərcanı cüt dürrün qoydu üstünə,
Verdi qasidə ki, aparsın yenə.

Dilbər o muncuğu, mərcanı gördü,
Yumdu qönçəsini, fərəhlə güldü.

Taxdı, üz-gözündən nur yağa-yağa,
Muncuğu barmağa, dürrü qulağa.

Atasına dedi: - İşə başla sən,
Bəsdir, öz bəxtimə naz elədim mən.

Gör hansı səadət üz verib mənə,
Gülüm qismət olub bu cür gülşənə.

Özümə elə bir yar tapmışam ki,
Yoxdu yer üzündə misli, bənzəri.

Sərraf qədri bilən sərraf olsaq da,
Ondan aşağıyıq, aşağı, ata!

Şah ata şad oldu bu vaqeədən,
- Ey mələk, ey pəri! - söylədi, - əylən.

Cavab nə cavabdı, sual nə sual?
Suallar da laldı, cavablar da lal!

Bu gizli söhbəti birər-birər sən
Gərək şərh edəsən, çıxsın pərdədən.

Naz ilə götürdü o şux gülbədən,

Rəmz pərdəsini sirrin üstündən.

- Öncə itiləyim əqlimi bir an,
Çıxardım sırğanı qulaqlarımdan.

Dedim: - Bu gecəli, gündüzlü ömür
İki şöləsə də, heyif, tez ötür.

Qoydu üçünü də onun üstünə,
Dedi: - Beş günsə də tez keçir yenə.

Məndə qarışdırdım şəkəri dürrə,
Əzərək göndərdim o dilavərə.

Dedim ki, şəhvətlə qarışıb ömür,
Dürlə şəkər kimi əkiz görünür.

Əfsunçu, kimyagər olsa da əgər,
Onu bir-birindən kim ayırd edər?

Süd ilə islatdı dürr ilə qəndi,
Biri çökdü dibə, biri əridi.

Dedi ki, dürr ilə qarışan şəkər,
Bir içim süd ilə aradan gedər.

Mən onun camından içdim şəkəri,
Kim içdi? Südəmər çocuğun biri.

Bu eyhamla ona üzük göndərdim,
Demək, nigahıma razılıq verdim.

O gövhər yollayıb dedi: - Mübarək!
Sən də misilsizsən bu gövhərim tək.

Taxdım gövhərini boyunbağıma,
Yəni arvadınam, buyur bağıma!

O, iki gövhərə misilsiz dedi,
Cahanda bunlara yox əvəz! - dedi.

Qoşdu göy muncuğu o iki dürrə,
Yəni göz dəyməsin sevişənlərə.

Mən o göy muncuğu üstümə taxdım,
Yəni səninkidir taleyim, baxtım.

Xəzinə möhrüdür xəzinəm üstə,
Sevgisi yaşasın qoy sinəm üstə.

Beş sirri açmaqla qalxıb ucaldıq,
Sultan qapısında beş təbil çaldıq.

Şah baxdı, gördü ki, yumşalıb xam at,
Şıllaq atmır daha, olmuş farağat.

Evlənmə busatı qurdu, nə qurdu,
Rəqslər, çalğılar bürüdü yurdu.

Zöhrə Süheyl ilə kəsdirdi kəbin,
Əyləşdi başında şah bu şənliyin.

Məclisi bəzədi nur piyaləsi,
Mişgin rayihəsi, udun naləsi.

Gəlinə məşşatə min bəzək vurdu,
Güllə sərv oturdu, şah gendə durdu.

Ortadan götürdü ağırlığını,
Bir az yüngül etdi iki yaxını.

Ləl mədəni qazan son laya çatdı,
Qızın da qızması haraya çatdı.

Şahzadə gördü ki, qucağındakı
Cənnət hurisidir, yedi bal təki.

Öpdü dodağından, döndü bir oda,
Dişlədi narını, xurmasını da.

Almazı təzədən dürrə toxundu,
Kəkliyin üstünə laçını qondu.

Gördü göy muncuğu ağ qolundadır,
Nərgiz gözlərində xumarlıq yatır.

Möhürlü qoymadı onun dürrünü,
Açdı xəzinədən qız möhürünü.

Nazından kam aldı, özündən vüqar,
Geyindi əyninə qırmızı paltar.

Bəxtinə seçəndə döyüşü, cəngi
O, bir fal tutmuşdu qırmızı rəngi.

Çıxdı qara gündən qırmızı rənglə,
Odur ki, bəzənir bu al bəzəklə.

Qızıl bir yaşayış yar oldu ona,
"Qızılbaş" dedilər bizim xaqana.

Qırmızı ən gözəl rəngdir, bəzəkdir,
Qırmızı gövhərlər bahalı, nadir.

Qızılın geyimi qırmızıdandır,
"Qızıl kükürd" sözü ona ünvandır.

Canın cövhəridir ruh qarışıq qan,
Qan da rəng alıbdı qırmızılıqdan.

Qırmızı adamlar sözü düz deyir,
Haqqa qüvvət verir, nahaqqı əyir.

Qırmızı fəryadı, qırmızı ahı,
Etdi qızıl gülü güllərin şahı.

Bu gözəl hekayət yetərkən sona,
Qızıl gül ətrini yaydı hər yana.

Gül səpən Bəhramın rəngi qızardı,

Üzündə şərabın al rəngi vardı.

Uzatdı əlini tər qızıl gülə,
Sıxdı ürəyinə, yatdı naz ilə.

BƏHRAMIN ÇƏRŞƏNBƏ GÜNÜ FİRUZƏ RƏNGLİ GÜNBƏZDƏ ƏYLƏŞMƏSİ VƏ BEŞİNCİ İQLİMDƏN ŞAH QIZININ HEKAYƏT SÖYLƏMƏSİ

Günəş çiçəkləndi çərşənbə günü,
Açdı firuzə rəng qaralmış göyü.

Şah - cahan məşəli, zəfər çələngli
Don geydi əyninə, firuzə rəngli.

Firuzə günbəzə naz ilə getdi.
Gün qısa, nağılsa uzun və ciddi.

Əyanlar əlindən xilas olan şah
Kəniz nağılına gətirmiş pənah.

- Xanım qız, xanımlıq adətini tut,
Yorğun ürəyimi ovcunda ovut!

Sən ki, eşq evinin çırağbanısan,
Söylə özün kimi nazəndə dastan.

O sərv ağız açdı, ya gül qönçəsi?
Ləçəyə bağlandı qənd şəmaməsi.

- Şahim, fərmanına bir quldur fələk.
Sənin bəxt ulduzun ən yüksək çələng!

Mənim tək biri yox, bəlkə min kəniz
Əlini öpməklə tutulur əziz.

Orda ki, bal şanı, qənd şərbəti var,
Rəvamı car çəksin sirkə satanlar?

Lakin çıxmaq olmaz şahın sözündən,
Bir dastan deyirəm icazənlə mən.

HEKAYƏT

Misirdə qüdrətli bir kişi vardı,
Surəti aydan da gözəl olardı.

O, Misrin misilsiz bir Yusifiydi,
Min yəğmalı onun öz hindlisiydi.

Dostları eşqilə odlanardılar,
Görmək nəsib olsa, şadlanardılar.

Mavi çərx altında qanad gərənlər,
Oxuyub çalmağa könül verənlər

Arardı Mahanı bir çıraq kimi,
Evdəki, bağdakı təmtəraq kimi.

Bir gün zor bir adam qəlbinə girdi,
Onu öz bağına qonaq gətirdi.

Bağın çəməni göy, suyu şəkər, bal.
Dostları ondan da lətif, xoşəhval.

Orda axşamacan ləzət çəkdilər,
Altunzeh qədəhə şəfəq tökdülər.

Xörəklər, çörəklər, çiçəklər təzə.
Hər məqam, hər qırpım ülvi, pakizə.

Bayraq qaldıranda gecə müşgdən,
Qır gümüş üstünə qələm çəkərkən.

Eyş - nuş eviydi o bağ aləmdə.
Dodaqlarda türkü, əllərdə badə.

Bağda girov qoyub ürəklərini,

İçdilər, mey - köhnə, qədəhlər yeni.

Göydə Ay təkəri - bir gümüş külçə,
Gündüz kimi nurlu, aydın bir gecə.

Şərabdan qızanda Mahanın beyni,
Gördü axar suda Ayın bədrini.

Bağın dörd yanını dolandı xumar,
Orda xumarlıq var, burda çəmənzar.

Gördü yaxınlaşır ona bir kişi,
Başlandı dostların mehri, xoş - beşi.

Gördü arkadaşı, göz çırağıdır.
Ticarət şəriki, mal ortağıdır.

- Sən necə gəlmisən gecə, a qardaş?
Yanında nə kəniz, nə qul, qaravaş?

- Uzaqdan gəlirəm... bəli... gecə... tək.
Dözmədi ürəyim, dedim görüşək.

Gəlir gətirmişəm həddən ziyada,
Gərək şükr edək ki, yetirib xuda.

Şəhərə çatanda gecikmişdim çox,
Darvaza bağlanıb, evə də yol yox.

- Bəs yüklərin hanı?
Elə orada,
Şəhər kənarında, karvansarada.

Qorxma... malımızı möhürləmişəm.
Eşitdim burdadı sevimli xacəm.

İş üstə olmağın bizə köməkdir,
Kəndxuda həmişə kənddə gərəkdir.

Məqamdır... geyinək bu zülmət donu,

Kömrükdən gizlədək malın çoxunu.

Mahan fərəhləndi bir cocuq təkin,
Ardınca yollandı öz şərikinin.

Bağın qapısını xəlvət açdılar.
Görmədi onları kimsə... qaçdılar.

Gecədən iki pas keçənə kimi
Yüyürüb getdilər onlar yel kimi.

Şəriki qarşıda yeyin gedirdi.
Mahan da toz kimi cövlan edirdi.

Ev də, bağ - bağat da nəzərdən itdi,
Hədəf burda qaldı, ox süzdü getdi.

Mahan fikirləşdi: - Nilə çoxmu var?
Bağdan sahiləcən bircə mil olar.

Amma neçə fərsəng yol gəlmişik biz.
Dairə xəttini keçmişik şəksiz.

Bəlkə mən sərxoşam, ruhum sürünür,
Surətlər gözümə qələt görünür.

Ancaq qazdan ayıq bu dostum ki, var,
Həm yola bələddir, həm mənə qəmxar.

Gedirdi beləcə iki arkadaş.
Öndəki tələsik, daldakı yavaş.

Öndəki çağırır, bəzən bağırır,
Daldakı yorulub, kəndiri qırır.

Xoruz banınacan varıb getdilər,
Qızıl dan yerini yarıb getdilər.

Xoruzlar elə ki, qol-qanad açdı,
Gecənin xəyalı diksindi, qaçdı.

Xəyaldan əl üzdü xəyalpərəstlər,
Hanı yalan oyun, uydurma səslər?!

Mahanın şəriki itdi nəzərdən,
Mahan dəli kimi vurnuxdu birdən.

Deşirdi beynini sərxoşluq dağı,
Yatdı yerindəcə... daşlar - yatağı.

Yanar bir şam kimi tökdü göz yaşı,
Günortaya qədər qalxmadı başı.

Günəş od tökəndə qaynadı beyni,
Yandı ciyərləri, alışdı əyni.

Ovdu gözlərini, baxdı yollara.
Hanı o gül bağı, suda aypara?!

Nə bağ var, nə onu aldadan ortaq.
Quru canı qalmış, üstündə min dağ.

Mağara içində evi - mağara.
Yoldaşdı əqrəbə, əjdəhalara.

Dizi girdən düşüb, özü taqətdən.
Yenə də gedirdi sürünən bədən.

Ayaqlar deşirdi dağı, dərəni.
Gedirdi, yoxsa da yolgöstərəni.

Qorxurdu sürünən kölgəsindən də.
Yaxşı ki, Ay doğdu, şah çıxdı təxtə.

Ayrıldı gündüzün aydınlığından,
Üzüqara gecə - bir zülmət zindan.

Çatdı bir kahaya... yıxıldı Mahan.
Hər ot nəzərində bir əqrəb, ilan.

İtirdi huşunu divlər elində,
Hənir, səs eşitdi huşa gələndə.

Göz açıb nə gördü? Yolda iki yad...
Sağdakı kişiydi, soldakı arvad.

Hər iki çiyində şələ - bir zindan,
Yavaş gedirdilər ağırlığından.

Kişi onu görcək yaxına gəldi.
Arvadı tərk edib bəri yönəldi.

Bağırdı: - Sən kimsən, ey yolu kəsən?
Hanı həmnəfəsin, küləksən, nəsən?

Dedi: - Mən qəribəm, bir azca da xam.
Adım Huşyar Mahan, yol azmış adam...

Sordu: - Nə cür gəlib düşmüsən bura?
Bu viran diyara, xərabəzara?!

Divlər məkanıdır bu yer, ay fağır,
Divlərin zülmündən şirlər də qaçır.

- Allah xatirinə, ey yaxşı kişi,
Bir iş gör... allah da sevir xeyr işi.

Bura öz xoşuna gəlməmişəm mən,
İnsanam, xilas et divlər əlindən.

Dünən qonaq idim İrəm bağında.
Məzə qabağımda, mey dodağımda.

Bir kişi gəldi ki, mən ortağınam.
Mal - dövlət şərikin, sənə yaxınam.

Məni darta - darta gətirdi bura,
Cənnət guşəsindən xərabəzara.

Günəş qalxan kimi yox oldu, itdi

Bəlkə də səhv etdi, işi qələtdi.

Yaradan eşqinə çat imdadıma,
Mənə yolu göstər, yetiş dadıma.

Kişi dilə gəldi: - Ey gözəl cavan.
Şükr et, ağlamadan nicat tapmısan.

O, divmiş, insan tək çıxıb qarşına,
"Çöllərin hayili" deyirlər ona.

"Ortağınam" deyib o xain iblis,
Canını almaqmış məqsədi şəksiz.

Sən kimi çoxunu öldürüb atmış.
Necə başlar yeyib o başı batmış.

Mən də, arvadım da sənə qəmxarıq,
Qalarsan, bu gecə səni saxlarıq.

Toxta, hər dərdinə əlac edərik.
Ayaqlaş bizimlə! Haydı, gedirik!

İki bələdçinin arasındaca
Neçə mil yol getdi o, qaça-qaça.

Cınqır çıxarmadan qədəm döydülər.
Bərabər getdilər ta sübhə qədər.

Xoruz - səhər quşu təbil vuranda,
Qızıl zınqırovlu nərlər duranda

Açarsız zindana döndü ər-arvad,
İtib yox oldular, ey evi bərbad!

Mahan tamam düşdü əldən - ayaqdan.
Nə dizində taqət, nə canında can.

Üfüqlər qucanda işıqlı danı,
Axanda torpağa gecənin qanı,

Mahan dar dərədən baxdı, nə gördü:
Dağlar, yalquzaqlar, qaplanlar yurdu!

Gücü yoxdu gedə ac - susuz, yalqız.
Göz yaşı, ahıydı xörəyi yalnız.

Çörək əvəzinə nə yeyirdi, bax:
Tərə, qanqal tumu, əvəlik, boyaq.

Nə yolda yolluq var, nə dizdə taqət.
İrəli getməkdən qalmadı fəqət.

Getdi dağdan dağa gün batanacan,
Son gücü mənzilə can atanacan.

Dayandı, ağ dünya qaralan zaman.
Düşdü, təngə gəldi candan, cahandan.

Qarşıda bir kaha... süründü, çatdı.
Yoldan ötənlərdən xəlvəti yatdı.

Oyatdı yuxudan onu nal səsi,
Atlının atını dəhmərləməsi.

Əlində başqa bir cilov da vardı,
Boşlasa, köhlənlər qanadlanardı.

Yanaşdı Mahana, baxdı, nə gördü:
Daşlara sığınmış bir cüssə gördü.

Çəkdi yügənini fınxıran atın,
Coşan, şahə qalxan, beyniqan atın.

Bağırdı: "- Ey yolda əyləşən əntər,
Daşlar arasında girən hiyləgər!

Sirrini düz desən, varıb gedərəm.
Deməsən, başını yarıb gedərəm."

Mahan qorxusundan titrədi tir-tir,
Baxın, cütçü kimi hey toxum səpir.

- Ey reyhan ətirli yolçu, qulaq as,
Başımdan keçəni deməsəm olmaz!

O, aşkar söylədi nə bilirdisə.
Çünki önündəydi eşidən kimsə.

Atlı qulaq asdı, gözündə maraq.
Əlini dişlədi, heyrət saçaraq.

Dedi: - Özünə bir "lahövlə" oxu,
Sınmış iki divin fəlakət oxu.

Kişi də, dişi də qulyabınıdır.
Adamı azdırır, yoldan sapdırır.

Qan tökür, can alır iki cadugər,
Xoruz ban verəndə qaçıb gedirlər.

Dişisi heyladır, kişisi Ğeyla.
İşləri-pislikdir, gücləri - bəla.

Dirisənsə, cəld ol, ey yazıq insan,
Şükr et, əllərindən xilas olmusan.

Buyur, min köhləni, bərk çək yügəni.
Sus, doğrayıb tökmə hər bildiyini.

Bu yel ayaqlını çap dalımca, qov!
"Tanrım!" de, bağrında sönməsin alov.

Kahanın ağzında aciz, avar
Mahan ata mindi, ya qanadlara?!

Atı elə qovdu, elə çapdı ki,
Arxada buraxdı sərt küləkləri.

Keçdilər dağların min xətərindən,

Qaya qılıncından, daş xəncərindən.

Göründü, nəhayət, ətəkdə bir düz.
Əlin içi kimi hamar, düppədüz.

Heyrət: hər tərəfdən gəlir rud səsi,
Qaval cingiltisi, bərbət naləsi.

Dörd yandan səs gəlir, hər səs bir ovsun,
- Buyur yanımıza!
- Badən nuş olsun!

Səhrada bir səbzə, bir reyhan hanı?
Minib qulyabanı qulyabanını.

Aləm div əlindən gəlmişdir zara,
Dağ çöllərə qaçır, çöllər dağlara.

Minlərcə div minib divin dalına,
Bürüyüb aləmi qeylü-qalına.

Hamsı tufan kimi torpaq sovuran,
Biri-qara zəli, biri - kor ilan.

İş ora çatdı ki, sağdan və soldan
Hay-küy ərşə qalxdı, yandı asiman.

Əl çalan, rəqs edən kimlərdir, deyin
Yanır, tüstülənir, sönür baş-beyin.

Çoxalır dəmbədəm hay-küy, bağırtı.
Mahanın az qala bağrı yarıldı.

Sovuşdu bir saat... qarşı üfüqdən
Min işıq məşəli göründü birdən.

Göründü nagəhan bir neçə zorba,
Boyları tir kimi, əlləri yaba.

Hamsı qır papaqlı, sallaq dodaqlı.

Qara, qətran donlu, zənci soraqlı.

Xortumlu, buynuzlu çöllər səfili
Özündə cəm edib öküzlə fili.

Zəbanilər kimi iyrənc, başıboş
Hər idbar əlinə bir məşəl almış.

Şax - şana vuranlar, çəpik çalanlar,
Atəş püskürənlər, beyt oxuyanlar

Cəlacil - zəng alıb ağızılarına.
Rəqs xalxıb çıxıb boğazlarına.

Qara mizrabların ritmi - qasırğa.
Mahanın köhləni qalxdı oynağa.

Mahanın dəhşətdən beyni çatlayır,
Atı qanadlanır, atı atlanır.

Boylandı, altında bir bəla gördü.
At yox, yeddibaşlı əjdaha gördü.

Dörd ayağı vardı, bir cüt qanadı.
Hələ yeddi başı - yeddi şanadı.

Kim görüb cüt qanad dördayaqlıda,
Başı yeddi olan qol - budaqlıda?!

Belimizdə ilan - köməkdir fələk,
Biz yeddi başlıya heyrətmi edək?!

Cəhənnəm əjdaha çəkir Mahanı,
Boynundan sallayıb ayaqlarını.

Necə oyunbazdı o zülmkar div,
Hər təzə oyunu min insan yeyib.

Dolaşıq ip kimi qıvrımdı, qıvrım.
Qırılıb açılır ilan, ildırım.

Mahan kölgəlikdə cılız çöp kimi,
Onu kama çəkir sellərin dibi.

Bəlkə çöp də deyil, zibildi, zibil -
Çovğun əldən salıb edir xurd - xəşil.

Ardınca sərxoş tək çapırdı hey-hey!
Enişə, yoxuşa çırpırdı hey-hey!

Top kimi fırladır, seyr et o qurdu,
Yazığın başına ayaq qoyurdu.

Əjdaha ağzından ildırım saçdı,
Sübhəcən başına min oyun açdı.

Sübh şir ağzından nəfəs alırkən
O, atdı boynundan Mahanı birdən.

O, getdi, şeypur da, hay - küy də getdi.
Zülmət qazanların qaynarı bitdi.

O div süvarisi divdən enəndə,
Div görmüşlər kimi düşdümü bəndə?!

İtirdi huşunu, yıxıldı yola.
Xəstədir, can verir, ölür az qala.

Günəş atəşindən yanır peysəri,
Özündən, aləmdən yoxdu xəbəri.

Qaynar qazan kimi daşanda beyni,
Qayıtdı yaddaşı, açıldı eyni.

Ovdu gözlərini, qalxdı ayağa.
Sağında, solunda qızıl bayrağa,

Al qana bənzəyən biyaban gördü,
Ucu, bucağı yox bir cahan gördü.

Rəngarəng qumları gör necə qızıb,
Cəhənnəmdən isti, qandan qırmızı.

Qılıncı bir başa salsalar əgər,
Fərş açıb üstünə ağ qum tökürlər.

Qanlı bayrağını açan biyaban
Nət açıb, qum töküb qan umurdu, qan!

Gecə əzab çəkib düşmüşdü bəndə.
Dirçəlib taqətə, huşa gələndə

O, qaçdı vəhşilər torxanasından.
Qəmginlər kuyinə yollandı əlan.

Bir cığır taparaq qaçır, qaçırdı.
Zəhərli havadan uzaqlaşırdı.

Elə uçurdu ki, atılmış ox da,
Qalardı yazıqdan bəlkə arxada.

Göz dikib axşama, qaralan qaşa,
Vurdu biyabanı axır ki, başa.

Çəmən, bulaq görcək aşıb daşdımı,
Qocalmış ürəyi cavanlaşdımı?

İçdi sərin sudan "Oxay!" deyərək,
Seçdi yataq yeri, ələfdən döşək.

Düşündü: "Burdaca rahatlanaram,
Axı mən tapmıram gecələr aram.

Hava qupqurudur, yol da kimsəsiz.
Məzacım sevdalı, dərdim - min dəniz.

Xatirim pərişan olmasın necə?
Öldürüb qəlbimi xəyal, düşüncə.

Bəlkə dincələrəm, uyğuya dalsam.

Xəyaldan, oyundan kənarda qalsam."

Oyanıb yol gedir, sədlər yarırdı.
Bir rahat, salamat yer axtarırdı.

Nəhayət, çatdı bir daş mağaraya.
Bir lağım enirdi çöldən oraya.

Orda min pilləli dibsiz bir quyu,
Yalnız kölgə görüb ağaran suyu.

Kəndirə dönsə də əli, ayağı
O, Yusif sayağı endi aşağı.

Dibdə dağa verdi o, arxasını,
Elə bil quş tapdı öz yuvasını.

Açdı ağuşunu ona daş yataq,
Daş örtük altında xətərdən uzaq.

Dinclik, asudəlik onu oyatdı.
Balışı çevirdi, bir daha yatdı.

Döşək gəzən əli çatmır döşəyə,
Qumda naxış salır qara ipəyə.

Birdən dirhəm boyda ağ işıq gördü,
Yasəmən qucmuşdu sanki söyüdü.

- İşıq hardan gəlir?
Baxdı diqqətlə,
Şad olan ürəyi vurdu riqqətlə.

Gördü bir baca var, burda bir baca.
Çəkir Ay nurunu... Ay xeyli uca.

Baxdı, anladı ki, nur fəvvarəsi
Ayın şöləsidir, Ayın şöləsi.

"Gərək dar deşiyi genişləndirəm,

Pəncəm, dırnaqlarım möhkəmdir, nə qəm".

Deşik genişləndi. İstəsə əgər
Çıxarar başını boynuna qədər.

Dartındı, nə gördü: gözəl bir gülşən.
Arxları dupduru, hər bir gülü şən.

Qazdı. Burda qalmaq ona ar gəldi,
Özünü bacadan çıxara bildi.

Bağmı qarşıdakı, yoxsa bir cənnət?
İrəm bağından da gözəl bir xilqət!

Təbiət, təravət, lətafət, qüdrət!
Sərvlər qiyamət, şimşadlar afət.

Meyvə ağacları bəhər, bar dolu.
Yerə baş əymədə qanadı, qolu.

Əlvan nübarları can kimi təzə.
Səfası, seyri də can verər sizə.

Bir mey fincanıdır hər yaqut alma.
Nar - əqiq mücrüsü, dər, gendə qalma.

Heyva - mişglə dolu bir topa bənzər,
Ağzı açıq qalıb gülən püstələr.

Yel əyir... şaftalı budağını tut,
Odur al - qırmızı, ağ, sarı yaqut.

"Xəlifə loğması" xumar, xuraman.
Bir cüt busə alır ondan muz - banan.

Şəkər gülüşlüdür şəkər armudu.
Hər innab budağı - dürr dolu qutu.

Əncirin balıyla badam ləpəsi
Qarışıb nə olmuş - palda badəsi.

Çıraq tək yandırıb üzüm talvarı
Qara salxımları, ağ salxımları.

Gülabı, buzəri, xəzəri üzüm,
Raziqi, məlahi, şəkəri üzüm!

Narın şirəsindən, üzüm suyundan
Ürək qüvvət tapır, qan yeni bir can.

Narıncın, turuncun dadı qənddimi,
Hər küncə gül qoyan nəxlbənddimi?

Bostan hoqqabazdır, xeyli əfsunkar -
Qovundan, qarpızdan hoqqaları var.

Sincüd, alma növ - növ, nar səbət - səbət.
Dadlı təbərxuna bənzər təbərzad.

Elə bir cənnəti tapdı ki, Mahan,
Dünənki cəhənnəm çıxdı yadından.

Zərif şaxələri bir-bir əyirdi.
Dadlı meyvələrdən dərib yeyirdi.

Sinirdi canına hər şirin gilə,
Yeyirdi ləzzətlə, marça-març ilə.

Onu heyran qoyub hər dadlı yemiş.
Bir az səpələmiş, bir az da yemiş.

Nagəhan bir küncdən bir nərə qopdu:
- Tutun bu oğrunu! Oğrunu tutun!

Qəzəbi qaynayan bir qoca gəldi,
Gümanı əlində ağaca gəldi:

- A meyvə oğrusu, axı sən kimsən?
Neçin gecə vaxtı bağa gəlmisən?

Neçə illərdi ki, mən bu buğdayam,
Olmayıb qapımı açan, bağlayan.

Kimsən, əslin nədir, nəsəbin nədir,
Bu vaxtı gəlməkdə məqsədin nədir?

Qoca bu sözləri bir-bir sayarkən
Bədəni az qala qurudu birdən.

- Qərib bir adama - söylədi Mahan -
Azıb ayrılmışam öz diyarımdan.

Qəribəm, xilas et dara düşəni.
Qəriblər pənahı bilsinlər səni.

Gördü üzr istəyir bu cavan oğlan,
Qocanın ürəyi yumşaldı yaman.

Atdı əlindəki ağacı dərhal,
Əyləşdi, üzündə başqa bir əhval.

- Ay oğul, aç mənə sərgüzəştini.
Kimlər pislik edib, kim döyüb səni?

Bəlkə ağılsızlar zülm eləyiblər?
Nə üçün gəzirsən dalğın, dərbədər?

Mahan anladı ki, həssasdır qoca,
Könül oxşamağı sevir olduqca.

Nəql etdi başından gəlib keçəni,
- Bəsləyib, ay dədə, bəlalar məni.

Dərd çəkib təzədən dərdə düşmüşəm,
Bu qəddar fələklə çox döyüşmüşəm.

Umud ağacımı atıb odlara,
Mənim ağ günümü ediblər qara.

İndi cənnətdəyəm... qismətmiş bu da.

Bəxtimin nurunu tapdım quyuda.

Mahan bir-bir dedi əhvalatları,
Açıldı bir ömrün gizli qatları.

Bu dadlı söhbətə qulaq asdıqca
Heyrətli işlərə mat qaldı qoca.

- Təşəkkür edəsən gərək sən bizə,

Ey ölüb dirilən canlı möcüzə!

İyrənc adamlardan xilas olmusan,
Bu cür xəzinəyə sən rast olmusan.

Qocanın gözündə ülfətin odu,
Mahan bu hörmətə minnətdar oldu.

- Əmican, o diyar hansı diyardı?
Boynuma dolanan dünən şahmardı.

O yer qiyaməti göstərdi mənə,
Yoxdu qulaq asan ağız deyənə.

Beynim tüstüləndi, cızdağım çıxdı.
Başımda od qopdu, ildırım çaxdı.

Bilmirəm, gördüyüm divdi, ya əjdər.
Halımı anlayar divi görənlər.

Min divi bəsləyən o yurd nə yurddu?
Hər biri yırtıcı qaplandı, qurddu.

Bu çəkir, o dartır, başqası vurur.
Div mənim gözümə tüstü doldurur.

Zülmətin açarı işıqmış ancaq.
Apaydın seçilir qaranlıqda ağ.

Gördüm qaradan da qaradır cahan,

Qorxdu, gözlərimin qaralığından.

Avara qalmışdım, avara, qardaş.
Dodağım qupquru, gözlərim qan - yaş.

Gah fəryad qoparır, tufan olurdum.
Gah da gözlərimi ovuşdururdum.

"La-hövlə", "Bismillah", "Allah" deyirdim.
Mən yolu getmirdim, yolu yeyirdim.

Tanrım mənə verdi zülmət bir quyu,
Sonra o zülmətdə dirilik suyu.

İrəmdən daha xoş bağ-bağat tapdım,
Mən sizi tapmaqla qol-qanad tapdım.

Dünənki vahiməm, bu günüm hara?
Qışım öz yerini verdi bahara.

- Ey qəmin çəngindən xilas olan gənc,
Nicat məbədinə qovuşan sevinc!

Bu bağdan aralı o boş biyaban
Divlər məkanıdır başdan - binadan.

Orda adam yeyir ağzıqanlılar,
O zənci sifətli biyabanlılar.

Adamı aldadır, yaxın dururlar,
Qəfilcə arxadan bıçaq vururlar.

Düzlükdən danışıb əyərlər səni,
Əl tutar, sonra da döyərlər səni.

Belədir divlərdə əzəldən adət:
Astarı kin olur, üzü məhəbbət.

Dünyada nə qədər yalançılar var,
Yetirib divləri yetirən diyar.

Divlər bu dünyaya saçır qəhqəhə,
Özü əbləh ikən gülür əbləhə.

Onların yalanı doğru biçimdə,
Zəhəri verirlər balın içində.

Bomboş xəyallardan bizə nə kömək?
Gec-tez düz əyrini mütləq kəsəcək.

Düzlük açar kimi verilib bizə,
Düzlüyün barıdır sehr, möcüzə.

Sadədil olmusan bu zatınla sən,
Uyub boş xəyala bada getmisən.

Alçağın, nakəsin bəd əməlləri
Oyuncaq eləyir sadədilləri.

Səni basmarlayıb vahimən, qorxun.
Qorxudur aləmdə ən böyük taun.

Yolu itirməklə can itirmisən.
Məgər yol verərmi yolsuza düşmən?

Ürəyin yerində olsaydı əgər,
Yeməzdi beynini qara fikirlər.

Sən div yatağından can qurtarmısan,
Dinclik şərabı iç, əl çək qorxudan.

Dünyaya gəlmisən elə bu sabah,
Səni o dünyadan qaytarıb allah.

Cənnətə bənzəyən bu bağça, bu bağ
Ürək qanı ilə sulanıb ancaq.

Bu bağda elə bir yarpaq yoxdu ki,
Sezməsin mehrimi, məhəbbətimi.

Meyvəsi məhəbbət barıdır ancaq,
Hər ağac bir bağdan yol gələn qonaq.

Ən qıt ildə belə bu bağ candı, can
Gəlirilə bütöv şəhər salarsan.

Bu bağın başında bir ambarım var -
Qızılı bir xırman, dürrü - yüz xalvar.

Mənim hər şeyim var, bircə balam yox.
Sınıq ürəyimi ələ alan yox.

Gördüm hünərməndsən, coşdum, çağladım,
Sənə oğlum kimi ürək bağladım.

Keçirim adına bu malı, mülkü
Özüm də nökərin... sən şad ol təki.

Bu tər - tazə bağda cövlan edərsən,
Dadıb min nemətdən şükran edərsən.

Gözünə xoş gələn, özün bəyənən
Bir halal süd əmmiş gətirərəm mən.

Siz verib baş-başa dövran sürəndə
Durub nazınızı çəkərəm mən də.

Ay oğul, vəfa qıl bu fərmana sən,
Əhdin əlini qoy bu peymana sən.

- Dədə, bu sözlərin yeridirmi heç?
Tikan məğrur sərvə layiqdirmi heç?

İnan, oğulluğa məni götürsən,
Sənin tək ağaya qul olaram mən.

Məni şad elədin, dilşad olasan,
Abadlıq gətirən, abad olasan!

Öpdü ağsaqqalın əlini Mahan,

Sonra əl verdi ki, bağlasın peyman.

Qalxıb ata-oğul qucaqlaşdılar.
Əhd-peyman kəsib qanad açdılar.

- Gedək!
Addımladı, irəli vardı.
Onu sağ tərəfdən sola apardı.

Gəncə nişan verdi bir uca qəsri,
İpəklə, qumaşla döşənmiş yeri.

Eyvanı baş çəkmiş səmalaradək.
Tağı - əzəmətli su ambarı tək.

Bütün divarları, yeri mərmərdən.
O xam gümüş kimi bərq vurur hərdən.

Söyüd, sərv xədəng böyrünü almış,
Geniş pişgahının üstü daralmış.

Qapı cinahında elə bir pərdə
Öpür kəmərini maviliklər də.

O Keylər qəsrinin eyvanına bax,
Tər səndəl oramı qanadlanacaq?

Şaxlardan nə qədər zivər asılmış,
Neçə dan ulduzu, ülkər asılmış.

Səndəldə gözəl bir oturaq yeri,
Taxtında nəqqaşın zümrüdü, zəri.

Gəbələr çəkilmiş taxtın üstünə,
Saçaqlar elə bil ətirli dəfnə.

- Oğul, çıx bu taxta, əyləş bəxtiyar
Orda suyun da var, çörəyin də var.

Budaqda ağ süfrə, altında kuzə.

Seç, hansı nemətdən xoşun gəlirsə.

Mən gedim, səninçün hazırlıq görüm,
Ev açım, bağında bir çələng hörüm.

Səbr et mən gəlincə, hüdudu keçmə,
Bu taxtdan, yataqdan aşağı düşmə.

Söz soruşan olsa, saya salma heç.
Sualdan, cavabdan bir yolluq vaz keç.

Aldanma kimsənin xoş qılığına,
Bənd olma mehrinə, yaxşılığına.

Gəlsəm, diqqətlə bax, gör o, mənəmmi?
Buraxma yaxına başqa həmdəmi.

Südlə şəkər kimi peymanımız var,
Gözəl yaşamağa imkanımız var.

Bağ sənin bağındır, ev də öz evin.
Yuvamız - yuvandır. Yaşa, gül, sevin.

Qorun bu gecədən, dəyməsin nəzər,
Sənə asan olar başqa gecələr.

Səni and verirəm xaliqə: sakın!
Mənim öyüdlərim hökmüdür haqqın.

Görürsən, qayışdan nərdivan da var.
Taxta çıxmaq üçün əl atsan, yarar.

Yolun bu pillədir, yoxdur başqa yol.
Qayışdan bərk yapış, qayışbaldır ol!

Sonra çək, nərdivan yuxarı gəlsin,
Heç kəs qayışbazlıq edə bilməsin.

İlanı bu gecə bənd et belinə,
Səhər qismət olar sənə xəzinə.

Gecə gec bişsə də nuş et halvanı,
Gündüzlər görərsən zəfəranını.

Boğazı tutsa da armud gecələr,
Sabah nar dişləmək sənə xoş gələr.

Qoca bunu deyib üz qoydu qəsrə,
Getdi, yer düzəltsin yeni sərvərə.

Mahan pilləkənlə qalxdı yuxarı,
Çəkdi qayışbəndi özünə sarı.

Taxta əyləşəndə bir dağa döndü,
Bütün ucalıqlar alçaq göründü.

Ətir - ənbər saçan köşkü bir reyhan,
Şimal küləyinə bənzədi Mahan.

Yaxşı süfrə açdı, o acan zaman.
Yedi ağ lavaşdan, sarı qoğaldan.

Kuzədən su içdi - saf zülal kimi.
Oxşadı zövqünü şimal küləyi.

Rum bəzəkli taxtı süzdü həvəslə.
Uzanıb dincəldi Çin fərşi üstə.

Səndəlin budağı - o kafur ətri
Sildi yaddaşından məşəqqətləri.

Baxdı pəncərədən, gözləri bağda.
İyirmi şam yanır gördü uzaqda.

Əlinə şam alıb tazə gəlinlər.
Təzə şah önündə gözə girənlər.

Qarşıdan kim gəlir? On yeddi sultan.
Ayı on yeddi yol mars ilə udan.

Hər kəsin öz donu, - özgə güldəstə.
İpək çəkmişdilər gül, şəkər üstə.

Əllərdə şam yanır, özləri fanar.
Bağdakı eyvana yaxınlaşdılar.

Şahanə bir məclis yapdılar dərhal,
Pişgahda açıldı busat, cah-cəlal.

Busatın üzəri şamlarla doldu.
Şənlik nəşə ilə üzbəüz oldu.

Onların başçısı gülüzlü pəri -
Ağ boyunbağının nadir gövhəri

Yanaşdı, məclisdə tutdu baş yeri.
Çağırdı yanına şux gözəlləri.

Şən bülbüllər kimi cəh-cəh vurdular.
Quşları havadan endirdi setar.

Qızların nəğməsi, səsi - xəyaldı,
Mahanın ağlını başından aldı.

Rəqs edən ayaqlar mizrabmı vurur?
Ev yıxan, qan salan əlləri büllur.

Yel vurdu, yaxadan ətir saçıldı.
Turunc məmələrin üstü açıldı.

Qəndmi, balmı saçır sevdalı gecə?
Gör səndəllə turunc qovuşur necə!

Turunc məmələrdən oluban dəli,
Mahan üz gözünə sürtür səndəli.

Türkülər, çalğılar - ülvi gözəllik.
Mahanın xilqəti lətif və çevik.

Dözmür, dözə bilmir, arayır çarə
Ki, atsın özünü ağacdan yerə.

Huri təbiətli qızlarla bugün
Qiyamət görmədən cənnətə düşsün.

Yad etdi qocanın dediklərini,
Bağladı hissinin biləklərini.

Sənəmlər necə də oynaşırdılar,
Şəbədə bağlayır, qaynaşırdılar.

Xeyli əyləndilər, süfrə açdılar,
Yedilər, içdilər, ağırlaşdılar.

Süfrəyə ləl ilə dürr tökmüşdülər.
Dürrün də üstünə cəvahir, gövhər.

Od və su görməmiş ləziz xörəklər
Bəlkə müşk ilə ud, gülabla ənbər.

Qəndli, zəfəranlı zirə aşı - ov,
Zirə aşından da dadlı narpilov.

Bulğar quzuları - şiri məst edən,
Toyuq, təzə balıq təmizdi güldən.

Ağ, yumşaq çörəklər - bərəkət rəmzi,
Ağ kafur qokulu huri sinəsi.

Qəndlə bişirilmiş suvan halvası,
Bir ağız ləzzəti, nemətlər xası

Ətirlə, gülabla, kərə yağıyla
Yoğrulmuş külçələr batmışdır bala.

Elə ki, belə bir süfrə açdılar,
Dünya gətirdilər, səfa saçdılar,

Şah üz tutdu gözəl bir nazəninə:

- Təkliyim cüt tapar indi özünə.

Səndəl ağacından ud ətri gəlir.
Səndəl budağında uda göz yetir.

Ud rəngli don geymiş ud ətirli yar,
Bürünüb səndələ ağacdan baxar.

Sarımtıl Səndələ qara ud gecə
Yapmış udumuzu səndəldən necə!

Hələ ətri gəlir damağımıza,
Söylə, can gətirsin varlığımıza.

Ağacın başında coşub çağlayır,
De bəzm sənlə ülfət bağlayır.

Dindir mehribanca, düşsün aşağı.
Bizimlə əylənsin bu axşam çağı.

Gəlməsə, bildir ki, açılmış süfrə.
Elə bənd olub ki, şah dilbər sənə,

Qonaq gəlməyincə iştaha gəlməz.
Gülnəfəs süfrəyə yanaşa bilməz.

Meyvə dər, qonaq ol ülfət bağına,
Hələ açılmamış süfrə bağlama.

Getdi köşkə sarı sevda güzgüsü.
Ağzı dar olsa da gen - boldu sözü.

- Günaydın! - deyibən Mahanı gördü,
Ağacdan gül kimi yerə düşürdü.

Qonağın da quşu qonmuşdu ora,
Özü can atırdı o vurhavura.

Bayaqdan araçı aradığından
Araçı ardınca yüyürdü əlan.

Cavanlıq sevdası qaynar başında,
Qocanın öyüdü düşmədi yada.

Aşıb daşan zaman gənclik xilqəti,
Yada düşərmi heç pir nəsihəti?

Eşq ki, isməti aldı aradan,
Maha o şux maha kəsildi mehman.

Mahanın üzünü görən kimi mah,
Taxtın gənc şahını sandı qibləgah.

Onu əyləşdirdi öz busatında,
Saçdılar üstünə şəkər, gülab da.

Qonaqlıq törəni açdı gülbədən,
Bərabər yedilər eyni süfrədən.

Dilində məhəbbət, sədaqət virdi,
Ləziz tikəsini ona verirdi.

Süfrədən fərağət olandan sonra
Canı tapşırdılar yaqut camlara.

Şərbət ki, içdilər, mey ki, daddılar,
Həyanı ortadan silib atdılar.

İsmət pərdəsini cırdı xumarlıq,
Mahan mah eşqinə girişdi artıq.

Bahar qönçəsi tək bir löbət gördü,
Nazənin nazında lətafət gördü.

Ağuşu süzmədən, dələmə ən ağ,
Qənddən, süddən dadlı, yağdan da yumşaq.

Üzü qəlbə yatan bir alma təkin,
Qənd ilə gülabın içində sakin.

Ovcunda civədir sanki ağ əndam,
Sıçramaq istəyir barmaqlarından.

Qucağı bağdakı tər güllər kimi,
Çıraqda, şamdakı şölələr kimi.

Üstünə çilənmiş Ayın ziynəti.
Mahanın birə beş artdı rəğbəti.

Qəndini dişləyib şövqə dolurdu,
Balını soranda arı olurdu.

Aya sarmaşanda... çəkirdi haray
Həyadan başını yayındıran Ay.

Oturtdu dizində çinli tək gülü,
Gümüşbədən sərvi, yüzləçək gülü.

Sıxdı əqiqinə yaqut möhrünü,
Meyin çeşməsinə yanar könlünü.

O, göz işığına, qənddan qəndinə
Bir daha eşq ilə baxarkən yenə

Gördü ifritədir qucağındakı.
Tanrı qəzəbindən yaranmış sanki.

O, bir qaban dişli camışmı idi,
Yoxsa bir əjdaha, meymun cəsədi?!

Vaz keç əjdahadan, o, əhriməndi.
Yerdən göyə qədər ağzı mədəndi.

Allah göstərməsin, o əyri qozbel
Oxu sınıq-sınıq yaydı elə bil.

Beli qövs kimi, sifəti xərçəng.
İyi, üfunəti gedər minfərsəng.

Burnu bir təndir ki, kərpic bişirər.

Ağzı boyaqçının küpünə bənzər.

Qonağı bağrına bərk basan köpək
Ayırmış ağzını timsah ağzı tək.

Öpür üz-gözünü nələr deyirdi,
Sözüylə, gözüylə onu yeyirdi:

"- Ey başı, ayağı çəngimə keçən,
Sinəsi dişimlə yırtılmış bədən!

Atıb pəncəsini məni dişləyən,
Çənəmi, ağzımı öpmək istəyən!

Bax qılınc dişimə, nizə çəngimə.
Pəncə belə olar, diş də bax belə.

Əvvəlki həvəsin bəs necə oldu?
Atəşinmi söndü, gülünmü soldu?

Öpüş al, dodağım həmən dodaqdır,
Aydan üz döndərmə, həmən çıraqdır.

Min bir fitnə ilə şərab gətirən
Saqidən piyalə istəməzmisən?

Darğası ev yıxan oğruxanada
Olma kirayəçi, olma məbada!

Sənə bu yaraşır, ey qotur qoyun,
Açaram başına indi min oyun!

Sənə göstərməsəm dibdən də dibi,
Qoy olum o bayaq gördüyün kimi".

Mahanın üstünə çəkib həmlələr,
Beləcə coşurdu, daşırdı ənter.

Mahan yazıqlaşıb büzüşən zaman
Gördü qarşısında Ay yox, bir qaban.

Hanı gümüşbaldır, hanı o ceyran?
Önündə əjdaha, quyruqlu heyvan!

Əjdərin qır rəngli zaha qarnından
Çıxan çirkabdımı, ya zərdablı qan?

Ödü partlamış tək çığırırdı o,
Doğan qadın kimi bağırırdı o.

Söyüdü yandıran od öpüşləri
Qara qabanındı, ya ağ divindi?

Gəldi xoruz səsi, açıldı sabah,
Axır ki, rədd oldu div, aman allah!

Zülmətin pərdəsi dünyadan qalxdı,
O pis xəyallar da aradan qalxdı.

Əsli saxsı olan saxta ləllərin
Heç biri qalmadı, qaçdılar yəqin.

Qəsrin qarşısında yıxıldı Mahan,
Yatdı, oyanmadı gün qalxanacan.

Günəş övcə qalxıb parlayan zaman
Yenə huşa gəldi o hüşyar cavan.

Göz açıb nə gördü? Dəhşətli aləm,
Cənnətin yerində qaynar cəhənnəm.

Hanı ney naləsi? Ah - nalə qalmış,
Xəyal göylərini toz-torpaq almış.

Sən demə xəyalmış mərmər qəsr də,
Bağ da, saçaq-saçaq fəvvarələr də.

Hanı tər gülüstan? Bax, min-min tikan!
Hanı yaşıl eyvan? Buxardı qalxan.

Şümşad da, sərv də quru xəzəlmiş.
Meyvələr altında əqrəb gəzərmiş.

Hanı toyuq döşü, dana budları?
Murdar cəmdək imiş, dərk elə barı.

O çəngə, rübaba geniş bax, geniş:
Cüyürün, ceyranın sümükləriymiş.

Gövhərlə bəzənmiş ipək pərdələr
Qaba bir gön imiş, dərk etsən əgər.

O, bir üfunətli, zülmət quyudur.
Sən elə bilmisən bulaq suyudur.

Yediyi xörəklər, içdiyi sular,
Saqinin verdiyi badələr ki, var -

Hamsı başdan-başa irinmiş, qanmış
Ömrümüz bəlkə də acı aldanış.

Ətirlər, çətirlər, saraylar süsü -
Felən ayaqyolu törtöküntüsü.

Mahan öz işinə mat qalıbdır, ah.
Deyinir yenə də: "Əstəğfürullah"!

Nə orda qalmağa üzü var daha,
Nə ayağı gəlir varsın sabaha.

"Bu necə naxışdır, bu necə pərgar?
Altında qış yatır, üstündə bahar.

Dünən heyran qaldım tər gülüstana,
Bu gün yaş tökürəm möhnətstana.

Ey fələk, gör nəyə imkan verirsən
Gülü göstərirsən, tikan verirsən.

Niqabın dalında Ay üzlü dilbər,

Qaldırsan niqabı ilan görünər.

Qaldırma pərdəni, bilinər zığı,-
Əbləhin əbləhlə eşqbazlığı.

Bu Rum sənəmləri, Çin gözəlləri
Əntərmiş əslində, zənci əntəri.

Sakın! O gədaya lənət, min lənət:
Üstü ətirlidir, içi üfunət,

Sakın! Bu hamamın açılsa üstü,
Görünər altında külxan və tüstü.

Möhrə axtarıblar bəzən ariflər,
Möhrə yox, səbətdə ilan görüblər.

Qafil elə bilir yırtıq heybəsi
Ya müşg nafəsidir, ya ud kisəsi.

Bədxahlar əlindən qurtuldu Mahan,
Mən də xilas oldum həmən nağıldan.

O xeyir işlərin ardınca getdi,
Nəzir-niyaz etdi, tövbələr etdi.

Sığınıb Tanrıya təmiz qəlb ilə
Tökürdü gözündən qan gilə-gilə.

Nəhayət, dupduru bir arxa çatdı,
Su içdi, dizini torpağa atdı.

- Sən ey kimsəsizlər kimsəsi! - deyə,
Süründü torpaqda, düşdü səcdəyə.

- Aç bu müşgülləri, ey müşgül açan!
Mənə bir yol göstər, sən ey yol açan!

Yalnız sənsən açan düyünlənmişi.
Bacarmır bu işi başqa bir kişi.

Məgər tək mənəmi nicat vermisən?
Nə qədər yolsuza yol göstərmisən!

Sızladı, yalvardı öz allahına,
Sürtdü üz-gözünü səcdəgahına.

Ah çəkdi, başını qaldıran zaman
Gördü öz şəklinə bənzər bir insan.

Gördü dan yeri tək şəfəqlənmişi,
Bahar fəsli kimi yaşıl geymişi.

- Günaydın, ey xacə, bilmirəm kimsən,
Qiymətli gövhərsən amma deyəsən.

- Gəl, tanı, mən Xızram, ey Tanrısevən,
Gəlmişəm əl verəm, tutam əlindən.

Qarşına çıxmışdır gözəl məqsədin,
Səni çatdıraram yurduna yəqin.

Əl ver, qalx ayağa, ey nura möhtac,
Qapa, yum gözünü, bir an sonra aç.

Xızrın xoş səsini dinlədi Mahan,
Dirilik suyumu tapdı nagəhan?!

Əl verdi əlinə, dağdanmı aşdı?
İntizar gözünü yumdu və açdı.

Hardadır? Div onu azdıran yerdə
Təki bu gülşəndə azmasın bir də.

O, Misrə qayıtmış xarabalıqdan,
Bağın qapısını açdı həyəcan.

Nə gördü? Yas tutub dostlar susublar.
Hamsının əynində yam yaşıl paltar.

Əvvəldən sonacan nələr çəkibdir
Hamsını dostlara nəql etdi bir-bir.

Gördü dostlarını bərk sıxıb kədər,
Onun xatirinə göy geyiniblər.

O da dostlarından qalmadı geri,
Elə bil əyninə geydi göyləri.

Uydu, o da uydu çərx ahənginə,
Düşdü göy çadırlı rüzgar rənginə.

Nə üçün göy geymiş bu ulu gərdiş?
Ondan yaxşı rəngi tapa bilməmiş.

İnan, könül versə hər kim göy rəngə,
Dönər süfrəsində günəş çörəyə.

Qürsəsi günəşin qürsündən olan
Əzrəq gülünə bax, göydür binadan.

Günəş hansı yana üz çevirirsə,
O səmtə boylanır bənövşə, süsən.

Göy rəngli gülləri hindli çox istər,
Güllərə ad verib: günəşpərəstlər.

Ay üzlü gözələ şah qulaq asdı,
Sonra: - Yataq! - deyə bağrına basdı.

BƏHRAMIN PƏNCŞƏNBƏ GÜNÜ SƏNDƏL RƏNGLİ GÜNBƏZDƏ ƏYLƏŞMƏSİ VƏ ALTINCI İQLİMDƏN ŞAH QIZININ HEKAYƏTİ

Pəncşənbə günü - ən yaxşı gündür,
Çün Müştəri kimi bəxti gülgündür.

Müşk nafəsini dan yeri açdı,
Ud gecə od tutdu səndəlmi saçdı?!

Səndəl ətri verən torpaqlar kimi
Şah çıxdı, əynində səndəl geyimi.

Çıxdı göy günbəzdən... Hey gəzə-gəzə
Gəldi səndəl rəngli tazə günbəzə.

Ona Çin gəlini, o huri soylu
Əlindən mey verdi, ya kövsər suyu?

Mey aldı Huridən Ay doğanadək,
Xumarlandı gözlər, məst oldu ürək.

Sədəf Ay sürməyi, sonsuz ümmanda
Nəhəngin ağzına min dürr atanda

Şah o badam gözlü Çin gözəlinə
Dedi: - Ürəyimi al öz əlinə!

Şadlandı Çin qızı, güldü əhvalı.
Ona xurma verdi, yoxsa şan balı.

Dedi: - Ey cahanın canı, loğmanı,
Sən ey şahlar şahı, bəşər vicdanı!

Səhrada, dəryada, dağlarda bol-bol
Qumlardan, sulardan, daşlardan da çox

Ömrün-günün olsun, ulu şəhriyar!
Sən bəxtinə memar, bəxtin sənə yar.

Ey ərzə gün kimi aydınlıq verən,
Şahlar sarayına şahlıq gətirən!

Bu qırıq nitqimdən, bağlı dilimdən
Özün bilirsən ki, çox inciyəm mən.

Mən reyhan önündə dəmir turşusu
Olsam da, qulaq as, can şəhdimdi bu.

Şadlansın deyə şah zəfəran istər,
Şənliyi, şuxluğu ərmağan istər.

Bir az sökük-tökük nitqimlə mən də
Ona dad verirəm yeri gələndə.

İnan, axtarıram sözdəki duzu,
Şahın ürəyinə yatan bir sözü.

Öpdü şah əlini günəşpərəst Ay,
Tikməyə başladı sözdən bir saray.

HEKAYƏT

Ayrıldı şəhərdən iki dilavər,
Başqa bir şəhərə yola düşdülər.

Vardı hər birinin yol azuqəsi,
Öz suyu, öz dəni, dolu heybəsi.

Bir gənc Xeyir idi, o birisi - Şər.
Adlarına uyğun iş görərdilər.

Getdilər... İsitdi nəfəs nəfəsi.
Xeyir bilmirdi ki, yol azuqəsi

Tükənsə ac qalar. Yeyir, içirdi.
O, əkir, Şər isə tarla biçirdi.

Bəli, ərzağını qoruyurdu Şər.
Getdilər... qaynar bir düzə yetdilər.

Bu çöl alov dilli bir yanar təndir,
Orda əriyərdi hətta daş, dəmir.

Orda od özünə yer eləmişdi,
Şimal səmumunu zəhərləmişdi.

Şər xəbərdar idi: bu sonsuz düzən

Bircə damcıya da həsrətdi əslən.

Xəlvəti doldurub o, bir tuluq su
Atdı dalına ki, ehtiyat olsun.

Xeyir hardan bilsin öndə su yoxdur.
Yol gedir, sanırdı qorxusu yoxdur.

Yorğun, qaranəfəs, atəşlə dolu
Keçdilər səhrada uzun bir yolu.

Yeddi gün özlərin bərk yordular çox.
Şərin suyu durur, Xeyirinki yox.

Suyu gizlədən Şər döndü bəşərdən,
Əsla danışmadı xeyirdən, şərdən.

Xeyir baxdı, gördü haramzadənin
Meşgində suyu var - baldan da şirin.

İçir bala-bala sudan xəlvəti,
Deyirsən mey içir, ya bal şərbəti.

Təpib dil-dodağı. Təşnədir Xeyir,
Lakin nə yalvarır, nə bir söz deyir.

Sıxdığı dişinə tutub canını,
İçsə də içirdi cigər qanını.

Qurudu ciyəri, qaynadı beyni,
Gücü yox... endirə kirpiklərini.

Zöhr namazından bir azca keçmiş
Tükəndi taqəti, qaldı kirimiş.

Onun od rəngində cüt ləli vardı.
Sulu ləl... o suyun daş yeri dardı.

Ləldən görünməyən su axırdı çox, -
Göz üçün göz yaşı, ağız üçün yox.

Xeyir sulu ləli uzatdı Şərə -
Qumunda su olan zalım bəşərə.

- Yanıram... ölürəm! - dedi - rəhm elə,
Söndür atəşimi bir az su ilə.

Dirilik suyundan ver bir az içim.
Ya sat, ya bağışla. Atəşdir içim.

Bu iki ləlimi öz suyuna at,
Can verən canımı suyunla sağalt.

Allah lənət etsin, Şər bəd danışdı,
Elə öz adından bir kitab açdı,

Dedi: - Quru daşdan bulaq yonma gəl.
Nə özünə pis ol, nə mənə əngəl.

Mənə ləli versən bu xarabada,
Alarsan, elə ki, çatdıq abada.

Dil tökmə, mən hara, aldanmaq hara?
Mən divin özünü salaram tora.

Mənə möhrə gəlmə, hiylədən sakın.
Çatmaz mənimkinə hoqqabazlığın.

Vaz keç bu kələkdən, qaradan, ağdan.
Mənimlə qumardan, nərd oynamaqdan.

Vermərəm suyumun damlasını da,
Tökərsən üzümün suyunu sonda.

Mən burda götürsəm iki gövhəri,
Şəhərdə yəqin ki, alarsan geri.

Sənin elə dürrün gərəkdir mənə,
Geri qayıtmasın bir də yerinə.

- O hansı gövhərdir, ey vələdizna,
Gövhəraxtaranın qoyum ovcuna?

Şər dedi: - Cüt gövhər iki gözündür.
Hər əzizdən artıq cüt əzizindir.

Alıram, sat mənə, tök gözlərini.
Yoxsa su içməkdən çək gözlərini!

- Məgər o Tanrıdan heç utanmırsan?
Buz suyu alova, oda satırsan?

Tutalım, lap suyun dadlıdı bal tək,
Gözlərimi tökmək nəyinə gərək?

Çıxarıb gözümü sən diri-diri,
Yüz bulaq da versən, bunun nə xeyri?

Sən get öz suyunu lələ, dürrə sat,
Su verib, göz almış de, hansı cəllad?

Götür var - yoxumu, al ləlimi sən,
Üstəlik kağız da verim dilimdən.

And olsun Tanrının böyüklüyünə:
Hələ sevinərəm verdiyin hökmə.

Dəymə gözlərimə, - səadətimə
Soyuq suya görə soyuqluq etmə.

Şər dedi: - Söhbətin bir əfsanədir,
Susuzun etdiyi boş bəhanədir.

Nə gövhər, nə də ləl, göz gərək mənə,
Ləli mən özüm də verərəm sənə.

Xeyir bircə ovuc su içmək üçün
Bəlkə çeşmə tökdü çeşmindən o gün.

Gördü məhv olacaq, yoxdur bir imkan,

Canı əldən gedir can yanğısından.

Can atdı buz suya yanar varlığı.
İki qat yanğıdır can üstə yanğı.

"- Dözmürəm, get! - dedi - bir ülgüc gətir.
Dözmürəm, əvvəlcə bir içim su ver!

Dözmürəm, onsuz da ölüm günüdür.
Çıxar gözlərimi, yanqımı söndür!"

Zənn etdi, gözünə dəysə də bıçaq,
Bir ümid işığı bəlkə doğacaq.

Şər təşnə torpağın üstünə getdi,
Tez qapıb ülgücü, cərrahlıq etdi.

İki göz çırağı - işıqlı, təmiz.
Çıraq keçirməyə can atan xəbis

Nərgizin üstünə tökdü qızıl qan,
Gövhəri qopardı ən uca tacdan.

Bir cüt incisini verdi zavala,
Ona su vermədən düzəldi yola.

Malını, pulunu, dürrünü çaldı,
Getdi, gözsüz cavan səhrada qaldı.

Nəymiş, anladımı Şərin şər adı?
Xeyrindən-şərindən xəbər tutmadı.

Öz qanı içində çırpınır özü,
Özünü görməyə vardımı gözü?

O, görə bilsəydi özünü gendən,
Bəlkə də ölərdi qorxudan, qəmdən.

Mətin bir kürd vardı - dövlətli, qoçaq.
Qurdlar afətindən sürüsü uzaq.

Mülkündə həmişə xeyir, bərəkət.
Heç kəsdə yox idi o boyda sərvət.

Səkkiz qohumu da azad, firavan.
O, varlı... özgələr yoxsul, lüt-üryan.

Qulyabanı kimi biyaban gəzən,
Aranda əyləşən, dağa tələsən

O çöldə, bu çöldə sürü otaran
Kürd ələf dalınca qaçardı hər an.

Harda içməli su, göy otlaq vardı,
Orda iki həftə məskən salardı.

Ələf qurtardımı, tədbir görərdi,
Sürünü başqa bir səmtə sürərdi.

İki gün idi ki, şir pəncəsini
O yerə qoymuşdu bu yaz nəsimi.

Bu kürdün çox gözəl bir qızı vardı -
Türk gözlü, hind xallı şux bir nigardı.

Naz ilə bəslənmiş bir sənəmdi ki,
Sərvə bənzəyirdi incə qaməti.

Ağlıqda xam gümüş, şirinlikdə bal,
Zərgər qutusuydü o Ay gülcəmal.

Zülfünün kəməndi ətəyindəndi,
Ayın öz boynunda Ayın kəməndi.

Qarğa qanadından qara saçları -
Bənövşə nəfəsli bahar rüzgarı.

Hamını məst edən sərxoş qəmzəsi
Ovsundu, bəlkə də ovsun badəsi.

Xalq əsir olmuşdu Babil səhrinə,
Onun Babil kimi tilsimlərinə.

Ay işıq alırdı gül cəmalından,
Qaranlıq gecələr - qara xalından.

Qənd qıran püstəsi gör nə qədər dar -
Öpüş qənd ağzına hardan yol tapar?

Bir baxın sallanan o Ayqabağa
Getdi balıq kimi su axtarmağa.

Yoldan xeyli uzaq bir bulaq vardı,
El həmən bulaqdan su aparardı.

Naxışlı kuzəni aldı nazənin,
Səmtini bulağa saldı nazənin.

Doldurdu kuzəni həmən bulaqdan,
Zövq aldı xəlvəti su daşımaqdan.

Eşitdi uzaqdan yaralı bir səs,
Kimdi nalə çəkən, hansı kəmnəfəs?!

Kürd qızı yollandı nalə dalınca.
Nə gördü? Baş qoyub bir daş balınca.

Burda çabalayır xəstə bir cavan.
Üzü, əl-ayağı başdan-başa qan.

Ovcunda hey sıxır qanlı bir daşı,
Tanrını səsləyir hər yalvarışı.

Unutdu büsbütün nazənin nazı,
Yanaşdı xəstəyə o çöllər qızı.

- Kimsən, ey zavallı? Nədir bu gərdiş?
Kim səni qanına qəltan eyləmiş?

Hansı xəyanətkar, ay qaragünlü,

Sənə rəva görüb bu boyda zülmü?

Dedi: - Ey göylərdən enmiş mələkə,
Sən pəri qızısan, hurisən bəlkə?!

Çox oyunlar gəlib mənim başıma.
Bir azdan olarsan agah, aşina.

Yanğıdan ölürəm... bir içim su ver.
Dolanır başıma bu səma, bu yer.

Bir udum su versən, xilas olaram.
Yoxsa mən ölürəm... kəsilib çaram.

O baldodaq saqi, nicat açarı
Uzatdı kuzəni susuza sarı.

Od ciyər buz suyu gör necə içdi,
O soyuq şərbətdən içdikcə içdi.

Bir azca dirçəldi üzülmüş canı,
Önündə göz nuru, göz çırağbanı.

Yaralı gözləri yerinə qoydu:
- Ey Tanrı, hamının sənsən umudu...

Azca sıyrılsa da gözün pərdəsi
Piydən ayrılmayıb, gördü, giləsi.

Gördü qüvvətlidir ayaqları da,
Aparmaq olardı bəlkə piyada.

Gözü göz piyinə qoyub bağladı,
Qolundan yapışdı qolu-qanadı.

Bələdçi nazənin çıxarıb yola
Ona həmdəm oldu, verib qol-qola.

Onların binəsi bir azca uzaq,
Getdi, yaralıya olaraq dayaq.

Çatdılar. Binəyə gətirdi Xeyiri.
Oxşadı xəstəni ülfəti, mehri.

Çağırdı nökəri, onu əlbəəl
Verdi xidmətçiyə nazənin gözəl.

- İncitmə! - söylədi - bir azca yavaş
Apar qapımıza qonağı birbaş.

Özü anasının yanına gəldi,
Olub keçənləri deyib kövrəldi.

- Bəs neçin buraxdın onu əlindən?
Neçin gətirmədin evə gələndə?

Qeydinə qalardıq, çarə qılardıq,
Bəlkə də bir azca rahat olardı.

Dedi: - Gətirmişəm, qalıbsa canı
Gələr indilərdə, açar qapını.

Xəstəni qapıya gətirən nökər
Apardı yatağa, dedi: - Nəfəs dər.

Önünə ağappağ süfrə sərdilər,
Ona isti şorba, kabab verdilər.

O istidən bişən soyuq nəfəsli
Az yedi... inlədi: - Cahan qəfəsmi?

Səhradan qayıtdı kürd axşam evə,
Bir az aclığını öldürsün deyə

Yanaşdı süfrəyə... birdən nə gördü.
Yataqda bayılmış bir xəstə gördü.

Qarışdı səfrası. Xəstə yaralı
Həyatdan aralı, ağırdı halı.

- Hardandı bu xəstə? Nədir muradı?
Neçin əldən düşüb, sınıb qanadı?!

Heç bilən vardımı bu qəziyyəni,
Xəstənin başında qopan şivəni?

- Doğranmış - dedilər - Ayı ulduzla,
Damarlı əqiqi iti almazla.

- Yox, belə qalmasın zavallı xəstə,
Yarpaq qoymalıyıq gözünün üstə.

Obanın başında Zorbulaq ki, var,
Üstündə bir ağac çoxdan bərqərar.

Onun nəfəsindən sağalar xəstə,
İki budağı var bir gövdə üstə.

Budaqlar arası xeyli genişdir,
Yarpağı çox gözə şəfa vermişdir.

Tələsin, gətirin bir neçə yarpaq,
Əzək, canındakı suyu çıxardaq.

Xəstənin gözünə sürtək yavaşca,
Belə bir məlhəmdir çarəsi ancaq.

Məlhəmin böyükdür sehri, əsəri.
Məncə şəfa tapar gəncin gözləri.

Huri zivəridir o yaşıl yarpaq,
Sönmüş bəbəklərə çıraqdır, çıraq.

Birinci budaqda hər yaşıl yarpaq
Hələ çox gözləri nurlandıracaq.

İkinci şaxənin məlhəmi də zor,
Səri xəstələrin əlacı odur.

Kürd qızı elə ki, aldı bu sözü,

Zor bulağa sarı can atdı özü.

- Ata, yalvarıram, bərabər gedək,
Bu zavallı gəncə bir əlac edək!

Gördü qızcığazın yalvarışını,
Sildi göz yaşını. Çatdı qaşını.

Getdilər. Topladı bir ovuc yarpaq.
- Xəstəni ölümdən bu, qurtaracaq!

Qız tələm-tələsik yarpağı aldı,
O qədər döydü ki, puçalı qaldı.

Süzdü, təmizlədi bir Loğman kimi,
Xəstənin gözünə qoydu məlhəmi.

Yaxşıca sarıdı ağ tənzif ilə,
Xəstənin əhvalı ağırdı hələ.

Dikib gözlərini uzaq baxtına
Baş qoydu balışa, səndəl taxtına.

Gözünün üstündə yarmağın yağı,
Beşcə gün uyudu başı sarğılı.

Gəldi bişinci gün o gümüşbədən,
Götürdü sarğını onun gözündən.

O gözlər yenə də çilçıraq oldu,
Yenə əvvəlki tək sappasağ oldu.

Sübh çağı açılan cüt nərgiz təkin
Açıldı gözləri o bəxtəvərin.

Dəyirman öküzü göz sarğısından
Qurtuldu.
- Kürd qızı, xilaskarımsan!

Sağ ol!

Sıxıntıdan çıxdı ev əhli.
Ürəklər qızıl gül, üzlər fərəhli.

Kürd qızı çox çəkib onun dərdini,
Axırda olmuşdu yaxın həmdəmi.

Elə ki, açıldı sərvin nərgizi,
Çıxdı qaranlıqdan cüt gövhər gözü,

Mələkə yenidən bənd oldu ona,
Qoydu ağ əlini isti alnına.

Xeyir də bu qıza mehriban oldu,
Lütfünə, mehrinə candan vuruldu.

Tamam görməmişdi bugünə kimi,
Bu gün anladı ki, odur həkimi.

Şirin cəh-cəhini eşitmişdi çox,
Mehri, mərhəməti lütfündən də çox.

Könülü könülə bağlamışdılar,
Qoşa irmaq kimi çağlamışdılar.

Xeyir dayanardı önündə kürdün,
Kəmər bağlayardı bir xidmət üçün.

Ona hayan idi işdə, əməkdə
Qoyun otarmaqda, dəvəçilikdə.

Sürünü gözlərdi qurd bəlasından,
Bəslərdi irili, xırdalı heyvan.

O çöllər dolanan biyaban kürdü
Xeyirin əllərində bərəkət gördü.

Dedi: - Sərvətimin sənsən hakimi,
Sən mənə əzizsən övladım kimi.

Artır gündən günə marağım mənim,

Kim sənin gözünə kəsildi qənim?

Hansı başıbatmış, kor vələdizna
Sənin gözlərini tökdü ovcuna?

Xeyir gizlətmədi olub keçəni,
- Qanıma bələmiş - dedi - Şər məni.

Yandım, kabab oldum çölün düzündə,
Ondan su istədim, əl atdı fəndə.

Dedim: - Al ləlimi, bir içim su ver!
- Yox! - dedi - bambaşqa lələn gərəkdir.

Ülgüc götürübən dürrümü deşdi,
Cibdəki dürrüm də əlinə keçdi.

Heç su da vermədən əkildi namərd.
Elə ki, dinlədi bu dastanı kürd

Deyrin rahibi tək başına döydü,
Sanki tən qönçəni bir tufan əydi.

Bildi nələr çəkib iblisdən mələk, -
Cəhənnəm əhlindən cənnət əhli tək.

Sən demə adı tək xeyirmiş Xeyir.
Kürd ona "Göz nurum!", "Əzizim!" deyir.

Onu göz üstündə saxlamışdılar.
Durub xidmətində nazənin nigar.

Ona qulluq edir üzü niqablı,
Su versə, od tutur sular sonası.

Qız ona qaytarıb canı, cahanı.
Ona əsir düşüb təzədən canı.

Qulluq edir əziz dürr xatirinə
İnəyə, qoyuna, dəvələrə də.

"- Mümkünmü qovuşaq, layiqmi məgər
Mənim tək müflәsə o ülvi dilbər?

Bu qədər cəmallı, kamallı qızı
Mümkünmü cehizsiz bir yoxsul alsın?

Mən necə can atım qohumluğa ki,
Hər gün ağzımdadır onun çörəyi?!

Yaxşı olmazmı ki, birdəfəlik mən
Çıxım bu obadan, qurtarım dərddən?!"

Bir axşam səhradan evə dönəndə
Qız onu divanə, dəli edəndə

Hiss etdi: bağrını dərd gəmirəcək,
Xəzinə üstündə bir dilənçi tək.

O, susuz... önündə dirilik suyu.
Su içir.. axtarır tamam başqa su.

Bağrından sıçrayan göz yaşları - qan.
İçdi göz yaşını, güldü gülüstan.

" - Sən ey qəribləri saxlayan dədə!
Qəriblər nazını çox çəkdin, yetər.

Gözümün nurunu qaytardın mənə,
Canımı, ruhumu qaytardın mənə.

Çox çörək yemişəm süfrəndə düzü,
Çox əzizdi hətta tör-töküntüsü.

Zəhmətin, alnımda damğan böyükdür.
Sənə təşəkkürüm çiynimdə yükdür.

İçimi, çölümü yoxlasan əgər,
Qanımdan süfrənin gül ətri gələr.

Mən necə əyləşim süfrən başında,
Başımdan keçərəm sənin qarşında!

Qonağın olmaqdan bıkdım, yoruldum.
Sən xidmət göstərdin, mən xəcil oldum.

Verdiyin nemətlər üstündən üstün,
Sağ olun! Qarışıb oduma tüstüm.

Mənə pay göndərsin Tanrım feyzindən
Barı yüz borcumdan birin verim mən.

Sizdən ayrı düşmək ağır olsa da,
Mənə rüsxət verin, düzəlim yola.

Çoxdan ayrılmışam vilayətimdən,
İşimdən, gücümdən, qənaətimdən.

Niyyətim budur ki, sabah dan üzü
Çıxım, mənzil seçim öz yönümüzü.

Səndən ayrılsam da, aldığım nəfəs
Qapının tozundan ayrıla bilməz!

Sən uzaq tutmazsan ey ülfət kanı,
Səni canı bilib uzaqlaşanı.

Mənə halallıq ver, aç qanadını,
Bir gün doğruldaram etimadını",

Xeyir səcdə qıldı nur beşiyinə,
Yox, od vurdu kürdün ev-eşiyinə.

Evə şivən saldı kürd ağlaşması.
Sağa da sola da çatdı sədası.

Kürd ağlayır... qızı özündən betər.
Qurudu damaqlar, yaş tökdü gözlər.

Sanki su idilər, lapdan dondular.

Məgər qəbr üstünə gəlib qondular?

Qoca kürd başını qaldırdı, birdən,
Otağı boşaltdı xidmətçilərdən.

Xeyirə xitab etdi: "- Ey şux, mehriban,
Şirboğan, ev quran, sıxılqan cavan!

Fərz elə: şəhərə burdan gedirkən
Bir ox da vurdular, neyləyəcəksən?

Sənə nazü nemət, sultanlıq çatır.
Yaxşı da, yaman da öz ovcundadır.

Ər kişi cilovu nakəsə verməz,
Dostunu düşmənə satıb yürüməz.

Nemətim, sərvətim, var-dövlətim çox,
Bir qızımdan savay arxam-elim yox.

Ona pis söyləsəm insafdan olmaz.
Evtikən, işcidir... safdır o almaz.

Necə gizlənsə də müşk nafədə
Yenə rayihəsi çatır aləmə.

Qıza meylin olsa, əsirgəməz can.
Bizə canımız tək əziz olarsan.

Kürəkən seçərəm səni özümə,
Sən günəş olarsan qız gündüzünə.

Qoyundan, dəvədən hər nəyin varsa,
Seç götür... sahib ol bunca mirasa.

Sizin aranızda köç vaxtınacan
Mən də yaşayaram bir az kamiran".

Xeyir ki, eşitdi bu sözü kürddən,
Önündə qapandı səcdəyə birdən.

Söhbətə şadlıqla xitam verərək
Asudə yatdılar gecə sübhədək.

Səhər kəmərini bağladı rüzgar,
Qızıl zınqırovlu xoruz çəkdi car.

Humayun taleli gün doğdu... tanı -
Əyləşdi taxtına şərqin sultanı.

Kürd sevinclə baxdı öndə ağ günə,
Başladı nikahın tədarükünə.

Kəbir qovuşmanın ilkin şərtidir,
Övlad toxumları ondan göyərir.

Kürd qızı tapşırdı mərd igidinə,
Zöhrəni seyr edən Ütaridinə,

Dirilik suyunu tapdı o təşnə,
Günəşi ilk dəfə əmdi şükufə.

Baldodaq saqisi verdi mey, gülab.
Kövsər suyundan da yaxşı bir şərab.

Dedi: - Bulaq suyu iç... bir az soyu.
Üçtündən də verdi dirilik suyu.

Ömürlük qovuşub qucaqlaşdılar.
Dərddən, kəm-kəsirdən bir azca kənar.

Hərdən ötənləri saldılar yada.
Sevgi yavanı da gətirir dada.

Kürd hər nə yığmışdı neçə qərinə
Ömürlük tapşırdı əzizlərinə.

Sürülər, naxırlar, beşik, ev-eşik
Hamsı Xeyirə qaldı... qoy çəksin keşik.

Bir dəfə arana köç eləyəndə,
Şəfa ocağına üz tutdu bəndə.

Səndəl ağacının yanına gəldi,
O, yenə yamyaşıl, məğrur, gözəldi.

Çoxlu yarpaq üzdü budaqdan şən-şən,
Ancaq birindən yox, hər ikisindən.

Yarpaqla doldurdu cüt kisəni o,
Dağ aşan dəvənin belinə qoydu.

Biri çarəsiydi ürəkkeçmənin,
Bir göz dərmanı, - günəşin sənin.

Kisənin ağzını möhkəm bağladı,
Dərmanı gözlərdən gizli saxladı.

Nəhayət, döndülər çöldən şəhərə.
Eşitdi şah qızı tutulub sərə.

Neçə dava-dərman edirdilərsə,
Qız şəfa tapmırdı, heyif, nədənsə.

Elmdən bəhrəli bütün həkimlər
Şöhrət umuduyla edirdi səfər.

Pərinin canından div afətini
Çıxarmaq istəyən birmi, ikimi?

Hamsı aciz qalıb dururdu gendə,
Mat, məəttəl idi divin özü də.

Bircə şərt kəsmişdi padşah əzəldən:
"Alacaq qızımı düz əlac edən.

Damadlıq şərəfi verəcəm ona,
Qızım qovuşacaq öz Loğmanına.

Lakin hər kim uyub qız cəmalına,

Yol açа bilməsə xoş iqbalına,

Bir Türk qılıncıyla alıb intiqam,
Başını boynundan qoparacağam".

Gördülər qız tapmır öz Loğmanını,
Şah neçə həkimin aldı canını.

Həm şəhər əhlindən, həm qəriblərdən
Yüz-yüz həkim başı kəsildi dibdən.

Bütün vilayətə yayıldı xəbər,
Qazanc istəyilə çapıb gələnlər

Öz qanı ardınca getdi piyada,
Başını sarayda tez verdi bada.

Xəbərdar olunca Xeyir bu işdən,
- Sağaldaram - dedi - qızı yalnız mən!

Bir adam yolladı şaha xəbərə:
- Yalnız mən qoyaram nöqtə neştərə!

Şahın çatdıraram şərtini sona,
Qızı sağaldaram haq rizasına.

Tamahdan, nəfsdən uzağam, uzağ.
Məsləhət gördüyüm dərmanı ancaq

Tanrı xatirinə verəcəm qıza,
Əlac tapa bilsəm o əlacsıza

Tanrım özü verər mükafatımı,
Dilində göyərdər mənim adımı.

Şah sakit dinlədi ovsunu, virdi.
Əlini öpməyə icazə verdi.

- Sağaltsın xəstəni, görsün işini,
Onda hiss eləyər nəvazişimi.

Xeyir vardı, gəldi şah qulluğuna,
- Sən ey yaxşı kişi! - şah dedi ona, -

Söylə, adın nədir?
- Xeyirdir adım.
Doğdu bəxt ulduzum, Xeyir yarandım.

"Falım yaxşı çıxdı", - sultan sevindi.
Dedi: - Ey xeyirxah, çarə qıl indi.

İşə sal əzmini, məharətini,
Ağ üzün göstərsin aqibətini!

Şah onu tapşırdı bir məhrəminə,
Xeyir gəldi qızın qəsr aləminə.

Gördü bir günəşdir o sərv - gülbədən,
Sərvi söyüd olub sərin yelindən.

Gecə dincəlməyən, gündüz yatmayan,
Şir tək həyəcanlı, şəhla gözlü can!

Şəfqətli ağacın göy yaprağından
Bir az gətirmişdi bu cavan Loğman.

Əzərək suyundan şərbət düzəltdi,
Həm soyuq, həm şirin, dadlı, ləzzətli.

Qız içdi, söylədi: - Gözəl şərbətdi.
Beyninin tozları bir anda getdi.

Uzandı yatağa illər xəstəsi,
Bitmişdi biryolluq ürəkkeçməsi.

Necə çiçəkləndi o gülgün bahar,
Çəkildi başından qorxulu tozlar.

Saraydan çıxaraq o canlı cənnət
Evlərinə sarı üz qoydu xoşbəxt.

İntizar kəslərə heç nə demədən
Uyudu üç gecə o şux gülbədən.

Yeməyə başladı ayılanda o,
Gözləri - səadət şöləli alov!

Şaha xəbər çatdı: - Gözlərin aydın!
Yüyürdü saraya şah ayaqyalın.

Gördü ağlı, huşu yerli - yerində
Taxtına əyləşib qız öz qəsrində.

Torpağa üz sürtüb dedi hökmran:
- Ey ağıldan başqa misli olmayan!

Nasılsan, necəsən? Bəxtin ağ olsun.
Şər, xəstəlik səndən qoy uzaq olsun!

Atası nə qədər təvazökarmış,
Qız utanıb dedi: - Alqış, min alqış!

Şah eşiyə çıxdı pərdəsaraydan,
Kədəri damladı, sevinci ümman.

Qız öz kənizini çağırıb dedi:
- Atama tez çatdır sən bu söhbəti.

Şahlıq dəftərinə söz yazıb Allah:
Dürüst olmalıdır öz əhdində şah.

Başlar üzərində qılınc tutanda
Şərtə əməl etdi sultan bir anda.

Taca layiq olan başlar da gərək
Elə vaxtındaca alsınlar çələng.

Kəsib doğramaqda gecikməyən şah
Tacvermə vaxtında ləngisə - günah!

Yüz başı doğradı iti qılıncı,
İndi də bir başı ucaltsın tacı.

Məni şəfqətilə sağaldan insan
Bağlı düyünləri açandır, inan.

İnan, ondan başqa dünyada heç kəs
Sənə damad, mənə ər ola bilməz!

Şərtə əməl etmək şaha yaraşır,
Ürək öz əhdindən dönürsə, çaşır.

Elə şah özü də düşündü bu cür,
Əhdə vəfa qılmaq kişi hökmüdür.

Şahın hüzuruna aparmaq üçün
Xeyiri yol üstə tapdılar bir gün.

Onu göydən düşən gövhər sandılar,
Saraya birlikdə qanadlandılar.

- Aləmin ən ülvi övladı, əhsən!
Neçin öz bəxtindən üz gizlədirsən?

Ona öz əynindən xələt verdi şah,
Bəlkə bir ölkənin bahası, pah-pah!

Hələ qızıl kəmər, həmayil, gövhər.
Ona neçə-neçə ziynət verdilər.

Şəhəri bəzədi şəhərdəkilər.
İpək pərdələrin saçaqları zər.

Ucalıqdan baxdı o dilbər sona
Bütöv Aya bənzər adaxlısına.

Çevik, çinar boylu, ağ üzlü cavan,
Sağlam, müşk saçlı, gözəl bir oğlan!

Şaha damad olan Xeyir bəxtəvər,

Ey kaş, xəbər tutsun, kor olsun da Şər.

Tapdı xəzinəni sultanın əli,
Onun pak möhrünü sındırdı, bəli.

Qol-boyun məhəbbət canda bir oldu,
Dilxoşluq, gözəllik naxışı tutdu.

Şahın möhtəşəm bir vəziri vardı,
Xalqının əlindən tutan vüqardı.

Bir qızı vardı ki, qarğa qanıyla
Bəzənmiş qar kimi pakizə, ələ.

Çiçək mərəzinə tutulmuşdu qız,
Gözləri çiçəkdən sönmüş cüt ulduz.

İcazə istədi şahından vəzir,
Qıza nicat versin damadı Xeyir.

- Sağaltsa, verərəm qızımı Xeyrə.
Xeyir işıq saçdı sönmüş ülkərə.

Üçüncü zövcə də şad etdi gənci,
Deşdi neçə gövhər, neçə saf inci!

Üç gəlin erkəyi qazandı sanki
Keykavus taxtını, Kəsra tacını.

Gah vəzirin qızı həmdəmdi ona,
Əylənib çatırdı arzu-kamına.

Gah onu qucurdu başqa bir saray,
Şah qızı - günəşdi, vəzir qızı - Ay.

Gah da kürd qızını məst eləyirdi.
Udur, üçünü də mars eləyirdi.

Xalqın ürəyinə girdi, nə girdi.
Xalq, övladı bilib onu sevirdi.

İqbalı, amalı, cəlalı, baxtı
Ona bəxş elədi tac ilə taxtı.

Həyatdan getsə də ölkənin şahı,
Xeyir taxta çıxıb oldu pənahı.

Saldı öz adına şəhər mülkünü.
Alnında şahlığın günəşi, günü!

Bir sabah çıxmışdı kef üçün bağa.
Vermişdi güllərlə dodaq - dodağa.

Yolda kimi gördü? O cəllad Şəri,
Şəri öz başına bəla bəşəri.

Tanıdı cühudu, azğınlaşanı,
Başqa bir cühudla xosunlaşanı.

Əmr etdi, eşitdi silahlı adam:
- Tutub gətirirsən onu bu axşam.

Bağda əylənirdi o, kef üstündə,
Kürd əlində qılınc durmuşdu öndə.

Alnı günəş kimi geniş Xeyiri
Görəndə diz çökub Şər öpdü yeri.

- Yalnız öz gününə ağlayan kifir,
Sənin adın nədir?
- Adım Mübəşşir.

- Adım Mübəşşirdi, səyyaham, bəli, -
Hünər dünyasında hamıya bəlli.

- Öz adını söylə, ey şər yolçusu,
Və murdar üzünü öz qanınla yu.

- Yoxdur başqa adım. Yalnız Mübəşşir
İstər doğra məni, istərsə cam ver.

- Alçaq, haramzadə! Başını qaldır,
Canisən, hər kəsə qanın halaldır,

Gizlənə bilməzsən, Şər oğlu Şərsən,
Sən özün adından min qat betərsən.

Su uman dostunun gözün tökmüsən,
Məgər həmən tülkü sən deyilmisən?

O cür cəhənnəmdə, ay iblis, ay div,
Çıxartdın gözünü, su da vermədin!

Çaldın göz dürrünü, kəmər dürrünü, -
Gör necə yandırdın qaragünlünü.

Dürrünü çaldığın o susuz mənəm,
Sənin bəxtin öldü, mən dipdiriyəm.

Sən məni öldürdün, allah qıymadı,
Xoşbəxti kim saxlar? Allahın adı.

Tanrı dərgahına sığındı baxtım,
Budur qızıldandır tacım və taxtım.

Vay sənin halına qurdlu kötüksən,
Şərsən, can qurtara bilməyəcəksən.

Şər baxdı, tanıdı... yalvardı Ona,
Diz çökdü, qapandı ayaqlarına:

- Aman ver, öldürmə, görsəm də pis iş,
Mənə özü vermiş bu işi gərdiş.

Sənin adın Xeyir, mənimki Şərdir,
Məni hərləndirən qəza - qədərdir.

Mənim adım da Şər, əməlim də şər,
Adam öz adından necə gen düşər?

Sənin adın Xeyir, əməlin xeyir.
Soruş, adın sənə indi nə deyir?

Bu incə mətləbi düşündü Xeyir,
Öldürmək fikrindən daşındı Xeyir.

Azadlıq tapınca, Şər uça-uça
Getdi, vida deyib qansız qılınca.

Qaniçən kürd isə getdi dalınca,
Onu qonaq etdi qəfil qılınca.

- Xeyir xeyirxahdı, amma sən şərsən,
Gərək gəbərəsən elə burda sən.

Tapdı axtardığı iki gövhəri,
Altda gizlədibmiş, çəkib kəməri.

Kürd bağa qayıdıb üz tutdu Xeyirə:
- Alın bunu... çatır gövhər gövhərə.

Xeyir baxdı, gördü həmənki dürrdü,
Ovcuna qoyaraq şad etdi kürdü.

Gövhəri pak olan aldı gövhəri,
- Bu gövhər kim üçün qayıdıb geri?

Elə şəxs üçün ki, odur gündüzüm,
Ondan işıq alıb bu iki gözüm.

Xeyirin hər işi xeyir-bərəkət.
Çox-çox xeyir gördü ondan məmləkət.

Bəxti yar oldu bığıburmaya,
Daşı lələ dönər, çöpü xurmaya.

Bəxt ona bəxş etdi bir qızıl çələng,
Dəmiri dürr oldu, palazı ipək,

Yurda şölə saldı haqq-ədaləti,

Qüdrəti bərkitdi hakimiyyəti.

Şəfa yarpaqları sanmayın soldu,
Neçə ağır dərdin dərmanı oldu.

Hərdən bir müşgülə çarə dalınca
Çapar, yanaşardı həmən ağaca.

Atdan düşən kimi yurdu öyərdi,
Yerə salam verib alqış deyərdi.

Əynində səndəli don vardı onun,
O səndəl ətirli ağaca uyğun.

Səndəl tapmaq üçün çölə gedərdi,
Yalnız səndəl rəngli paltar geyərdi.

Səndəlin nəfəsi can dərmanıdır,
Hər bir asayişin ruhu, canıdır.

Candan hərarəti, cigərdən odu,
Başdan ağrını da aparan odur.

O torpaqdan çıxan qızıldı sanki,
Səndəl rəngindədir yerin də rəngi.

Çin qızı bitirdi hekayətini,
Dadlı, qırıq-qırıq söz-söhbətini.

Onu bəd nəzərdən gizlətdi soltan,
Yer verdi canının tən ortasında.

BƏHRAMIN ADINA GÜNÜ AĞ GÜNBƏZDƏ
ƏYLƏŞMƏSİ VƏ YEDDİNCİ İQLİMDƏN
ŞAH QIZININ HEKAYƏTİ

Salxım söyüd kimi mavi səmalar,Üzünü günəşlə ağartdı aşkar.Adına günüydü, ağ geyindi şah,Qarşıda ağ günbəz, - ağappaq dərgah.Onun iqlimində, beşinci bürcdə,Təslim zəngi çaldı Zöhrə beş dəfə.Zəncilər ağappaq Xotən TürkünəBasqın etməyincə, sürdü təntənə.Aya, ulduzlara nur

verib yenə,Gecə sürmə çəkdi göyün gözünə.Xoş gecə mehindən, dan şəfəqindənCan almış gülbədən gör nə qədər şən.- Ət ərğənun kimi, sən ey gülnəfəs!Əks-səda versin bu mavi günbəz.Qız o qızıl taxta alqışlar dedi,- Sən ey böyüklüyün ülvi məbədi!Cüssənə yaraşır dağ kimi taxtın,Parlasın Ay kimi, Gün kimi baxtın.Məndən nağıl umur şah xudavəndə,Hər nə var sinəmdə, dəyərəm mən də.

HEKAYƏT

Qarılar qurd olur, quzuydu anam.Saflığın, paklığın özüydü anam.Deyərdi: - Bir dostum, yaşıdım vardı.Evi abad, bir gün qonaq apardı.Bir süfrə açdı ki, mənim qarşımda,Sevdası hələ də durur başımda.Külçə, zirəpilov, quzu, ağ çörək,Quş əti, şorqoğal, cürbəcür xörək.Elə halvalar ki, bilməm adını.Artırıb püstəylə badam dadını.Könül, göz oxşayan lətif meyvələr.İsfahan alması, Rey üzümü dər.

Hələ məstlər üçün çərəz gilənar,Hələ nar məməli ev dolu nigar.Ağız ləzzətilə yüz nemət yedik,Meyə meyl elədik, kef çəkək dedik.Gülüşə-gülüşə bir-birimizəQarışıb can verdik dastana, sözə.Bir nağıl danışdı hər şux gülbədənBiri tək kimsədən, o biri cütdən.Növbə kimə çatdı? Afət, nə afət- Bal içində süddü, süd içində qənd!Elə xoşdanışan, natiq bir nigar-Dinləsə uyuyar quşlar, balıqlar.O, şirin çeşməni əqiqdən açdı,Coşdu aşiq kimi... nələr danışdı,Dedi: - Şirin dilli bir cavan vardı,Şəkəristan olub şəkər saçardı.Həzrət İsa idi elm öyrənəndə,Yusifdi, məclisə rövnəq verəndə.Hər elmdən agah, dövlətli bəndəHamıdan üstündü möminliyində.İrəm bağı kimi bir bağı vardı,Bağdı başdan-başa ətrafı, ardı.Ətirlə yoğrulmuş cənnət torpağı,Behişt meyvəsilə dolmuş qucağı.Suyu kövsər suyu, bulaq suyu yox.Dirilik çeşməsi, buz kimi soyuq.Gülləri-tikansız, zoğları-şölə.Ürəklər- nar içi, yüz-yüz saf gilə.Bircə tikan vardı o bağda bütün,-Bağı bədnəzərdən qorumaq üçün.Cavan sərvlərin altında saf su,Sarılıb sulara bahar qokusu.Ötür, şərqi deyir cürbəcür quşlar.Ərğənunmu çalır oxuyan rüzgar?Zümrüd bir saraydır hər yaşıl çinar,Hər budaq taxtında bir qumru yaşar.Ayağı gül içrə sərvin altındaHər könül ucaldır bir şirin səda.Dörd divar üstünün dörd möhrəsi var,Qurmuş hansı pərgar, memar, sənətkar!Binalar baş çəkib ulduza, Aya.Bədnəzər yol tapa bilmir oraya.O qədər səfalı, gözəldir ki, bağ, -Çəkib hər varlının bağrına bir dağ.Sahibi hər həftə gedərdi bağaTamaşa qılmağa gülşən torpağa.Əyərdi yasəmən, darardı sərvi.Müşk ilə ovardı ənbəri, ətri.Salam göndərərdi bənövşələrlə,Nərgizin camını bəzərdi zərlə.Bağın ətrafını dolanar, gəzərEvə tələsərdi yenə bir səhər.Bir gün yola çıxdı günorta vaxtı,Getsin ki, gözləyir cənnətdə taxtı.Gördü daş asılıb bağ qapısından,Bağban uyumaqda çəng avazından.Sazın sədasını qaldırıb mütrüb,Alqış zənguləsi ərzi götürüb.Rəqs edir, mey içir gözəl üzlülər,Noğul söhbətlilər, şəkər sözlülər.Sənəmlər, nigarlar vermiş əl-ələ.Gözəllər göz

oxşar zərifliyilə.Türkülər eşq ilə dodaq-dodağa,Ceyranlar canını uduzur bağa.Düşüb sümüyünə, rəqs edir hər gül,Ürək oğruları bəxş edər könül.Xacə ki, eşitdi o vazları,Canı hazır deyil, cırdı paltarı.Nə qapı açmağa açarı vardı,Nə geri dönməyə tutarı vardı.Çox döydü... qapını yox açan tanış,Sərv rəqs etmədə, yasəmən yatmış.Bağın dörd yanını dolandı, gəzdi,Yol tapa bilmədi, ürəyi əsdi.Qəbul olunmadı öz qapısına,Hördüyü divarı söksünmü bənna?Sökdü bir guşəni, girdi içəri,Bir az sufiyanə gəzsin bu yeri.Bağa baş çəkməyi bəhanə qılsın,Gözəl türküləri qulağı alsın.Axı kim qoparıb bağda qiyamət?Bağbanı uyutmuş de, hansı qəflət?Bağı necə atsın bağı süsləyən?Xəbər tutmasınmı sərxoş güllərdən?Bir cüt gümüştopuq durub amadə,Bağın qapısında keşik çəkmədə.Naməhrəm baxmasın təki onlara,Ay kimi işıqlı huricanlara.Xacə ki, yarıqdan girdi icəri,- Utanmaz! - deyibən tutdu cüt pəri.- Oğru!Ayağına vurdular çidar.Möhkəm əzişdirib tapdaladılar.Xacə necə dözsün bu cinayətə?O, layiq görülüb hansı töhmətə?Döyüb, yumruqlayıb çimdiklədilər,Üstünə qışqırdı bərkdən pərilər:- Ey bağa dağ basan, qanın soyuqdur.Keşikçi, heyif ki, keşikdə yoxdur.Oğru özgəsinin girsə bağına,Bağban dağ basmalı əl-ayağına!Biz səni çubuqla döymüşük yalnız,Haqdır ayağını bağlamağımız.Bağa lağım atıb soxulan gəda,Qapı aç, deşikdən girmə bir daha!- Axı, ay pərilər, mənimdir bu bağ,Məni tüstülədir mən verən çıraq.Darvaza qurmuşam şir ağzı kimi,Niyə tülkü təki deşikdən girim?
Hər kim öz mülkünə gəlsə beləcə,Dağıdar mülkünü oğru bir gecə.Bağın çəm-xəmini sordu kənizlər,Gördülər o bağı can tək əzizlər.Gördülər kişini haqsız döyüblər,Tikmək əvəzinə qəlbə dəyiblər.Sovuşdu bayaqkı qəzəb, ədavət,İntiqam yerini tutdu məhəbbət.O, gənc gözəl idi, cəzbi yüzə yüz,Belə kişi görən qadından əl üz.- Sən dostumuzsanmış, barışaq gəlin.Aldı ürəyini o bir cüt gəlin.

Necə şad oldular, dilşad oldular,
Açıb ayağını azad oldular.

İpləri açarkən dedilər: - Dayan!
Öpdülər o gəncin əl-ayağından.

Dedilər: - Əfv elə, üzr istəyirik,
Laçın qulluğunda durdu cüt kəklik.

Divar yarığını qapayıb asta,
Necə çevirdilər düşməni dosta.

Deşiyə təpdilər ələf, tikan, xar,
Gecə basqınından xilas oldular.

Xacə qarşısında əyləşib nazla,
Onu cəzb etdilər söhbətlə, sazla.

- Öz baharı bilsin bu bağın səni,
Yüz illər görəsən bar-bəhrəsini.

Qonaqlıq verilir neçə dilbərə,
Könül alanlara, ayüzlülərə.

Şəhərin bəzəyi xanım-xatınlar,
Cəmalı aləmə işıq qadınlar.

Yığışıb gəliblər bağa bu axşam,
Damğasız bir ceyran, tüstüsüz bir şam.

Bir bulaq gözünə torpaq tökmüşük,
Ədəbsiz olmuşuq, əfv et ey böyük!

Dur, bir gəzişək, bizə nəzər sal,
Seçsən hansımızı, can verib kam al.

Bir gizli kuşədə açaq ağ sinə,
Orda tamaşa qıl gül sərgisinə.

Kimə gözün düşsə, dad verər sənə,
Onu nişanlayıb möhürləsənə!

De, xəlvət gətirək ağ otağına,
Qoysun gül başını gül ayağına.

Bu sözlər xacənin könlünə yatdı,
Yatmış şəhvətini lapdan oyatdı.

Möminlik olsa da təbiətində,
İsmət üzdə idi, şəhvət batində.

Erkəklik qızışdı, od əskilmədi,

Qadın nəfəsinə dözə bilmədi.

Xoş umud içində götürdü qədəm,
Neçə gümüştopuq, yasəmənbədən.

Qədəmlər elə bir yerə çatdılar,
Könüllər ordaca qərar tutdular.

Kərpiclə tikilmiş bir eyvan vardı,
Behişt sarayından azca kənardı.

Girdi, qapısını bağladı xacə,
Getdi bələdçilər, o qaldı təkcə.

Ortada yepyekə bir deşik vardı,
Baxdı... işıq gəlir, yoxsa fanardı.

Orda dar bir çeşmə, geniş bir hövzə,
Hələ nələr gördü, nur gəlir gözə.

Gümüş baldırlılar, nar məməlilər,
Ətrafa gül səpər, ya ətir-ənbər?!

Hamsı göz çırağı, hamsı Ay-ulduz,
Dadlı bir nübardı hər növrəstə qız.

Ürəyi coşdurmaq istəyən hər yar,
Öz bayram bəzminə şəkər-qənd saçar.

Göbək xəzinədə əjdaha-hörük,
Ağ, turunc məmələr narıncdan böyük.

Nar döş, alma çənə çatarmı sənə?
Adları yazılmış buzun üstünə.

Bağda gör nə qədər alma, xurma, nar...
Hamsı əl dəyməmiş, bakirə nübar.

Bağın o başında gülzar, çəmənzar
Sərvstan yanında gül sərgisi var.

Orda bir hovuz var, daşları mərmər,
Kövsərin hovuzu ona qul, nökər.

Ora su tökülür göz yaşından saf,
Üzür balıqları qoynunda səf-səf.

Üzünü tərtəmiz yumuş o sular
Səməni, süsəni, nərgizi sular.

Çadır sənəmləri, incə xanımlar -
Hovuza, balığa, Aya baxanlar

Gör necə qızışıb gün istisindən,
Suyun aynasında günəş-gülbədən.

Açdı fitəsini gör neçə dilbər,
Nazlana-nazlana suya girdilər.

Açdılar gözəllər məmədanları,
Suya şölə saldı inci, mirvari.

Arzu gümüşünə su vurdu çoxu,
Qaralan gümüşü gizlətdi ağ su.

Üzüşür sularda həm Ay, həm balıq.
Balıqdan Ayacan heyranıdır xalq.

Suya dirhəm atsa Ay üzlü dilbər,
Harda balıq varsa qaçıb gizlənər.

Fitəsiz Aycəmal dirhəm saçanda,
Xacənin balığı coşdu bir anda.

Əl-ələ verdilər, dönüb zəncirə,
Rişxənd elədilər nardan, narıncdan.

Bu gedir... "ilanla" qorxudur onu,
Hörüklə kəməndə salır boynunu.

Sıxıb baldırını, ya sağrısını
O, buna dağ basır, verir marsını.

Hərəsi - Bisütun, qaldırır sütun,
Fərhadı kərkilə öldürən cünun.

Hanı Şirin arxı-o süd, o gümüş?
Bu şirin hovuzdan baş götürürmüş.

Kəsildi xacənin səbri, qərarı,
Barı dada yetsin bir vəfadarı.

Susuzluqdan yanan sərxoş kimiydi,
Suda susuzluğu qəddini əydi.

Tazə Ayı görmüş sərilər kimi,
Gah atılıb düşür, gah əyləşirdi.

Alırdı ağlını hər sərvqamət,
Bəlkə də qamət yox, qiyam, qiyamət!

Qanı əndamında damar-damardı.
Qəfildən fəryadı göyləri yardı.

Onun sən bildiyin örtülü şeyi
Qalxıb dik durmuşdu həyasız kimi.

Girəvə gəzirdi girsin oraya -
İlanı deşiyə, quşu yuvaya.

Qabalıq etmədi ancaq o şahmar,
Çünki o, yoğundu, deşik xeyli dar.

Çimdilər, çıxdılar sudan elə ki,
İpəkdə bitdilər yasəmən təki.

İpək tül atdılar çiyinlərinə,
Qəmər işvə satdı göy qəmərinə.

Orda çəng çalandı bir alagözlü.

Tay-tuşu zənci tək, osa Rum üzlü!

Bir günəş kimiydi hilal buxağı.
Hələ dişlənməmiş xurma dodağı.

Qəmzəsi itidir qəmzələrindən,
Şirindir gülüşü söz şəkərindən.

Göz qoy barla dolu boy çinarına,
Narı suya düşüb, su da narına.

Yüz-yüz könül almış əfsunla... ölmüş.
Hər kim onu görmüş, uğrunda ölmüş.

Elə ki, əl atır cadugərliyə,
Ağıl sərxoş olur, eşq uçur göyə.

Hindular atəşə vurulan təki
Vurulub fitnəyə xacə ölür ki...

O, şahdı, yanında pərilər-alay.
Pərilər ulduzdu, osa dolğun Ay.

Zahid öz yolundan döndü, nə döndü:
Müsəlman geyimli kafərə döndü.

İki ceyrangözlü gəlib çıxdılar,
Yanar gözlərində ildırımmı var?

Xotən ahuları bənzər onlara,
Qaplana dedilər:-Bax ceyranlara!

Kalağay altında gizlənib kələk,
Yola noğul səpdi o bir cüt mələk.

Hicab otağında o xacə təkmi?
Ondan soruşdular Haciblər kimi:

- Hansını xoşladın bu hurilərdən?
Səni cəzb elədi hansı gülbədən?

Xacə nişan verdi vurulduğunu,
Bu iki nəqqaşa göstərdi onu.

Sanki ahu deyil, sərxoş şirdilər,
Alovamı, yoxsa işə girdilər.

O pəri qızını tutdular dilə,
Gətirdilər çəngin nəvazişilə.

Xəlvəti gəldilər: "Bəlkə görən var?!"
Ovu görəni də ovlayırdılar.

Köşkə qaldırdılar, dayandı dilbər.
Qapını qapayıb xəlvətlədilər.

Xacə bilmirdi ki, arifdir mələk,
Canandır, asandır işini görmək.

Çəngçalan gözələ göydn ruh enib,
Özü də çəng kimi çoxdan köklənib,

Naz mayası olan iki gülbədən
Tanıdıb xacəni ona əzəldən.

O pəri əndamlı, baldırı gümüş
Xacəyə bənd olmuş, hələ görməmiş.

Xacəni görəndə eşq aldı qızı:
- Dəmiri gümüşdür, gümüşü qızıl.

Sevgidən xacənin səbri tükəndi.
O qamətli sərvə üz tutub dedi:

- Sənin adın nədir?
- Mənim adım bəxt!
Bəs yerin haradır?
- Yerim qızıl təxt!

- Sənin əslin nədir?

- Mənim əslim nur!
- Bədnəzər yahınmı?
- Xayır! Uzaqdır.

- Pərdən hansı pərdə?
- Pərdən telli saz.
- Şivən hansı şivə?
- Şivəm işvə, naz.

- Öpüş verərmisən?
- Yüzünü birdən.
- Vaxtımız nə qədər?
- Dan sökənəcən.

- Gələrsən qucuma?
- Lap uça-uça.
- Murad verərmisən?
- Canım çıxınca!

Xacənin cismində od püstürdü qan,
İsmət və nəzakət çıxdı ortadan.

Dilbərin zülfünü tutdu çəngi tək,
Köksündə çırpındı ikinci ürək.

Qəndini dişlədi, öpdü təzədən.
Beş öpüş, on öpüş, saydı yüzəcən.

Öpüşmə canları cuşə gətirdi,
Şənlik hərarəti övcə yetirdi.

Durdu ki, çeşməyə dolça ötürsün,
Dirilik suyundan möhrü götürsün.

Guru basmarlayıb qara şir kimi,
Zorla pəncəsinin altına çəkdi.

Sən demə nasazmış o vüsal yeri,
Söküldü, töküldü çiy kərpicləri.

Cırıldı eyvanın köhnəlmiş donu,
Heç vaxt pis olmasın yaxşının sonu.

Taleləri bircə tükdən asılı.
- Dayanma! - Dedilər - qaç, üzü sulu

Vaxtında qaçdılar, qanad açdılar,
Dağılmış sərgidən uzaqlaşdılar.

Bir hücrə guşəyə çəkildi xacə,
Tutulmuş üzündə qəmgin düşüncə.

Qara qaşlarını düyünləyərək,
Qızların yanına çəkildi mələk.

Dərdinə sığınıb xəyala daldı.
Aldı qucağına, cəngini çaldı.

Yüksəldi göylərə çəngin naləsi,
Nalədə divanə aşiqlər səsi:

"Rudun naləsilə çəngim var olsun,
Aşiq xəstələrə salamlar olsun!

Məgər aşiqmidir dərd çəkməyənlər,
Şikəst olmayanlar sağlammı məgər?

Eşqimi nə qədər saxlayım gizli?
Eşqimin quluyam, aşiqəm, bəli.

Məni əldən saldı eşqim, məstliyim.
Səbri qəbrə qoydu bu sərbəstliyim.

Baxma ki, aşiqin ömrü xar olur,
Eşqdən əl çəkən günahkar olur.

Tövbə etmək hara, aşiqlik hara?
Tövbə rəvamı heç vurulanlara?

Kimdir aşiq? Yara qurban olanlar.

Aşiqin qılıncdan nə qorxusu var?"

Ləbindən dürr tökür çəngçalan gözəl,
Özünü vəsf edir, çənglə göz-gözə.

Sap çəkən o iki gövhər kənizlər
Çalıb çağırmağa xoşlar, əzizlər.

Lapdan nə damdı ürəklərinə,
O iki çırağa ah, nə oldu, nə?

Axtarıb tapdılar yazıq Yüsifi,
Əlindən tutdular Züleyxa kimi.

- Nə olmuş?
Cavabı ürək dağladı
Elə danışdı ki, yer-göy ağladı.

Pəri qanadlılar qanad gərdilər,
İş üçün yenidən tədbir gördülər:

"Bu gecə burdaca məskən salarıq,
Tək sənin işinlə məşğul olarıq.

Düzərik, qoşarıq bir növ bəhanə,
Heç kəsi qoymarıq getsin evinə.

O Ay parçasını lap bu gecə sən
Gərək ürəyinə sıxa biləsən

İşıqlı gündüzlər pərdəni yırtar,
Qaranlıq gecənin öz pərdəsi var."
Onlar bu sözləri deyib getdilər,
Bir az çox danışıb az eşitdilər.

Qara səmur xəzli qaranlıq gecə
Burtas geyimini geydi gizlicə.

Tək mıxlı günəşin qılıncı soldu,
Gecənin zirehi yüz mıxla doldu.

Vəfa göstərdilər yenə o bütlər,
Yenə gəlib çıxdı o incə dilbər.

Təşnə sərv yenidən bağlandı suya,
Bir günəş yenidən qovuşdu Aya.

Otaq xəlvət ola, bir də o cür yar,
Kimin səbri çatar, hicrana tablar?

Kama yetmək eşqi oyandı onda,
Yeddi əndamının damarlarında.

Elə bir guşəyə əl atdılar ki,
Yalnız iki nəfər iş görür, iki.

İstədi dürrünü deşsin ləl ilə,
Düşsün bayrağından tağına şölə.

Atıldı budaqdan vəhşi bir pişik,
Sən demə quş görüb çəkirmiş keşik.

Pişik quş üstünə atılan zaman
İki vüsaldaşı etdi pərişan.

Ürkdülər, atıldı hərə bir yana.
Qaçan ayaqlara dolaşdı cuna.

Yenə ayrıldılar çatmamış kama,
Yenə yeyilmədi dinlənmiş alma.

Getdi baldodaqlı, çəngi götürdü,
Nalələr qopanda köksün ötürdü:

"Ərğəvan bitdi, bahar oldu yenə.
Sərv uca qəddini bəxş etdi sənə.

Gül, gülüş mücrüsünə qənd atdı.
Ötdü bülbül, süsənə naz satdı.

Eyş-işrət gününün bazarı
Bağbana verdi gülü, gülzarı.

Uzadır şaha camı bir ceyran,
O cama, cam ona heyran-heyran.

Daşmı düşdü... qırılan cam, ya can?
Ey mənim var - yoxumu yəğmalayan!

Sənsiz aşmır bir işim, ey gülüşüm,
Aləmə, ömrə-günə pərvərişim!

Mən xəcil oldum önündə... öləcəm.
Sənsiz, ey gül, nə günüm var, nə gecəm."

Çəngin ahəngini hiss etdi dostlar,
Hansı pərdədədir, bildilər, əsrar.

Qəmlər yeyə-yeyə döndülər geri,
Hardadır xacənin ayaq izləri?

Sanki yağ oğrusu, ya quldu xacə.
Bir yol kənarında çəkilib küncə.

Sürünüb, sığınmış susuz bir arxa.
Xədəng, şəmşad, söyüd, sərv ona arxa.

Görün ağ sifəti necə saralmış,
Sanki xeyri gülü süsəni çalmış.

Axtarıb tapdılar o biçarəni,
O da bir-bir dedi olub keçəni.

Özünə borc bildi o iki dilbər
Xacəyə bir daha yardım etsinlər.

Getdilər, gəldilər hey gülə-gülə.
Gülabı təzədən verdilər gülə.

Gəldi o əfsünkar, əltutan gözəl.

Eşqi təzələdi, uzadınca əl.

Aradan çıxdılar, verib əl-ələ.
Apardı özünə layiq bir yerə.

Yaşıl budaqları çatdı baş-başa,
Kölgədə taxt qurdu, taxtı tamaşa.

O şahanə taxtın girib altına
Bir guşə düzəltdi: - Buyur, ey sonam!

Lütf ilə könlünü almış sənəmi
Sıxdı sinəsinə öz canı kimi.

Sənəm - Səmanilər xalçasındakı
Ağ yasəmən təki, göy sərv təki.

Sıxdı ürəyinə qızı o ki, var.
Necə qovuşdular qızılgül, çinar.

Günəş tazə Ayı öpür, dişləyir.
Ayaqlar işləyir, əllər işləyir.

Tutdu xanəsini xacənin daşı,
Yatağa girəndi qız yataqdaşı.

O dar qalaçanı istədi tutsun,
Atəşi bir damcı suyla soyutsun.

Bu dəm çöl siçanı baxdı, nə gördü:
Budaqdan asılmış bir neçə küdü.

Siçan bir quş kimi tərpənişilə
Küdü kəndirini qırdı dişilə.

Kəndirlər qırılıb zibilə döndü,
Küdülər gurlayan təbilə döndü.

Neçə milə çatdı təbilin səsi.
Təbil necə təbil - bir köç nəğməsi!

Səs qayıdıb düşdü dağlara: - Dan! Dan!
Qaplan caynağından sıçradı ceyran.

Xacə elə bildi darğa möhtəsib,
Daşla, nağarayla yolları kəsib.

Atdı başmağını, qaçdı, nə qaçdı.
Birbaş öz işinin üstünə qaçdı.

Yazıq qız təhlükə, tələş içində
Döndü dostlarının yanına bir də.

Yatdı. Oyananda pərdəni atdı,
Çəngin pərdəsində aləm yaratdı:

"Yenə aşiqləri andım, andım.
Səni gördüm, yenə yandım, yandım.

Nədi əhdim? Sarılıb kam almaq.
Dəli olsam da sənə ram olmaq.

Al məni, köksünə sıx, bağrına bas.
Qucmasa sərvi qızılgül açmaz.

Al zənəxdan bağımın almasını,
Sinəmin cüt narını, heyvasını,

Gəl qarış ömrümə, ömrüm də sənin.
Al, xəzinəmdəki dürrüm də sənin.

Bir ovuc kişmişi at qənd qabıma,
Lalənin tök qanını innabıma.

Nagəhan fitnə xüruş etdi bu an,
Çatmadın kamına, canım qurban!

Öldü pərvanə nurun dərdindən,
Dirilik çeşməmə sən həsrətsən.

Mizrabı əyri vuran, ay yönsüz,
Barı bir yol simə vur mizrabı düz.

Pərdəni əyri tutursan ki, nə qəm,
Düzlüyümdən məgər heç əl çəkərəm?"

Qəzəl hər pərdəni eylədi aşkar,
Pərdə saxlayanlar xəbər tutdular.

Qaçdılar xacənin yanına bir də.
Xacə gör nerədə? Qupquru yerdə.

Xəcalət içində bir ürək ürkək.
Torpağın üstünə sərələnib tək.

Könlünü aldılar xoş bir qılıqla,
Tikan çıxartdılar ürəyindən a!

Xacənin buz kimi nəfəsi bəlkə
Söndürər, soyudar cəhənnəmi də.

Onu pis xəyaldan uzaqlaşdıran
Çarə qılanların çarəsi - Loğman.

Ürəyi getmişə min ürək-dirək
Verdilər, düyünü açıncayadək:

- Eşqdə yenidən təcrübə qazan
Məhr sal, onsuz da sən mehribansan.

İş vaxtı yuva qur elə yerdə ki,
Yaxlaşa bilməsin hicran afəti.

Biz də dayanarıq bir azca uzaq,
Sənin keşiyini çəkərik ancaq.

Minnətçi getdilər "Tik könül!" - deyə
Sərv qamətliyə, səhər üzlüyə.

Qız bir də xacənin qeydinə qaldı,

Yapdı Türk basqını, qadasın aldı.

"Ağrını alaram!" dedi gülqönçə,
Atdı xacəliyi qız görən xacə.

Zülfünün uçunu aldı əlinə,
Gizli bir guşəyə çəkildi yenə.

Nur günbəzi kimi yasəmən bağı
Divara sancmışdı bahar bayrağı.

Aşağı mağara, yuxarı orman -
Yar üçün yaxşı yer olarmı bundan?

Üzdü salxım-salxım tər yasəməni,
Uzatdı üstünə o şux sənəmi.

Yasəmən gülləri ən yumşaq yataq,
Dedi: - Qucaqlaşaq, sübhəcən yataq!

Düyməsin qıranda isməti qaçdı,
Göbəkdən aşağı bəndini açdı.

Qucdu gül xırmanı bir güləndamı,
Şəkərin içinə girdi badamı.

"Milim sürmədanda sürmələnəcək!"
Deyincə neylədi gör qozbel fələk.

Sən demə kahadan bir neçə tülkü
Çıxırmış, ağzında şikarın tükü.

Qurdun da bu yerə düşür güzarı,
İstəyir ov üstə boğsun onları.

Tülkülər haramxor, afətli, qorxunc.
Qurddan qurtulmağa çatacaqmı güc?

Tülkünün ardınca qurd ildırım tək
Uçdu düz xacənin yatağınadək.

Tülkülər qabaqda, qurd azca geri...
Basqın basmarladı çarəsizləri.

Xacənin qurduğu büsat dağıldı.
Sürünü görüncə o, daban aldı.

Özü də bilmədi nə vaqeədir,
Toza-torpağamı bulaşıb, nədir?

Cigəri qan oldu, fikri düyünçə,
Bu yerdən, tələdən qurtulsun necə?

Zəriflikdə nərgiz, gözəllikdə nar
İki sərv xacəni qabaqladılar.

Tutub ətəyindən baxdılar Aya,
Dürrü iki nəhəng aldı araya.

- Bu, nə əhrimənlik, bu, nə kələkdir?
Neçin incidirsən gənci, söylə bir!

Tamam öldürmüsən yazıq xacəni.
Yetər, buraxsana kor əyləncəni.

Yazığı neçə yol bugün qovmusan,
Bircə vüsal üçün burnun ovmusan.

Gör neçə fırıldaq, kələk gəlmisən.
Heç kəs bu oyuna söyləməz əhsən.

And içdi, şərh etdi qız dönə-dönə,
Qulaq asmadılar hekayətinə.

Xacə gəlib gördü şandan bal damır,
Şam iki qayçının arasındadır.

Qız xəcalət çəkir dost gileyindən,
Sirdaş yumruğundan, ər çimdiyindən.

Dedi: - Aman verin, ondan əl çəkin,
İncimiş yarımı çox incitməyin!

Bir günah etməyib Ay dilbərimiz.
Onu yox, siz məni döyəcləyiniz.

Bir xəyanət varsa bu işdə hərgah
Məndə, erkəkdədir, onda yox günah.

Pak və günahsızdır onun gövhəri,
Günahkara özüməm səhərdən bəri.

O kəs ki, ülfətin, eşqin səsidir,
Əzəldən Tanrının pak bəndəsidir.

Xətadan, bəladan saxlayıb bizi,
Bəlkə qoruyurmuş taleyin özü.

Bizə üz verəndə bəla, təhlükə,
Afət afət ilə qovulub bəlkə.

Bizim bəxtimizə həyanı yazan
Bizi xilas etmiş həyasızlıqdan.

Kimin ki, div nəfsi çatmır kamına,
Gərək şükür desin bəxt ilhamına.

Harama can verən haramzadədir,
Onlar, üzdən iraq, zaydır, zədədir.

Belə pəri üzlü gəlinə, əlbət
Heç bir yaxşı kişi etməz xəyanət.

İllah bir kişi ki, cavanlığı var,
Mehribanlığı var, heyranlığı var.

İsmət yolumuzda çəkirmiş keşik,
Bununçün günaha ilişməmişik.

Baxsa bir ağaca yava, bədnəzər,

Onun halal olar meyvəsi məgər?

Heyvan, qurd-quş gözü baxırmış bizə,
Yaxşımız bununçün dönürmüş pisə.

Daha olan oldu, keçən də keçdi.
Olanım olacaq, keçənim heçdi.

İndi gizli - aşkar mən tövbə etdim,
Tanrım qəbul etdi, əhdimə yetdim.

Əcəl aman versə, möhlətim varsa,
Ovum ovlanmağa razı olarsa,

Kəbin kəsdirərəm, halalım olar.
Qulluq göstərərəm, amalım olar.

Gördülər Tanrıdan qorxur o sərvər,
Bu qorxudan qorxdu o iki dilbər.

Önündə baş əyib dedilər: - Əhsən!
Bu qədər pakizə əqidəlisən.

Yaxşılıq toxumu əkilib səndə,
Paksan, bataqlığa bəzən düşsən də.

Bu qədər iztirab, bu qədər əzab
Dinclikmiş əslində - deyir haqq-hesab.

Bu mərdin çəkdiyi dərd-qəmə alqış,
Bu mərdlər əslində can dərmanıymış.

Bir işıq çeşməsi sal daşı yarıb,
Bizi bədnəzərdən uzaqlaşdırıb.

Löbətlər işrətdən geri döndülər,
Löbətbaz fələyə mat-mətəldilər.

Sübh işıq torunu hörən hörümçək
Zülmətə söylədi: - Dünyadan əl çək!

Gəldi yaz nəsimi, əlində çıraq.
Apardı xacəni, başsız qaldı bağ.

Sultanlıq bayrağı qaldırdı xacə,
Açıldı başından dünənki gecə.

Baş-beyni hələ də qaynar qazandı.
Bazlığı itirdi, eşqi qazandı.

Vəfa göstəribən o baldodağa,
Elçilər yolladı şəhərdən bağa.

Ayı Ay taxtına qaldırdı vurğun,
Kəbin də kəsdirdi adətə uyğun.

Dürrü mərcan ilə deşdi, qanatdı.
Quşlar oyanarkən balığı yatdı.

Balıqdan quşacan hər bir xilqətin
Vəslə can atması qanundur yəqin.

Bəxtinə baxın ki, su tapdı zülal.
Kəbin kəsdirdi ki, olsun nuş, halal.

Yasəmən kimi saf, gümüş kimi ağ,
Bir çeşmə tapdı ki, günəşdən parlaq.

Gündüzün saflığı ağlığındadır.
Gecələr Ay göydə qurur ağ çadır.

Rəngin rənglər ilə qarışığı var
Ağ rəngin nə xıltı, nə ortağı var.

Saflığına görə ağ adlanır o,
Yoxdur bulaşığı, yoxdur qokusu.

Odur ki, Tanrıya ibadətində
Ağ donu dəb seçib özünə bəndə.

Yasəmən gözəlin natiq çağında,
Şah ona yer verdi öz qucağında.

Bəli, Bəhramın da bayramı vardı,
Türlü günbəzlərdə busat qurardı.

Səma günbəzi ki, girir hər dona,
Yeddi qapısını açmışdı ona.

ÇİN XAQANININ BİR DƏ QOŞUN ÇƏKMƏSİNDƏN BƏHRAMIN AGAH OLMASI

Zühəl və Müştəri bir də görüşdü,
Gün Balıq bürcündən Quzuya düşdü.

Bağlar Xızır kimi cavanlaşdılar,
Dirilik suları aşıb daşdılar.

Hər çeşmə göbəyi - bir Nil çayı, Nil.
Hər yol - bir köç yolu, uğur, Səlsəbil.

Ud bitirən torpaq müşk ilə doldu,
Müşk satan yellər müşk alan oldu.

Novruz havasının mötədilliyi -
Çırağban aləmin işıq mənbəyi.

Novruz nəfəs verdi təzə rüzgara,
Tapşırdı canını tər reyhanlara.

Yerin ürəyindən çıxdı bitgilər,
Pasdan təmizlənən aynadır səhər.

Şəbnəm xoş havadan torpağa çökdü,
İstilər şaxtanın dizini bükdü.

Dağların başında kafur rəngli qar
Göz yaşı tökdükcə hey daşdı çaylar.

Yaşıla baxdıqca nur aldı gözlər.
Çəmənlər gətirdi aləmə zivər.

Xumar gözlərilə baxdı həyata,
Nərgiz qoymadı ki, ariflər yata.

Dan yeli nə qədər nafələr açdı,
Xallı bənövşəyə qaliyə saçdı.

Nəhəng yelkən açıb servin kölgəsi,
Şəmşadın zülfünü darar nəfəsi.

Nilufər - gecələr yatmayan sona
Canını tapşırıb su qalasına.

Qönçələr şax üstə gör nə yapır, nə?-
Lalə yaprağına bənzəyən lölə.

Süsən ağ ovcunda qızıl hədiyyə
Aparır, nərgizə tac olsun deyə.

Hələ çatmasa da qiyamət günü
Bahar ulduz-ulduz saçır gülünü.

Gözləri yaş dolu şənbəlid ki, var -
Zəfəran dadınca gülməyə başlar.

Gülün, şəqaiqin töküldü qanı.
- İç dirilik suyu! - dedi Loğmanı.

Nəsrin ləçəkləri ovcunda billur,
Süsən şaxələri tutiya ovur.

Qol-qol hörüyünü hörən mərzənguş
Deyləmilər kimi çiynindən asmış.

Budaqlar qayçıdır, yapraqlar ipək.
Qoy bahar don biçsin bir qız dərzi tək.

Nə üçün asqırır qərənfil sona?

Sünbülün müşkümü dəyir burnuna?

Əhdə vəfalıdır xeyrigül, əhsən -
Yazıb yasəmənə: - Vəliəhdimsən.

Çərxin əqrəbində hanı o neştər?
Əritdi süsənbər - o ətir-ənbər.

Ceyran gözlərilə naz satır qönçə,
Filin qulağına nə deyir sərçə?

Ağ kafur ətirli, müşk üzlü çiçək
Qızıl sırğa taxıb yar qulağı tək.

Söyüd ud nişanlı bir gəlindi ki,
Gah ağ kafur saçır, gah ceyran müşkü.

Söyüd ud önündə qaldırıb bayraq
Ərğəvan - qırmızı, yasəmənsə - ağ.

Amandır, gəlməsin heç xəzan çağı,
Əlini dişləyir söyüd budağı.

Ətirşah - güllərə şahənşah, allah!
Yer də havalanır onunla, billah.

Xoruz banınacan susmayan bülbül
Bəlkə təbil çalır, ən gözəl təbil.

Sor, kimin üçündür beş növbət təbil,
Bülbülü bəkləyir ağ gül, qızıl gül.

Sərv üstə göyərçin ruh verir yenə
Könül alanların rud ahənginə.

Nalə çəkən qumru necə ney çalır:
Kəkliyin gülüşü ağzında qalır.

Turacın avazı çölü dindirir,
Cənnət türküsünə təqtilər verir.

Cənnət kitabından, - zənd aləmindən
Söz gətirən quşlar gör nə qədər şən.

Əndəlib ahəngi zərifdir necə,
Çəngin teli kimi incədən incə.

Rəssam sərgisidir eniş-yoxuşlar.
Şənliyə çulğanmış balıqlar, quşlar.

Bəhram məclis açmış belə bir gündə,
Məclis çırağbandır göylər önündə.

Yeddi günbəzinə bənzər bir günbəz.
Seyr et, qübbəsini fələklərdə gəz.

Çantalı bir qasid: - Göstərin ! - dedi -
Mənə altı tağlı yeddi məbədi.

O, cənnət qəsrinə yanaşan kimi
Behişt qapısı tək böyüdü qəlbi.

- Alqış, ey şəhriyar, ey hünər dağı!
Endi səcdəsinə, öpdü torpağı.

- Gəlir Çin ordusu yenə od kimi.
Qoşun dalğa-dalğa tutur aləmi.

Şahla peymanından əl çəkib fəğfur,
Bürümüş sərhədi yenə vurhavur.

Yoxmuş çinlilərdə bir vəfa əhli,
Üzü şan balıdır, içi zəhərli.

Gəlib dalğa-dalğa Ceyhuna qədər,
Qılınca qurşanıb minlərcə əsgər.

Bürüyüb çölləri qoşun selləri,
Hərəsi bir timsah, dəniz əntəri.

Şahənşah bu işə laqeyd yanaşsa,
İçər qanımızı Çin kasa-kasa.

Şah ki, bu fitnədən oldu xəbərdar,
Bildi: şər əlinə keçibdir açar.

Tora ilişməmiş tez çəkdi xaqan
Ətəyini meydən, əlini camdan.

Məşvərət eylədi: - Ey əhli - idrak!
Düşmən buynuzunu nə cür sındıraq?

Yalnız xəzinədir, qoşundur silah,
Yoxdur ondan savay bizə bir pənah!

Hanı bəs qoşun ki, beş nəfər də yox,
Bomboş xəzinədə bircə zər də yox.

Yaraq da, qoşun da pərakəndədir,
Dişsiz arslan kimi aciz bəndədir.

Dolu xəzinəsi dönmüş xəzana,
Bayrağı - zəncirə, yurdu - zindana.

Şahın qorxulu bir vəziri vardı,
Tanrını tanımaz bir zülmkardı.

Adı Rast - Rövşən, yəni Düz - Aydın.
Nə düzsən, nə aydın, ey kaş bataydın.

Onun aydınlığı qatı qaranlıq,
Düzlüyü əyrilik sayılır artıq.

Adını şərh edib qürurlanardı,
Lakin yaxşı addan min verst kənardı.

Vəzir Nersi idi burda bir zaman,
Onda qorxu vardı dindən, Tanrıdan.

Rast - Rövşən gəlib vəzir olanda

Məhv etdi düzlüyü, aydınlığı da.

Şah ki, könül verdi eyşü-işrətə,
Vəzir də qol qoydu zülmə, zülmətə.

Yüz fəsad törətdi, min fitnə saldı.
Bacardıqca aldı, çapdı və çaldı.

Nayibi aldadıb zivərlə, zərlə
Fitnəyə qoşurdu o, hiylələrlə.

Deyirdi: "- Xalq ki, var, çox məzar eşib,
Üzü çox açılıb, ədəbsizləşib.

Yeyiblər, içiblər min il o ki, var.
Bizə diş qıcayıb, çox qudurublar.

Verməsək onlara qulaqburması,
Onlar özü burar qulağımızı.

Üzdən Yusifdilər, içəridən qurd.
Burnunu ovmasan, viran qalar yurd.

Qurdu qurd tələsi ram edər ancaq,
Çoxmu bu tülkülər baş aparacaq.

Torpaqdan yaranmış əhl ki, vardır,
Adam sifətində yırtıcılardır.

Yırtıcıdan vəfa gözləmə bica,
Onlar təslim olur yalnız qılınca.

Oxumuş olarsan, yazıb o Kişi,
Nə günə qoydular mərd Siyavuşu!

Cəmşid cəlalını dağıdıb onlar,
Daranın başını dardan asanlar.

El malı - hovuzdur, onlar şirü-nər,
Hovuzda çox qalsa su da iylənər.

Torpaqla bulanır sular, yaxşı bax,
Elə torpaqla da saflaşır ancaq.

Şah xumar olsa da, düşmən ayıqdır.
Darğa yatıbsa da, oğru oyaqdır.

Əgər cəza vermək çıxsa yadından,
Şahlığı puç olar, batar hökmran.

Cəza qılıncını şah tutsa əldə,
Qaçar hər ikisi: düşmən də, div də.

Sırtıq rəiyyət də ac divə oxşar,
Yol versən, o səni yoldan çıxarar.

İncə olmalıdır şah siyasəti,
Qılınc tək itilə hakimiyyəti.

Aldanma, heç bir kəs sənə dost deyil,
Yalnız qılıncını arkadaşın bil!

Şah bizə güvənir, cam əlindədir.
Qələm mənə düşüb, qılınc səndədir.

Mən tədbir tökənəm, sən qılınc vuran.
Desəm al canını, almalısan can!

Varlıdan varı al, qalsın lüt-üryan.
Elə yoxsuldan da qan almalısan!

Yaman da, yaxşı da sənin halalın.
Yamanın canın al, yaxşının malın.

Soy, tala, təhqir et, batsın hər ad-san
Ki, xalqın gözündə əziz olasan.

Rəiyyət xar, zəlil, şikəst olarsa,
Dövlət möhkəmlənər, götürməz əsa".

Şahın naibi də sərxoşluq etdi,
Zülmdə vəzirlə əl-ələ getdi.

Əzdi, yəğmaladı, soydu elatı,
Yaman günə qaldı xalqın həyatı.

Gəzir lovğa vəzir daim burnu dik,
Bürüdü ölkəni hərki-hərkilik.

Zülmün sarayını ucaltdı onlar,
Ocaqlar söndürən, ev talayanlar.

Kəndi, şəhəri də bürüdü fəryad.
"Çal" və "çap"dan savay yox bir etiqad.

Nəhayət, puç oldu yazıq məmləkət.
Heç kəsdə qalmadı nə var, nə dövlət.

Hər nə qalmışdısa qəsb etdi alçaq.
Aldı rüşvət kimi doşab, motal, yağ.

Aldı qızıl, gümüş, kəniz və qulam.
Məmləkət boşaldı, lüt qaldı tamam.

Çoxun çoxu getdi, azın da azı.
Bir qula çevrildi kəndin ağası.

Gördü aparırlar yurd beşiyini,
Evli atıb qaçdı ev-eşiyini.

Şəhər də, qoşun da cəzana gəldi,
Dağ arana, aran dağa yönəldi.

Nə mal-qara qaldı, nə bağ, nə əkin.
Mədaxil puç oldu bir xəzəl təkin.

Vilayət xaraba, yurd vələm-yesir.
Şah xəzinəsi boş... gəlmədi gəlir.

Hamı dərd içində, ac, susuz, xəstə.

Bircə ilan vəzir xəzinə üstə!

Necə hazırlaşsın vuruşmağa ki,
Nə şah ordusu var, nə şah gəliri.

Dərhal casusları çağırdı bir-bir:
- Sizcə dağıntının səbəbi nədir?

Qaniçən vəzirdən çəkinir deyə
Hamı gündüz dedi zülmət gecəyə.

Hərə bir bəhanə, yalan qondardı:
- Bunun əli boşdur, onun da ardı.

Dünyada bərəkət, nemət qalmadı,
Matam, xəzinədə dövlət qalmadı.

Nə varidat qalıb, nə də bar, bəhər.
Yurdu atıb qaçıb vergi verənlər.

Bəlkə qayıdalar, şəfqət görsələr.
Şahdan bir mərhəmət, rəğbət görsələr.

Şahı bu cavablar qane etmədi,
Şir ilə savaşa hələ getmədi.

Düşündü: qansızdı bu qozbel fələk,
Bir azca yatdınmı səni yeyəcək.

Düşündü, daşındı... Əbəsdi cəhdi.
Kələfin ucunu tapa bilmədi.

BƏHRAMIN ÇOBANDAN İBRƏT ALMASI

İşi bərkə düşüb dilxor olanda,
Şikara çıxardı dağda, aranda.

Atlanar, ov ovlar, quş quşlayardı.
Şadlansa, qayıtmaq şakəri vardı.

Kədər ki, başladı onu sıxmağa,
Qalxdı, könül verdi ova çıxmağa.

- Qan olan ürəyi yumalı qanla!
Tək çıxdı çöllərə bu cür imanla.

Çaldı yerdən, göydən öz şikarını.
Bağladı qüssənin qanadlarını.

Arslanı, qaplanı, qabanı, guru
Ovlayıb üz tutdu bir suya doğru.

Vurhavur at çapan yollar yorğunu
Sümüyü əridən susuzluğunu

Bir azca soyutsun, səngitsin deyə,
Üzünü tutmuşdu məchul çeşməyə.

Nə gördü: uzaqda bir tüstü layı
Qalxır əjdaha tək udmaqçün ayı.

Burula-burula qapqara tüstü
Hey qalxır, məkanı fələyin üstü.

Düşündü: - Bu tüstü oddan qalxsa da,
Yəqin ki, su verər od yaxan gəda.

O tüstüyə sarı qədəm götürdü,
Göylərə ucalmış bir çadır gördü.

Al günün altında bir sürü qoyun
Bişir kabab kimi. Yanında onun

Budaqdan daş kimi asılan köpək
Can verir, ağzında dili bülov tək.

Şah çadıra sarı atını sürdü,
Sübh tək nurani bir qoca gördü.

Qonaqmı? Yerindən sıçradı o nər,
Qonağa xidmətçün bağladı kəmər.

Göyün cilovunu tutan o müdrik
Göstərdi yer kimi qonaqsevərlik.

- Günaydın!
Andırdı quş qanadlını.
Atından düşürdü yorğun atlını.

Olub qalanını qoydu süfrəyə,
Üzrxahlıq etdi: - Əfv edin! - deyə.

- Ey möhtərəm qonaq, şəksiz-şübhəsiz
Sizə layiq deyil bu kəm süfrəmiz.

Neynəmək, bu yerlər evdən uzaqdır.
Ayrı yavanlıq yox... yağdır, qaymaqdır.

Şah gördü çörək də yaxşı çörəkdi.
Bir içim su içib əlini çəkdi.

- O vaxt yeyərəm ki, çörəyini mən,
Sorğuma cavabı dürüst verəsən.

Evin arslanıdır o yazıq köpək,
Neçin ayağından asmısan qurd tək?

Qoca dilə gəldi: - Ey gözəl cavan,
Bu işi tükbətük söylərəm, inan!

Bu köpək sürünün keşikçisiydi.
Mənim sağ əlimdi, ağıllı, ciddi.

Mehri, sədaqəti, vəfası vardı,
Onunla ülfətdən can xoşlanardı.

Oğru tamahından, qurd caynağından
Bu itdi sürünü salan, saxlayan.

İt yox, öz çobanım bilirdim onu,
Ona tapşırmışdım qoyun-quzunu.

Dəmir pəncəm idi o qüvvət, o güc.
Dişləri xəncərdi, caynağı ülgüc.

Mən çöldən şəhərə getsəydim hərgah,
Saxlardı sürünü salamat, gümrah.

İşlərim şəhərdə uzun çəkəndə,
Özü qaytarardı sürünü kəndə.

Neçə il beləcə vəfadar oldu,
Əli düz, özü də düzilqar oldu.

Günlərin bir günü yazıb varağa,
Başladım qoyunu hesablamağa.

Nə gördüm? Çatışmır yeddi baş qoyun.
Dedim: - Bu kağızı kənara qoyun.

Bir həftə keçməmiş bir də sayanda
Yenə əskik gəldi, susdum bu anda.

Gözlədim, yatmadım bəzən gecələr,
Görək hansı hərif bu yurda gələr?

Keşikdə sübhəcən oyaq qalsam da,
Çalmadı qulağım bir səs, bir səda.

Sən demə, it məndən qat-qat ayıqmış.
Sürü saxlamaqda xeyli sayıqmış.

Bir də dürüst-dəqiq qoyunu saydım,
Yenə əskik gəldi say açıq-aydın.

Çox gəzdim pərişan, bu sirr nə sirdi:
Sürüdən qoyunlar hey əskilirdi.

Günün altındakı buz tək əriyir,

Qoyunlar gedirdi iki bir, üç bir.

Nəhayət məni də tora saldılar,
Olub qalanımı zəkat aldılar.

Sürü sahibiydim, varım - xəzinə.
Endim adi çoban dərəcəsinə.

Bu gərdiş dağ basdı ciyərlərimə,
Qəm gözümə girdi, dərd içərimə.

Dedim: bədnəzərdən dəyib bu ziyan,
Hansı qurda, quşa getsin bəs güman?

Şir-aslan hökmündə belə köpəknən
Hansı yırtıcıdır aşnalıq edən?

Bir dəfə yatmışdım arx qırağında,
Ayıldım rüzgarın meyxoş çağında.

Səssizcə uzadıb əl-ayağımı,
Nazbalış etmişdim öz çomağımı.

Gördüm bir dişi qurd gəldi uzaqdan,
Bizim erkək getdi əldən, ayaqdan.

Dişi it dililə çağırdı onu,
O, getdi, bulayıb it quyruğünu.

Yürüdü, yalmandı, döndü başına,
Ləhlədi, hayqırdı, olunca aşna.

Tozanaq qopardı, min oyun qurdu.
Axır ki, dişinin üstə oturdu.

Kam aldı, dincəldi uzanan köpək.
Ağzını sükutla möhürləyərək.

Rüşvətmi vermişdi dişi qurd öncə,
Öz zəhmət haqqını gəzirdi məncə.

Nəhəng quyruğunu güclə sürüyən
Sürü gözəlini qapdı sürüdən

Yedi birnəfəsə o ağzı yanmış,
Çoxdan bu rüşvətə o, dadanıbmış.

Sən demə məlun it uyub şəhvətə,
Veribmiş sürün o kəmfürsətə.

Erkək ki, dişini çəkib yatağa,
Sürü qurban gedib eşqbazlığa.

Onu əfv elədim bir neçə dəfə.
Bir gün: - Yetər! - dedim - baxmısan kefə.

Qurd ilə bir yerdə tutub saxladım.
Günahı üstündə bura bağladım.

İşgəncə verərək dustaq etdim ki,
Əmrə təslim olsun bəndəmiz təki.

Sürünü aşıran qurdmu bu harın,
Yoxsa qəssabıdır qoyunlarımın?

Xəyanət eylədi o, əmanətə,
Öz əminliyini satdı şəhvətə.

Qərara gəldim ki, ölüncəyədək
Aman görməyəcək bu satqın köpək.

Cəza verdim axır cinayətkara,
Gözə görünməsin qoy üzüqara.

Bəhram şah çobanı zirvədə gördü,
Üzə vurmasa da, ibrət götürdü.

Hekayət rəmz imiş, anladı bunu.
Duz-çörək kəsərək tərk etdi onu.

Dedi öz-özünə: "Adi çobandan
Mən şahlıq öyrəndim, çıxmasın yaddan!

Mən də bir çobanam, rəiyyət sürüm,
Gərək xalqa layiq bir dövran sürüm.

Bəsirət əhlisə vəzirim mənim,
Deməli, sürüyə zamindi, zamin.

Düzgün qurulmasa işin özülü,
Sorğu-sual edəm gərək vəziri.

Hanı ordu, qoşun, sərleşkər hanı?
Alim yox olmuşsa, bəs minbər hanı?

Nədir yurdu tutan kəsafət, deyin!
Kimdir səbəbkarı viranəliyin?!

- Bura tez çağırın işə baxanı,
Versin dustaqların sadalağını!

Tutuldu dəftərə o, baxan kimi,
Gün onun gözündə qara dəftərmi?

Gördü bir aləm var, başı bəlalı.
Ayağı zəncirli, bağrı yaralı.

Xeyir-şər bəndində gördü yazı var:
"Şah ölüm kəssə də vəzir bağışlar".

Gördü rüsvay edib o, hökmdarı,
Öz adına çıxıb yaxşılıqları.

Şah bildi, dərk etdi bu, nə üsuldur -
Evi talan edən ev oğrusudur.

Bildi ki, tapşırıb sürünü qurda,
Vəzir köpək kimi satqındı burda.

İtlər it işini beləcə görür,

Şəhvətə satılıb yalandan hürür.

Şah buyuruq verdi mərdi-mərdana:
- Tutub bu vəziri, atın zindana!

Qalsa vəzifədə, səddi su yarmaz,
Heç kəs əleyhinə qələm çıxarmaz.

Onu cəlalından uzaqlaşdırsam,
Qaranlıq gecədə şölə saçar şam.

BƏHRAMIN ZÜLMKAR VƏZİRDƏN HESAB ÇƏKMƏSİ

Günəş "ditd" eləyib dan sökülüncə,
Fərşini qatladı qaranlıq gecə.

Sübh iki qılıncla kəsib, doğrayıb
Qanilə doydurdu əjdaha Ayı.

Bəhram rəiyyəti qəsrə çağırıb,
Açdı göylər boyda qəbul çadırı.

Kiçiklər arxada, böyüklər öndə
Hər kişi yer tutdu öz cərgəsində.

Saray qapısından girdi Rast - Rövşən,
Sədr mövqeyinə üz tutdu şən-şən.

- Öz yerində otur! - qışqırdı sultan.
Hökm keçdi onun yeddi qatından.

- Ey mənim ölkəmi viranə qılan,
Ey yurdu rövnəqdən, abırdan salan!

Gövhərlə doldurub öz xəzinəni,
Neçin quru yerdə qoymusan məni?!

Kəsmisən ellərin haq nəfəsini,

Yemisən ordunun azuqəsini.

Əllərin qanlıdır dirsəyə kimi,
Çapıb talamısan bəndələrimi.

Vergi əvəzinə bac istəmisən,
Xərac əvəzinə tac istəmisən!

Nə məndən utandın, nə çörəyimdən,
Lənət cəmdəyinə, alçaq, acgödən!

Naşükürlük edən ən yava kəsdir,
Çörəyi itirən kafərdən pisdir.

Nemətin haqqını itirməyən ər
Özünə daha bol nemət gətirər.

Adın Rast - Rövşən... bəli, Düz - Aydın.
Tərsavand adınla gərək bataydın.

Nə üzlə baxırsan mənim üzümə.
Nə qoşun qalıbdır, nə də xəzinə.

Ölkəm viran olub zülmündən sənin,
Qoşun qan ağlayır əlindən sənin.

Güman etmisən ki, mən tutanda cam,
Qəflət yuxusunda itib batacam.

Ey mənim taxtımı laxladan ləin,
Belini qırmısan rəiyyətimin.

Məni torpaq udsun, qaldıranda cam,
Bəhram qılıncını yaddan çıxarsam.

Badə və rud ilə məst olsam da, bil:
Nə yerdən qafiləm, nə göydən qafil.

Bəhram bu sözlərdən ilgək yaratdı,
Vəzirin boynuna bir kəmənd atdı.

Bir qanlı cəllada hayqırdı bərkdən:
- Apar cəhənnəmə onu cənnətdən!

Kəmənd düzəltdilər əmmaməsindən,
Zindan silkələndi sürünməsindən.

Ayağı kündəli, qolu zəncirli...
O vəzirmi, yoxsa bir cani-cinni.

Zülmün qəhrəmanı qəzəbə gəldi.
Car çəkən carçılar gəldi, nə gəldi:

- Siz ey zülm əlindən cana gələnlər,
Siz ey əzilənlər, incidilənlər!

Qəbul edəcəkdir şah hamınızı,
Şahdan tələb edin öz haqqınızı!

İlana dönəcək pis əməlləri,
Çalacaq vəziri - qanlı əjdəri.

Şah belə buyurur dustaq - bəxtsizə:
Qan olmuş qəlbini qoy açsın bizə.

Hər kəs öz dərdini desin, danışsın.
Haqqın açarıyla qıfılı açsın.

Dustaqlar məhbəsi az qala dəldi,
Şahın hüzuruna min dərdli gəldi.

Yeddi dustaq seçdi dərd içindən şah,
Ki, sorsun halını, olsun da agah.

- Nədir əslin, nəslin? Hardansan, söylə.
De, günahın nədir, səhvin, suçun nə?

BİRİNCİ MƏZLUMUN ŞİKAYƏTİ

Var ol, ey şəhriyar, başa düş məni:
Sənin düşmənini əzsin düşməni.

Tökdü Rast - Rövşən gözüm yaşını,
Əzabla öldürdü qan qardaşımı.

Apardı nə qədər heyvanı vardı,
Üstəlik ömrünü çəkdi, apardı.

Qamətli, qüdrətli, gözəl cavandı,
Zülmü eşidənlər halına yandı,

Mən lənət yağdırdım zalım adama,
O, məni tutdurub basdırdı dama.

Dedi: - Sən düşmənin havadarısan,
Qardaşın əqrəbdir, özün də ilan.

Sonra bir qurluya işarət etdi,
Mənim var-yoxumu o, qarət etdi.

Zorla ayağımı qandalladılar.
Zindana saldılar, hayıf aldılar.

Canını qurtardı ölən qardaşım,
Mənimsə yandırır yeri göz yaşım.

Bir ildir çəkirəm bu müsibəti,
Mübarək falımdır şahın surəti.

Dustaq danışdıqca faş etdi onu,
Vəzirin canavar quduzluğunu.

Ona qaytarıldı mal-dövlət, oda.
Ölən qardaşının qan bahası da.

Şah ona bəxş etdi şadlıq, azadlıq.
- Get, iş başındasan, qüdrətsən artıq!

İKİNCİ MƏZLUMUN ŞİKAYƏTİ

Şaha tapınmaqla əlac axtaran
İkinci dustağı dinlədi Bəhram.

Xeyir-dua verdi uzun-uzadı,
Sonra öpüb yeri sözə başladı:

- Mənim çox şahanə bir bağım vardı,
Baxsam, gözlərimə işıq olardı.

Behişt xalçası tək yamyaşıl, geniş.
Meyvəli budaqlar baş-başa vermiş.

O, mənə atamdan yadigar idi,
Payızı gözümdə növbahar idi.

Gəldi gülşənimə bir gün o yağı,
Çəkdi də sinəmə dağ üstdən dağı.

Qoydum süfrəsinə mey-məzə, şərbət.
Verdim ona layiq gözəl ziyafət.

Tökdüm qabağına hər nəyim varsa,
Təki razı getsin, batmasın yasa.

İstədiyi qədər mey içdi qonaq,
Yedi, güldü, yatdı, rahatlanaraq.

Bağı seyr edəndə "sərxoşam" dedi,
Durub səhralara düşmək istədi.

Söylədi: - Sat mənə, bağ mənim olsun,
Pul verim, gözünə çıraq qoyulsun!

Dedim: - Necə satım, canımdır bu bağ.
Amanım, gümanım bir odur ancaq.

Hər kəs bir eşq ilə sinədağlıdır,
Mənim də həyatım bağa bağladır.

Elə zənn elə ki, səninkidir bağ,
Mən də öz bağbanın, qulunam ancaq.

Hansı gün bu bağa düşsə güzarın,
Nuş et səfasını bu laləzarın.

Nə varsa mətbəxdə... əsirgəmədən
Qoyar qabağına bir gümüşbədən.

Dedi: - Aç başımdan bu bəhanəni,
Sat bağı, yığışdır şələ-küləni!

Qışqırdı, bağırdı... atmadım bağı,
Nə zərlə, nə zorla satmadım bağı.

Qızışdı, qudurdu, döndü qabana.
Bir gün saldı məni quru böhtana.

O - zorba qolçomaq, mən yazıq, naçar.
Bağımı əlimdən zorla aldılar.

Yoxdu haq divanı haqqı dirildə...
Zindan küncündəyəm bu iki ildə.

Nə bir əlim çatır haq divanına,
Nə ahım, fəryadım div vicdanına.

Şah ona qaytardı şahanə bağı,
Yeni Bağdad oldu bağı, otağı.

ÜÇÜNCÜ MƏZLUMUN ŞİKAYƏTİ

Şaha xitab etdi üçüncü dustaq:
"- Ey hər diləyinə yol açan xoşbaxt!

Dəniz taciriydim... əhvalat uzun.
Dəniz yollarından çıxırdı ruzum.

Dəniz səfərlərim tay-tay yük dolu...
Gəlirim, çıxarım çox vaxt uğurlu.

Dərya dürlərini gördüm, vuruldum.
Hər hansı incinin sərrafı oldum.

Əlimə keçmişdi bir neçə lölə -
Dan ulduzu kimi saçırdı şölə.

Qayıtdım şəhərə kefim yuxarı,
Gözümə işıqdı nadir mirvari.

Dedim dürrü satar, rahat xərclərəm,
Əyin-baş düzəldər, yeyib içərəm.

Hardan zalım oğlu, öyrəndi bunu -
Məndə bir sap xalis dürr olduğunu?!

Çağırdı, əlimdən o dürrü aldı,
Dəyərini beş qat aşağı saldı.

Pulunu verməyin vaxtı çatanda
Neçə dona girdi o, bircə anda.

Mən dərd alovunda... canımda can yox.
Bəhanə gətirdi o, buzdan soyuq.

Uydurdu yalanın üstündən yalan.
Mən dağdan danışdım, o da arandan.

Dürrümü istədim, osa gizlicə
Məni bu zindana saldırdı gecə.

Qatillər, canilər Yanında qaldım.
Həyasızcasına dürrümü çaldı.

Bir sap dürr əvəzi nə verdi mənə,
Baxın qolumdakı zəncirlərimə.

Başıma daş saldı dürr əvəzində,

Mənə qan uddurdu daş-tərəzidə.

Taxdı papağına nur mirvarimi,
Mən qaldım quyuda tək sədəf kimi.

Üç ildi dustağam, bu gün qurtuldum,
Gördüm şah üzünü, bəxtəvər oldum."

Bədgövhər vəzirdən aldı gövhəri,
Şah qızıl da verdi, şad etdi mərdi.

DÖRDÜNCÜ MƏZLUMUN ŞİKAYƏTİ

Qorxa-qorxa gəldi dördüncü müdrik,
Dedi: - "Ey minlərcə alqışa layiq!

Mən aşiq xanəndə, qərib bir adam...
Çay kimi xoşahəng bərbət çalıram,

Bir sevgilim vardı... təzə, pakizə.
Əsli Çindən idi, özü möcüzə.

Çin-çin dərdlərimi aparan gözəl
O, baxsa, dönürdü gecəm gündüzə.

Bir heçdi əslində olmayan ağzı,
Şəkər sındırandı gülüşü, nazı.

O günəş önündə qəmər sönürdü,
Bahar, gözəl bahar heçə dönürdü.

Ətəyindən idi bənd-bənd hörüyü,
Sərv ondan öyrənib boy göstərməyi.

Min dürrə almışdım mən o afəti,
Afətim, sərvətim, vəlinemətim!

Qapqara saçları gecəyə günü.
Nəzərdən salmışdı tatar mülkünü.

Çalıb oxumağı öyrəndi məndən,
Cüt qanad alardın türkülərindən.

Bir evin içində şirin, səmimi
Dolanardıq şamla pərvanə kimi.

Mən bir gecə idim, o bir çilçıraq.
Mən bir ot ləçəyi, o ipək otlaq.

O, Rast - Rövşənim - Düzüm, Aydınım.
Çaldı Rast - Rövşən, getdi xatınım.

Pərvanə könlümə min dağ basaraq,
Şamı öz evində yandırdı alçaq.

Tab edə bilmədim ayrılığına.
Can atdım işığa, can atdım ona.

Məni gülə-gülə ağlatdı vəzir.
Dedi: - Vurmaq gərək dəliyə zəncir.

Mən zindan küncündə, qolumda buxov,
Mənim gəlinimi qucaqlayır o.

Dörd ildir tüstüsüz yanıram oda,
Mən rəzalət içrə, o, kef - damaqda."

Şah azad eylədi dərhal o mərdi,
Üstəlik dövlət də, sərvət də verdi.

Kənizə qızı tək cehiz də qoşdu,
Qəfəsdən qurtardı o bir cüt quşu.

BEŞİNCİ MƏZLUMUN ŞİKAYƏTİ

Ulduzlar şahına dedi beşinci:
"- Ey qəsri fələyə tay olan inci!

Günəşli dağdakı ulduz evinin
Çoxdan başçısıydım... qulunam sənin.

Qulağı həlqəli bir qulun olmaq,
Yurdu bəzəməkdi sənətim ancaq.

Allahım, şahım da vermişdi dövlət -
İmarət, əzəmət, şöhrət, səadət!

Bütün üfüqlərdən asaraq qəndil,
Dedim: - Şərqin şahı yaşasın min il!

Şah üçün xeyirli işlər görərdim,
Xeyir-duam ilə ərzaq verərdim.

Şəhərlər sayəmdə şad-xürrəm idi.
Mənə üz tutardı min elm igidi.

Hər mötəbər alim günüm-gündüzüm -
Nemət baratını verərdim özüm.

Məndən dürr alırdı dara düşənlər,
Ac qalan yetimlər, dul qadın, dul ər.

Qızıl umanlara qızıl verirdim,
Əlindən tuturdum yıxılsa hər kim.

Heç bir zavallını qoymadım darda,
Hamsına hayandım hər vurhavurda.

Boş yola salmırdım gedib gələni,
Qonağa xərclikdi kəndin gəliri.

Gəlirim, çıxarım yerli yerində.
Məndən Tanrım razı... kəndçilərim də.

Bu xəbər elə ki, çatdı vəzirə.
Qızmış əfi oldu o, birdən-birə.

Cəld əlimdən aldı kəndxudalığı -

Bütün malı-mülkü, bağçanı, bağı.

Dedi: - Bu var-dövlət öz rəncim deyil,
Aldığın bəxşişlər qazancın deyil.

Xalvarla xəzinə tapmısan... ya da
Qızıl düzəldirsən iksirli odda.

Gərək pay verəsən hər ay başında,
Yoxsa bu kəl başın gedəcək bada.

Bu xam bəhanəni o, işə saldı,
Hər nə varımdısa əlimdən aldı.

İtirdim varımı, lüt, yoxsul oldum.
Bir vaxt ağa ikən, döndüm, qul oldum.

Beş ildir ki, boğur məni bu zindan.
Uzağam evimdən, yavrularımdan.

Şah dedi: - Azadsan, kefini sazla,
Evə qayıdırsan nemətlə, nazla.

ALTINCI MƏZLUMUN ŞİKAYƏTİ

Altıncı dustağa növbə çatdımı,
Silkəyib oyatdı xumar baxtını.

Oxudu şah üçün zəfər duası:
- Xalqa çörək verən ey xalq atası!

Mən bir kürd oğluyam, özüm döyüşçü,
Əsil - nəsəbimin gövhəri, gücü.

Qoşun əhlindənəm, cəsur, vuruşqan.
Atam da "Şah!" deyə qazanıb ad-san.

Şaha sədaqətlə xidmət etmişəm.
Xidmətdə atam da açmış bir aləm.

Şahın düşməninin getsəm dalınca,
Qanım da, canım da dönür qılınca.

Mərhəmət qaynağı şahım atam tək
Vermişdi mənə də bir parça çörək.

Halal çörək yeyib işə gedirdim,
Şahın qapısında xidmət edirdim.

O cəfakar vəzir bir kor zavaldı,
Halal çörəyimi əlimdən aldı.

Özüm ev sahibi, malım, mülküm yox.
Bir tarladan savay bağım, ləkim yox.

Ona mənmi dedim, yoxsa fəryadım:
- Allah xatirinə əl tut! - yalvardım -

Əl tut, ədalətdən bir örnək göstər.
Rəhm et ailəmə, bir kömək göstər!

Ordudan qayıdan bir döyüşçü san,
Çörək pətəsi kəs mənə divandan.

Bağırdı üstümə: "- Kəs səsini, sus!
Get, öz oxunla vur, tap gətir ruzu.

Şah nə qəsbkardır, nə mərdüməzar.
Sənin vurhavurda nə ölümün var?!

Gah qəsrə cumursan, gah qapısına.
Düşmən ki, dolmayıb şah qapısına.

Rədd ol, dilənçi tək əlini açma.
Yer billə, əkin ək, boş-boş danışma!

Azuqən yoxdursa, atdan əl çək, at.
Endir yəhərini, silahını sat!"

Dedim: - Çəkin bir az div şakərindən,
Barı Tanrıdan qorx, ey kəndir kəsən!

Mənim paltarımı, ruzumu kəsmə.
Tilsimə salmısan, son qoy tilsimə.

Yatmısan, başının altında balınc.
Mən səngər tutmuşam, əlimdə qılınc.

Sən qələm tutursan şan-şöhrət deyə,
Mən qılınc çalıram məmləkət deyə.

Sənin mürəkkəbin - xalqın qanıdır!
Mənim düşmənlərim - xalq düşmanıdır.

Məndən şahim verən bağı alma sən,
Yoxsa yapışaram şah yəhərindən.

Burda tab etmədi acı, haq sözə.
Atdı mürəkkəbi mən qələmsizə.

Dedi: - Sən axmaqsan, üstəlik nadan.
Qayanı suylamı qorxudacaqsan?

Gah mənə çörək ver, su ver deyirsən,
Gah məni şah ilə hədələyirsən.

Şahı kim oturdub taxta? Mən özüm!
Mənəm nəqş eləyən gecə-gündüzü.

Ayağım altıdır şahların başı,
Tək məndən ötrüdür şah yaşayışı.

Məndən almasaydı şah hünərini,
Kərkəslər yeyərdi beyinlərini."

Mürəkkəb qabını çırpdı başıma,
Aldı atımı da, silahımı da.

Cəllada tapşırdı: - Apar zindana.

Altı il olar ki, düşmüşəm qana.

Qan olan ürəyim qəmlər yoludur.
Gecəm, gündüzüm də dərdlə doludur.

Şah aldı könlünü, onu oxşadı.
Sərvət, xələt verdi, mal bağışladı.

Gördü ki, açılıb qaşı, qabağı.
İkiqat böyütdü verdiyi bağı.

YEDDİNCİ MƏZLUMUN ŞİKAYƏTİ

Min təşəkkür etdi şaha yeddinci,
Güləndə göstərdi bir neçə inci.

Dedi: - Nur alıram ulu göylərdən,
Dünyadan əl üzmüş bir zahidəm mən.

Mən kiməm? Gözləri gen açılan şam.
Özümü xalq üçün çox yandırmışam.

Oxuyub aqibət cəridəsini,
Tamam tərk etmişəm Yer kürəsini.

Gecə namaz üstə, gündüz orucam.
Yeməkdə, yatmaqda yox bir ilticam.

Gündüzlər yemirəm, duz-çörəyim yox.
Gecələr yatmıram, ev-eşiyim yox.

Bir köhnə məbəddə tutmuşam qərar.
Duam, ibadətim - tək pərvərdigar.

Hamı razı qalsın məndən dünyada
Deyib duam ilə salmışam yada.

Məni çağırtdırdı bir səhər vəzir.
Uzaqda oturdu, tökdü də tədbir.

Dedi: - Əzab versəm, dözməlisiniz.
Səndən şübhəliyəm, şübhəm yaman pis.

Soruşdum: - Ay ağam, nədəndi şübhən?
Mən ki, yaşayıram nə cür demisən...

Dedi: - Bəd duandan qorxuram yaman,
Ölüm istəyirəm sənə tanrıdan.

Saçırsan üstünə lənət və qarğış,
Cövhərin pislikdən, kindən yaranmış.

Qorxuram ox dəyə hədəfə bir gün,
Qorxuram bəd duan başıma düşsün.

Ədavət odundan, pis qarğışından
Bircə çınqı düşsə, od tutaram, qan!

Təkcə əlini yox, ey qoca köpək,
Boynunu sındıram, bağlayam gərək.

Nə Tanrıdan qorxdu, nə bir kimsədən.
Atdılar zindana, öldüm qüssədən.

Burda yeddi ildir zəncirlənmişəm,
Dəyirman hərləyən öküz kimiyəm.

Bağlayıb əlimi o, bir zəncirə,
Mənsə cüt əlimi ulu göylərə!

O, məni ayırmış xeyir-duadan,
Mən onun canını eldən-obadan.

O, məni salmışdır qalaya, bəndə.
Mən onun qırmışam dirəyini də.

Tanrım özü məni yetirdi şaha,
Onun bəhanəsi kəsilib daha.

Şah qucdu zahidi, üz tutdu xeyrə -
O kafir öldürən mücahid şirə:

- Düz sözü bircədir: qorxur tanrıdan.
Aldığı nəfəs də yalandır, yalan!

Zahid duasından nə cür qorunur?
Başı pambıq ilə kəsir o quldur.

Daşı öz başına düşdü vəzirin,
Lənəti özünü yandırar yəqin.

Onun küt başını ayıraram mən
İyrənc bədənindən, əmmaməsindən.

Götür, sənin olsun bütün sərvəti,
Bağı, malı-mülkü, ağ imarəti.

- Xayır! Özün üçün qatla o fərşi.
Mən çərxəm, bəlkə də çərxin günəşi.

Verirsənsə, bundan yaxşısını vur.
Xasını vermişəm, ən xasını ver!

Sonra o, çalğısız başladı rəqsə.
Və elə getdi ki, görmədi kimsə.

Bəli, haq yolçusu, ər vardı onda,
Göyü qaldırardı məğrur başında.

İndiki dəstələr bir azca nacins.
Üzü adam üzü, içi div, iblis.

Xalis bir şərabı tapınca, inan,
Min qora yeməyə məcbur olursan.

Dəryada nə üçün bulanıqdı su?
Çünki çirk axıdır min zülmət quyu.

Kimdir kamil adam? Xamdan, nakəsdən

Cibini bağlayan, əlini üzən.

BƏHRAMIN ZÜLMKAR VƏZİRİ ÖLDÜRTMƏSİ

Günəşin üzündə Yerin kölgəsi,
Ağ toza bürünüb qara pərdəsi.

Bu torpaq kürədə Bəhramın qəmi
Asıldı bağrından qara daş kimi.

Nə cür çıxarmalı güldən tikanı?
Hardadır qurtuluş, nicat imkanı?

Bu cəfakeş cahan müsibətdədir,
Çarə zülmdə yox, ədalətdədir.

Vəzirin işləri yada düşəli,
Qalır qulağının dibində əli.

Yatmır, yata bilmir xəcalətindən.
Çimir də etmir heç gecə sübhəcən.

Dan üzü zülmətlə mübarizədə
Günəş reyhan əkir mavi kuzədə.

Yağış, yağmur görən reyhanlar kimi
Aləmə dür səpdi şahın şah qəlbi.

Əmr etdi qurulsun bir dar ağacı,
Bir də qəbul taxtı, - saray gültacı!

Yanında məmurlar, əli qılınclı,
Əyləşdi taxtına şah - qızıl taclı.

Ədalət dəvəsi çapır zirvədə,
Şöhrətli kişilər xeyli qəlbidə.

Uca dağlar kimi tamaşaçılar

Dünyaya əzəmət, ləyaqət saçar.

Zülmkar vəziri dartıb birtəhər
Başdan ayağadək zəncirlədilər.

Asdılar dipdiri dar ağacından,
Kor bir oğru kimi naçar verdi can.

"Nə qədər qalxsa da göyə sədası,
Bir gün yerə gəlir zülmün arxası.

Bədnamlıq gətirir xəyanət ancaq,
Hər pisliyin sonu pis bir oyuncaq.

Vay toxumu əkən bir gün vay dərər,
Onu haqqın əli gora göndərər.

Ədalət acizdir demə heç zaman,
Ədlin hökmündədir yer, göy, asiman.

Kim qoyursa çəkic, mıx qabağına,
Kündə hazırlayır öz ayağına".

Saldı xatirinə el həyatını,
Çobanla köpəyin əhvalatını.

Çağırdı, çobana bəxş etdi şahlıq,
Həm lütf göstərdi, həm xeyirxahlıq.

Kimsə bir-birinə olmasın günü
Deyib dibdən kəsdi zülmün kökünü.

Gördülər şahbağı açıb min çiçək,
Dəmiri zər olmuş, palazı ipək.

Gücləndi ordusu, xəzinəsi də,
Düz ötdü, dayandı dağ zirvəsində.

ÇİN XAQANININ BƏHRAMDAN ÜZR İSTƏMƏSİ

Vəzir gəbərmişdir, eşitdi xaqan,
Əl çəkdi Bəhrama əngəl olmaqdan.

Elçilər göndərdi, üzr istəyərək.
Şahsız bir nəfəs də almadı gerçək.

- Vaxtında öldürdün! - dedi - vəziri,
Bəlkə vəziri yox, fitnəni, şəri.

O, məktub yazaraq çağırdı bizi,
Aldı da, çaldı da ürəyimiz.

O - adamaldadan, mən də - sadədil.
Başımı, beynimi yedi o qatil.

Yazırdı: "- Yol açıq, qızıl da bol-bol.
Yatır umursansa, dayanma, tez ol!

Cama əsir olub şah öz bağında,
Bacarmır üzünə su vurmağı da.

Sənə dəmsaz olmaq məqsədim, qəsdim...
Qılıncı sən gətir, başı mən kəsim."

Şahdan xəbər tutub mən anladım ki,
Hər şey əksinədir daşla zər təki.

Şah - barış zamanı - bağlar reyhanı,
Şah döyüş zamanı - dağlar qaplanı!

Qulağı həlqəli bir qulam şaha,
Türk idim, önündə həbəşəm daha.

Qızım kənizindir, ona özün bax.
Tacım astananın tozudur ancaq."

Xarabkar vəzirin hər əsrarını,
Xəyanət timsalı məktublarını

Yığmışdı, vermişdi gedən elçiyə,
Şəxsən Bəhram şaha çatdırsın deyə.

Elə ki, məktublar əlinə keçdi,
Katib qələmi tək şah itiləşdi.

- Şükür, başımızdan açdıq bəlanı.
Gərək möhkəm olsun haqqın divanı.

Ədalət ülkəri - şahın mayağı,
Oldu gözlərinin qarası, ağı.

Ədlin ulduzunu görəndən bəri,
Ona qurban etdi yeddi peykəri.

Xəzəl xəyalları şah ayaqladı,
Yalnız ədalətə könül bağladı.

BƏHRAMIN SONU VƏ MAĞARADA YOX OLMASI

Bu inci sapına inci düzən ər
Yerin qulağına taxanda gövhər

Dedi: - O zaman ki, yeddi gülnəfəs,
O yeddi əfsanə, o yeddi günbəz.

Bəhrama bəxş etdi yeddi qızıl cam,
Beyin günbəzini dinlədi Bəhram:

- Bu torpaq günbəzli sənəm evindən
Çəkin ki, çəkinsin ölüm də səndən.

Qaynadı, od saçdı alovlu kürə:
- Neçin qulaq asdın əfsanələrə?

Gördü busat açmış göygünbəz fələk
Bütün gümbəzləri alt-üst edəcək.

Tapşırdı göylərə yeddi günbəzi.
Başqa bir günbəzin tapıldı izi.

Bir ölməz günbəz ki, qiyamətədək
Orda məst oluban uyusun gərək.

Yeddi möbid oğlu möbid səslədi,
Yeddi mərdə verdi yeddi məbədi.

Burda alışdırdı ocağı, odu.
Yeddi günbəz yeddi atəşgah oldu.

Altmışa çatanda o sərvin yaşı,
Yasəmən bitirdi bənövşə saçı.

Əl çəkdi özünə səcdə qılmaqdan,
Tanrı səcdəsinə əyildi müdam.

Bir gün təxtü-taca əlvida etdi,
Başında dostları, şikara getdi.

Elə çapırdı ki, o mərd süvari,
Ov deyil, özüydü ovu, şikarı.

Qoşun səpələndi ovlağa doğru,
Yığdılar nə qədər maralı, guru.

Çoxu gur gəzirdi, Bəhram isə gor.
Çapırdı, üzündə ilahi bir nur.

Təklik goru hara, çöl guru hara?
Tor atdı içində yatan şikara.

Ahu, gur axtarma şar yerdə, ey nur.
Onun ahusu ah, guru da gordur.

Dikdiri aşanda dayandı Gur - xan,
Gəldi, bir gur keçdi düz qabağından.

Nicat mələyidir, dərk elədi şah,

Cənnətin yolunu nişan verir, ah.

Qıy vurub atına cürət gətirdi,
Sürəti üstünə sürət gətirdi.

Şikarın ardınca uçan o tərlan
Keçdi biyabandan, xərabəzardan.

Dörd qanad taxmışdı sanki kəhəri,
Ardınca qaçırdı xidmətçiləri.

Bir mağara vardı çölün sonunda,
Yay sərinləyərdi buz quyusunda.

Yol yox qapısına, bacası vardı.
O da quyu kimi dərin və dardı.

Gur getdi, qorxmadan kahaya girdi.
Arxasınca gedən şah özgə şirdi.

Dərin mağaraya yetirdi sanki
Özüylə Key - Xosrov xəzinəsini.

Mağara pərdəsi gizlətdi şahı.
Qucdu öz yarını, oldu pənahı.

Keşikçi cavanlar orda qaldılar,
Kahanın ağzında məskən saldılar.

İçəri girməyə tapmadılar yol,
Geri qayıtmağa cürətləri yox.

Yola göz dikdilər soyuq nəfəslə,
Haçan görünəcək ağ tozlu şölə?

Nəhayət, gözlərə bir şölə düşdü,
Qoşun dörd tərəfdən gəldi, yetişdi.

Baxdılar kahaya, bildilər əlan:
Başında aparmış möhrəni ilan.

Açdı keşikçilər böyük əsrarı,
Kaha necə uddu mərd şəhriyarı.

- Şahı cəzb elədi şikar - möcüzə,
Sürdü köhlənini bu dar dəhlizə.

Heç kəs inanmadı bu bakir sözə,
Kim kömək eləsin o köməksizə?

Dedilər: - Bu söhbət bomboş xəyaldı,
Hansı ağılsızlar ağzına aldı?

Dağdı, allah haqqı, filbədən xosrov,
Bu darısqal yerə girə bilməz o.

Bilən yox: bağ fili meysiz hallanıb,
Yuxu görüb Hindistana yollanıb.

Fələyin yemidir fil bədənli ər,
Fələk bağdayanı kim açа bilər?

- Taxtın xəlifəsi hanı, ey çəri?
Möhkəmcə döydülər keşikçiləri.

Yazıqlar ah çəkdi, tüstüləndi ah,
Birdən səda gəldi: - Kahadadır şah.

Siz geri qayıdın... onun işi var,
Burda iş görəcək ulu şəhriyar.

Sirdən agah oldu say-seçmə ərlər,
Girdilər kahaya ayıq, səfərbər.

Dibi bağlı kaha qaranlıq, soyuq.
Hörümçək xeyli çox, bir milçək də yox.

Soyuq mağarada isti göz yaşı,
Yüz yol aradılar hər çapıq daşı.

Şahı bulmadılar... gəzib o ki, var
Qıvrılan, açılan ilan oldular.

Qəmli gözlərində yaş sına-sına,
Xəbər göndərdilər şah anasına.

Ciyəri dağlanmış anası gəldi,
Hanı dağlar boyda oğlu, igidi?

Çoxu gözlərilə axtarır onu,
Ana ürəyilə gəzdi oğlunu.

Aradı, baş vurdu zülmət dəhlizə.
Quru tikan tapdı, gül gəzə-gəzə.

Dağ-dağ, təpə-təpə qızıl tökdü ki,
Qazsınlar kahanı, söksünlər dibi.

Gördü dar quyunu, bəs xəzinəni?
Yox, tapa bilmədi öz Yusifini.

Qarının qazdığı çin-çin çuxurlar
O yerdə hələ də durur yadigar.

Tanıyan adamlar - sirrə aşina,
"Bəhram-Gur kahası" deyirlər ona.

Orda bəlkə qırx gün torpaq qazdılar,
Cahanda nə qədər məzar qazan var.

Qazdılar, dibindən lap su çıxınca,
Heç kəs xəzinəni tapmadı ancaq.

Yerdən göyə uçmuş halal adamı
Yerdə axtarmağın mənası varmı?

Göy əhli, əlbəttə, göylərdə olar.
Yerdə sür-sümüyü qalar yadigar.

Çərxin altındadır hər xilqət, inan.

Bir anası - torpaq, bir anası - qan.

Qan anası onu naz ilə bəslər,
Torpaq anası da qoynuna səslər.

Bəhramı axtardı nahaq anası,
Bəhramı qucmuşdu torpaq anası.

Yer aldı, vermədi öz balasını,
Ana çarəsaza çarə sazını.

Topraq anasında min cəfa gördü,
Yazıq qan anası dözmədi, öldü.

Beyni andıranda qaynar qazanı,
Eşitdi Hatifdən gələn sədanı:

"- Sən ey divlər kimi vurnuxan Ana.
Qeybin quş südünü axtaran Ana!

Tanrı bir əmanət vermişdi sənə,
Aldı, apardı da öz aləminə.

Göylər aparıbsa əmanətini,
Özünü öldürmə qafillər təki.

Əl atma fələyə, öz işində ol.
Qayıt, macal azdır, dərd, əzab bol-bol."

Eşidib Hatifdən bu təsəllini,
Anası Bəhramdan üzdü əlini.

Oğlunun işləri kəsilən yerdə
Bağlı ürəyini açdı min dərdə.

Tacını, taxtını varisə verdi.
Varisi olanlar məgər ölərmi?

Sən ey Bəhram-Gurdan yazan Nizami,
Gəl, əbəs axtarma sən o məzarı.

Nə qəbri bəllidir, nə qəbristanı,
Kim qaytara bilər gedən insanı?

Baxma ki, bir zaman gur ovlayardı,
Gur belində dağı, damğası vardı.

Axtarma adının dağ olduğunu,
Gör necə dağladı zəmanə onu.

Min gur ayağını qıran filbədən
Qurtula bilmədi gur təpiyindən.

Bu torpaq evində iki qapı var:
Bu başdan girənlər o başdan çıxar.

Ey eni-uzunu beş qulac insan,
Dörd küplü boyaqçı dükanındasan!

Tanı yer adlanan bu əjdahanı,
Öz rənginə salır hər bir loxmanı.

Cismini, təpəndən dırnağınacan
Əmanət almısan Yer adlı xıltdan.

Bu rənglər, donlar ki, sonu küldü, kül,
Nə üçün onlara verirsən könül?

Üzləri örtülən, gedənlər ki, var,
Bu rəngdən, qokudan xilas olublar.

Gedənlərdən heç kəs qiyamətədək
Örtülü üzünü göstərməyəcək.

Gecə xətərlidir, yol da qorxulu.
Darğa çoxdan yatıb, ayıqdı oğru.

Torpaq düşgününü torpaq doyurar,
Nəfsinə qul olan daim alçalar.

Ey əli yuxarı, insan oğlu, sən
Neçin əl altında qan-yaş tökəsən?

Qalx, ucal, göy sənin əlaltın olsun.
Qaç yerdən, göy uçar qanadın olsun.

Yerə baxma. Göyə yüksələn insan,
Ta ki, ucalıqdan yıxılmayasan!

Göyün ulduzları həmayilindir.
Hamsı vəsaitin, dürrün, hilindir.

Sənsən gen macalı darısqallığın.
Sənsən Təngluşası, bu xəyal bağın.

Neçin özgələrə açdırasan fal?
Sənsən onlar üçün ən yaxşı timsal.

Səndən nur alanlar parlaq, üzü ağ.
Neçin ulduzlardan düşmüsən uzaq?

Nöqtəni bəsləyən bir xətdən qeyri
Bütün hərflər sənin dəftərindədi.

Haqqı tanımağa bələdçi sənsən,
Haqqa şükr eləyən mələk özünsən.

Yaxşıya yaxşı bax, pis olmayasan.
Göz qoy yırtıcıya, can yırtmayasan.

Yaman da, yaxşı da sənin malındır,
Lakin səadətin öz kamalındır.

Döysən, çörəkli bir qapını döy sən,
Dağa çıx, heç bir kəs çıxa bilməyən!

Göz yumma işığa... pərdəli gözlər
Mələkdən, saflıqdan, göydən gen düşər.

Göy üçün örnəkdir bu yer, bu torpaq,

Sən ev sahibisən, mələklər - qonaq.

Sən bu dörd cəhətli bazardan çıx, get.
Sən bu dörd ünsürə, yetər, vida et!

Dörd tüstü bacası olan hücrədən
Cəzana gəlməsin könül, göz nədən?

Oğru evi kimi qapısı iki.
Əyyar torbası tək dördguşədir ki...

Zorla qovulmamış özün çıx kənddən,
Öz öküz yükünü eşşəyə ver sən.

Ruhun qanaddır, uç... ağırdı cismin.
At, yükün az olsun, miniyin yeyin.

Ruhu bədənindən bərk tutanların
Ölümü nəhs olur, halı da şaşğın.

Ruhu kəşf edənlər - ən böyük hünər.
Onlar bədənsiz də yaşaya bilər.

Ey bəhanə gəzən, güman etmə çox:
Bu iki aləmdən başqa heç nə yox.

Bir kaha boydadır qavradığımız,
Əslində dünyaya sığışmayırız.

Bizdən xeyli uzaq min-min xilqət var,
Bu nurdan, zülmətdən xəbərsiz, naçar.

Yaradılan çox-çox, yaradansa bir.
Bunu anlamayan bir heç, bir qəbir.

Bu yeddi lövhəli, dörd soylu nəqşi
Bircə qələm çəkib, yox özgə kişi.

Yeddi yox, yetmiş qat olsa da göylər,
Vahid iradəyə təslimdir bəşər.

Birdir ilkin təkan, sonuncu pərgar,
Birliyi pozmağa qadir gücmü var?!

Çox da fikir vermə sən ikiliyə,
Dərk et kainatı bir vəhdət deyə.

Birlikdən düzəlib bu qoşalıqlar,
Qoşalıq gedərsə, birlik yenə var.

Ayaqüstü gəlir bu evə hər kəs,
Elə o cür gedir. Getməyə bilməz.

Bu evdə asta gəz, oxdur gözü, ox.
Bəzən gec tutsa da, tez öldürür çox.

Demirəm acizi tez verir bada,
Heç kəs unudulmur haqq-hesabında.

Yüz min hoqqa, oyun çıxarsan da sən,
Öz ruzundan artıq yeyə bilməzsən.

Göyün buz bağlamış bir hovuzu var,
Buz ilə nə qədər fəxr etmək olar?

Neçin büzüşürsən, görüb rüzgarı?
Ölməmişdən öncə diri ol barı.

Aləmi çarx kimi hərlənənlər də
Bir gün yerdə qalır, qupquru yerdə.

Burulan çərx onu gör necə burdu,
Heç kəsə qalmayan... qəsdinə durdu.

Bu qoca dünyanın nemətlərindən
Yalnız öz payını vaxtında dad sən.

Səni həlak elən balta, qılınc, ox
Bir az yüngül olsan, qıvrılmazsan çox.

Bir az sən qanadlı, uç yüngül, asan.
Ölməmiş, ölümdən can qurtarasan.

Azalt yeməyini, evini xar et,
Sürünmə, dünyadan qanadlarla get!

Sən nicat taparsan iki köməklə:
Çox-çox bəxş eləmək, az-az yeməklə.

Kimdir yer üzündə ən kamil insan -
Özgəyə çox verən, özü az alan.

Çatıbmı rütbəyə çox-çox yeyənlər,
Yaxud az verənlər, az işləyənlər?!

Kimlər ki, az verir ayranı, yağı,
Onu möhkəm tutur darğa şallağı.

Kimdir gör bu kənddə hörmətli insan."
Yaxşılıq edənmi, ya qızıl yığan?

Dünyada kamillər, kəmlər də çox-çox,
Dünya heç birinə qalmayıb ancaq.

Sənin ətəyini, əlini kəsən
Bir əmələ nə cür könül verəsən?

Sən gül tök başına hər imarətin,
Torpaq, kül deyilmi əsli, fitrəti?

Fələyin torundan tez qaç, tez çəkin.
Sakın, dar ağacı olar minbərin.

Məsih diri-diri çəkildi dara,
Sakın, bircə Məsih bəsdir rüzgara.

Yer əhli qalxsa da ərşdən o yana,
Yer yenə çəkəcək onu kamına.

Tacını fələyə ucaldan belə,

Lap yeddi ölkədən bac alan belə

Bir də görürsən ki, getmişdir bada.
Batmışdır başı da, başağrısı da.

Yerin xəzinəsi ilansız deyil,
Səni xar etməyə o çoxdan mail.

De, hansı bağda var tikansız xurma,
İlansız nuşmöhrə, ya xalsız alma?

Yaman yaxşı ilə edir həsbhal,
Şirnidə zəhər var, zəhərdəsə bal.

Bircə şirni yeyən varmıdır məgər
Ardınca yeməsin tikan, ya neştər?

Şan quran arıya bənzər bu rüzgar:
Quyruğunda neştər, ağzında bal var.

Zülmət, nur pərdəsi altında bəzən
Ulaq uzaq olmur İsa mehrindən.

Göstər taxt ucaldan bir tac oğlunu,
Sonda Yer əzabla udmasın onu!

Yarəb, bəxş et bizə elə bir əkin,
Peşmanlıq verməsin, bəhrə, bar versin!

Mərhəmət qapısı aç Nizamiyə,
Qapında bəxş elə tac Nizamiyə.

Mənə sən vermisən əzəldən ad-san,
Son da yaxşı olsun, ulu Yaradan!

KİTABIN SONU VƏ ƏLƏDDİN KÖRPƏ ARSLANA XEYİR-DUA

Mən şahın əksini Rum çeşnisinə

Gəncədə həkk etdim bu nadir lələ.

Şahın ləl üstünə yazdım adını,
Özü cilalasın istedadımı.

Çin taclı, Rum üzlü şahım alır bac -
Çin cizyə verməkdə, Rum isə xərac.

Dinin rüknüdür ki, çatmışdır ona
Bəxtiyşu bəxti də, İyşu taxdı da.

Əlini öpməyə yer-göy qalxışar,
Onun cəlalıyla kainat yaşar.

Göy ona xidmətlə alır göy payı -
Bir cüt ağ çörəyi - Günəşlə Ayı.

Özünün müşk saçan mürüvvətilə
Paylayır aləmə dürr, inci, lölə.

Yerdən ərşə qədər bomboş, ağ köpük.
Bircə nur qaynağı odur - saf, böyük!

Sailə səxada yox bərabəri
Məkkənin qumundan çox verir zəri.

Od, atəş xədəngi yandırdığı tək
Onun qılıncıyla yanır daş-kəsək.

Tükü iki bölən söyüd oxu var -
Dağın göbəyindən nafə çıxarar.

Sübhün süngüsünü qapır zirehi,
Süngüsü qoparır qəmərdən zehi.

Can zirehi bilir o, altı yönü,
Yeddi fələk onun - kəmər düyünü.

Ey şah, bel bağlayıb sənə Nizami,
Sənin əlindədir dövrün nizamı.

Yer sənin qədrinlə ucalır göyə,
Göylər fəxr eləyir sən varsan deyə.

Suda göy şəklisən - yaxın və uzaq,
Aynada günəşsən - təmkinli, parlaq.

Sənsən dövrümüzün qaimi, ey pir!
Qaim gələ bilmir, səndən çəkinir.

Hamıdan üstünsən mələklər kimi,
Hamıdan ucasan fələklər kimi.

Adına bağladım bu ləl kitabı,
Adından nur alan gözəl kitabı.

Kitabın tacına ləli taxanda
Adını yazdım ki, çatmasın yada.

Bəyənsən, əsərim kəsərli, qadir -
Sənin taxtın kimi yüksələcəkdir.

Tikanın üstünə bal tökən şair
Ona tərəngəbin - təbərrik deyir.

Yox, mənim könlümün başqadır barı -
O, südə qatılmış baldır, şan balı!

Onun hər misrası balgöbək əncir,
Badam ləpəsi tək saf, ləzzətlidir.

Hüsnündən nur alar surətpərəstlər.
Üzüm şəhdi içər kim məzmun istər.

Bağlı sandıqçadır - inci, dürr dolu.
Gözəl təşbehlərdir açarı, yolu.

Düşməz hər boyuna o dürrün sapı,
Gərək açar tapsın, açılsın qapı.

Yamanlı, yaxşılı hər sətrim zərdir,
Rəmzdən, hikmətdən işarələrdir.

Mənim hər əfsanəm ayrılıqda, bil
Sonsuz xəzinədir, əfsanə deyil.

Hansı bir əndamın gödəksə donu,
Mən öz şerim ilə uzatdım onu.

Uzun don geyibsə bir şux güləndam,
Donunu beytimlə qayçılamışam.

Al, töhfə verirəm, qollu-qanadlı.
Sümüyü yağlıdır, iliyi dadlı.

Şerə cilvə verib göstərdim hünər,
Hüsnünə sən, dedim, salasan nəzər.

Xərci az, gəliri çoxdur şerimin.
Bir ləl sandığı var hər bir sətrimin.

Tər, ipək yarpaqlı qönçələr kimi
Hər bakirə beytim alır min qəlbi.

Hər sətri - qızıldan, hər sözü - dürdən
Saf şerim xalidir boş ibarədən.

İkicə hərf ilə danışsam da mən,
Tikan çıxarıram milyon ürəkdən.

Mən Yeddi sirrimin xəzinəsinə
Min bəzək vurmuşam, bəxş edib sənə.

Bəzək vurmuşam ki, sərraf gözlərin
Vüsətdən həzz alıb bir az dincəlsin.

Bağrı çox genişdir yeddi otağın,
Dolan, şövqə gəlsin gözün, qulağın.

Mənim gözəl şerim - incə gülbədən

Çəkinir, yaşınır dargözlülərdən.

Yeddi xəzinədir bu yeddi nigar,
Zülfünün altında qızıldan açar.

Yalnız açar tapan sandığı açar,
O sandıq üzünə gövhər, dürr saçar.

Neyşkər qələmli bir nəqqaşam ki,
Bağım xurma verir şan balı təki.

Hünər tarlasını qələmim biçdi,
Sünbülüm yanında Ütarid heçdi.

Kim deyir, sözçünü xoşlamaz sözçü?
Aldı sünbülümü Sümbülə bürcü.

Şah baxsın təbimin söz qalasına,
Zərgərsən, dürrümü buyur, al, sına.

Ruyindiz qalası mənə borcludur,
Versin hər sətrimə qızıl, ya billur.

Yox, borclu olsa da qarnı boş deyil,
Misdən tökülsə də dirhəmi var, bil!

O dağın dəmiri yüz fərsəngədək
Ləl, almaz saçır - hər bir şimşək.

Dostların ovcuna ləl qoyur şəksiz,
Düşmən dabanına biz batırır, biz.

Qala yox, Kəbədir müsəlmanlara,
Müqəddəs məbəddir daim onlara.

Ruindiz - möhkəmlik, sərtlik rəmzidir,
Yerin qızıl mıxı, tunc mərkəzidir.

Ona göz dikənlər gəlib çatmadı,
Qorxudan zirehi-zəhri partladı.

Ona bir qapıdır - Cəbəl - ür - Rəhmə,
Bu - Qubeys tacında dönmüş kəmərə.

Memarın, pərgarın xətti var olsun,
Günəşli nöqtəsi ərşə qoyulsun.

Hasar əhatəli qaladan yəqin
Aparar məktubu şaha göyərçin.

Aparsın göyərçin, çıxsın yuxum çin,
Dürrü dada çatan bir mərdə versin.

Mən öz diyarımda dustaq kimiyəm,
Arxam, önüm bağlı... dairəm möhkəm.

Naməni bağladım quş ayağına,
Azadlıq gətirsin qoy şahdan mana.

Ey Xətay geyimli, ey xəta örtən!
Fələyi qul edən hökmünə əhsən.

Sənə məhəbbətlə coşanda qəlbim,
Bir gör nə yaratdı sehrbaz təbim.

Beş yüz doxsan üçdə gül açdı təqvim,
Ad-sanıma layiq dastan bitirdim.

Orucluq ayının ondördü idi,
İkindi çağıydı, bəli, ikindi.

Sənə ərmağanım mübarək olsun,
Yeri taxtın kimi qoy yüksək olsun!

Dirilik suyu iç bulaq beytimdən,
Ta ki, Xızır təki ölməzləşəsən.

Ey şah, əbədi qal bu şahlığında,
Elin gözü səndə, sən şadlığında.

Əgər inciməsən, üzürlü saysan.
İncə bir mətləbi açardım əlan.

Sənin bayramların təmtəraqlıdır,
Əbədi bayramın mənə bağlıdır.

Sənin min xəzinən gəldi-gedərdir,
Mənimsə gövhərim başqa gövhərdir.

Məclisin beş yüz il dəyməsin daşa,
Yenə dağılacaq... Sən uzun yaşa!

Ancaq xəzinə ki, verdim əlinə,
Min il yol yoldaşı olacaq sənə.

Hikmətli şerimdən ilham al müdam,
Sənə alqışımla tamamlayıram:

Qızıl üzüyünə bəxtin qaş olsun,
Fələk üzəngində bir fərraş olsun.

Dövlətin ən böyük bir dövlət olsun,
İşin başdan-başa səadət olsun!